

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

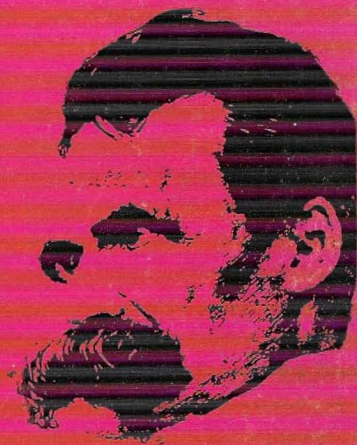
<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

FRIEDRICH
WILHELM
NIETZSCHE

ZERDÜŞT
BÖYLE
DİYORDU

VARLIK YAYINLARI

Sevgili eşim Semiha'ya
emeğim armağanım olsun...
O. D.

Şair - filozof Nietzsche'yi ve bu eşsiz eserini, ilk kez, bundan otuz dokuz yıl önce «Büyük Muztarıpler» adlı kitabından tanıyıp öğrendiğim, değerli hocam, üstadım ve aziz dostum Ordinariyüs Profesör Suut Kemal Yetkin'e, kıymetli teşviklerinden ve yardımlarından dolayı, sevgi ve saygıyla teşekkürlerimi sunarım.

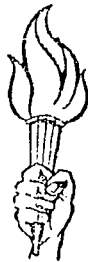
O. D.

FRIEDRICH WILHELM NIETZSCHE

ZERDÜŞT BÖYLE DİYORDU

Türkçesi :
OSMAN DERİNSU

Ord. Prof. Suut Kemal
Yetkin'in önsöziyle

V A R L I K Y A Y I N E V İ
Ankara Caddesi, İstanbul

FAYDALI KİTAPLAR : 122

Varlık Yayınları, Sayı : 1681
İstanbul'da Gül Matbaasında dizilmiş,
Dilek Matbaasında basılmıştır.
Ağustos, 1972

Ö N S Ö Z

FRIEDRICH NIETZSCHE

(5 ekim 1844 - 25 ağustos 1900)

Osman Derinsu'yu Siyasal Bilgiler Fakültesinin bir öğrencisi iken tanıdım. Bugün çok sevdiğim sayılı dostlarımdan biridir. Gençliğinde okumasını pek severdi. Aradan yıllar geçti, birçok dış ülkede bulundu, büyükelçi oldu, ama okumayı bırakmadı.

Sayın Yaşar Nabi Nayır'ın Varlık Yayınları okuyucularına sunduğu şu ölmez kitabı, almanca aslı ile ingilizce ve fransızca çevirilerini karşılaştırarak, büyük bir titizlikle dilimize kazandırması, Derinsu'nun yalnız düşünceye değil, sanata ve edebiyata da nasıl içten bağlı olduğunu gösterir. İlk gençlik yıllarımda yazmış olduğum, 1931 yılında Muallim Ahmet Halit yayınları arasında çıkmış olan Büyük Muztaripler (Schopenhauer, Nietzsche, Tolstoy) i okuduktan sonra Nietzsche'yi sevdiğini, o zamandan beri, özellikle Zerdüşt Böyle Diyordu'yu elinden bırakmadığını kendisi anlatır. İşte, okuyacağınız bu gerçekten başarılı çeviri, böyle tükenmez bir sevginin sonucudur. Dürtü ben-den geldiğine göre, bu ölmez eseri okuyuculara sunmak da bana düşerdi sanırım.

İşte bu ödevi şimdi yerine getiriyorum.

Her gerçek düşünür gibi Nietzsche'nin yaşamı düşüncelerinin tarihidir, düşünceleri de yaşamının yankılarıdır. Öyleyse ilkin filozofun yaşamını görelim.

YAŞAMI

15 ekim 1844'de Leipzig'e yakın Roecken kasabasında dünyaya geldi. Okul öncesi yıllarını beş yaşına kadar, gülmesini bilmeyen asık suratlı bir protestan papazı olan babasının mutsuz çevresinde, dokuz yaşına kadar da sofu kadınların denetiminde geçirdi. İlkokulu bitirdikten sonra, Fichte'nin, Schelling'in yetişmiş olduğu ünlü Pforta Koleji'ne verildi. Karanlık duvarlar arasında geçen bu disiplinli öğrenim yıllarında Nietzsche, grekçe ile latinceyi su gibi öğrendi, güzel ve akıcı bir almanca ile yazmasını başardı. Bunlara, musikiye olan tutkunluğunu, daha dokuz yaşındayken, geç saatlara kadar piyanosunun başından ayrılmayarak, gecenin sessizliğine bestelerinin seslerini akıttığını da eklersek, onun çocukluk ve ilk gençlik yıllarını özetlemiş oluruz. Ama Nietzsche, müzisyen olmadı. O, daha bu yaşlarda hep veya hiç'in adamı olarak görünüyordu. Musikide sıradan bir kişi olmaktansa hiç olmamayı daha uygun buldu. Bunlarda olağanüstü hiçbir yön yok, diyebilirsiniz. doğru, her çalışkan öğrencinin birbirini izleyen okul yılları az çok Nietzsche'ninkilere benzer. Ama orta öğrenim bitip de (1864) Bonn Üniversitesine girince durum değişir. Klasik filoloji profesörü Ritschl'in dersleri dışında hiçbir ders onu ilgilendirmez. Bu hocanın yöntemi, canlı anlatışı, ona yeni bir dünyanın kapılarını açtı. Bu etki, onu baba yolundan saptıracak kadar kuvvetli oldu ve kendisini filolojiye yöneltti. Öyle ki, haksızlıklara uğrayan Ritschl, Bonn Üniversitesinden Leipzig'e gidince, Nietzsche de onu izledi. Bu gerçekten bilim adamının yönetiminde, filolojinin yalnız edebiyat biçimlerini inceleyen bir tarih değil, aynı zamanda sosyal kurumları ve düşünceleri kapsayan bir bilim olduğunu, bu bilimi kavrayacak ve kısa zamanda özgün çalışmalar yapacak kadar öğrendi,

Nietzsche bu alandaki öğrenimini tamamladığı sıralarda, Basel Üniversitesi bir filoloji profesörü arıyordu; hoca, bir tez hazırlatmaksızın, ona doktor unvanını verirdi. Onu bilim dünyasına bir dâhi diye tanıttı. Böylece Nietzsche, daha 24 yaşındayken, Basel Üniversitesine, klasik filoloji profesörü olarak atandı ve bu kürsünün başında tam on yıl kaldı (1869 - 1879). Haftada 6 saat olan dersleri büyük ilgi topladı. Bu arada ünlü, Rönesans sanatı tarihçisi Jakob Brückhard'la, özellikle Lucerne yakınlarında, Tribschen'e yerleşmiş bulunan Richard Wagner'le yakın ilişkiler kurdu. Görüldüğü gibi, Nietzsche, dostlarını kendi yaşdaşları arasından değil, zamanın kır saçlı bilgileri ve sanatçıları arasından seçiyordu. Hiç kuşkusuz bunun nedeni, başaklarının yaşlılıklarında kazandığı olgunluğu böyle çok genç bir yaşta kazanmış olmasıdır. Nietzsche'nin giyinişinde bile, yaşlılara özgü saygı uyandıran bir hava vardı.

Ünü yükselen Wagner, sonradan evleneceği, Liszt'in kızı Cosima ile birlikte, bu güzel yerde yaşıyordu. Nietzsche ise görünüşte durgun, ama derinliklerinde fırtınalar çağılayan, yalnızlıklardan gelmiş bir insandı. Böyle bir kişinin, aradığı kadını bulunca ona çılgınca tutulmasından daha doğal ne olabilirdi? İşte, gönül verdiği erkekle yaşamak için, her şeyi bırakan ve hiçbir kural tanımayan bu zeki ve ateşli kadına Nietzsche ilkin hayran, sonra da çılgınca âşık oldu. Ama bu tutkusunu hiç belli etmedi, içine kapadı. Ancak bilinci kısıldıktan sonradır ki Cosima adı Ariane olacak ve ona «Ariane, seni seviyorum!» diye mektuplar yazacaktır.

İkinci tutkusu da birincisi gibi oldu. 1882 yılında Lou Salomé adında, çok akıllı, çok güzel Finlandiyalı genç bir kızla tanıştırdılar onu. Nietzsche'ye düşlerinin kadını olarak, yaşamını bağlayabileceği tek varlık olarak göründü

bu genç kız. Birkaç hafta hep birlikte bulundular, korulukların yalnızlığında dolaştılar. Ama Nietzsche'nin başını döndüren bu sevgi Lou'yu korkuttu mu nedir, genç kız hayır deyince, serüven de sert bir biçimde son buldu. Bu ilişkinin böyle ansızın kopmasında, dul kalan Elisabeth'in kıskançlıklarını ileri sürenler de olmuştur. Ama hangi nedenle olursa olsun, filozofu üç defa yaşamına kıyacak kadar umutsuzluğa boğan bu son olay, gururunu derinden yaralamıştı. Duyduğu acı, zamanla öfkeye dönüştü. Onun, «bir kadını görmeğe mi gidiyorsun? Kırbacını almayı unutma!» sözünde, bu öfkenin payı büyük olsa gerek.

İnsanın acı günlerinde mutlu günlerini anımsamak kadar acı bir şey olamaz. Nietzsche, Lou Salomé ile mutlu aydın günler yaşadığı yerleri görmemek için, kaçtı. İtalya'ya sığındı. O zamanlar pek bilinmeyen küçük bir kasabaya, Cenova yakınındaki Rapallo'ya yerleşti. İşte Zerdüşt'ün burada, yanından geçtiğini sonraları yazacak olan Nietzsche, Zerdüşt Böyle Diyordu'nun ilk bölümünü, on gün içinde burada yazdı, ve Zerdüşt, düşüncelerinin sözcüsü oldu. Bunlardan ileride söz edeceğim için şimdilik geçiyorum. Yalnız şu kadarını belirtmek isterim ki Nietzsche'nin düşüncelerini, onun tutkularından, iç ayaklanmalarından, hastalıklarından, coşkunluklarından ayırmaya hiçbir olanak yoktur. Felsefede salt doğruyu arayanlar, okumasınlar Nietzsche'yi! Aradıklarını bulamazlar. O yalnız kendi doğrusundan söz etmektedir. Doğru, insan dışında var olup da öğrenilmesi gereken bir şey değildir. Tam tersine, yorulmak bilmeksizin yaratılması gereken bir şeydir. Bu bakımdan filozofla sanatçı arasında bir ayrıcalık da yoktur.

Basel yıllarında Nietzsche, bütün varlığı ile Wagner'in musikisine, müzikal dramına kendisini öylesine kaptırmıştı ki, Üniversite'de bir sömestresini, musiki ile Yunan tra-

gedyasının ilişkilerine ayırdı. Bu konuda verdiği dersler, Tragedya'nın Doğuşu (1872) nu oluşturdu. Bu kitap eleştirmenlerce iyi karşılanmadı. Ne var ki Wagner'ciler onu göklere çıkardı. Bir süre sonra Bayreuth'e gitmek üzere Trileschen'den ayrılacak olan Wagner çifti, onu kutlamadan gitmediler. Ama bütün bunlar Nietzsche'yi sevindirmedi; çünkü o, Wagner'cilerin çizdikleri çevre içinde kalacak insanlardan değildi. Gerçi Bayreuth Tiyatrosunun temel atma töreninden sonra Wagner'in yönettiği tek konserde hazır bulundu; Munich'de Tristan ve Isolda'nın ilk temsilinde şiddetli bir heyecan duydu ise de yalnız Wagnerizmin şampiyonu olarak görünmek istemiyordu. Kendisinin de söyleyecek sözü vardı. İçinde bu çatışmalar olurken, başağrıları da saatlerce sürüp gidiyor, biraz şiddetli ışığa karşı, gözlerindeki aşırı duyarlık, onu yarı karanlıkta çalışmaya zorluyordu. Dinlenmesi için sağlığına elverişli bir yer bulması gerekmektedir. Sık sık kesmek zorunda kaldığı derslerine gene başladı. O kadar ki Basel Üniversitesi onu bir yıl izinli saydı. Sağlık durumunun kötülüğüne rağmen Nibelungen'in temsilinde bulunmak üzere gene Bayreuth'e gitti. Ama halkın kaba coşkunuğu, Wagner'in çılgın alkışlarla azgınlaşan gururu, onu çileden çıkardı. Kız kardeşi Elisabeth'e yazdığı mektupta «Her şey, burada işkence oluyor bana» diye yakınıyordu. Bayreuth'den kaçarcasına uzaklaştı ve İtalya'da Sorrente'ye gitti. Wagner'le birkaç kez daha buluştularsa da uzlaşmalarına artık olanak kalmamıştı.

İzin süresi bitip Basel'e derslerinin başına dönünce acıları daha da arttı. Gözleri gibi sesi de zayıflamıştı; o kadar ki ders salonunda söylediklerini hemen hemen kimse duymuyordu. Bir an geldi ki, eskiden derslerini izlemek için salonu hıncahınc dolduran dinleyiciler, ilkin azaldı, sonra da görülmez oldu. Hem hastalığı yüzünden, hem

kendisini kendisi olmaktan alıkoyan dersleri yüzünden. Üniversiteyi bırakmayı gerekli gördü. 1879 martında bir süre daha izin aldı, iki ay sonra da işinden ayrıldı. Üniversite, emeklilik süresini daha doldurmamış olan Nietzsche'den, bir insanı rahatça yaşatacak olan bir emeklilik ödeneğini esirgemedi.

Bir yıl önce kimi özdeyişleriyle düşüncelerini bir arada toplayarak, İnsanca, Pek İnsanca başlığı altında, 1878'de yayımlamıştı. Bu eseri ertesi yıl ikinci bir cilt, onu da 1880'de Cezgin ve Gölgesi izledi. Profesörlüğün yükümlerinden kurtulan ve geçim kaygılarından uzak kalan Nietzsche, artık bütün zamanını eserlerine verebilecekti.

Yalnız, çalışabilmesi için her şeyden önce sağlığının iyi gitmesi zorunluydu. Bu yüzden yıllarca kentlerin gü-rültülerinden uzak, tam bir sessizlik ve yalnızlık içinde yaşaması gerekiyordu. Aşırı duygunluğu, vücuduna ve kafasına bir barometre niteliği vermişti. Yıllarını sağlığı-na elverişli iklimleri aramakla geçirdi. Onu, yaz aylarında Sils Maria'da veya Engadine'de, Kışın İtalya'nın ya da Fransa'nın Akdeniz kıyılarında, baharda ise Venedik'de görüyorlardı. İşte Tan Kızılığı (1880), Şen Bilgi I - III (1883), IV (1884), Zerdüşt böyle diyordu I - IV (1883 - 1884) İyilik ve Kötülüklerden Öte, Şen Bilgi V, Ahlâkın Kökeni (1886), Wagner Olayı Sahte Tanrıların Çöküşü, Wagner'e karşı Nietzsche (1888) bu yıllarda birbirini izledi. Ayrıca Nietzsche, çok önem verdiği bir esere çalışmakta, ve durmadan notlar almaktaydı. Ama ruhsal durumunu bozulunca ve iyileşme umudu kalmayınca, kız kardeşi Madame Elisabeth Förster bunları kendi keyfine göre düzenledi, yani birçok parçayı atarak kalanları birbirine ekledi ve Gücün İrâdesi adı altında, daha filozof sağken yayımladı. Bu metnin düşünce mimarisi bugün şüpheli görülmektedir. Nietzsche'nin daha akli başınday-

ken tamamladığı Ecce Homo «İşte İnsan», ölümünden sonra yayımlanmıştır.

Bütün bu eserleri sağlığında hemen hemen alman okuyucu bulamadı. Zaten bunların çoğunu kendi hesabına bastırmıştı. Oysa yabancı memleketlerde özellikle Viyana'da, Paris'te, Sen Petersburg'da, hayranlarının sayısı kabarıyordu. Hippolyte Taine, ona yazdığı mektuplarda, görüşlerindeki özgünlüğü, uygarca cesaretini övüyordu. Georg Brandes, Danimarka Üniversitelerinde onun felsefesi üzerine konferanslar veriyordu. Buna rağmen Nietzsche'yi yalnızlık gittikçe sarmaktadır. Bunun asıl nedeni, her yeni kitabının ondan bir dost ayırmış olmasıdır. İlk filologları, sonra Wagner'i, daha sonra da gençlik arkadaşlarını kaybetti, yapayalnız kaldı. Hele Lou Salomé'den ayrılması, bu yalnızlığı daha da koyulaştırdı. Artık düşüncelerini anlatabileceği, gerektiğinde ıstırmeye muhtaç olduğu tek kelimeyi kendisine söyleyecek hiç kimse kalmamıştı. 1889 yılının ocak ayında, bilincini karartan olayda sinir yıpratıcı aşırı çalışmaların, duygusal başarısızlıkların, tepkilerin, alman - fransız savaşında, bir süre gezici hastabakıcılık yaparken aldığı bilinmez hastalıktan kalma dayanılmaz baş ağrılarının, kullandığı ilaçların elbette payı vardır. Ama asıl neden, son yıllarının korkunç yalnızlığı, içinin baş döndüren sessiz uçurumudur. Bu sessizlikten kurtulmak için nelere baş vurmamıştı Nietzsche! Tek bir ses çıksın diye, Ecce Homo'da, sinir bozacak biçimde yazdıklarını mı göklere çıkarmadı. Kimse aldırmadı, ses veren olmadı. Hristiyanlığa mı saldırmadı? Gene ses yok; ahlâk değerlerini mi ayaklar altına almadı? Nefes yok! O zaman çılgın bir kahkaha yükseldi. Nietzsche'nin ağzından, ve kendi uçurumunun üzerinde başdöndüren bir rakstir başladı. İşte 1889 yılının ocak ayında bu uçuruma yuvarlanıverdi Nietzsche! Gösterilen bütün çabalar boş çıktı; artık yapacak şey kalmamıştı. Onu, Naumburg'da

annesinin yanına götürdüler. Anne ölünce Weimar'da oturan kızkardeşi onu yanına aldı.

Bilincin bu cançekişmesi onbir yıl daha sürdü. Kimi anlar, iyileşeceği umut bile edildi. Kimi günler yazdıklarını da hatırlıyordu; «Güzel kitaplar yazdım, değil mi?» diyordu. Gelecek günler için kuruntuları bile oluyordu; çevresindekilerle konuşmaktan hoşlanır görünüyordu. Wagner'in portresini ona gösterdiklerinde: «Wagner, onu çok sevdim» cevabını veriyordu. Bir gün bu eşsiz zekânın çöküşü karşısında gözyaşlarını tutamayan kardeşine: «Ne diye ağlıyorsun Lizbeth, mutlu değil miyiz?» deyivermişti.

Nietzsche 1900 yılının 25 inci ağustos'unda öldü. Hiçbir dini tören yapılmadan 'Roecken'deki aile mezarlığına gömüldü. Onun, son günlerini yaşadığı Weimar'daki ev, kardeşi Elisabeth'in çabalarıyla müzeye çevrildi. Şair filozofun bütün elyazmaları, sayfa kenarları notlarla dolu kitapları, bütün anıları, özellikle sonsuzluğa bakarcasına kendi içine dalan gözleriyle insanı büyüleyen fotoğrafları bu müzede bulunmaktadır.

FELSEFESİ

Nietzsche'nin bütün felsefesi, birbirini tamamlayan şu iki tema üzerinde toplanır: Sonrasız dönüş ve Üstüninsan. Bütün yaşamı boyunca filozof bu kavramlar üzerinde durmuş, her duruşta onları biraz daha derinleştirerek açıklığa kavuşturmuştur.

Nedir bu sonrasız dönüş? 1881 yılı ağustos ayında, Sils Maria'da bulunduğu sırada, kafasında bir alev gibi yükselen bu düşünceyi kendisi Şen Bilgi'de şöyle anlatır: «Eğer bir şeytan, gündüz veya gece, yalnızlığının en yalnızlığında yanına sokulup da deseydi sana: Şimdi şu yaşadığın ve yaşamış bulunduğun hayatı bir kez daha ve sayısızca tek-

rar tekrar yeniden yaşayacaksın, ve bu yaşayışta hiçbir yenilik olmayacak. Ama her acı ve sevinç, her düşünce ve her özlem, yaşamının en küçük ve en büyük her şeyi, senin için yeniden dönüp gelecek, aynı sırada ve aynı düzende ve şu örümcek de ağaçlar arasından görülen şu ay ışığı da, yaşadığın şu an da yeniden gelecek. Tükenmek bilmeyen varlık kum saatının daima altı üstüne gelecek, - Sen de birlikte, ey tozların tozu.»

Kafasında bu düşüncenin parlaması Nietzsche'yi öylesine sarstı ki, gözyaşlarını tutamadı, gün batıncaya kadar bir kaya parçası üzerinde kendinden geçip kaldı. İşte onun felsefesi bu alt temel üzerinde kurulmuştur.

Filozof bu düşünceyi, çağdaş felsefenin kutsal kitabı sayılan Zerdüşt Böyle Diyordu'sunda daha canlı ve daha renkli olarak şöyle anlatır: «Şu kapıya bak, Cüce! İki yüzü var, iki yol birleşiyor burda. Daha hiç kimse sonuna kadar izlemedi onları. Arkamızdaki şu uzun yol bir sonrasızlık kadar sürer; önümüzdeki şu uzun yol da başka bir sonrasızlık; birbirine karşıttır bunlar. Ve işte burada, şu kapıda karşılaşırlar. Kapının adı yukarısında yazılı, an derler ona. Ama biri çıkıp da bu yollardan birini tutsaydı, daima daha uzağa giderek, inanır mıydın bu yolların birbirine ters düşeceğine? Cüce, yukarıdan bakarak:

— Her doğru olan şey yalan söyler, diye mırıldandı. Her gerçeklik eğiktir, zamanın kendisi bile bir çemberdir. Yürümesini bilen her insanın, daha önce geçmiş olması gerekmez mi bu yoldan? Gelebilen her şeyin daha önce gelmiş ve geçmiş olması gerekmez mi?»

Öyle ya, evreni meydana getiren güçlerin toplamı ne azalıyor, ne çoğalıyor. Azalsaydı, bugüne kadar nice zamanlar geçtiğine göre, bu güç toplamının çoktan azalmış olması gerekirdi. Onun çoğalması da düşünülemez; çünkü dünyanın dışında, rastlantı olarak gelip ona eklenecek bir

şey de yoktur. Öyle ise dünyadaki güç niceliğinin belirli ve değişmez olduğu bir gerçektir. Madem ki zaman sınırsız ve güçlerin toplamı belirlidir, zorunlu olarak öyle bir an gelecektir ki bu güçlerin meydana getireceği bireşimler ne kadar değişik olurlarsa olsunlar, kör ve doğal bir oyun, eskiden gerçekleşmiş olan bireşimleri tekrar meydana getirecektir. Evrensel evrim, sonsuzca aynı evreleri yeneden getirecek ve sonrasız olarak aynı yollardan geçecektir. Demek ki şimdi var olan birşey, önceleri de vardı. Varlığın çerçevesi içinde daima aynı biçimler görünüyor. Öyleyse neye yarar yaşamak! Mademki her şey önceden olduğu gibi gelecektir, mademki hareketlerimizin her biri evrensel mekanizmanın bir parçasıdır, ve mademki hareketlerimiz vaktiyle tekrar etmiş olduğumuz aynı hareketlerdir ve tekrar görüldüğüm zaman, onları tekrarlayıp duracağım. çaba neye yarar?

Ama görünüşe aldanmamalı. Bu kuram yalnız günah korkusu içinde yaşama sırt çeviren zayıf insanlar için bir kötümserlik kaynağı olacaktır. Ama yaşamasını sevenler, yaşamaktan asil bir sevinç duyanlar için, bu kuram, coşturucu bir yasadır. Nitekim filozof bu kötümserliğin iyimserliği nasıl yarattığını, Zerdüşt Böyle Diyordu'nun bir bölümünde yılan allegorisiyle şöyle anlatır: «Gerçekten orada gördüğüm şeyin bir benzerini daha hiçbir yerde görmemiştim. Gördüğüm; yerde kıvranan, hırıldayan, kasılmış, perişan yüzlü genç bir çobandı; kocaman kara bir yılan sarkıyordu ağzından.

Bir insan yüzünde böylesine bir iğrenme, böylesine renk solduran büyük bir korku hiç görmemiştim. Yılanın, boğazına aktığı sırada belki de uyuyordu çoban. Şimdi de çıkmıyor oradan. Elimle yılanı çekmeye koyuldum, boşuna çekiyordum. Onu bulunduğu yerden söküp atamıyordum. O zaman bir haykırıştı koptu içimden: «Isır! Durma

ısır onu! Başını, başını ısır!» İşte, böyle haykırdılar bende korkum, nefretim, tiksintim, merhametim, bütün iyim ve kötüm, tek bir ses halinde.

Ey beni çevreleyen yiğit insanlar, atılgan ve gözüpek arayıcılar, ve kim olursanız olunuz, kurnaz yelkenlerle bilinmeyen denizlere açılan sizler! Sizler ki bilmece çözmekte ustasınız, çözün bakayım o gördüğüm bilmeceyi, ve yorumlayın bana, en yalnız kişinin gördüğünü! Çünkü o görülen ,olacağı önceden bir görüştü. O zaman simge olarak gördüğüm neydi? Çoban ve bir gün gelecek olan kimdir?

Boğazına yılan giren çoban kimdir? Boğazı böyle en kara ve en korkunç şeylerin salgınına uğrayacak olan adam kimdir?

Haykırışıma uyan çoban, dişlerini bütün gücü ile batırdı ve uzağa tükürdü yılanın başını: ve bir sıçrayışta ayakta buldu kendisini.

Artık ne insan, ne de çobandı o! - biçimi değişmiş, başı ışıkla taçlanmıştı; gülüyordu. Yeryüzünde onun gibi gülen bir kimse daha görmedim.»

Bu güç dolu yaşam'a nasıl varmalı? Bu soruyu cevaplandırmak için, Nietzsche'nin ahlâk görüşü üzerinde durmak gerekir. Filozof, bütün ahlâk sistemlerini gözden geçirdikten sonra, birbirine karşıt iki ahlâk örneği görüyor: Efendi ahlâkı (Herren Moral), Köle ahlâkı (Heerden Moral) .Bu iki örneğe Avrupa uygarlığının başlangıcında raslanır. Savaşçı bir ulus, barışçı bir ulusa saldırır ve onu boyunduruğu altına alır. Güç bir insan, gördüklerine değer biçmeyi düşünmez. Sadece kendine yarayanı iyi, zarar veren kötü bulur. Başka deyişle, doğal eğilimlerimizin özgürce gelişmesine, genişlemesine yardım eden herşey iyidir, engel olan kötüdür. Zaten bir yaşamın iyi olup olmadığı hakkında bir yargıda bulunmak için başvurulacak ölçü de budur. Bu bakımdan, yaşamı kısırlaştıran, daraltan

her şeye hayır; onu daha yoğunlaştıran, daha güzelleştiren her şeye evet demek gerekir.

Güçlü insan, zaferlerin insanı, kendisine eşit olanları iyi, kendisine boyun eğenleri kötü sayar. Efendi ahlâkı, güçlüler ahlâkı zayıfları, korkakları, yılgınları, insandan saymaz. Bu ahlâk serttir, insafsızdır. Kölelerin ahlâkı bambaşkadır. Üstünlerin varlıklarını dolduran gurur, sevinç ve yaşam coşkunluğuna karşılık, yenilgiye uğrayanların, kölelerin içlerinde kötümserlik duygusundan ve üstünlere karşı, mayalanan nefretten başka bir şey yoktur.

Her şeyin üstesinden gelen üstüninsanların ahlâkı, en güzel biçimi ile, Romalılarda görülür. Her hangi bir Romalı için bile erdem, erkeklik, yürek, yılmazlık ve kahramanlıktı. İşte bu ahlâk anlayışının sertliği altında ezilenlerdir ki bunun zıddı olan bir ahlâkın doğmasına olanak hazırladı ve acımaya, yumuşaklığa, ve miskinliğe dayalı Hristiyan dini ve ahlâkı doğdu.

Hristiyanlar için ahlâk, yaşam için en doğal ve en gerekli içgüdüleri mahkûm eden değişmez bir kurallar topluluğundan başka bir şey değildir. Onlar için, değişmeyen ve papazların öğretilerine uygun olan doğru, bu dünyada olduğu gibi, öbür dünyada da mutluluğun ve kurtuluşun şartıdır. Nietzsche, Hristiyanlığın bu ahlâk anlayışı söz konusu oldu mu, kendisini tam bir coşkunluğa kaptırır: «... ve eğer doğrunun, erdemin, iyinin, bir kelime ile şimdiye kadar insanlarca sayılan bütün değerlerin yaşama zararlı olduğunu görürsem, bilime de, ahlâka da hayır diyeceğim.»

İşte peşin yargılardan böylece silkinmesini bilen, ve geleneksel ahlâkın yıgıdığı bütün engelleri deviren, gücünü aralıksız arttırmaya çalışan insan, ancak efendi ahlâkını yaratır. Geleceğin insanı, geleceğe ışık tutan üstün insan (ubermensch) dir. İnsanlığın gerçek yöneticisi odur.

Zerdüş, durmadan usanmadan halka tekrar eder: «Sizlere üstinsanı öğretiyorum. İnsan, aşılması gereken bir şeydir... Size üstinsanı öğretiyorum. Üstinsan, dünyanın anlamıdır... Ey kardeşlerim, toprağa bağlı kalınız ve size duyumlar üstü umutlardan sözedenlere kanmayınız. Bunlar, bilerek bilmeyerek, zehirleyenlerdir. Bunlar, yeryüzünün taşımaktan yorulduğu, yaşamı hor görenler, cançekişenlerdir. Kendileri de zehirlenmişlerdir. Yıkılıp gitsinler!»

İnsan, her şeyin ölçüsü olursa, Tanrı düşüncesi de gereksizleşir; böyle de olunca zararlı olur. Bu düşünce insanlığın beyninden sökülüp atılmalıdır. Nietzsche, çılgın bir coşku içinde haykırıyor: «Tanrı mı? Onu biz öldürdük, insanlık bugün şaşkınlık içinde, onun cenaze töreninde bulunuyor. Tanrı artık öldü, hepimiz Tanrı'nın katilleriyiz.»

Geleceğin adamı, geleneksel ahlaktan kendisini kurtaran adamdır. Böylece bugüne kadar sayılan ve uyulan bütün ahlâk kuralları, bir yıkma coşkunluğu içinde yok olacak, iyi ile kötü arasındaki ayırım da ortadan kalkacaktır. İyi ne? Kötü ne? Bunlar mutlak anlamı olmayan terimlerdir; efendilerle kölelerin ağızlarında çok ayrıksı bir değer almaktadır. Köleler, uşaklar kendilerini iyiyi aramak, kötüden kaçmakla yükümlü sayarlar. Üstinsan, bu yükümlülükte bir kuruntudan, bir değersizlikten başka bir şey görmez. Kendi kendine varolan değişmez bir değer yoktur. Her dönemde dünyaya ve yaşama, belirli bir değer veren üstinsandır. O değerler yaratıcısıdır. Böylece, insanlık evriminin bir anına bağıntılı olan ahlâk, düşüncenin ürünüdür. Bir kelime ile, Nietzsche'nin çok sevdiği bir deyişle, üstinsan iyiliğin ve kötülüğün ötesindedir. Onun bütün çabası, vazife fikrini gerektiren eski baskılardan insanı kurtarmak, kişisel iradeyi egemen kılmaktır. Eski ah-

lâktan kurtulan insan, insanlık için, acıma duygusundan da kurtulmalıdır. Çünkü acıyan, gücünü yitirmiş olan insandır.

Sert olalım, kıyıcı olalım, ama yalnız başkalarına değil, kendimize de böyle davranalım. Çünkü sorun, insanlığın geleceğidir.

İşte Nietzsche felsefesinin dayanakları olan temalar. Bunların hepsi, sonunda değerlerin değişimi ile sonuçlanıyor.

Artık kötülük çöküşü, iyilik gücü yaratmayacak; tam tersine, çöküş kötülüğü, güç iyiliği yaratacaktır. Geleceğin üstinsanı, böyle bir eğitimin çocuğu olacaktır.

Bu felsefe sistemli bir tüm olmaktan uzaktır. Bunu herkesten iyi, kendisi bilmektedir. Nitekim: «yazılarıma her zaman bütün hayatımı ve bütün kişiliğimi koydum, sırf düşünce sorunlarının ne olabileceğini bilmem» derken, o andaki tutkusunun kendisine yol gösterdiğini ve esin verdiğini söylemek istemiştir. Bu yüzden, düşüncelerinde çelişkiler görenlere karşı Nietzsche'nin cevabı kesindir: «En bilge insan, çelişkilerle en zengin olan kişidir.»

Bununla birlikte Nietzsche'nin özetlediğimiz düşüncelerinde bir sistem kurmaya elverişli bağlantıları görmemeye de olanak yoktur. Onun, durmuş kafaları tedirgin etmek için ileri sürdüğü çelişkili görünen düşünceleri, bir sistem içinde dikkate alınırca, tepeden tırnağa mantıklı görünür. Bu sistemin ilk halkası sonrasızca yeniden gelişti; son halkası da, insanı insan yapan, gücün iradesi'dir. Bu güç, insanın doğal içgüdüleri, tutkuları, bir kelime ile tabiatımızın iç tepilerini karşılamak iradesidir.

Kim bilir, Gücün İradesi Kuramı, belki de iradesi yok olmuş bir tüm inmelinin kurduğu düştür. Her halde, üzerinde durulmağa değer bir sorundur bu!

Hiç kuşkusuz Nietzsche, XX. yüzyılı kuvvetle etkile-

yen en büyük filozoftur ve şimşek çakışlariyle yazılmış izlenimini veren Zerdüşt Böyle Diyordu yalnız alman edebiyatının değil, düşünce tarihinin de bir anıtıdır. Ama onun dünya dillerine çevrildiğini, ününün gittikçe yükseldiğini gören kıskanç dar görüşlüler, düşüncelerinin şuradan buradan devşirildiğini ileri sürerek, bu yükselişi durdurmak istemişlerdir.

Gerçekten Nietzsche'de Darwin'in, Spencer'in, Schopenhauer'in etkilerini görmemek olanaksızdır. Bunlara eklenecek belki başka etkiler de vardır. Ama, her filozofun kendisinden önce gelenlerin etkisinde kalması kadar doğal bir şey olmayacağı gerçeği bir yana, Nietzsche bu esinlenmeleri kendi sıcaklığında eritmesini bilmiş, coşku ve atılım dolu bir yaşam anlayışı getirmiştir. Bu anlayışı da üst-insan temsil eder. Bütün bunlar filozofun kendi canı gibidir:

Bütün bu özelliklere, onun erişilmez şiir gücü de eklense saldırganların ne kadar miskin bir durumda oldukları anlaşılır.

Her okunuştta yeni ufuklar açar Nietzsche'nin kitapları. Onlar üzerine yazılmış olan yorumların çokluğu, bu ufuklar zenginliğini açıkça göstermektedir. Bu önsözde sadece filozofun bir kaç temel sorununa değindim. Elbette yetersizdir bunlar. İyisi mi, ben aradan çekileyim; ve sizi onunla başbaşa bırakayım (*).

İstanbul, 28 Temmuz 1972

Suut Kemal YETKİN

(*) Osman Derinsu'nun çevirisinden daha önce yayımlanmış, iki Zerdüşt çevirisi daha vardır. Bunlardan biri Turan Oflazoğlu'nun, öbürü de Sadi Irmak'ındır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ZERDÜŞT'ÜN ÖN KONUŞMASI

1

Zerdüşt otuz yaşına basınca yurdunu ve yurdunun gölünü terketti ve dağlara çıktı. Orda ruhunun ve yalnızlığının zevkini tattı ve on yıl bıkmadı bundan. Ama nihayet bir değişme oldu gönlünde, - günün birinde şafak vakti kalktı, güneşin karşısında durdu ve şöyle dedi ona :

«Ey ulu yıldız! Kendilerine ışık saçtıkların olmasaydı, saadetin nerde kalırdı!

On yıldır yükselir durursun mağaramın üstüne: benim için, kartalım için ve yılanım için olmasaydı şayet, ışığından da, bu yoldan da bıkardın.

Ama her sabah bekledik seni biz, senden taşanı aldık ve takdis ettik seni bunun için.

Bak! Pek fazla bal toplamış arı gibi bilgeliğimden bıktım; onu almak için uzanmış ellere muhtacım.

İnsanlar arasında bilgiler tekrar deliliklerinden, fakirler de zenginliklerinden haz duyuncaya dek memnunkula ihsanda bulunmak ve dağıtmak isterim.

Bununçin derinliklere inmeliyim : denizin ardına batıp alt dünyaya ışığını götürürken akşamları senin yaptığın gibi tıpkı, ey zenginler zengini yıldız!

Aralarına ineceğim insanların dedikleri üzere, batmalıyım senin gibi.

Kutsa (takdis et) beni öyleyse, en büyük saadete dahi hasetsizce bakabilen sâkin göz!

Taşmak üzere olan kâseyi kutsa ki, mutluluğunun yanısını dört bir yana götüren altın su aksın içinden!

Bak işte! Bu kâse yeniden boşalmak ister ve Zerdüş't bir insan olmak ister yeniden.»

— Böyle başladı Zerdüş'tün batışı.

2

Zerdüş't yalnızbaşına indi dağlardan ve kimseye rastlamadı. Fakat ormana vardığında, kutlu kulübesinden ağaç kökleri aramak üzere ormana çıkmış bir ihtiyar adam belirdi birdenbire karşısında. Ve ihtiyar adam şöyle dedi Zerdüş't'e:

«Hiç yabancı değil bu gezgin kişi bana: çok yıllar evvel geçmişti burdan. Adı Zerdüş'tü; ama Zerdüş't değişmiş.

O zaman küllerini götürüyordun dağlara: bugün de ateşini mi götüreceksin vadilere? Korkmuyor musun kundakçılığın cezasından?

Evet, tanıdım Zerdüş'tü! Gözü berraktır, tiksinti sinmiş değildir ağzının kenarına. Oynar gibi değil mi yürümesi Zerdüş'tün?

Zerdüş't değişmiş, çocuk olmuş Zerdüş't, uyanmış biri Zerdüş't: uyuyanlar arasında ne işin var senin?

Denizde gibi yaşardın yalnızlığında ve deniz taşırdı seni. Yazık, karaya mı çıkacaksın şimdi? Yazık, bedeninin yükünü mü sürükliyeceksin yeniden?»

Zerdüş't cevap verdi: «Ben insanları seviyorum.»

«Ben neye,» dedi aziz, «ormana ve yalnızlığa çekildim? İnsanları aşırı sevdiğimden değil mi?

Artık Tanrıyı seviyorum ben: insanları sevmiyorum. Benim için insan kemâlden çok uzak bir şey. İnsan sevgisi mahvım olurdu benim.»

Zerdüş't cevap verdi: «Bahsettim mi ben sevgiden! Ben bir hediye götürüyorum insanlara.»

«Bir şey verme onlara,» dedi aziz. «Sen onlardan bir şey al daha iyi ve onlarla birlikte taşı, - daha memnun kalırlar bundan, yeter ki sen de memnun kalasın!

Şayet vermek istersen kendilerine, bir sadakadan fazlasını verme ve bırak bunu bile dilensinler!»

«Hayır,» diye cevap verdi Zerdüşt, «ben sadaka vermem. O kadar yoksul değilim.»

Aziz, güldü Zerdüşt'e ve şöyle dedi: «Eh, bak ki öyleyse hazinelerini kabul etsinler! Yalnızlara karşı güvensizdirler onlar ve hediyeler vermek için geldiğimize inanmazlar.

Sokaklarında adımlarımız pek kof ses çıkarır. Geceleğin yataklarında, gün doğumundan çok evvel birinin geçtiğini işitseler, kendi kendilerine sorarlar: nereye gidiyor hırsız acep?

Gitme insanlara, ormanda kal! Hayvanlara git onlara gitmektense! Niçin benim gibi olmuyorsun - ayılar arasında bir ayı, kuşlar arasında bir kuş?»

«Ya aziz neyliyor ormanda?» diye Zerdüşt sordu.

Aziz cevap verdi: «Türküler besteliyor ve söylüyorum, türküler bestelerken de gülüyor, ağlıyor ve mırıldanıyor: böylece övüyorum Tanrıyı?

Türkü söyliyerek, ağlıyarak, ve mırıldanarak benim Tanrım olan Tanrıyı övüyorum. Lâkin senin bizlere getirdiğin hediye nedir ki?»

Bu sözleri işitince Zerdüşt, azizi selâmladı ve dedi: «Size verebilecek nem olabilir ki! Ama bırak tez gideyim ki sizden bir şey almayayım! - ve böylece, gülerek ayrıldılar birbirlerinden ihtiyar adamla Zerdüşt, gülüşen iki çocuk gibi.

Ama yalnız kalınca Zerdüşt, şöyle dedi gönlüne: «Mümkün mü bu! Bu ihtiyar aziz ormanında işitmemiş hâlâ öldüğünü Tanrının!» -

Zerdüşt ormana en yakın şehre vardığı zaman, pazar yerinde toplanmış büyük bir kalabalık buldu: zira bir ip canbazının oynayacağı ilân olunmuştu. Ve Zerdüşt şöyle dedi halka:

«Üstün insanı öğretiyorum ben sizlerle e. İnsan aşılması gereken bir şeydir. Onu aşmak için sizler ne yaptınız?»

Bütün varlıklar şimdiye dek kendilerinden üstün bir şey yarattılar: sizler bu büyük meddin cezri olmayı ve insanı aşmak yerine hayvanlığa dönmeyi mi istiyorsunuz?

«İnsana göre maymun nedir? Gülünç bir şey, ya da acı veren bir utanç. İnsan da Üstinsana göre böyle olacaktır tıpkı: gülünç bir şey, ya da acı veren bir utanç.»

Solucanlıktan insanlığa varan yolu aştınız ve içinde sizin solucanlıktan eser çok. Bir zamanlar maymundunuz, hâlâ da insan herhangi bir maymundan daha maymun.

İçinizde en bilgeniz bile âhenksizlikten başka bir şey değil, bir nebat ve hayalet melezi ancak. Ama sizlere ben hayalet ya da nebat olun mu diyorum?

Bakın işte, sizlere ben Üstüninsanı öğretiyorum!

Üstüninsan mânâsıdır yeryüzünün. İradeniz desin ki: Üstüninsan mânâsı olacaktır yeryüzünün.

Yalvarırım sizlere, kardeşlerim, bağlı kalın yeryüzüne ve inanmayın sizlere dünyaötesi umutlardan bahsedene! Zehir saçanlardır onlar, bilerek ya da bil-meyerek.

Hayatı horgörenlerdir onlar, can çekişmektedirler ve kendileri zehirlenmiştir, yeryüzü bıkıştır onlardan: bırakın gitsinler!

Bir zamanlar Tanrıya karşı işlenen günah günahların en büyüğüdü, ama Tanrı öldü, onunla birlikte öldüler o

günahı işleyenler de. Yeryüzüne karşı işlenen günahtır şimdi en korkuncu, ve sırrına erilmez in cevherini yeryüzünün mânâsından daha üstün tutmak!

Bir zamanlar ruh hor bakardı bedene: bu hor bakış ta en yüksek şeydi o zamanlar: - isterdi ki ruh, beden cılız, iğrenç ve ölecek halde olsun açlıktan. Böyle umardı ruh bedenden ve yeryüzünden kurtulmayı.

Ah, o ruhun kendisi cılız, iğrenç ve bitkindi açlıktan: ve gaddarlık büyük zevkiydi bu ruhun!

Ama, sizler de, kardeşlerim, söyleyin bana: sizlerin bedenleriniz nasıl bahsediyor ruhlarınızdan? Ruhlarınız, fakirlik, murdarlık ve iğrenç rahatlık değil mi?

Hakikaten, mülevves bir ırmak âdemoğlu. Bir umman olmalı ki insan, kendisi kirlenmeden mülevves bir ırmağı içine alabilsin.

Bakın, Üstüninsanı öğretiyorum sizlere: odur bu umman, onda batabilir sizin büyük horgörünüz.

Nedir en büyük şey başınızdan geçebilecek? Büyük horgörü saatıdır. Mutluluğunuzun bile sizlere iğrenç geldiği saat, aklınızın ve faziletinizin de.

Dediğiniz saat: «Nedir ki benim mutluluğum! Fakirlik, murdarlık ve iğrenç rahatlıktır o. Ama benim mutluluğum kendisini varlığın haklı çıkarmalı!»

Dediğiniz saat: «Nedir ki benim aklım! Arzu duyuyor mu bilgiye, aslanın yiyeceğine duyduğu üzere? Fakirlik, murdarlık ve iğrenç rahatlıktır o!»

Dediğiniz saat: «Nedir ki benim faziletim! Çıldırtdı beni hâlâ. Ne kadar bıkkınım iyiliğimden ve kötülüğüm-den! Hep fakirlik, murdarlık ve iğrenç rahatlıktır o!»

Dediğiniz saat: «Nedir ki benim doğruluğum! Bakıyorum da, korlaşmış ateş de değilim ben, kömür de. Halbuki, doğrular korlaşmış ateş ve kömürdürler!»

Dediğiniz saat: «Nedir ki benim merhametim! İnsan-

oğlunu sevenin üzerine çivilendiği çarmıh değil midir merhamet? Lâkin benim merhametim çarmıha germe değildir.»

Hiç böyle konuştunuz mu sizler? Böyle haykırdınız mı hiç? Ah, bir duysaydım böyle haykırdığınızı sizlerin!

Günahınız değil, kanaatkârlığınızdır haykıran göklere, günah işlemekte bile gösterdiğiniz cimriliğinizdir göklere haykıran!

Sizleri diliyle yalayacak şimşek nerede? Aşılanmanız gereken cinnet nerede?

Bakınız işte, Üstüninsanı öğretiyorum sizlere : bu şimşek odur, bu cinnet o!

Zerdüşt böyle konuşunca, halktan biri bağırdı : «Yeterince dinledik ip cambazını; haydi artık kendisini görelim!» Ve bütün halk güldü Zerdüşt'e. Ama kendinden sözedildiğini sanan ip cambazı, koyuldu işine.

4

Zerdüşt ise halka bakıp hayret etti. Sonra şöyle dedi;

«İnsan, hayvanla Üstüninsan arasına gerilmiş bir iptir, - uçurum üstünde bir ip.

Tehlikeli bir geçiş, tehlikeli bir yolculuk, tehlikeli bir geri bakış, tehlikeli bir ürperiş ve duraklayış.

İnsanda büyük olan, bir köprü olmasıdır onun, yoksa bir gaye değil : sevelebilecek olan insanda, bir karşıya geçiş ve batış olmasıdır onun.

Ben, batışın dışında yaşamasını bilmiyenleri severim; çünkü bunlardır karşıya geçenler.

Ben, büyük horgörenleri severim, çünkü bunlardır taparcasına sevenler ve hasret okları karşı sahilin.

Ben, batmak ve kurban olmak için ilkin yıldızların ötesinde bir sebep aramıyanları, fakat yeryüzü bir gün

Üstüninsanın olsun diye, kendilerini yeryüzüne feda edenleri severim.

Ben, bilmek için yaşıyanı ve bir gün Üstüninsan yaşıasın diye bilmek istiyeni severim. Böyle ister o kendi batışını.

Ben, Üstüninsan için bir ocak kurmak, toprağı, hayvanı ve nebatı ona hazırlamak üzere çalışanı ve icad edenini severim : çünkü böyle ister o kendi batışını.

Ben, faziletini seveni severim : çünkü fazilet batma iradesidir ve bir hasret okudur.

Ben, kendisi için bir nebze ruh ayırmıyanı fakat bütününü faziletin ruhu olmak istiyeni severim : böyle yürür o ruh olarak köprünün üstünde.

Ben, faziletinden kendine eğilim ve kader yapanı severim : böylece o, fazileti uğruna daha yaşamak ister, ya da hiç yaşamak istemez.

Ben, bir sürü fazilet istemiyeni severim. Bir tek fazilet iki faziletten daha çok fazilettir, çünkü kaderin bağı olduğu daha sıkı düğümdür o.

Ben, gönlünü müsrifce harcıyanı severim, ne teşekkür ister ne de karşılık teşekkür eder : çünkü daim verir o ve esirgemek istemez kendini.

Ben, zar lehine düştüğünde utananı ve soranı severim : «Hilekâr bir oyuncu muyum yoksa?» - çünkü yok olmak ister o.

Ben, işine girişmeden önce altın sözler saçanı ve vaaadini vaad ettiğinden de çok tutanı severim : çünkü batışını ister o.

Ben, gelecektekileri haklı çıkaranı ve geçmiştekileri kurtarını severim : çünkü bugünküler tarafından yok olmak ister o.

Ben, Tanrısına haddini bildireni severim, çünkü Tan-

rısını sever o : çünkü Tanrısının gazabıyla onun yok olması gerekir.

Ben, gönlü yaralıyken bile derin olanı ve hiçten bir şeyle yok olabileni severim : böyle geçer o köprüyü seve seve.

Ben, gönlü dolup taşanı severim, öyle ki kendi kendini unuttur o ve her şey içindedir onun : böylece her şey onun batışı olur.

Ben, ruhu hür ve gönlü hür olanı severim : böylece kafası kalbinin sadece cevheridir, kalbi ama batmıya zorlar onu.

Ben, insanların üstünde asılı kara buluttan tek tek düşen ağır damlalar gibi olanların cümlesini severim : onlar haber verirler gelişini şimşegin ve haberciler misali yok olurlar.

Bakin işte şimşegin habercisi ben'im ve buluttan düşen ağır bir damlayım : bu şimşegin adıyla Üstünün - san. -

5

Zerdüş bu sözleri söyleyince yeniden halka baktı ve sustu. «Dikilmiş duruyorlar orda,» dedi gönlüne, «işte gü-lüyorlar : anlamıyorlar beni, bu kulaklara göre ağız de-ğilim ben.

Gözleriyle işitmeyi öğrensinler diye kulaklarını patlatmak mı lâzım önce? İnsanın bir davul ya da tövbekârlık vaizi papaz gibi gürültü koparması mı gerek? Yalnız ke-kemeye mi inanırlar yoksa?

Bir şeyleri var ki gururlanıyorlar. Ne diyorlar o gururlandıkları şeyin adına? Kültür diyorlar, oymuş kendilerini ayırdeden keçi sürülerinden.

Bu yüzden hoşlanmazlar kendileri için 'horgörme' sö-

zünün kullanılmasından. Ben de onların gururlarına sesleneyim o halde.

O halde ben de kendilerine en horgörölmiye lâyık bir şeyden söz edeceğim: bu, son insandır.»

Ve şöyle dedi Zerdüş halka:

İnsanın, kendine gaye edinme zamanı erişti. İnsanın, en yüksek umudunun tohumunu ekme zamanı erişti.

Henüz toprağı bu iş için yeterince zengin. Ama günün birinde bu toprak fakirleşip kısırlaşacak ve hiç ulu ağaç yetişmiyecek artık ondan.

Yazık! İnsanın artık arzu okunu insan ötesine atamıyacağı ve yay kirisinin, vızıldamayı unutacağı zaman geliyor!

Diyorum ben sizlere: el'an hercümerç olmalı ki bir insanın içinde, rakseden bir yıldız getirebilsin dünyaya. Diyorum sizlere ben: hercümerç var hâlâ sizin içinizde.

Yazık! İnsanın bir daha artık dünyaya yıldızlar getirmeyeceğı zaman geliyor. Yazık! İnsanların en horgörölmiye lâyık olanının, kendini artık horgöremiyenin zamanı geliyor.

Bakın işte! son insanı gösteriyorum sizlere.

«Aşk nedir? Yaratma ne? Hasret nedir? Bir yıldız ne?» - böyle sorar son insan ve göz kırpar.

Yeryüzü o zaman küçülmüş olacak ve üstünde her şeyi küçükletiren son insan sıçrıyacaktır. Toprak piresi gibi soyu kurutulamaz onun; son insan en uzun yaşayandır.

«Biz saadeti bulduk,» - derler son insanlar ve göz kırparlar.

Yaşanması güç gölgelerden ayrılmışlardır onlar: çünkü hararet gerekir kişiye. Kişi sever hâlâ komşusunu ve sürtünür ona: çünkü hararet gerekir kişiye.

Hasta düşmek ve güvensiz olmak günah sayılır onlar-

ca: ihtiyatla yürünür. Ahmağın biridir hâlâ ayağı taşlara ya da insanlara takılıp tökezliyen!

Azıcık zehir arasına: tatlı rüyalar gördürür bu. Ve çokça zehir sonunda, tatlı bir ölüm için.

Çalışılır hâlâ, çünkü iş bir eğlencedir. Ama zarar vermemesine bakılır eğlenenin.

Zügürt de zengin de olunmaz artık: pek zahmetlidir ikisi de. Kim ister hâlâ hükmetmeyi? İtaati kim? Pek zahmetlidir ikisi de.

Çobansız bir sürü! Herkes aynı şeyi ister, herkes eşit birbirine: başka türlü duyan, kendi arzusuyla boylar tımarhaneyi.

«Vaktiyle bütün dünya kaçıkmiş,» derler en inceleri ve göz kırparlar.

Onlar akıllıdırlar ve olup bitmiş her şeyi bilirler: alaylarının sonu yoktur böylece. Kavga edilir henüz, ama barışılır hemence - yoksa mideleri bozulur.

Gündüz için küçük zevkleri vardır, gece için küçük zevkleri: fakat saygılıdırlar sağlığa.

«Biz saadeti bulduk» - derler son insanlar ve göz kırparlar. -

Ve burada sona erdi Zerdüşt'ün «Başlangıç» da denilen ilk konuşması: zira o anda kalabalığın yaygarası ve neş'esi sözlerini kesti. «Bize ver sen bu son insanı, ey Zerdüşt,» diye haykırıyorlardı, «bu son insanlar gibi kıl bizi! Bağışlarız biz de sana Üstüninsanı sonra!» Ve bütün halk delice şenleniyordu ve ağız şapırdatıyordu. Zerdüşt ise mahzunlaştı ve gönlüne dedi:

«Anlamıyorlar beni: bu kulaklara göre ağız değilim ben.

Pek uzun zaman kalmışım herhalde dağlarda, pek uzun zaman dinlemişim derelerle ağaçları: keçi çobanlarıyla konuşur gibi konuşuyorum şimdi onlarla.

Sabahleyin dağlar nasılsa ruhum öyle sâkin ve duru. Fakat onlar beni soğuk ve korkunç şakalar yapan bir alaycı sanıyorlar. .

Ve işte bakıp ta gülüyorlar bana : gülerken de nefret ediyorlar benden. Buz gibi gülüşleri.»

6

Sonradan bütün ağızları susturan ve bütün gözleri bir noktaya diktiren bir şey oldu. Bu arada çünkü ip cam-bazı oyununa başlamıştı : küçük bir kapıdan çıkmış, iki kule arasına ve pazar yeri ile halkın üstüne gerilmiş ip üzerinde yürüyordu. Tam yarı yolda iken, küçük kapı tekrar açıldı ve alaca bulaca elbiseler giyinmiş palyoçaya benzer biri fırladı dışarı ve hızlı adımlarla öncekinin ardından yürüdü. «İleri, be aksak,» diye haykırdı korkunç sesi, «İleri, be miskin, hilebaz, ölü benizli alırım ha yoksa seni ayağımın altına! Ne yapıyorsun burda kuleler arasında? Kulenin içi senin yerin, oraya tıkmalı seni, kendinden üstün olanın yolunu tıkıyorsun!» - Ve her sözle birlikte yaklaştıkça yaklaştı önündekine : fakat bir adım kala, işte bütün ağızları susturan ve bütün bakışları bir bir noktaya diktiren o korkunç şey oldu : bir iblis gibi çığlık kopardı palyaço ve yoluna engel olanın üstünden zıpladı. Öbürü ise rakibinin bu zaferini görünce, akli başından ayakları ipten gitti; sırtığını fırlattı ve kendisi sırtığından da tez, sanki bir kol ve bacak girdabı gibi aşağı yuvarlandı. Pazar yeri ile halk fırtına kopmuş bir denize döndü : kalabalık, hele vücudun düşeceği yerden darma-dığın kaçıştı.

Zerdüş ise kıpırdamadı yerinden ve paramparça olmuş ama henüz ölmemiş gövde, hemen yanına düştü.

Az sonra, paramparça olmuş adam kendine geldi ve Zerdüşt'ü yanında diz çökmüş gördü. «Ne yapıyorsun orda?» dedi nihayet, «çoktan biliyordum iblisin ayağımı çeceğini. Şimdi cehenneme sürüklüyor beni: ona engel olur musun?»

«Şerefim üstüne dostum,» diye cevap verdi Zerdüşt, «bahsettığın o şeylerin hiç biri mevcut değil: iblis de yok cehennem de. Ruhun bedeninden bile evvel ölecek: hiç bir şeyden korkma artık!»

Adam gözlerini şüpheyle kaldırdı: «Doğru söylüyorsan eğer,» dedi sonra, «hayatımı kaybetmekle hiç bir şey kaybetmiş olmayacağım. Dayakla ve bir lokma yiyecekle oyun öğretilmiş bir hayvandan fazla bir şey değilim pek.»

«Yok canım,» dedi Zerdüşt, «tehlikeyi meslek edinmişsin sen: horgörülecek bir şey yok bunda. Mesleğin yüzünden ölüyorsun şimdi de: bunun için kendi ellerimle gömeceğim seni ben.»

Zerdüşt böyle söylediğinde, can çekişen adam karşılık vermedi daha fazla; ama, sanki teşekkür için Zerdüşt'ün elini arıyormuş gibi elini kımıldattı.

7

Bu ara akşam oldu ve pazar yeri karanlığa büründü: halk dağıldı, zira tecessüs ile korku bile yorulur. Zerdüşt ise, yerdeki ölünün yanına oturmuş ve düşünceye dalmıştı: böylece zamanı unutmuştu. Ama nihayet gece oldu ve soğuk bir rüzgar esti yalnızın üstünden. O zaman ayağa kalktı Zerdüşt ve gönlüne dedi:

«Doğrusu, mükemmel bir balık avcılığı yaptı bugün Zerdüşt! İnsan değil tuttuğu, bir ceset gerçi!

Endişelendirici insan ömrü ve mânâsız hâlâ: soytarının biri sebep olabiliyor mahvına.

Ben öğretmek istiyorum insanlara varlıklarının mânâsını: Üstüninsandır bu, karanlık bir bulut olan insandan çıkan şimşek.

Fakat hâlâ uzağım ben onlardan ve zekâm bir şey söylemiyor onların zekâlarına. İnsanlara göre ben deliyle ceset arası bir şeyim hâlâ.

Gece karanlık, Zerdüşt'ün yolları karanlık. Gel, soğuk ve katı yoldaş! Seni kendi ellerimle gömeceğim bir yere götüreyim.»

8

Zerdüşt bunu gönlüne dedikten sonra, cesedi sırtladı ve yola koyuldu. Daha yüz adım gitmemişti ki, bir adam sokuldu yanına ve kulağına fısıldadı - ve bakın siz işe! kuledaki palyaçoymuş bu konuşan. «Git bu şehirden, ey Zerdüşt,» diyordu, «senden nefret eden pek çok burada. İyi-lerle doğrular senden nefret ediyorlar ve sana kendilerinin düşmanı, horgöreni diyorlar. Hak dinine inananlar nefret ediyorlar senden ve kalabalık için bir tehlike diyorlar sana. Talihin varmış ki, sana güldüler: doğrusu hani, bir soytarı gibi konuştun. Talihin varmış ki, şu gebermiş köpekle arkadaşlık ettin; böylece aşağılatmakla kendini canını kurtardın bugün. Ama git bu şehirden - yoksa yarın senin üstünden zıplarım, bir ölünün üstünden bir canlı.» Ve böyle dedikten sonra, kayboldu adam; Zerdüşt ise karanlık dar sokaklardan devam etti yoluna.

Şehrin kapısında mezarcılara rastladı: bunlar meşalelerini yüzüne tuttular, Zerdüşt'ü tanıdılar ve epey alay ettiler kendisiyle. «Gebermiş köpeği götürüyor Zerdüşt: aman ne hoş Zerdüşt'ün mezarcı olması! Çünkü bizim ellerimiz bu rostoya dokunamayacak kadar temiz. İblisin lokmasını mı aşırnak istiyor Zerdüşt? Pek âlâ! Âfiyet ol-

sun! Bari iblis daha baskın hırsız çıkmasa Zerdüş'ten! - o, ikisini de aşırır, ikisini de yalayıp yutar!» Ve aralarında gülüşüp kafa kafaya verdiler.

Zerdüş'tek kelime söylemedi ve yoluna devam etti. Ormanlar ve bataklıklar yanından geçerek iki saat gittikten sonra, kurtların aç aç ulumalarını o kadar çok dinledi ki, kendi karnı da acıktı. Böylece, içinde ışık yanan ısız bir evin önünde durdu.

«Açlık,» dedi Zerdüş't, «bir haydut gibi bastırıyor beni. Ormanlarda ve bataklıklarda bastırıyor beni açlığım, ve derin gecede.

Ne garip huyları var açlığımın. Çok defa, ancak yemekten sonra gelir bana, bugün ise bütün gün gelmedi: nerdeydi acep?»

Ve bunun üzerine Zerdüş't, evin kapısını çaldı. İhtiyar bir adamı belirdi. Elinde ışık vardı ve sordu: «bana ve kötü uykuma gelen kim ola?»

«Bir diriyle bir ölü,» dedi Zerdüş't. «Yiyecek ve içecek bir şey ver bana, gündüz unuttum yemeyi. Açları besliyen kendi ruhunu canlandırır: böyle der bilgelik.»

İhtiyar adam içeri gitti, ama hemen geri geldi, Zerdüş't'e ekmekle şarap ikrâm etti. «Açlar için kötü bir yer burası,» dedi, «onun için oturuyorum burada. Hayvanla insan bana ben yalnız gelirler. Haydi söylesene yoldaşına da yeyip içsin, senden daha yorgun o.» Zerdüş't cevap verdi: «yoldaşım ölü, razı edemem pek kendisini yemeye.» «Bundan bana ne,» dedi ihtiyar adam aksi aksi, «kapımı çalan almalıdır verdiğimi. Yeyin ve güle güle gidin!» -

Bunun üzerine Zerdüş't, yola ve yıldızların ışığına güvenerek iki saat daha yürüdü: zira geceleyin yürümeye alıştı ve uyuyan her şeyin yüzüne bakmayı severdi. Fakat gün ağarırken, Zerdüş't görünürde artık hiç bir yol olmiyan sık bir ormanda buldu kendini. Ondan sonra ölü-

yü baş ucundaki bir ağacın kovuğuna bıraktı -korumak istiyordu çünkü onu kurtlardan,- kendi de yere yosunlar üzerine uzandı. Ve bedence yorgun, ama ruhu durgun kaldı hemen uykuya.

9

Uzun zaman uyudu Zerdüşt ve yalnız pembe seher değil, sabah ta geçti yüzü üstünden. Fakat nihayet gözleri açıldı: hayran hayran bakındı ormana ve sessizliğe, kendi içine bakındı hayran hayran. Sonra, birdenbire karrayı gören gemici gibi, çabucak ayağa kalktı ve sevinçle haykırdı: çünkü yeni bir hakikat ayân olmuştu kendisine. Ve şöyle dedi gönlüne:

«Bir ışıık doğdu içime: yoldaşlar gerek bana, canlı yoldaşlar, - beraberimde istediğim yere götüreceğim ölü yoldaşlar ve cesetler değil.

Diri yoldaşlar gerek bana, kendileri izlemek istedikleri için, beni izliyecek, - ve benim dilediğim yere.

Bir ışıık doğdu içime: halka değil, yoldaşlara söz söyleyecek Zerdüşt! Zerdüşt bir sürünün çobanı ve çomarı olmayacak!

Bir çoklarını ayartmak sürüden, - bunun için geldim ben. Halkla sürü öfkelenecekler bana: çobanlar, haydut diyecekler Zerdüşt'e.

Ben çobanlar diyorum, onlarsa iyiler ve doğrular diyorlar kendilerine. Çobanlar diyorum ben, hak dinine inanlar diyorlar onlar kendilerine.

İyilerle doğrulara bakın siz hele! Kimden nefret ediyorlar onlar en çok? Kendilerinin kıymet levhalarını parçalıyandan, bozandan, kanun bozandan: - yaratıcı odur halbuki.

Bütün inançların inançlı kişilerine bakın siz hele!

Kimden nefret ediyorlar en çok? Kendilerinin kıymet levhalarını parçalıyandan, bozandan, kanun bozandan : - yaratıcı odur halbuki.

Yoldaşlar arar yaratıcı, cesetler değil, sürüler değil, inançlı kişiler değil. Kendi gibi yaratıcılar arar yaratıcı; yeni levhalara yeni kıymetler kazıyanları.

Yoldaşlar arar yaratıcı ve hasat arkadaşları : çünkü ona göre her şey olgun hasat için. Ama yüz orağı yok onun : bu yüzden yolar başakları öfkeli öfkeli.

Yoldaşlar arar yaratıcı, oraklarını bilemesini bilen yoldaşlar. Yıkıcılar denecek onlara, iyi ile kötüyü horgörenler denecek. Hasatçılar ve şenlik edenler onlar halbuki.

Kendi gibi yaratıcılar arıyor Zerdüş, hasat arkadaşları ve şenlik arkadaşları arıyor : sürülerle, çobanlarla, cesetlerle işi ne Zerdüş'ün!

Ve sen, benim ilk yoldaşım, hoşça kal! Ağacının kovuğuna güzelce gömdüm seni, güzelce sakladım seni kurtlardan.

Ama veda ediyorum şimdi sana, zira vakit erişti. Bir seherle öbür seher arası yeni bir hakikat ayân oldu bana.

Ne çoban olacağım ben, ne mezarıcı. Bir daha söz söylemeyeceğim artık halka; son defa konuştum bir ölüye.

Yaratıcılara, hasatçılara, şenlik edenlere katılacağım ben : gökkuşağını göstereceğim onlara ve Üstüninsana çıkan merdiveni.

Yalnızlara söyleyeceğim türkümü ve yalnızlıkta ikişer kişi yaşıyanlara; ve her kimde kulak varsa işitilmemiş için, mutluluğumla onun yüreğini ağırlaştıracam.

Gayemin yolundayım ben, ben kendi yolumu izliyorum; duraklıyanların ve geride kalanların üzerlerinden atlıyacağım. Benim ilerleyişim, varsın böylece onların batışı olsun!*

Buydu Zerdüşt'ün gönlüne söylediği, güneş tam tepedeyken: sonra sorarcasına yukarı baktı - zira başının üstünde bir kuşun acı çığlığını işitmişti. Bakın hele! Bir kartal havada geniş daireler çizerek uçuyordu ve bir yılan asılmıştı ona, bir av gibi değil de hem bir dost gibi: zira yılan kartalın boynuna dolanmıştı.

«Benim hayvanlarım bunlar!» dedi Zerdüşt ve yürekten sevindi.

«Güneşin altındaki en mağrur hayvanla güneşin altındaki en akıllı hayvan - keşfe çıkmışlar.

Bilmek istiyorlar, sağ mı hâlâ Zerdüşt diye. Hakikaten, yaşıyor muyum ben hâlâ?

İnsanlar arasında yaşamayı, hayvanlar arasında yaşamaktan daha tehlikeli buldum ben; tehlikeli yollarda yürüyor Zerdüşt. Hayvanlarım bana rehberlik etsinler!»

Zerdüşt böyle deyince, ormandaki azizin sözlerini hatırladı, içini çekerek şöyle dedi gönlüne:

«Daha akıllı olmak isterdim! Akıllı olmak isterdim bütün varlığımla, yılanım gibi tıpkı!

Fakat ben mümkün olmayı istiyorum: onun için, daima aklımla beraber yürümesini dileyeyim gururumdan!

Ve bir gün bırakıp giderse beni aklım: -ah, bayılır uçup gitmeye o!- gururum o zaman cinnetimle birlikte kanat açsın!»

— Böyle başladı Zerdüşt'ün batışı.

**ZERDÜŞT'ÜN
KONUŞMALARI**

ÜÇ DEĞİŞİM ÜZERİNE

Ruhun üç değişiminden söz edeceğim size : ruhun nasıl deve, devenin aslan, aslanın da nihayet çocuk olduğundan.

Nice ağır yükler vardır ruh için, içinde saygının yer ettiği kuvvetli, tahammüllü ruh için : ağıra, en ağıra hasret çeker onun kuvveti.

Ağır ola ne? diye sorar dayanıklı ruh, deve gibi diz çöker ve iyi yüklenmek ister.

Nedir en ağır şey, ey yiğitler? diye sorar dayanıklı ruh, onu yükleneyim de zevkini tadayım kuvvetimin.

Şu değil mi : gururunu incitmek için kendini alçaltmak? Bilgeliliğiyle alay etmek için cinnetini parlatmak?

Yoksa şu mu : davamız, zaferini kutlarken onu terketmek? Ayartıcıyı ayartmak için yüce dağlara çıkmak?

Şu mu yoksa : bilgi palamutuyla, otuyla geçinmek ve hakikat uğruna ruh açlığı çekmek?

Yoksa şu mu : hasta düşmek ve teselliye gelenleri sarmak ve senin istediğini hiç duymayan sağırlarla dostluk etmek?

Şu mu yoksa : hakikat suyudur diye kirli suya girmek ve içindeki soğuk kurbağalarla sıcak kurbağaları defetmemek?

Yoksa şu mu : bizi horgörenleri sevmek ve bizi korkutmak isteyen hayaletle el uzatmak?

Bütün bu en ağır şeyleri yüklenir dayanıklı ruh : ve yükünü almış deve nasıl hız alırsa çöle doğru, ruh ta öyle hız alır kendi çölüne.

Lakin en ıssız çölde ikinci değişim olur : burda ruh aslanlaşır, hürriyeti zorla ele geçirmek ve kendi çölünde efendi olmak ister.

Son efendisini arar burda : düşman olmayı diler ona ve son tanrısına; zafer için büyük ejderle boğuşmak ister.

Ruhun artık efendi ve tanrı diye tanımak istemediği büyük ejder nedir? «Yapmalısın» dır bu büyük ejderin adı. Aslanın ruhu ise «İstiyorum» der.

«Yapmalısın» altın parıltılarla durur yolu üstünde onun, - üzeri pul pul bir hayvan; her pulun üstünde de altından bir «Yapmalısın» parıldar.

Binlerce yıllık kıymetler parıldar bu pullar üstünde ve şöyle der ejderlerin en güçlüsü : «Nesnelerin bütün kıymetleri bende parıldar.»

Bütün kıymetler çoktan yaratılmıştır ve bütün yaratılmış kıymetlerim ben. Hakikaten, 'istiyorum' diye bir şey olmayacak artık. Böyle der ejder.

Kardeşlerim, niçin gereği olsun aslanın ruhta? Niçin, kâfi gelmesin ferağatli ve saygılı yük hayvanı?

Yeni kıymetler yaratmak, - aslanın bile henüz harcı değil bu : ama yeni bir yaratma için kendine hürriyet yaratmak, - buna yeter işte gücü aslanın.

Hürriyet yaratmak kendine ve kutsal bir «Hayır» demek vazifeye bile : bunun için, kardeşlerim, gereği vardır aslanın.

Yeni kıymetlere hak kazanmak, - dayanıklı ve saygılı bir ruh için ele geçirileceklerin en korkuncudur bu. Hakikaten, böyle bir ruh için yağmacılıktır yırtıcı hayvan harcıdır bu.

En kutsal şeyi olarak severdi eskiden bu «Yapmalısın» : şimdi sevgisinden hürriyetini zorla kapabilsin diye, en kutsal şeyde bile kuruntu ve âni heves görmiye mecbur : aslan gerektir işte bu yağma için.

Fakat söyleyin, kardeşlerim, çocuğun bile yapıp ta aslanın yapamadığı şey nedir? Yırtıcı aslanın neden bir de çocuklaşması gerekli olsun?

Mâsûmluktur çocuk ve unutkanlık, bir yeni başlangıç, bir oyun, kendiliğinden dönen bir çark, bir ilk hareket, bir kutsal Evet.

Evet, yaratma oyunu için, kardeşlerim bir kutsal Evet gerektir: ruh kendi iradesini ister artık, dünyayı kaybetmiş olan kendi dünyasını kazanır artık.

Size ruhun üç değişiminden söz ettim: ruhun nasıl deve, devenin aslan, aslanın da nihayet çocuk olduğundan. -

Zerdüşť böyle diyordu. Ve o sırada Alaca İnek denilen şehirde kalıyordu.

FAZİLET KÜRSÜLERİ ÜZERİNE

Zerdüşť'e uyku ve fazilet üzerine pek güzel konuşan bir bilgeyi övdüler: bu yüzden kendisi çok saygı ve takdir görürmüş, bütün gençler de kürsüsünün önünde otururlarmış. Ona gitti Zerdüşť ve bütün gençlerle birlikte kürsüsünün önünde oturdu. Ve şöyle dedi bilge:

Saygı ve utanç duymalı karşısında uykunun! Budur işin başı! Ve kötü uyuyanlarla geceleri uyanık kalanların yolundan çekilin!

Hırsız bile utanç duyar karşısında uykunun: daima geceleyin çalar usulca. Gece bekçisi ise utanmaz biridir, utanmadan öttürür düdüğünü.

Küçümsenecek bir hüner değildir uyumak: bütün gün uyanık kalmak gerekir onun uğruna.

Günde on kez yenmelisin kendini: iyi bir yorgunluk verir bu ve ruhun afyonudur.

On kez yine barışmalısın kendinle; zira yenme acıdır ve kötü uyur barışmayan.

On hakikat bulmalısın günde: yoksa gece de ararsın hakikati ve ruhun aç kalır.

On kez gülmelisin günde ve neşelenmelisin: yoksa miden, o hüzün babası, gece rahatsız eder seni.

Azdır bunu bilen: ama kişide bütün faziletlerin bulunması gerekir, iyi uyumak için. Yalancı şahitlik mi edeceğim? Zina mı edeceğim?

Komşumun hizmetçisine göz mü koyacağım? Bütün bunlar bağdaşmaz iyi uykuyla.

Ve bütün faziletler olsa bile kişide, bir şey daha vardır bilinmesi gereken: faziletlerin kendilerini de tam vaktinde uyumaya yollamak.

Birbirleriyle kavga etmesinler diye bu hanım hanımcık kadınlar! Senin yüzünden, ey talihsiz kişi!

Tanrıyla ve komşuyla barış: bunu ister iyi uyku. Ve komşunun iblisiyle bile barış! Yoksa geceleri musallat sana.

Yetkililere saygı ve itaat, çarpık yetkililere bile! Böyle ister iyi uyku. Çarpık bacaklarla yürümeyi seviyorsa iktidar, ne gelir elimden benim?

Koyununu çayırın en yeşiline süren, çobanların en iyisidir bence: bağdaşır bu iyi uykuyla.

Ne çok şerefler isterim ne de büyük hazineler: safra kaynatırlar bunlar. Ama iyi bir şöhrat ve küçük bir hazine olmadan iyi uyumaz.

Küçük bir topluluk kötü bir topluluktan daha makbuldür bence: ama tam vaktinde gelip gitmeleri şartıyla. Bu bağdaşır iyi uykuyla.

Pek hoşuma gider ruh fakirleri de: bunlar ilerletirler uykuyu. Bahtiyardırlar, hele her zaman hak verilirse kendilerine.

Böylece geçer günü faziletlielerin. Gece olunca sakını-

rim uykuya çağırmaktan! Çağırılmak istemez o, faziletlerin şahı, uyku!

Ama gündüz ne yaptığımı ve ne düşündüğümü düşünürüm. Bir inek gibi sabırlı, geviş getirirken, sorararım kendime: nelerdi senin on zaferin?

Ve gönlümün şenlendiği on barışma ve on hakikat ve on gülüş nelerdi?

Ben böyle düşünür ve kırk düşüncenin beşiğinde sallanırken, uyku bastırır beni birden, o çağırılmıyan, faziletler şahı.

Uyku gözlerime vurur: ağırlaşır onlar da. Uyku ağzıma dokunur: o da açık kalır.

Doğrusu, yumuşak tabanlar üstünde gelir bana hırsızların en candanı ve çalar düşüncelerimi: şu kürsü gibi aptal aptal kalırım ben de orda.

Uzun süre de kalmam ama ayakta: yatıveririm hemen. -

Bilgenin böyle konuştuğunu duyunca Zerdüşt içinden güldü: çünkü bir ışık doğmuştu içine. Ve şöyle dedi gönlüne:

Kaçığın biri bence bu bilge kırk düşüncesiyle: ama sanırım ki, uyumayı pek iyi biliyor.

Ne mutlu bu bilgenin yakınında oturanlara! Bu türlü uyku bulaşıcıdır, kalın bir duvardan bile geçer!

Kürsüsünde bile sihir var. Boşuna değilmiş, gençlerin bu fazilet vaizinin önünde oturmaları.

Onun bilgeliği şu: iyi uyumak için uyanık kalmak! Ve hakikaten, mânâsı olmasaydı hayatın eğer ve mânâsız seçmem gerekseydi benim, seçilmiye en lâyık mânâsızlık olurdu bu.

İyice anlıyorum şimdi, eskiden fazilet hocaları aranırken her şeyden önce neyin arandığını. İyi bir uykuydu aranan ve afyonla bezenmiş faziletler, bu uyku için!

Bütün bu övülmüş kürsü bilgilerinin bilgeligi rüyasız uykuydu : daha yüksek mânâ taşıdığını bilmiyorlardı onlar hayatın.

Bugün bile bu fazilet vaizinin bazı benzerleri var hâlâ, hem de onun gibi dürüst değiller her zaman : lâkin geçti onların çağı. Daha fazla kalamazlar artık ayakta : yatmışlar bile işte.

Ne mutlu uyku gözünden akanlara : çünkü handiyse dalacaklardır uykuya. -

Zerdüşt böyle diyordu.

ÖTEDÜNYALILAR ÜZERİNE

Zerdüşt de bir zamanlar, ötedünyalıların hepsi gibi, hayaller kurdu insanın ötesinde. Muztarip ve azap içindeki bir Tanrının eseri gibi göründü o zamanlar dünya bana.

Rüya gibi göründü bana dünya ve bir Tanrının mavalı gibi hoşnutsuz bir Tanrının gözleri önündeki renk renk buğular misali.

İyi ile kötü, haz ile elem, ben ile sen - yaratıcı gözler önündeki renkli buğular gibi göründü bunlar bana. Kendinden başka tarafa çevirmek istedi gözlerini yaratıcı, - bunun üzerine yarattı dünyayı.

İztırap çeken için gözlerini ıztıraplarından başka tarafa çevirmek ve kendini kaybetmek, sarhoşluk veren bir zevktir. Sarhoşluk veren bir zevk ve kendi kendini unuttuğu gibi göründü bir zamanlar bana dünya.

Ezelden ebade kusurlu bu dünya, bir ebedi çelişmenin süreti ve kusurlu sûret - kusurlu yaratıcısı için sarhoşluk veren bir zevk : - bana dünya böyle göründü bir zamanlar.

Böylece, ben de, bir zamanlar hayaller kurdum insa-

nın ötesinde, ötedünyalıların hepsi gibi. İnsanın ötesinde mi sahi?

Ah, kardeşlerim, benim yarattığım bu Tanrı, insan eseriymi, insan çılgınlığıydı, bütün tanrılar gibi!

İnsandı o, hem de zavallı bir insan ve Ben parçacığ: kendi külümünden ve ateşimden gelmişti bana bu hayalet, hakikaten de! öteden gelmemiştı bana!

Ne oldu, kardeşlerim? Kendi kendimi aştım, muhtaribi, kendi külümü götürdüm dağa, daha parlak bir alev ica-dettim kendime. Bakın işte! O vakit uzaklaştı benden ha-yalet!

İztırap ve azap olur artık benim için, benim gibi ne-kahetteki biri için, böylesi hayaletlere inanmak: ıztırap olur benim için artık ve alçalış. Böyle diyorum ben öte-dünyalılara.

İzdirap ve aciz, - buydu işte yaratan ötedünyaların hepsini; ve ancak en çok ıztırap çekenin başından geçebi-lecek kısa bir saadet çılgınlığı.

Yorgunluk, bir sıçrayışla en sona erişmeyi istiyen, bir ölüm sıçrayışıyla; istemeyi bile artık istemiyen bir zaval-lı, bilgisiz yorgunluk: bu yarattı işte bütün tanrıları ve ötedünyaları.

İnanın bana, kardeşlerim! Bedenden ümidini kesen bedenın kendisiydi, - aldatılan ruhun parmaklarıyla son duvarları yoklardı el yordamıyla.

İnanın bana, kardeşlerim! Bedenin kendisiydi yeryü-zünden ümidini kesen - Varlığın karnının kendisine söz söyleyişini dinlerdi o.

Ve son duvarlardan başıyla - başıyla da değil hem yalnız, - geçerek «Öbür dünya» ya erişmek isterdi.

Halbuki «öbür dünya» iyice gizlenmiştir insanlardan, bu göksel bir hiç olan, insansızlaşmış, insanca olmıyan

...ŞÖY BOYLE DİYORDU

dünya; ve Varlığın karnı söz söylemez hiç insanlara, meğer ki insan olarak söyliyey.

Hakikaten, bütün Varlığı ıspat güçtür, konuşturmak ta güçtür onu. Söyleyin bana, kardeşlerim, bütün şeylerden en tuhaf olanı değil midir en iyi ıspatlanan?

Evet, bu ben ve bu ben'in çelişmesi ile karmakarışıklığı en dürüst anlatır kendi varlığını, - her şeyin ölçüsü ve kıymeti olan, bu yaratan, istiyen, kıymetlendiren ben.

Ve bu en dürüst varlık, bu ben - bedenden söz eder, bedeni ister yine, hayal kurarken, coşkuyla söylenirken ve kırık kanatlarla çırpınırken bile.

Daima daha dürüst konuşmayı öğrenir bu ben: öğrendikçe de, beden ile yeryüzü için daha çok söz ve övgü bulur.

Ben'im yeni bir gurur öğretti bana; ben de insanlara öğretiyorum: başını artık göksel şeylerin kumuna gömmeyi ,yeryüzüne mânâ veren, yeryüzüne ait bir baş olarak hür taşımayı onu!

Yeni bir irade öğretiyorum insanlara: insanın körükörüne izlediği o yolu istemeyi, ona iyi demeyi ve hastalar ve can çekişenler gibi ondan sıvışmamayı!

Hastalar ve can çekişenlerdi beden ile yeryüzünü hor görenler ve ilâhi şeylerle kurtarıcı kan damlalarını icadedenler :ama o tatlı ve gamlı zehirleri bile bedenden ve yeryüzünden alıyorlardı!

Yoksulluklarından kaçmak istiyorlardı ve yıldızlar onlara pek uzaktı. İç çekiyorlardı bu yüzden: «Ah, bir başka varlığa ve saadete gizlice sokulacak ilâhi yollar olsaydı!» - böylece icadetteler hilelerini ve kanlı içkiciklerini!

Bedenlerinden ve bu yeryüzünden sıyrıldıklarını vehmettiler, bu nankör kişiler. Halbuki kime borçluydular

bu kendinden geçişlerinin çırpınmasını ve sonsuz hazzını? Bedenlerine ve bu yeryüzüne.

Hastalara karşı şefkatlidir Zerdüş. Hakikaten, onların teselli usullerine ve nankörlüklerine kızmaz. Yeter ki şifa bulsunlar, galip gelsinler ve kendilerine daha üstün bir beden yaratsınlar da!

Kuruntularına muhabetle bakan ve geceyarısı Tanrı-sının mezarı civarına gizlice sokulan şifa bulmuş birine de kızmaz Zerdüş: ama gözyaşlarında onun hâlâ hastalık ve hasta bir beden vardır bence.

O hayal kuranlar ve Tanrı - tutkunları arasında bir çok hastalar olmuştur her zaman; şiddetle nefret ederler bunlar gören kişilerden ve faziletlerin en yenisi olan dürüstlükten.

Daima gerilere, karanlık çağlara doğru bakarlar onlar: o zamanlar, doğrusu, başka şeydi kuruntuyla imân; aklın sapıklıkları tanrı benzerliğiydi, şüpheyse günah.

Pek iyi tanırım bu tanrı taslaklarını: kendilerine inanılmasını ve şüphenin günah olmasını isterler. Pek iyi bilirim kendilerinin en çok neye inandıklarını da.

Hakikaten, ötedünyalara ve kurtarıcı kan damlalarına değil: onlar da bedene inanırlar en çok ;ve kendi bedenleri onlarca mutlak varlıktır.

Ama hastalıklı bir şey onlarca beden: memnunlukla da sıyrılmak isterler derilerinden. Onun için dinlerler ölüm vaizlerini, kendilerine de ötedünyaları vaaz ederler.

Sizlerse, kardeşlerim, sıhhatli bedenın sesine kulak verin; daha dürüst, daha saf sestir o.

Daha dürüst ve daha saf konuşur sıhhatli beden, mükemmel ve dik beden, ve yeryüzünün mânâsından konuşur o. -

Zerdüş böyle diyordu.

BEDENİ HORGÖRENLER ÜZERİNE

Bedeni horgörenlere söylemek istiyorum sözümü. Ne yeniden öğrensinler, ne yeniden öğretsinler bana, ama sadece kendi bedenlerine veda etsinler - ve böylece sussunlar.

«Bedenim ben ve ruh» - böyle der çocuk. Peki neden çocuklar gibi konuşmamalı?

Halbuki uyanmış, bilen kimse der: «Tamamiyle bedenim ben, bundan başka bir şey değil; ruh ise beden içindeki şeyin adı ancak.»

Büyük bir akıldır beden, tek mânâlı bir çokluk, bir savaş ile bir barış, bir sürü ile bir çoban.

Küçük aklın da senin bir âletidir bedeninin, kardeşim, o senin «ruh» dediğin, - büyük aklının küçük bir âleti ve oyuncacı.

«Ben» dıyorsun ve bu sözden gurur duyuyorsun. Halbuki daha büyüktür ondan -senin inanmak istemediğin- bedeninin ve büyük aklı bedeninin: «ben» demez o, fakat hareket eder «ben» olarak.

Duyunun duyduğunda, ruhun bildiğinde, kendi başına gaye yoktur hiç bir zaman. Halbuki duyu ve ruh, her şeyin gayesi olduklarına inandırmak isterler seni: öylesine kendini beğenmiştir onlar.

Âlet ve oyuncaktır akıl ile ruh: arkalarında Kendi vardır hâlâ. Bu Kendi duyuların gözleriyle arar, ruhun kulaklarıyla dinler .

Daima dinler Kendi ve arar: karşılaştırır, boyun eğdirir, galebe çalar, yıkar. Hükmeder, ben'in bile hâkimidir.

Düşüncelerinin ve duygularının gerisinde, kardeşim, kudretli bir başbuğ durur, bilinmiyen bir bilge, - Kendi

derler adına. O senin bedeninde oturur, bedenindir o senin.

Bedeninde senin, seçkin bilgeliginden daha çok akıl vardır. Ve kim bilir neden bedenin ille de bu seçkin bilgeligine ihtiyaç duyar?

Kendi'n güler ben'ine ve onun mağrur sıçrayışlarına. «Bana ne düşüncenin bu sıçrayışlarından ve uçuşlarından?» der kendi kendine. «Dolambaçlı bir yol gayem için. Ben yürütme ipiyim ben'in ve kavramlarını fısıldıyanım.»

Kendi, ben'e der: «Acı duy şu anda!» Ve ben acı duyar ve daha fazla acı duymamanın çaresini düşünür, - düşünmesi de yalnız bunun içindir.

Kendi, ben'e der: «Haz duy şu anda!» Ve şenlenir ben ve sık sık şenlenmenin çaresini düşünür, - düşünmesi de yalnız bunun içindir.

Bir çift sözüm var bedeni horgörenlere. Horgörmelerinin sebebi, saygılarıdır onların. Saygı ile horgörmeyi ve değer ile iradeyi yaratan nedir?

Yaratıcı Kendi, saygıyı ve horgörmeyi, hazzı ve elemi yarattı kendine. Yaratıcı beden, iradesine bir el olsun diye, kendine ruhu yarattı.

Cinnetiniz ve horgörmenizle bile, ey bedeni horgörenler, Kendinize hizmet ediyorsunuz. Söylüyorum size: Kendi'nizin kendisidir ölmek ve hayattan ayrılmak istiyen.

Yapmayı en çok arzuladığı şeyi yapamıyor artık o: kendinden öte yaratmayı. En çok arzuladığı budur, bütün ateşinliği bu.

Halbuki çok geç kalmıştır artık bunu yapmakta: - onun için, Kendi'niz batmak istiyor, ey bedeni horgörenler.

Batmak istiyor Kendi'niz; ve onun için bedeni horgörenler oldunuz siz! Zira kendinizden öte bir şey yarata-mazsınız siz artık.

Onun için kıızıyorsunuz hayata ve yeryüzüne. Bilinçsiz bir haset var şaşı bakışında horgörmenizin.

Sizin yolunuzdan gitmiyorum ben, ey bedeni horgörenler! Siz benim için köprü değilsiniz Üstüninsana! - Zerdüş böyle diyordu.

ZEVKLER VE İHTİRASLAR ÜZERİNE

Kardeşim, senin bir faziletin varsa ve senin kendi faziletinse bu, ona hiç kimseyle ortak değilsin.

Elbet ona ad vermek ve onu okşamak istersin; kulağını çekmek ve onunla eğlenmek istersin.

Ve bak işte! Artık onun adına halkla ortaksın ve sen, halktan ve sürüden biri oldun faziletinle!

Daha iyi ederdin söyle deseydin: «tarif edilmez ve adsızdır gönlüme acı ve tat veren, içimin de açlığı olan.»

Faziletin, adların laubali olamayacağı kadar yüksekte olsun ve bahsetmen gerekirse ondan, kekelemekten utanma.

Şöyle konuş ve kekele: «Bu benim iyim'm, budur benim sevdiğim, böyle tam hoşuma gidiyor o, ancak böyle istiyorum ben iyiyi.

Bir Tanrı kanunu olarak istemiyorum onu, bir insan kanunu ya da ihtiyacı için de istemiyorum: o benim için üstün dünyalar ve cennetler yolunun işareti olmayacak.

Bu dünyaya ait bir fazilettir benim sevdiğim: sağgörü azdır onda, sağduyu ise daha da az.

Ama bu kuş benim yanımda kurdu yuvasını: onun için sever, bağıma basarım onu, - işte yanımda altın yu-murtaları üstünde kuluçkada.»

Böyle kekelemelisin işte ve övmelisin faziletini.

Bir zamanlar ihtirasların vardı ve kötü derdin onlara.

ZERDÜŞT BOYLE DİYORDU

Şimdiyse sırf faziletlerin var: ihtiraslarından doğdular onlar senin.

En yüksek gayeni bu ihtirasların bağrına yerleştirmiştin: derken faziletlerin ve zevklerin oldu senin bunlar.

Ve sen ister hiddetliler, ister şehvetliler, ister mutaassıp dindarlar, ya da kindarlar soyundan ol:

Sonunda bütün ihtirasların fazilet, bütün iblislerin de melek oldular.

Bir zamanlar mahzeninde azgın köpekler vardı: ama sonunda bunlar kuşlara, sevimli türkücülere dönüştüler.

Zehirlerinden kendine bir merhem kardin; ineğini, ız-tırabı sağdın, - tatlı sütünü içiyorsun şimdi memelerinin.

Ve kötülük doğmaz artık senden, meğer ki bu, faziletlerinin çatışmasından doğan bir kötülük ola.

Kardeşim, talihin varsa eğer, bir tek faziletin olur, fazla olmaz: böyle daha kolay geçersin köprüyü.

Bir çok fazileti olmak seçkinliktir, ama çetin bir talihtir; ve niceleri çöle gidip kendi canlarına kıymışlardır, faziletlerinin savaşı ve savaş meydana olmaktan bıktıkları için.

Kardeşim, savaş ve çarpışma kötü mü? Fakat gerekli bu kötülük, faziletlerinin arasında haset, güvensizlik ve iftira gerekli.

Bak, faziletlerinin her biri nasıl haris en yüksek yer için: kendi habercisi olsun diye bütün ruhunu ister senin; öfkede, nefrette ve sevgide senin bütün gücünü ister.

Her fazilet diğer faziletleri kıskanır ve korkunç bir şeydir kıskançlık. Faziletler bile mahvolabilirler kıskançlık yüzünden.

Kıskançlık alevinin sardığı kimse, sonunda, akrep gibi, zehirli iğnesini kendine çevirir.

Ah! kardeşim, kendine iftira eden ve kendini hançerliyen bir fazilet görmedin mi sen hiç?

İnsan aşılması lâzım bir şeydir: onun için seveceksin faziletlerini: - çünkü onlar yüzünden yok olacaksın. -

Zerdüş böyle diyordu.

UÇUK BENİZLİ SUÇLU ÜZERİNE

Hayvan başını eğmeden öldürmek istemiyor musunuz, ey hâkimler ve kurban edenler? Bakın, uçuk benizli suçlu eğdi başını: büyük horgörme konuşuyor gözlerinden.

«Benim ben'im aşılması gereken bir şeydir: benim ben'im büyük horgörülmesidir insanın bence»: böyle diyor bu gözler.

En yüce ânyıydı onun kendi hakkında hüküm verdiği an: yücelmiş olan, aşağılık haline dönmesin yeniden!

Kendi elinden böylesine ızdırıp çeken için kurtuluş yoktur, tez bir ölüm olmadıkça.

Öldürmeniz sizin, ey hâkimler, merhamet olmalı, intikam değil. Ve öldürürken, kendiniz hayatı haklı çıkarmıya bakın!

Öldürdüğünüzle uzlaşmanız kâfi değil. Kederiniz Üstüninsan için sevgi olsun: kendinizin sağ kalışınızı böyle haklı çıkarırsınız!

«Düşman» deyiniz, ama «rezil» değil; «illetli» deyiniz, ama «bayağı» değil; «kaçık» deyiniz, ama «günahkâr» değil.

Ve sen, ey kızıl hâkim, zihninde yaptıklarının hepsini vursan açığa: herkes şöyle haykırır: «Defedin şu murdarı, şu zehirli kurdu!»

Halbuki düşünce başka şeydir, eylem başka bir şey,

eylem tasarımı ise daha başka bir şey. Sebep ve netice çarkı dönmez aralarında.

Bu uçuk benizli adamın benzini solduran tasarımıdır. Eylemini işlerken eyleminin dengi adamdı : ama eylem işlendikten sonra dayanamadı onun tasarımına.

Kendini artık hep bir eylemin yapıcısı olarak görüyordu. Delilik derim ben buna : istisna, kaide olup çıktı onda.

Bir çizgi büyüler tavuğu; suçlunun indirdiği vuruş da, büyüledi onun zavallı aklını. Eylemden sonrakî cinnet derim buna ben.

Dinleyin, ey hâkimler! Bir başka cinnet daha vardır : eylemden önceki cinnettir bu da. Ah, yeterince inmediniz siz derinliklerine bu ruhun!

Şöyle der kızıl hâkim : «Neden öldürdü bu suçlu? Çalmak istiyordu o.» Ama söylüyeyim ben size : ruhu onun kan istiyordu, çapul değil : bıçağın mutluluğuna susamıştı o!

Fakat zavallı aklı kavrayamadı bu çılgınlığı ve kandırdı kendisini. «Ne kıymeti var kanın!» dedi, «bir şey çalmak istemez misin bari, hiç değilse; intikam almak ya da?»

O da zavallı aklına uydu : sözleri kurşun gibi çökmüştü üstüne, - bunun üzerine, çaldı öldürürken. Cinnetinden utanmak istemiyordu.

Ve işte suçu yine kurşun gibi üzerinde, yine zavallı aklı öyle uyuşmuş, öyle kötürüm, öyle ağır.

Kafasını bir sallıyabilse, yükü yuvarlanıverecek üstünden : fakat kim sallıyabilir ki bu kafayı?

Nedir bu adam? Ruhtan dünyaya yayılan hastalıklar yığını : orada avlanmak isterler.

Nedir bu adam? Bir arada nâdir rahat duran bir az-

gın yılanlar kangalı, - onun için kendi başlarına çıkarlar ve av ararlar dünyada.

Şu zavallı bedene bakın ! İztırabını ve hasretini çektiği şeyi, kendine göre yorumladı, - öldürme arzusu ve bıçak mutluluğuna duyulan hırs ile yorumladı.

Şimdi hasta düşenin başına bugünün kötülüğü olan kötülük gelir: kendine ıztırap verenle ıztırap çektirmek ister. Ama başka çağlar da vardı, başka bir kötü de iyi de.

Bir zamanlar kötüydü şüphe ve Kendi iradesi. O zaman hastalar dinsiz ve büyücü oldular: dinsiz ve büyücü olarak ıztırap çektiler ve ıztırap çektirmek istediler.

Fakat bu sizin kulaklarınıza girmez: iyi kişilerinizi incitirmiş, böyle diyorsunuz bana. Ama sizin iyi kişilerinizden bana ne!

İyi kişilerinizdeki bir çok şey beni tiksindiriyor; ve gerçekten, onların kötülükleri değil! İsterdim ki, yok olabilecekleri bir cinnetleri olsun, şu uçuk benizli suçlu gibi!

Gerçekten, cinnetlerinin adına hakikat, yahut sadakat, ya da adalet denmesini isterdim: halbuki onların fazileti uzun yaşamak ve miskin bir rahatlık içinde yaşamak içinde yaşamak içindir.

Ben nehir kıyısında bir parmaklığım: kavriyabilen kavrasın beni! Ama koltuk değneğiniz değilim ben. -

Zerdüşt böyle diyordu.

OKUMA VE YAZMA ÜZERİNE

Yazılmış şeylerden ben yalnız, kanla yazılmışı seveirim. Kanla yaz: göreceksin ki kan, ruhtur.

Kolay değildir yabancı kanı anlamak: nefret ederim haylaz okurlardan.

Okuru tanıyan, başka bir şey yazmaz artık okur için. Bir okurlar yüzyılı daha geçsin, - ve ruhun kendisi ko-kuşacak.

Herkesin okuma öğrenebilmesi, zamanla yalnız yazmayı değil, düşünmeyi de berbad eder.

Bir zamanlar ruh Tanrıydı, sonra insanlaştı, şimdiyse yığınlaşıyor hatta.

Kanla ve özdeyişlerle yazan, okunmak değil, ezberlenmek ister.

Dağlarda en kısa yol zirveden zirveyedir: ama bunun için uzun bacakların olmak gerek. Özdeyişler, zirveler olmalı :ve kendilerine söz söylenen kişiler, levent olmalı-lar.

Hava hafif ve berrak, tehlike yakın ve ruh neş'eli bir muziplikle dolu : iyi uyar bunlar birbirine.

Cinler isterim ben etrafımda, cesurum çünkü ben. Ha-yaletleri kaçırtan cesaret, cinler yaratır kendine, - cesaret gülmek ister.

Sizin gibi duymuyorum ben artık; altımda gördüğüm şu bulut, kendisine güldüğüm şu karartı ve ağırlık, - fırtı-na bulutunuzdur işte bu sizin.

Yukarılara bakarsınız siz, yücelmek isteyince : Bense aşağılara bakarım, çünkü yücelmişim ben.

Kim içinizden aynı zaman gülebilir ve yücelmiş ola-bilir?

En yüce dağlara tırmanan, güler bütün acıklı oyunlara ve acıklı gerçeklere.

Cesur, kaygısız, alaycı, zorba, - böyle olmamızı ister bilgelik : bir kadındır o ve hep bir savaşçıyı sever ancak.

Bana diyorsunuz : «Hayata tahammül güçtür.» Peki ama, neye yarardı yoksa sabahleyin gururlanmanız, ak-şamsa boyun eğmeniz?

Güçtür hayata tahammül : ama bu kadar nazlı olma-

yın siz de! Bizler hepimiz, yük çeken mükemmel erkek ve dişi eşekleriz!

Üzerindeki bir çig damlasiyle titriyen gül goncasiyle nemiz var bizim müşterek?

Doğru: severiz biz hayatı, ama yaşamıya alışmış olmamızdan değil, sevmiye alışmış olduğumuzdan.

Daima bir az delilik vardır sevgide. Ama delilikte de bir az akıllılık vardır daima.

Ve bana, hayatı seven bana öyle geliyor ki, kelebekler, sabun köpükleri ve bunlara benzeyen daha ne varsa insanlar arasında, onlardır mutluluğu en iyi bilenler.

Bu hafif, oynak, narin, canlı minicik ruhların uçuştuğunu görmek - gözlerini yaşartır bu Zerdüşt'ün ve türküler söyletir ona.

Raks etmesini bilen bir Tanrıya ancak inanırdım ben.

Ve ben iblisimi gördüğüm zaman, onu ciddi, titiz, derin ve ağırbaşlı buldum: ağırlığın ruhuydu o, - her şey ondan ötürü düşer.

Hiddetle değil, gülmekle öldürür kişi. Haydi öldürelim ağırlığın ruhunu!

Yürümeyi öğrendim ben: o zamandan beri koşturum kendimi. Uçmayı öğrendim ben: o zamandan beri kımıldamam için itilmem gerekmez.

Hafifim artık, uçarım artık, kendimi artık ben kendi altımda görürüm, bir tanrı raks eder artık içimde.

Zerdüşt böyle diyordu.

DAĞBAŞINDAKİ AĞAÇ ÜZERİNE

Zerdüşt, bir delikanlının kendisinden kaçındığını fark etmişti. Ve bir akşam, «Benekli İnlek» denilen şehri çevreliyen dağlarda yalnız başına gezerken, bakın hele: or-

da bir ağaca yaslanarak oturmuş ve yorgun bakışlarla vadiyi süzerken buldu o delikanlıyı. Zerdüşt, delikanlının yaslanarak oturduğu ağaca doladı kolunu ve şöyle dedi :

«Ellerimle sarsmak isteseydim bu ağacı ,sarsamazdım.

Ama gözle görmediğimiz rüzgâr, onu istediği gibi kıvrandırır ve eğer. Görünmiyen eller eğer ve kıvrandırır bizi en çok.»

Bunun üzerine delikanlı, şaşkın bir halde ayağa kalktı ve dedi : «Zerdüşt'ü işitiyorum, ben de onu düşünüyordum tam şimdi!» Zerdüşt cevap verdi :

«Neye korkuyorsun öyleyse? - Ağaç için neyse olan, insan için de aynı.

Ne kadar çok isterse yükseklerle ve işığa çıkmıya, o kadar kuvvetle dalmıya çabalar kökleri toprağa, aşağılara, karanlığa, derinliğe - kötülüğe.»

«Evet, kötülüğe!» diye bağırdı delikanlı. «Nasıl oldu da keşfettin ruhumu sen?»

Zerdüşt gülümsedi ve dedi : «Nice ruhlar keşfedilmiyecek hiç bir zaman, meğerki onları önce icad ede insan.»

«Evet, kötülüğe!» diye bağırdı delikanlı bir daha.

«Doğru söyledin, Zerdüşt. Yükseklerle çıkmak istiyeli beri, güvenim kalmadı artık kendime, kimsenin de güveni kalmadı bana artık - nasıl oldu bu?

Pek çabuk değişiyorum: bugünüm, dünümü yalanlıyorum .Merdivenleri çıkarken basamakları atlıyorum sık sık, - hiç bir basamak affetmiyor beni bundan ötürü.

Yukardayken, yalnız buluyorum kendimi hep. Kimse konuşmuyor benimle, yalnızlığın ayazı titretiyor beni. Ne arıyorum yükseklerde?

Horgörmemle hasretim birlikte büyüyorlar; ne kadar çok yükseğe çıkarsam ,o kadar çok horgörüyorum yüksekeni. Ne arıyor yükseklerde?

Nasıl utanıyorum yükselmemden ve sendelememden! Nasıl alay ediyorum soluk soluğa kalışım! Nasıl nefret ediyorum uçandan! Ne kadar yorgunum yükseklerde!

Burada sustu delikanlı. Zerdüşt, yanında durdukları ağaca baktı, baktı da şöyle dedi:

«Yapayalnız duruyor bu ağaç şu dağbaşında; insanla hayvanın epey üstünde yetişmiş.

Ve konuşmak isteseydi eğer, kimse bulunmıyacaktı kendisini anlayacak: öylesine yükselmiş.

Şimdi bekler, bekler, - neyi bekler? Bulutların durduğu yere pek yakın oturur: ilk şimşegi mi bekler acep?»

Zerdüşt bunları dediginde, elini kolunu şiddetli şiddetli sallıyarak, delikanlı bağırdı: «Evet, Zerdüşt, doğruyu söylüyorsun sen. Mahvımı arzulamış oldum ben yüksekleri istediğimde, beklediğim şimşek de sensin! Bak, sen aramızda görüneli neyim ben? Seni kıskanmamdır beni yıkan!» - Böyle dedi delikanlı ve acı acı ağladı. Zerdüşt ise kolunu beline doladı ve götürdü onu.

Bir müddet beraber yürüdükten sonra, şöyle konuşmaya başladı Zerdüşt:

Yüreğim parçalanıyor. Gözlerin, sözlerinden daha iyi anlatıyor bana içinde bulunduğun tehlikeyi.

Hür değilsin sen henüz, hâlâ hürriyeti arıyorsun sen. Pek uykusuz bırakmış seni araman ve pek uyanık.

Açık yükseklikleri arzuluyorsun, yıldızlara susamış gönlün. Ama kötü içgüdülerin de susamış hürriyete.

Azgın köpeklerin serbest olmayı isterler; ruhun, bütün zından kapılarını açmaya uğraşırken, mahzenlerinde onlar sevinçle havlıyorlar.

Benim gözümde sen hâlâ, zihninde serbestliği tasarlıyan bir mahpusun: ah, kurnaz olur böyle mahpusların gönülleri, ama hilekâr ve kötü de olur.

Hürlüğüne kavuşmuş ruh bile kendisini sâf kılmağa muhtaç henüz. Zındandan epey iz ve küf mevcuttur hâlâ içinde : gözlerinin saflaşması gerektir hâlâ.

Evet, biliyorum karşılaştığın tehlikeyi. Fakat sevgim ve ümidim başı için yalvarırım sana : sevginle ümidini bir kenara atma!

Kendini sen asil hissediyorsun hâlâ, başkaları da asil buluyorlar hâlâ seni, sana kin bağhyanlar, kem gözle bakanlar da. Bil ki, herkesin yolu üstünde bir asil kişi dikilmiş durur.

İyilerin de yolları üstünde bir asil kişi durur dikilmiş : ve iyi derlerken bile ona, ortadan kaldırmak için onu öyle derler.

Yeni bir şey yaratmak ister asil kişi ve yeni bir fazilet. Eskiye isterler iyiler ve eskinin korunmasını.

Ama tehlike, asil kişinin iyi bir kişi olması değil, bir yüzsüz, bir alaycı, bir yıkıcı olmasında.

Ah! En yüksek umutlarını yitirmiş asil kişiler tanıdım ben. Ve sonradan onlar bütün yüksek umutlara iftira ettiler.

O gün bugündür hayasızca yaşadılar geçici zevkler içinde ve gündelik ömürlerinden öte hemen hiç bir gaye edinmediler.

«Ruh da şehvettir,» - böyle diyorlardı onlar. Sonra ruhlarının kanatları kırıldı; ve yerde sürünüyor şimdi ruhları, ve kemirdiği her şeyi kirletiyor.

Bir zamanlar kahraman olmayı kuralardı : Şehvet düşkünleridirler şimdi. Dert ve dehşettir kahraman onlarca.

Fakat sevgim ve ümidim başı için yalvarırım sana : gönlündeki kahramanı bir kenara atma! Kutsal tut en yüksek ümidini! -

Zerdüşt böyle diyordu.

ÖLÜM VAİZLERİ ÜZERİNE

Ölüm vaizleri vardır : ve yeryüzü, hayattan el çekmeleri vaaz edilecek kişilerle dolu.

Lüzumsuz kişilerle dolu yeryüzü, bu fazla kişilerle fesatlaşmış hayat. «Ebedi Hayat» la ayartılıp çekilsinler bari bu hayattan!

«Sarılar» diyorlar ölüm vaizlerine, yahut «karalar». Ama onları başka renklerde de göstermek isterim ben sizlere.

İşte içlerinde yırtıcı hayvan taşıyan, şehvet ya da nefesine ezâdan gayrı seçecekleri yol olmıyan korkunç kişiler. Şehvetleri bile onların nefse ezâdır.

Henüz insan bile olmamışlardır, bu korkunç kişiler : vaaz etsinler de yüz çevirmeyi hayattan kendileri göçsünler!

İşte ruhu veremliler : daha doğmadan başlarlar ölmeye ve bezginlik ile ferağat öğretilerine hasret çekerler.

Severek isterler ölmeyi, bizim de uygun bulmamız gerek onların bu arzularını! Bu ölüleri uyandırmaktan ve bu canlı tabutlara zarar vermekten sakınalım!

Bir hasta, yahut bir ihtiyar, ya da bir ceset çıktı mı karşısına, - deyiverirler hemen : «Ne boş hayat!»

Boş olan halbuki kendileri ve varlığın yalnız bir yüzünü gören gözleridir.

Koyu hüzne bürünmüş ve ölüm getirecek küçük tesadüflere istekli : böyle beklerler işte ve dişlerini sıkırlar.

Ya da : kapıverirler şekerlemelerini ve alay ederler böylece kendi çocuklarıyla : hayatlarının saman çöpüne tutunurlar ve alay eden saman çöpüne tutunmalarıyla.

Şöyle der onların bilgeliği : «Sağ kalan delidir; ama o

kadar deliyiz işte biz de! Ve en büyük delilik de bu zaten hayatta!»

«Hayat sadece ızdıraptır» - böyle derler diğerleri ve yalan değil söyledikleri: siz kendiniz bakın öyleyse bitmiye! Sadece ızdırap olan hayatı bitirmeye bakın öyleyse!

Faziletinizin öğretisi de şu olsun: «Kendini sen kendin öldüreceksin! Sen kendin kendinden kaçıp kurtulacaksın!»

«Şehvet günahtır,» - böyle derler ölüm vaaz edenlerden bazıları, - «çekilelim bir yana ve çocuk yapmıyalım!»

«Doğum zahmetlidir,» - derler diğerleri - «ne diye doğurmalı hâlâ? Dünyaya sırf bahtsızlar getirdikten sonra!» Bunlar da ölüm vaizleridir.

«Merhamet gerek,» - böyle derler üçüncüler. «Alın neyim varsa! Neysem ben alın! Böylece daha az bağlanırım hayata!»

Tam merhametli olsaydılar, hayattan bezdirirlerdi komşularını. Kötü olmak, - bu olurdu işte onların gerçek iyiliği.

Lâkin onlar kurtulmak istiyorlar hayattan: zincirleriyle ve hediyeleriyle başkalarını daha sıkı bağlıyorlarmış hayata, umurlarında mı!

Ve, ya sizler, hayatları amansız bir çaba ve huzursuzluk olan sizler, iyice usanmadınız mı hayattan? Tam ergin değil misiniz ölüm vaazı için?

Hepiniz ey, amansız çabayı ve hızlıyı, yeniye ve yabancıyı seven sizler, - kendinize pek katlanamıyorsunuz; gayretiniz kaçıştır, kendinizi unutma iradesidir.

Daha çok inansaydınız hayata, kendinizi daha az verirdiniz içinde bulunulan âna. Ama beklemek için, yeterli cevher yok içinizde, - tenbellik için de!

Her tarafta çınılıyor sesleri ölümü vaaz edenlerin; ve

yeryüzü, kendilerine ölüm vaaz edilmesi gerekenlerle dolu.

Ya da «Ebedi Hayat» : hepsi bir bence, yeter ki tez göçüp gideler! -

Zerdüşt böyle diyordu.

SAVAŞ VE SAVAŞÇILAR ÜZERİNE

Ne en iyi düşmanlarımızca esirgenmek dileriz, ne de tâ gönülden sevdiklerimizce. Öyleyse doğruyu size ben söylüyeyim!

Savaştaki kardeşlerim benim! Sizi ben tâ gönülden severim, oldum olası ben sizdenim. Ve sizin en iyi düşmanınızım da. Öyleyse size ben doğruyu söylüyeyim!

Bilirim kalblerinizin kin ve hasedini .Kin ve hasedi bilmiyecek kadar büyük değilsinizdir. Bunlardan utanmıyacak kadar büyük olun bari!

Ve bilgi ermişleri olamıyorsanız, hiç değilse savaşçıları olun. Onlardır bu ermişliğin yoldaşları ve müjdecileri.

Pek çok asker görüyorum : pek çok savaşçı görebilsem keşke! «Üniforma» diyorlar giydiklerine : üniformanın gizledikleri aynı - formadan olmasalar bari!

Gözleri hep bir düşman arıyan kişiler olmalısınız, - kendi düşmanınızı. Ve bazılarınız aranızdan daha ilk bakışta kin bağlar.

Kendi düşmanınızı aramalısınız, kendi savaşınızı yapmalısınız, ve kendi fikirleriniz uğruna! Ve şayet yenilirse fikirleriniz, yine de dürüstlüğünüz zafer nâraları atmalıdır bunun için!

Yeni savaşlara bir vasıta diye sevmelisiniz siz barışı. Ve kısa bir barışı uzunundan daha çok.

Size işi değil, savaşmayı öğütlerim. Barışı değil, zaferi öğütlerim size. İşiniz bir savaş, barışınız bir zafer olsun!

Kişi, okla yayı olunca ancak susar ve sakin oturabilir: yoksa gevezelik ve kavga eder. Varsın barışınız bir zafer olsun!

Savaşı bile kutsıyan iyi bir dâvâ mı diyorsunuz? Ben size derim: iyi bir savaştır her dâvâyı kutsıyan.

Savaşla cesaret, komşu sevgisinden daha büyük şeyler başarmıştır. Merhametiniz değil, yiğitliğiniz kurtarmıştır bugüne dek çaresizliğe düşenleri.

«İyi nedir?» diye soruyorsunuz. Cesur olmak iyidir. Birakın küçük kızlar desinler: «İyi olmak, hem güzel hem dokunaklı olmaktır.»

Kalbsız diyorlar size: ama tertemizdir sizin kalbiniz ve içtenliğinizdeki utangaçlığı seviyorum ben. Siz yükselişinizden utanıyorsunuz, başkalarıysa inişlerinden.

Çirkin misiniz? Pek âlâ, kardeşlerim! Yüceye bürünün öyleyse, çirkinlerin örtüsüne!

Ruhunuz büyüdü mü kibirlenir, yüceliğinizde ise kötülük vardır. Bilirim sizi ben.

Kötülükte kibirli kişiyle âciz kişi buluşur. Ama yanlış anlarlar birbirlerini. Bilirim sizi ben.

Ancak nefret edilebilecek düşmanlarınız olmalı sizin, horgörülebilecek düşmanlar değil. Övünç duymalısınız düşmanlarınızla: o zaman düşmanınızın başarısı sizin de başarınız olur.

İsyân, - kölenin soyluluğudur bu. Sizin soyluluğunuz itaat olmalı. Emredişiniz bile sizin, itaat olmalı!

«Yapmalısın», «istiyorum» dan daha hoş gelir iyi bir savaşçının kulağına. Ve sizce sevilen her şeyi, önce emrettirmelisiniz kendinize.

Hayata olan sevginiz en yüksek ümidinize sevginiz

olsun : en yüksek ümidiniz de en yüksek düşüncesi olsun hayatın!

En yüksek düşüncenizi ise ben emretmeliyim size, - o da şudur : insan aşılması gereken bir şeydir.

Böyle yaşayın itaat ve savaş hayatınızı! Ve ehemmiyeti var uzun ömrün! Hangi savaşçı diler ki esirgesin!

Esirgemem sizi ben, ben sizi tâ gönülden severim, savaştaki kardeşlerim benim!

Zerdüşt böyle diyordu.

YENİ PUT ÜZERİNE

Bazı yerlerde hâlâ milletler ve sürüler mevcut, ama bizde yoktur kardeşlerim : burada devletler vardır.

Devlet mi? O da ne? Peki! Kulak verin şimdi bana, zira size ben milletlerin ölümünden bahsedeceğim.

Bütün soğuk canavarların en soğuşuna devlet denir. Soğuk soğuk ta yalan söyler o; ve şu yalan sürünerek çıkar ağzından : «Ben, devlet, millet'im ben.»

Yalan! Yaratıcıları milletleri yaratanlar, ve üstlerine onların bir imân bir sevgi asanlar : böylece hizmet ettiler onlar hayata.

Yıkıcılarıdır, buncalara tuzaklar kuranlar ve bunlara devlet diyenler : üstlerine onların bir kılıç ve yüz arzu asarlar.

Nerde hâlâ millet varsa, orda devlet anlaşılmaz; kem göz gibi, törelere ve yasalara karşı işlenmiş bir günah gibi nefret edilir ondan.

Şu işareti veririm ben size : her millet kendi iyilik ve kötülük dilini konuşur : anlamaz bunu komşu. Törelерinde ve yasalarında olduğunca dilini yaratmıştır o kendine.

Ama devlet bütün iyilik ve kötülük dilleriyle yalan

söyler her ne derse yalan der, - ve her nesi varsa çalmadır.

Onda her şey sahtedir; çalınmış dişlerle ısırır bu ısırğan. İçindeki uzuvları bile sahte onun.

İyilik ve kötülük dillerinin karışıklığı: devletin alâmeti olarak bu işareti veririm ben size. Hakikatte, ölüm iradesini gösterir bu işaret! Ölüm vaizlerini çağırır o hakikatte!

Lüzumundan fazla insan doğuyor: lüzumsuzlar için icad edilmiştir devlet!

Bakın, nasıl tatlılıkla çekiyor kendine devlet bu lüzumsuzları! Nasıl yalamadan yutuyor onları ve çiğneyip geviş getiriyor! .

«Yeryüzünde benden büyük bir şey yoktur: düzenliyen parmağımı ben Tanrının» - böyle kükrer o canavar. Ve yalnız uzun kulaklılarla kısa görüşlüler değildir diz çökenler!

Ah, size bile fısıldar, ey ulu ruhlar, karanlık yalanlarını! Ah, kendilerini harcamayı seven zengin gönüllüleri bulup çıkarır o!

Evet, siz bile bulup çıkarır o, siz eski tanrıyı yenenleri! Yorgun düştünüz siz savaştan, yorgunluğunuz şimdi yeni puta yarıyor!

Kahramanlar ve şerefli kişiler dizmek ister etrafına o, yeni put! İyi vicdanların güneşinde ısınmayı sever o, - bu soğuk canavar!

Her şey! verir size bu yeni put, kendisine taparsanız şayet: faziletinizin parıltısını ve mağrur gözlerinizin bakışını böylece satın alır.

Yem diye kullanır sizi, lüzumsuzları ayartmada! Evet, bir cehennem marifeti uydurulmuştur burda, tanrısal şereflerin süslü koşu takımı içinde şingirdiyan bir ölüm atı!

Evet, bir çokları için bir ölüm bulunmuştur burda,

kendini hayat gibi över : doğrusu, candan bir hizmet bütün ölüm vaizlerine!

Devlet derim ben ona, herkesin zehir içtiği yere, iyilerin de kötülerin de : devlet, herkesin kendini kaybettiği yer, iyilerin de kötülerin de : devlet, herkesin yavaş yavaş intiharına «hayat» denen yer.

Şu lüzumsuzlara bir bakın! Meydana yeni bir şey getirenlerin eserlerini ve bilgelerin hazinelerini çalarlar : Kültür derler çaldıklarına, - ve her şey maraz ve musibet gelir onlara!

Bir bakın şu lüzumsuzlara! Her zaman hastadır onlar; safralarını kusarlar ve gazete derler buna. Birbirlerini yutarlar ve kendilerini bile hazmedemezler.

Şu lüzumsuzlara bir bakın! Servet edinirler ve bununla zügürtleşirler. İktidar isterler ve her şeyden önce de iktidar manıvelasını, bol parayı, - bu iktidarsızlar!

Tırmanışlarına bakın şu çevik maymunların! Birbirinin sırtına binerek tırmanır, böylece balçığa ve uçuruma sürüklerler birbirlerini.

Tahta erişmek ister hepsi de : delilikleridir bu onların, - mutluluk oturmuş sanki tahtın üstünde! Çöklük çamur oturur tahtın üstünde, - çöklük taht çamurun üstünde oturur.

Çılgın görünür bunların hepsi bana, tırmanan maymunlar ve azgınlar. Kötü kokar burnuma putları, o soğuk canavar : hepsi de burnuma kötü kokar putperestlerin.

Kardeşlerim, onların ağızlarının ve iştahlarının pis kokusunda boğulmak mı istiyorsunuz? Pencereleeri kırıp dışarı fırlayın daha iyi!

Çekilin yolu üstünden bu pis kokunun! Uzaklaşın putperestliğinden lüzumsuzların!

Çekilin yolu üstünden bu pis kokunun! Uzaklaşın bu insan kurbanlarının buğusundan!

Ulu ruhlar için yeryüzü henüz açık duruyor. Yalnızlar ve yalnız çiftler için, etrafında sâkin denizlerin kokusu esen nice yerler henüz boş duruyor.

Hür bir hayat henüz açık duruyor ulu ruhlar için. Hakikaten, aza sahip olanın kulluğu az olur: övgüler olsun küçük fakirliğe!

Orda, devletin bittiği yerde, orda başlar lüzumsuz olmayan insan: orda başlar türküsü lüzumlu kişilerin, o eşsiz ve benzersiz nağme.

Oraya, devletin bittiği yere - oraya bakın, kardeşlerim! Görmüyor musunuz gökkusağını ve köprülerini Üstüninsanın? -

Zerdüşt böyle diyordu.

PAZAR YERİNDEKİ SİNEKLER ÜZERİNE

Kaç, dostum, yalnızlığına! Büyük adamların gürültüsünden sersemlemiş ve küçüklerin iğneleriyle de delik deşik olmuş görüyorum seni.

Ormanla kaya pek iyi bilirler nasıl susulacağını seninle? O sevdiğin ağaca benze sen yine, o dalları geniş ağaca: sessiz ve dinlercesine sarkar o, denizin üstüne.

Yalnızlığın bittiği yerde, pazar yeri başlar; pazar yerinin başladığı yerde de büyük oyuncuların şamatası ve zehirli sineklerin vızıltısı başlar.

Dünyada en iyi şeyler bile kıymetsizdir, bir göstere-ni olmazsa: bu göstericilere halk büyük adam der.

Pek anlamaz halk büyükten, yani: yaratıcılıktan. Ama büyük şeylerin bütün göstericilerinden ve oyuncularından zevklenir.

Yeni kıymetler yaratanlar etrafında döner dünya : - görünmeden döner. Ama oyuncuların etrafında döner halk ve şan : böyledir «dünyanın gidişi».

Ruh vardır oyuncuda, fakat ruhun vicdanı yoktur pek. En çok inandırdığı şeye inanır o daima, - kendine inandırdığı!

Yarın yeni bir inanç edinir, öbürgün daha da bir yenisini. Kıvrak zekâsı vardır, halk gibi, ve hercai mizacı.

Devirmek, - onca bu : ıspatlamak demek. Çıldirtmek, bu onca : ikna demek. Kan ise, delillerin en iyisi onca.

Yalnız hassas kulâklara sızan bir gerçeğe, yalan ve hiç der o. Hakikaten, dünyada büyük velvele koparan tanrılara inanır o ancak!

Şatafatlı soytarılarla doludur pazar yeri, - ve halk övünür büyük adamlarıyla! Bunlar, ânın efendileridir onca.

Ama ân sıkıştırır onları : onlar da seni sıkıştırırlar. Ve senden Evet ya da Hayır isterler. Yazık, «lehinde olma» ile «aleyhinde olma» arasına mı koymak istiyorsun sen iskemleni?

Bü zorbaları ve sıkıştırıcı kişileri kıskanma, ey hakikat âşığı! Zorbanın koluna hiç bir zaman asılmamıştır hakikat.

Bu tez canlılar yüzünden, dön güvenliğine : kişi ancak pazar yerinde uğrar baskına, Evet mi? ya da Hayır mı? ile.

Ağırdır duyusu bütün derin pınarların: derinliklerine neyin düştüğünü bilmek için uzun zaman beklemeleri gerekir.

Pazar yerinden ve şöhretten uzakta oluşur bütün büyük şeyler: pazar yerinden ve şöhretten uzakta kalmışlardır daima yeni kıymetler yaratanlar.

Kaç, dostum, yalnızlığına: görüyorum ki zehirli sinek-

ler sokmuş her yerini. Rüzgarın sert ve yaman estiği yere kaç!

Yalnızlığına kaç! Küçük ve acınacak kişilere sen pek yakın yaşadın. Görünmez intikamlarından kaç onların! Sana karşı onlar intikamdan başka bir şey degillerdir.

El kaldırma artık onlara! Sayısızdır onlar, ve senin nasibin sineklik olmak degildir.

Sayısızdır bu küçük ve acınacak kişiler nice mağrur binaların mahvına sebep olmuştur yağmur damlalarıyle muzur otlar.

Taş degilsin sen; ama şimdiden oymuşlar seni sayısız damlalar. Sayısız damlalarla kırılıp parçalanacaksın da.

Zehirli sineklerden bitkin hale geldiğini görüyorum; kanlar içinde, yüz yerinden sıyrık içinde görüyorum seni; ve gururun öfkelenmek bile istemiyor.

Kan isterler senden tam bir mäsümlukla; kansız ruhları süsemiş kana, - onun için de sokarlar tam bir mäsümlukla.

Ama sen, ey derin kişi, küçük yaralardan bile çok derin acı duyarsın ;ve henüz şifa bulmadan, aynı zehirli kurt elinin üstünde yürür sürünerek.

Bu oburları öldüremiyecek kadar gururlusun sen. Ama sakın nasibin onların bütün zehirli insafsızlıklarına katlanmak olmasın!

Övgüleriyle onlar vızıldarlar senin etrafında: sırnaştırlar onların övgüsü. Onlar senin derine ve kanına yakın olmak isterler.

Bir Tanrıya veya iblise yaltaklanır gibi yaltaklanırlar sana; bir Tanrının veya iblisin önünde gibi ağlayıp sızlanırlar önünde. Neye yarar? Dalkavuklar ve sızlananlardır onlar, başka bir şey degil.

Çok defa da şirin gösterirler sana kendilerini. Ama bu olmuştur daima korkakların kurnazlığı. Evet, kurnaz olurlar korkaklar!

Dar ruhlariyle seni çok düşünürler, - daima şüphelenirler senden! Çok düşünülen her şey şüphe uyandırır.

Bütün faziletlerinden ötürü cezalandırırlar seni. Kurların için ancak seni yürekten affederler .

Sen iyi kalbli ve dürüst olduğun için dersin: «Suçsuzdur onlar: küçük varlıklarından ötürü.» Lâkin onların dar ruhları düşünür: «Suçludur bütün büyük varlıklar.»

İyi kalbli davranırken bile onlara sen, kendilerini hor gördüğünü hissederler ;ve senin iyiliğini sinsi kötülüklerle öderler.

Senin sessiz gururun aykırıdır hep zevklerine onların; bir kerecik bile hafiflik edecek kadar alçak gönüllülük gösterirsen, sevinirler.

Bir insanda bulduğumuz bir şeyi, biz, tutuştururuz da onda. Onun için sakın küçüklerden!

Önünde senin küçük hissederler kendilerini, ve bir görünmez hınçla parıl parıl yanar sana karşı bayağılıkları.

Farketmedin mi, çok kereler nasıl sustuklarını yaklaşıncı sen yanlarına, ve sönen bir ateşin dumanı gibi, güçlerinin onlardan nasıl çekilip gittiğini?

Evet, dostum, komşularının huzursuz vicdanısın sen; çünkü sana lâyük degillerdir onlar. Onun için nefret ederler senden ve seve seve emmek isterler kanını.

Komşuların senin zehirli sinekler olacaktır hep; sende büyük olan, - işte o, daha zehirli yapacak onları ve daha çok sinekleştirecek.

Kaç, dostum, yalnızlığına, - rüzgârın sert ve yaman estiği, oraya. Sineklik olmak degildir senin nasibin. -

Zerdüst böyle diyordu.

NAMUS ÜZERİNE

Severim ormanı. Şehirlerde yaşamak kötü: oralarda şehvet düşkününü pek çoktur.

Bir katilin eline düşmek, şehvetli bir kadının rüyalarına girmekten daha yeg değil midir?

Şu adamlara bakın hele: gözlerinden okunuyor, - dünyada bir kadınla yatmaktan daha iyi bir şey bildikleri yok.

Gönüllerinin dibi çirkef; ve yazık; çirkefliklerinde ruh da varsa eğer!

Hiç değilse hayvanlar gibi mükemmel olsaydınız bari! Ama hayvanlara vergidir mäsümlük.

Duygularınızı öldürmeyi mi salık veriyorum size ben? Size ben duygularınızda mäsümlüğü salık veriyorum.

Namusu mu salık veriyorum size ben? Namus, bazılarınca bir fazilet, ama bir çoklarınca hemen hemen bir rezalettir.

Bunlar kendilerini tutarlar, doğru: fakat yaptıkları her şeyden, şehvet denen kancık it hasetle bakar .

Faziletlerinin zirvelerine ve soğuk ruhlarının tâ içine dek izler onları kendi tedirginliğiyle bu hayvan.

Ve bir parça et esirgenince kendisinden, bir parça ruh için ne sevinlice bilir dilenmesini bu kancık şehvet iti!

Siz acıklı oyunları ve bütün yürek parçalıyan şeyleri mi seversiniz? Ama benim güvenim yok sizin şehvet itinize!

Pek zalim gözleriniz var, şehvetle bakarsınız muztarıplere. Şehvetiniz sadece kılık değiştirip merhamet demedi mi adına?

Şu kinâyeli benzetiyi de veririm size: iblislerini defetmek isterken, kendileri hınzırlaşanlar az değildir.

Namusu güç bulan, vazgeçirilmeli bundan: cehenneme götüren yol olmasın diye, - yani çirkefe ve gönül azgınlığına.

Kirli şeylerden mi bahsediyorum? Bu değil bence beteri.

Gerçek sularına, kirli olduğu zaman değil, sığ olduğu zaman girmek istemez akli eren kişi.

Hakikaten, tümüyle namuslu olanlar vardır : bunlar yufka yüreklidirler, sizden daha sevimli ve daha çok gülerler.

Namusa dahi gülerler onlar ve sorarlar: «Nedir namus?»

Delilik değil midir namus? Ama bu delilik bize geldi, biz gitmedik ona.

Barınak ve gönül verdik biz bu müsafire: bizimle oturuyor şimdi, - kalsın istediği kadar!»

Zerdüşt böyle diyordu .

DOST ÜZERİNE

«Biri daima fazladır etrafımda» - böyle düşünür yalnız kişi. «Daima bir kere bir, - sonunda bu iki olur gider!»

«Ben» ile «Beni» pek hararetli görüşürler daima: nasıl tahammül edilirdi, bir dost olmasa?

Yalnız için dost, daima bir üçüncü kişidir: üçüncü, iki kişi arasındaki konuşmanın derinlere dalmasını önleyen bir mantardır.

Ah! pek çok derinlikler vardır bütün yalnızlar için. Onun için, bunca hasrettirler bir dostu ve onun yüksekliklerine.

Başkalarına inancımız, kendimizde inanmak istediğimizi açığa vurur. Bir dostu hasretimiz bizi ele verir.

Ve çok kez insan sevmekle hasedi aşmak ister. Çok kez de saldırır ve düşman edinir, kendine saldırılabileceğini gizlemek için.

«Hiç değilse düşmanım ol!» - böyle der, dostluk dilemeye cesaret edemiyen gerçek saygı.

Dost edinmek isteyen, onun uğruna savaşmaya da istekli olmalı: savaşmak için de düşman olabilmeli.

Kişi dostundaki düşmana dahi hürmet etmeli. Dostuna, onun tarafına geçmeden, yaklaşabilir misin?

Dostunda insan en iyi düşmanını bulmalı. Gönlünle ona en yakın olmalısın, karşı koyduğunda dostuna.

Dostunun önünde çıplak durmak mı istersin. Dostunun şerefine mi, kendini olduğun gibi göstermen ona? Ama bu yüzden sana dostun şeytan görsün seni der!

Kendisini hiç gizlemiyen, kişiyi ifrit eder: öylesine hakkınız var çıplaklıktan korkmaya! Evet, Tanrı olsaydınız, o zaman utanabilirdiniz giysinizden!

Dostun için yeterince süslenemezsin: zira onun için sen, bir ok ve bir hasret olmalısın üstüninsana.

Dostunu uyurken gördün mü hiç, - bilmen için nasıl görüldüğünü? Nasıldır sahi yüzü dostunun? Kendi yüzündür o senin, pürüzlü ve kusurlu bir aynada.

Uyurken gördün mü hiç dostunu? Korkmadın mı dostunu öyle görünce? Ah dostum, aşılması gereken bir şeydir insan.

Sezmekte ve susmakta usta olmalı dost: görmeyi istememelisin her şeyi. Sana rüyan açıklamalı dostunun uyanırken ne yaptığını.

Bırak merhametin bir sezgi olsun: dostun merhamet diyor mu, önce onu bilmen için. Belki o sendeki keskin göz ve ebediyet bakışını seviyor.

Bırak dostuna merhametin sert bir kabuk altında sak-

lansın; üzerinde sen bu kabuğun bir diş kırmalısın. Böylece lezzetlenir ve tatlılaşır o.

Dostun için sen temiz hava ve yalnızlık ve ekmek ve devâ mısın? Niceleri kendi zincirlerini çözemezler de ,dostlarının azatçısıdırlar.

Köle misin? Öyleyse dost olamazsın. Zorba mısın? Öyleyse dost edinemezsin.

Köleyle zorba pek uzun zaman gizlenmiştir kadında. Onun için kadın hâlâ yeterli değildir dostluğa; yalnız aşkı bilir o.

Kadının aşkında sevmediği her şeye karşı insafsızlık ve körlük vardır. Kadının bilinçli aşkında bile, ışıgın yanı sıra, daima umulmazlık, şimşek ve gece vardır hâlâ.

Kadın hâlâ yeterli değildir dostluğa: kediler ve kuşlardır kadınlar daha hâlâ. Ya da, olsa olsa, inekler.

Kadın hâlâ yeterli değildir dostluğa. Ama, söyleyin bana ,ey erkekler, hanginiz yeterlisiniz dostluğa?

Yazık sizin züğürtlüğünüze, ey erkekler, ve ruh cimriliginize! Dostunuza verdiğiniz kadarını sizin, düşmanıma veririm ben, züğürtleşmem de hem.

Arkadaşlık var: dostluk olaydı!

Zerdüşt böyle diyordu.

BİNBİR GAYE ÜZERİNE

Nice ülkeler ve nice milletler gördü Zerdüşt: nice milletlere göre iyi ile kötü nedir, o böylece anladı. İyi ile kötüden daha büyük bir güce rastlamadı Zerdüşt yeryüzünde.

Hiç bir millet, önce değerlendirmeden, yaşayamaz; ama varlığını korumak isterse, komşusu gibi değerlendirmemesi gerekir.

Bir milletin iyi saydığı bir çok şeyi, diğer bir millet

küçüklük ve düşüklük sayıyordu: böyle gördüm ben. Burada kötü denen pek çok şeyin, başka yerde erguvâni şerefle süslendiğini gördüm.

Komşu komşuyu anlamıyordu hiç bir zaman: komşusunun deliliğine ve kötülüğüne şaşıyordu ruhu hep.

Her milletin üstünde bir iyiler levhası asılıdır. İşte bakın, zaferlerinin levhasıdır bu onların. Bakın işte, onlardaki kudret iradesinin sesidir bu.

Övgüye değerdir, güç saydıkları şey pek gerekli ve güç olana iyi derler; ve en büyük sıkıntıdan kurtararı, eşsiz ve en güç olanı, - kutsal diye överler.

Onlara hükmettiren ve zafer kazandıran ve parıldatan, komşularını yıldırır ve kıskandıran şey: onlarca bu en yüce ve en başta gelen sayılır, her şeyin ölçüsü ve mânâsı sayılır.

Gerçekten, kardeşim, bir milletin ihtiyacını, toprağını, göğünü ve komşusunu bilersen eğer, o zaman anlarsın zaferlerinin kanununu ve neden bu merdivenle umuduna tırmandığını.

«Daima önde gelmelisin ve başkalarını geçmelisin: kıskanç gönlün kimseyi sevmemeli, dosttan gayri.» - Yunanlı'nın ruhunu titretirdi bu: böyle yürüdü o büyüklük yolunda.

«Doğruyu söylemek ve yayla oku kullanmakta usta olmak» - hem sevimli hem çetin gelirdi bu, bana adımı veren millete - bana hem sevimli hem çetin gelen adı.

«Ata ile anayı saymak ve cânü gönülden onların arzularını yerine getirmek,» - bu zafer levhasını astı üstüne bir başka millet ve bununla kudretli ve ebedi oldu.

«Sadık olmak ve sadakat uğruna kötü ve tehlikeli hallerde bile şereften ve kandan olmayı göze almak,» - bunu öğreterek kendine başka bir millet kendini yendi, ve ye-

nerken böyle kendini, büyük umutlara gebe kaldı, ağır-laştı.

Gerçekten, her türlü iyi ve kötülerini insanlar kendileri vermişlerdir kendilerine. Gerçekten, onları almadılar, bulmadılar onları, gökten bir ses gibi inmedi onlar kendilerine.

Korumak için kendini değer biçti insan önce eşyaya, - o yarattı önce mânâsını eşyanın, insanca mânâyı! Bunun için kendine «insalan» der, yani: değerlendiren.

Değerlendirmek, yaratmaktır: iştin, ey yaratıcılar! Değerlendirmenin kendisi, bütün değerlendirilmiş şeylerin hazinesi ve cevheridir.

Değerlendirmeyle ancak değer var olur: değerlendirme olmasaydı, varlık cevizi koflaşır. Ey yaratıcılar, iştin!

Değerlerin değişmesi, - yaratıcıların değişmesidir bu. Yaratıcı olması gereken, yıkar her zaman.

Önce milletlerdi yaratıcılar, son zamanlarda ancak fertler yaratıcı oldular ;gerçek, ferdin kendisi en son yaratmadır daha.

Bir zamanlar milletler üstlerine iyinin levhasını asarlardı. Hükmetmek isteyen sevgi ile itaat etmek isteyen sevgi, ikisi birlikte yarattılar bu türlü levhaları.

Sürüdeki haz daha eskidir «Ben» deki hazdan: ve iyi vicdan sürü diye nitelendikçe, ancak kötü vicdan «Ben» der.

Gerçek, kendi çıkarını çokluğun çıkarında arayan o kurnaz, o sevgisiz Ben - sürünün kaynağı değil, batışıdır.

Sevenlerdi daima, yaratıcılardı, iyi ile kötüyü yaratanlar. Bütün faziletlerin adlarında aşk ateşi yanar, ve öfke ateşi.

Nice ülkeler ve nice milletler gördü Zerdüş: sevenlerin eserlerinden daha büyük bir güce rastlamadı yeryüzünde: «İyi» ile «kötü» derler bunların adına.

Gerçek, bir canavardır bu övme ve yerme gücü. Söyleyin bana, kim hakkından gelecek bu canavarın ,ey kardeşler? Söyleyin, kim bu hayvanın boynuna boyunduruk vuracak?

Bin gaye vardı şimdiye dek, bin millet olduğundan. Ancak bin boyuna vurulacak boyunduruk eksik henüz, o tek gaye eksik. Gayesi yok henüz insanlığın.

Ama söyleyin bana, kardeşlerim, insanlığın gayesi yoksa henüz, yok değil midir, - henüz insanlığın kendisi de? -

KOMŞU SEVGİSİ ÜZERİNE

Komşunuzun etrafına üşüşür ve güzel sözler bulursunuz onun için. Ama ben size derim: sizin komşu sevginiz, kötü sevmenizdir kendinizi.

Kendinizden, komşunuza kaçarsınız ve bir fazilet yaratmak istersiniz bundan: ama «özgeciliğiniz» in içyüzünü bilirim ben.

«Sen» daha eskidir «Ben» den ;«Sen» kutsanmıştır ama, «Ben» henüz değil: onun için insan sokulur komşusuna.

Komşu sevgisini mi salık vereyim size ben? Yeğ olarak ben size komşudan kaçmayı ve en uzaktakileri sevmeyi salık veririm!

Komşu sevgisinden daha üstündür en uzatakilere ve gelecektekilere duyulan sevgi! insan sevgisinden de üstündür bence, eşyaya ve hayaletlere duyulan sevgi.

Önünden koşup giden şu hayalet, kardeşim, daha güzeldir senden; niçin etini ve kemiklerini vermezsin ona? Ama sen korkarsın ve komşuna kaçarsın.

Tahammül edemezsiniz kendinize ve kendinizi yeterince sevezemezsiniz: şimdi komşunuzu sevgiye ayartmak ve yanlışıyla onun süslemek istersiniz kendinizi.

Hiç bir yakınınıza ve onların komşularına tahammül etmez olsaydınız keşke; dostunuzu ve taşkın gönlünü dostunuzun kendi kendinizden yaratırdınız o zaman.

Bir şahit çağırırsınız iyi şeyler söylemek isteyince kendiniz için; ve onu hakkınızda iyi şeyler düşünmeye ayarttınız mı, siz de iyi şeyler düşünürsünüz kendiniz için.

Yalan söyleyen, bildiğine aykırı konuşan değildir yalınız, bilmediğine aykırı konuşan daha çok yalan söyler. Ve böyle söz edersiniz kendinizden ilişkilerinizde, ve komşunuzu aldatırsınız kendinizle.

Söyle der deli: «İnsanlarla ilişki bozar kişiliği, hele kişilik yoksa.»

Kimi kendisini aradığı için gider komşusuna, kimi de, kendisini kaybetmek istediğinden. Kötü sevmeniz kendinizi zıندان eder size yalnızlığı.

En uzaktakilerdir, yakınlarınıza sevginizi ödeyen; ve beşiniz bir araya geldiniz mi, daima bir altıncının ölmesi gerek.

Bayramlarınızı da sevmem ben sizin: pek çok oyuncu gördüm orda, ve seyirciler de çok kez oyuncular gibi davranıyorlardı.

Komşuyu değil, dostu öğretiyorum ben size. Yeryüzünün bayramı olsun size dost ve Üstüninsanın hissedilmesi önceden.

Size ben dostu ve onun taşkın gönlünü öğretiyorum. Ama insan, taşkın gönüllerce sevmeyi istiyorsa, sünger olmayı bilmelidir.

Kendisinde dünyanın tamamlanmış durduğu. iynin bir zarfı olan dostu öğretiyorum size, - daima hediye edecek tamamlanmış bir dünyası olan, yaratıcı dostu.

Ve onun için dünya nasıl açılıp serildiyse, halka halka toplanır yine onun için, iynin kötünden oluşumu gibi, gayenin tesadüften oluşumu gibi.

Varsın gelecek ve en uzak, bugününün sebebi olsun : dostunda sen Üstüninsanı sebebin olarak seveceksin.

Kardeşlerim, komşu sevgisini salık vermem ben size, - size ben en uzağı sevmeyi salık veririm! -

Zerdüş böyle diyordu.

YARATICININ YOLU ÜZERİNE

Yalnızlığa çekilmek mi istersin, kardeşim? Kendine varan yolu aramak mı istersin? Biraz daha oyalan da dinle beni.

«Ariyan kendisi kolayca kaybolabilir. Her türlü yalnızlık suçtur»: böyle der sürü. Ve uzun zaman sen sürüden din.

Sürünün sesi daha yansıyacak sende. Ve sen desen : «Benim ortak vicdanım yok artık sizinle,» bir şikâyet ve ıstırap olacak bu.

Bakin, aynı vicdan doğurdu bu ıstırabı: ve son parıltısı o vicdanın senin kederinde yanyor hâlâ.

Ama sen kederinin yolunu, yani kendine varan yolu mu yürümek istersin? Öyleyse göster bana buna hakkın ve kudretin olduğunu!

Yeni bir kudret yeni bir hak mısın sen? Bir ilk hareket misin? Kendi kendine dönen bir çark mısın? Yıldızları da zorlayabilir misin sen kendi etrafında dönmeye?

Ah! öyle çok ki yücelikler için hırs! Öyle çok ki çırpınışları muhterislerin! Aç gözlünün ve muhterisin biri olmadığını göster bana!

Ah! körükten fazla bir iş görmeyen büyük fikirler öyle çok ki: körüklerler ve daha da boşaltırlar .

Hür mü diyorsun kendine? Hâkim fikrini işitmek isterdim ben senin, bir boyunduruktan kurtulduğunu değil.

Boyunduruktan kurtulmaya lâ y ık biri misin sen? Köleliklerini atarken, niceleri, son kıymetlerini de attılar .

Ne 'den hür? Zerdüş't'e ne bundan? Açıkça ama gözlerin söylesin bana: ne 'ye hür?

Kendi kötün ile iyini edinebilir misin sen kendine ve bir kanun olarak kendi iradeni asâbilir misin kendi üstüne? Kendi kendinin yargıcı olabilir misin, ve kendi kanununun intikamcısı?

Korkunç, kendi kanununun yargıcı ve intikamcısı ile yalnız kalmak. Bir yıldız böyle fırlatılır işte ıssız fezaya ve yalnızlığın buzlu soluğuna.

Bugün muztaripsin henüz kalabalıktan, ey tek adam : tam daha cesaretin bugün, ve umutların.

Ama bir gün yalnızlık seni bezdirecek, iraden eğilecek bir gün ve cesaretin kırılacak. Haykıracaksın bir gün : «Ben yalnızım!»

Bir gün yüksekliğini görmiyeceksin artık, alçaklığını ise pek yakından göreceksin; kendi yüceliğin korkutacak seni bir hayalet gibi. Haykıracaksın bir gün: «Her şey sah-te!»

Yalnızı öldürmek istiyen hisler vardır; başaramazlarsa eğer, kendileri ölmeliler! Ama buna senin yeter mi gücün, - katil olma?

Kardeşim, «horgörme» kelimesinin ne olduğunu bilir misin? Ve adaletinin, seni horgörenlere karşı âdil olmanın azabını?

Başka türlü düşünmeleri için hakkında, nicelerini zorlarsın ;bunu pahalıya mal ederler sana. Onlara yaklaştın, ama geçip gittin yanlarından: bunun için seni affetmezler hiç bir zaman.

Sen onların ötesine geçersin: fakat sen yükseldikçe,

daha küçük görür seni hasedin gözü. En çok ama uçandan nefret edilir.

•Nası! âdil olabilirsiniz bana karşı!• - demelisin sen, -
•adaletsizliğinizi ben nasibim olarak seçtim kendime.»

Yalnız onlar haksızlık edip çamur atarlar: ama, kardeşim, bir yıldız olmak istersen, buna rağmen ışılda sen onlara!

Ve iyilerle âdillerden sakın! Kendi faziletlerini yaratmaları severek çarmıha gererler onlar, - nefret ederler yalnızdan.

Kutsal basitlikten de sakın! Basit olmayan her şey kutsuzdur onca; ateşle oynamayı da sever, - odun yığınının ve bağlanılan kazığın ateşi ile.

Kendi sevginin baskınlarından da sakın! Rastladığına pek çabuk el uzatır yalnız kişi.

Bir çoklarına elini değil, pençeni vermelisin ancak; ve pençenin dilerim tırnakları olsun.

Ama rastlıyabileceğin en yaman düşman kendin olacaksın daima; mağaralarda ve ormanlarda sen pusu kurarsın kendine.

Ey yalnız kişi, kendine varan yolda yürürsün sen! Ve kendi önünden geçer yolun senin, ve yedi iblisinin önünden!

Sen kendine karşı inkârcı, büyücü ve falcı, deli ve şüpheli, uğursuz ve alçak olmalısın.

Kendi alevinle yakmıya hazır olmalısın kendini: önce kül olmadan nasıl yeni olabilirsin ki?

Ey yalnız kişi, yaratıcının yolunda yürürsün sen : bir tanrı yaratacaksın kendine o yedi iblisinden!

Ey yalnız kişi, âşkın yolundan yürürsün sen: kendini seversin sen ve bu yüzden horgörürsün kendini, ancak âşıkların horgörmesi gibi.

Yaratmayı ister seven, o çünkü horgören! Sevdiğini

horgörmek zorunda kalmamış kişi ne bilir ki sevmeyi!

Sevginle git yalnızlığına, kardeşim, yaratmanla git; ve ancak daha sonra adalet topallar senin ardından.

Gözyaşlarımla benim, git yalnızlığına, kardeşim, kendinden öte yaratmak istiyeni severim ben, ve yok olanı böylece. -

Zerdüşt böyle diyordu.

İHTİYAR VE GENÇ KADINLAR ÜZERİNE

Neden öyle ürkek ürkek sıvışsın alacakaranlıkta, Zerdüşt? Ve ne saklıyorsın böyle özenle hırkanın altında?

Sana hediye edilmiş bir hazine mi? Yeni doğmuş bir çocuğun mu yoksa? Yoksa şimdi sen de uğruların yolunu mu tutarsın, ey kötülerin dostu? -

Gerçek, kardeşim! dedi Zerdüşt, hediye edilmiş bir hazine bu bana: küçük bir hakikat taşıdığım.

Ama küçük bir çocuk gibi yaramaz :ve kapamazsam eğer ağzını, basar feryadı.

Bugün yalnız başıma giderken yolda, güneşin battığı saatla, bir ihtiyar kadın çıktı karşıma, ve şöyle dedi gönlüme:

«Biz kadınlara da hayli şeyler söyledi Zerdüşt, ama kadınlar üzerine hiç bir şey söylemedi bize.»

Ben de cevap verdim ona: «Kadınlar üzerine erkeklerle konuşulur ancak.»

«Bana da bahset kadınlardan,» dedi; «söyliyeceklerini hemencecik unutacak kadar ihtiyarım.»

Ben de isteğini yerine getirdim ihtiyar kadının ve şöyle dedim ona:

Kadında her şey bir bilmedir, ve kadındaki her şeyin bir tek çözüm yolu vardır: gebelik denir buna.

Kadın için erkek bir vasıtaadır ;gaye daima çocuktur.
Peki, kadın nedir erkek için?

İki şey ister hakiki erkek: tehlike ve oyun. Onun için,
en tehlikeli oyuncak diye ister o kadını.

Erkek savaş için yetiştirilmeli kadınsa savaşçının din-
lenmesi için: bundan gerisi deliliktir.

Pek tatlı yemişler, - bunları sevmez savaşçı. Onun için
sever kadını, - en tatlı kadın bile acıdır.

Erkekten daha iyi anlar kadın çocukları, ama erkek
kadından daha çocuktur.

Bir çocuk gizlidir içinde hakiki erkeğin: oynamak is-
ter. Haydi kadınlar, bulun erkekteki çocuğu!

Bırakın oyuncak olsun kadın, henüz erişmemiş bir
dünyanın faziletleriyle ışıldayan temiz ve güzel bir mü-
cevher gibi tıpkı.

Bırakın sevginizde bir yıldızın ışığı parıldasın! Umu-
dunuzsa desin: «Üstüninsanı ben dünyaya getirsem!»

Bırakın cesaret olsun sevginizde! Sevginizle yürümeli-
siniz size korku salanın üstüne.

Bırakın sevginizde olsun şerefınız! Başka türlü kadın
pek anlamaz şereften. Şu olsun ama sizin şerefınız: daima
sevildiğinizden fazla sevmek ve asla ikinci olmamak.

Bırak korksun erkek, seven kadından: sevince yapar
her fedakârlığı kadın ve geri kalan her şeyi kıymetsiz sa-
yar.

Bırak korksun erkek, nefret eden kadından: zira gön-
lünün tâ derinliğinde erkek sadece kötüdür ;kadınsa aşağı-
lık.

Kimden nefret eder kadın en çok? - Demir mıknatısa
şöyle demiş: «En çok senden nefret ederim, çünkü sen çe-
kersin, ama gücün yok kendine çekecek kadar.»

Erkeğin mutluluğu: «İstiyorum» dur. Kadının mutlulu-
ğu: «İstiyor» dur.

«Bakın, şimdi artık mükemmelleşti dünya!» - böyle düşünür tam sevgiyle itaat eden her kadın.

İtaat etmeli kadın ve sathiliğine bir derinlik bulmalı. Sathidir kadının gönlü, sığ bir su üstünde oynak, fırtınalı bir satıl.

Erkeğin gönlü ise derindir, yeraltı mağaralarında çağlar onun suları: ondaki gücü sezinir kadın, ama anlamaz. -

O zaman cevap verdi bana ihtiyar kadın: «Epey güzel şeyler söyledi Zerdüşt, hele genç olanlar için.

Ne tuhaf! Zerdüşt az tanır kadınları, ama haklı onlar için söylediklerinde! Bunun böyle olması, kadınlarda hiç bir şeyin imkânsız olmayışından mı acep?

Şimdi teşekkür yerine sen de bir küçük hakikatı kabul et! Onu verecek kadar ihtiyarım ben!

Sıkıca sar da ağzını kapa: yoksa basar feryadı bu küçük gerçek.»

«Ver, küçük hakikatını, kadın!» dedim. Ve şöyle dedi ihtiyar kadın:

«Kadınlara mı gidiyorsun? Kırbacını unutma!» -
Zerdüşt böyle diyordu.

ENGEREĞİN SOKMASI ÜZERİNE

Bir gün Zerdüşt, hava sıcak olduğu için kolları yüzünde, uykuya dalmıştı bir incir ağacının altında. O sırada bir engerek yılanı geldi ve ensesinden soktu, öyle ki can acısıyla feryad etti Zerdüşt. Kolunu yüzünden çekince, yılanı gördü: o zaman Zerdüşt'ün gözlerini tanıdı yılan, beceriksizce kıvrılıp savuşmak istedi. «Olmaz,» dedi Zerdüşt, «sana teşekkür etmedim ki henüz! Beni vaktinde uyandırmış oldun: yolum uzun daha.» «Yolun kısa,» dedi engerek

nüzünle; «benim zehirim öldürücüdür.» Zerdüşt gülümse-
di. «Bir ejder, ne zaman ölmüştür ki yılan zehirinden?» -
dedi. «Ama geri al sen şu zehirini! Onu bana hediye ede-
cek kadar zengin değilsin.» O zaman yılan tekrar dolan-
dı boynuna Zerdüşt'ün ve yarasını yaladı.

Zerdüşt bunu bir gün çömezlerine anlatınca, ona sor-
dular: «Peki bu hikâyenden alınacak ahlâk dersi nedir, ey
Zerdüşt?» Zerdüşt de şöyle cevap verdi onlara:

Ahlâk yıkıcısı, derler bana iyilerle âdiller: ahlâka ay-
kırıdır benim hikâyem.

Ama, bir düşmanınız olursa, kötülüğüne iyilikle mu-
kabele etmeyin: utandırır bu çünkü onu. Bil'akis, size iyilik
ettiğini ispatlayın ona.

Ve utandırmaktansa, siz kızın! Ve size beddua edildi-
ğinde, sizin hayır dua etmek isteyişiniz hoşuma gitmez.
Öyle yapacağınıza bir az da siz beddua edin!

Ve büyük bir haksızlık yapılacak olursa size, beş kü-
çük haksızlık ta siz ekleyin buna. Korkunç, haksızlıkla
yalnız başına ezilen birini seyretmek.

Biliyor muydunuz bunu hiç? Paylaşılan haksızlık, yarı
haktır. Ve buna katlanabilen, kendisi yüklenmeli haksızlı-
ğı!

Küçük bir intikam, hiç intikam almamaktan daha in-
sancadır. Ve şayet ceza, mütecaviz için aynı zamanda bir
hak ve şeref olmazsa, eksik olsun cezanız da.

Kendini haksız çıkarmak, hak iddiasından daha asilce
bir iştir, hele insan haklı olunca. Yalnız, bunu yapacak ka-
dar zengin olmak gerek.

Hoşlanmam sizin soğuk adaletinizden; yargıçlarınızın
gözlerinden cellât ve cellâdın soğuk satırı bakar hep.

Söyleyin, gören gözlü sevgi olan adaleti nerde bulma-
lı?

Yalnız bütün cezaya değil, bütün suça da katlanan sevgiyi yaratın o halde bana!

O halde, yargıçtan gayrı herkesi beraat ettiren adaleti yaratın bana!

Şunu da işitmek ister misiniz? Tamamen âdil olmak istiyen için, yalan bile insanseverlik olur.

Fakat nasıl âdil olabilirim ki! Nasıl herkesin hakkını verebilirim ki! Şu yetsin bana: herkese ben kendi hakkımı veririm.

Nihayet, kardeşlerim, yalnızlara haksızlık etmekten sakının! Yalnız, nasıl unuttur! Nasıl çıkarır acısını!

Derin bir kuyu gibidir yalnız. Taş atmak kolaydır içine: ama dibe incek olursa o taş, söyleyin bana, kim çıkarabilir onu tekrar?

Yalnızı incitmekten sakının! İncitecek olursanız ama, eh, bari öldürün de! -

Zerdüşt böyle diyordu.

ÇOCUK VE EVLİLİK ÜZERİNE

Yalnız bir sorum var sana, kardeşim: derinliğini anlamak için, bir iskandil gibi atıyorum bu soruyu ruhuna.

Gençsin, ve çocuk ve evlilik istersin. Ama sorarım sana: çocuk istemeyi hak etmiş bir adam mısın sen?

Sen muzaffer misin, nefsini yenen misin, duygularına söz geçiren misin, faziletlerine buyuran mısın? Böyle sorarım sana ben.

Yoksa arzunda dile gelen hayvan mı, ihtiyaç mı? Yalnızlık mı yoksa? Yoksa nefsinle bağdaşmazlık mı?

Dilerim ki, zaferinle hürriyetin çocuk özlesin. Zaferine ve kurtuluşuna canlı âbideler dikesin.

Sen kendinden öte inşa etmelisin. Ama kendin inşa edilmelisin önce, beden ve ruhça dimdik.

Sadece ileri doğru değil, yukarı doğru da üretmelisin kendini! Bunun için, evlilik bahçesi yardımcın olsun senin!

Bir üstün beden yaratmalısın, bir ilk hareket, kendi kendine dönen bir çark, bir yaratıcı yaratmalısın sen.

Evlilik diye ben, yaratıcılarından daha üstün olanı yaratma iradesine derim iki kişinin. Böyle bir iradeyi isteyenlerin birbirine duyduğu saygıya derim ben evlilik.

Senin evliliğinin mânâ ve gerçeği bu olsun. Fakat şu lüzumsuzların evlilik dediğine, şu fazlaların, - ah, buna ben ne ad vereyim?

Ah. o ruh züğürtlüğü çiftteki! Ah, çiftteki o ruh pisliği! Ah. o acınacak rahat düşkünlüğü çiftteki!

Evlilik derler bütün bunlara; ve nikâhlarının cennette kıyıldığını söylerler.

İyi ama benim hoşuma gitmez bu cenneti fazlaların! Hayır, hoşuma gitmezler benim, göksel ağırlara takılmış bu hayvanlar!

Birleştirmedigi kimseleri topallıya topallıya kutsamıya gelen Tanrı da benden uzak olsun!

Gülmeyin böyle evliliklere! Ana babasından ötürü hangi çocuğun nedeni yoktur ağlamıya?

Değerli göründü şu adam bana, ve yeryüzünün mânâsı için olgun: ama karısını görünce, tımarhane gibi geldi bana yeryüzü.

Evet, bir azizle bir kaz çiftleşirken, dilerdim ki dünya çırpınmalarla sarsılsın.

Şu adam, bir kahraman gibi gerçeği aramıya çıktı, ve sonunda küçük, süslü bir yalan geçirdi eline: evliliğim diyor buna.

Şu adam, ilişkilerinde çekingendi ve güç beğenirdi. Ama birdenbire dernegini sonsuzca bozdu: evliliğim diyor buna.

Şu adam, melek faziletleri olan bir hizmetçi arıyordu. Ama birdenbire bir kadının hizmetçisi oluverdi, ve şimdi kendisinin de melek olması gerekli.

İhtiyatlı buldum ben bütün alıcıları, kurnaz gözleri var hepsinin de. Ama en kurnazı bile torbada satın alıyor karısını.

Bir sürü kısa delilikler, - aşk diyorsunuz buna siz. Ve evliliğiniz, bu bir sürü kısa deliliklere, uzun bir ahmaklıkla son veriyor.

Sizin kadına aşkınız ve kadının erkeğe aşkı, - ah, muzdarip ve gizlenen tanrılara acıma olsaydı keşke bu! Ama çoğu zaman iki hayvan birbirini buluyor.

Fakat sizin en güzel aşkınız bile, kendinden geçmiş bir benzeti ve ıstıraplı bir ateştir. Size daha yüksek yolları aydınlatacak bir meş'ale.

Kendinizden öte seveceksiniz bir gün! Onun için sevmeyi öğrenin önce! Aşkınızın acı kadehini bu yüzden içmek zorunda kaldınız.

En güzel aşkın kadehinde de acılık vardır: Üstününsana özlemi böyle uyandırır o sende, böyle susatır seni o, ey yaratıcı!

Yaratıcı susuzluğu, ok ve özlem Üstününsana: söyle bana, kardeşim, evlilik meramın bu mudur senin?

Kutsa! derim ben böyle bir merama ve böyle bir evliliğe. -

Zerdüş böyle diyordu.

GÖNÜLLÜ ÖLÜM ÜZERİNE

Çokları pek güç ölürler, bazıları da pek erken. Hâlâ garip geliyor şu öğreti: «Vaktinde öl!»

Vaktinde öl: işte bunu öğretir Zerdüş.

Elbette, hiç bir zaman vaktinde yaşamıyan, nasıl ölebilir vaktinde? Keşke hiç doğmasaydı! - Bunu salık veririm lüzumsuz kişilere.

Ama süzumsuz kişiler bile ölümlerini önemsiyorlar, ve en kof ceviz bile kırılmak istiyor.

Herkes önemli sayıyor ölmeyi: Ama ölüm henüz bayram değil En güzel bayramların nasıl kutsandığını öğrenmediler insanlar henüz.

Tamamlıyan ölümü göstereceğim size ben, yaşayanlara bir mahmuz ve adak olacak ölümü.

Kendi ölümünü ölür tamamlıyan kişi, zafer kazanmışcasına, umanlar ve adıyanlarla çevrili olarak.

Böyle ölmeyi öğrenmeli insan ;ve böyle ölen birinin, yaşayanların adaklarını kutsamadığı bir bayram olmamalı hiç!

Böyle ölmek en iyisidir ;ikincisi de: savaşta ölmek ve büyük bir ruhu harcamak .

Fakat muzaffer için olduğu gibi savaşıya da aynı iğrençlikle gelen, sizin o sırttan ölümünüzdür, hani hırsız gibi sokulan, - yine de bir efendi gibi gelen.

Kendi ölümümü överim size ben, gönüllü ölümü, ben istediğim için bana gelen.

Ne zaman istiyeyeğim peki ben onu? - Kimin bir gayesi ve bir mirasçısı varsa, bu gaye ve mirasçı uğruna ölmek ister vaktinde.

Ve gayesiyle mirasçısına saygısından ötürü, solmuş çelenkler asmaz artık hayat mâbedine.

Gerçekten, ip бүkenlere benzemek istemem ben: iplerini uzatırken onlar geri geri giderler hep.

Bazıları hakikatlerine ve zaferlerine göre pek fazla yaşlanırlar; dişsiz bir ağzın her gerçeğe hakkı yoktur artık.

Ve her kim şan sahibi olmak isterse, zamanında veda

etmeli şerefe, ve alışmaya bakmalı o güç sanata, - vak-
tinde ayrılmaya.

Tadının âlâ olduğu zamanda ,kişi kendini yedirmeyi kes-
meli: uzun süre sevilme istiyenler bilirler bunu.

Ekşi elmalar vardır şüphesiz, nasipleri sonbaharın son
gününe kadar beklemektir: aynı zamanda olgunlaşır, sara-
rır ve buruşur da bunlar.

Bazılarında gönül kocar önce, diğerlerindeyse ruh. Ki-
mi de gençliğinde kocamıştır: ama geç gençleşen uzun sü-
re genç kalır.

Bir çoklarıncı boşa gitmiştir hayat: zehirli bir kurt ke-
mirir yüreklerini. Öyleyse bunlar ölümlerinin daha başarılı
ölmesine baksınlar.

Bir çokları tatlanmazlar hiç ;daha yazın çürürler. Kor-
kaklıklarıdır, onları dallarında sıkı tutan .

Pek fazla kişi yaşıyor, ve pek uzun zaman asılı kalı-
yorlar dallarında. Bir fırına gelse de hani, bütün bu çü-
rümüşlüğü, bu kurt yenikliğini silkse ağaçtan!

Te z ölüm vâizleri gelse keşke! Onlar olurlar hayat
ağaçlarının uygun fırtınaları ve silkicileri bence! Ama ben
ancak yavaş ölümün ve «yeryüzüne ilişkin» her şeye kat-
lanmanın öğütlendiğini duyuyorum.

Ah! yeryüzüne ilişkin olana katlanmayı mı öğütlüyor-
sunuz? Bu yeryüzü ilişkinliğinin kendisidir size pek fazla
katlanan, ey küfürbazlar!

Gerçekten, yavaş ölüm vâizlerinin saydığı o Yahudi
erken öldü pek: o zamandan beri de bir çoklarının felâke-
ti oldu onun erken ölümü.

Daha ancak göz yaşlarını tanımıştı o, ve iyilerle doğ-
ruların kinleriyle birlikte, Yahudilerin gönül üzgünlüğünü
henüz tanımıştı, Yahudi İsa: derken ölüm hasretine tutulu-
verdi.

Çölde kalsaydı keşke, iyilerden ve doğrulardan uzak-

ta! O zaman, belki, öğrenirdi yaşamayı ve yeryüzünü sevmeyi, - ve gülmeyi de!

İnanın bana, kardeşlerim! Pek erken öldü O; kendi öğretisini kendi geri alırdı, benim yaşıma erseydi! Geri alacak kadar asıldı o.

Ama henüz olgunlaşmamıştı. Ham olur sevgisi gencin, insana ve yeryüzüne nefreti dahi ham olur. Gönlü ve ruhunun kanatları henüz bağlı ve ağırdır.

Lâkin olgun adamda, delikanlıdan daha fazla çocukluk, daha az hüznü vardır: daha iyi anlar o ölümü ve hayatı.

Ölmiye hür ve ölümden hür; Evet'e vakit kalmadığında, bir kutsal Hayır-diyen: böyle anlar o ölümü ve hayatı.

Ölümünüz, insana ve yeryüzüne karşı imansızlık olmasın, dostlarım: bunu dilerim ben gönlünüzün balından.

Ölümünüzde, ruhunuz ve faziletiniz parlamalı daha, akşamın yeryüzünü saran kızılığ gibi tıpkı: başarısız demektir yoksa ölümünüz.

Kendim böyle ölmek isterim ben, siz dostlarım, yeryüzünü benim hatırım için daha çok sevesiniz diye; ve toprak olmak isterim yine, beni dünyaya getirenin içinde dinleneyim diye.

Gerçek, bir hedefi vardı Zerdüşt'ün attığı topunu: siz olun şimdi, dostlarım, hedefimin mirasçıları; size atıyorum altın topu.

En çok, dostlarım, altın topu sizin attığınızı görmek isterim! Bundan ötürü bir az daha ayak sürtüyorum yeryüzünde, - bağışlayın!

Zerdüşt böyle diyordu.

ARMAĞAN EDEN FAZİLET ÜZERİNE

1

Zerdüşt, gönül verdiği «Alaca İnek» adındaki şehirden ayrıldığı zaman, kendilerine Zerdüşt'ün çömezleri diyen bir çokları onu takip ettiler ve yoldaşlık ettiler ona. Böylece bir dörtyol ağzına geldiler: o zaman Zerdüşt onlara artık yalnız başına yürümek istediğini söyledi; zira yalnız yürümeyi severdi.

Fakat ayrılırken, çömezleri ona, altın kabzasında, güneşin çevresine bir yılan dolanmış, bir asâ armağan ettiler. Zerdüşt memnun oldu asâya ve ona dayandı ;sonra şöyle dedi çömezlerine:

Söyleyin bana :nasıl oldu da altın en yüksek değere ulaştı? Nadir ve faydasız, parıl parıl ve tatlı bir parlaklığı olduğundan; armağan eder kendisini hep.

Ancak en yüksek faziletin alâmeti olarak erişti altın en yüksek değere. Altın gibi parıldar armağan edenin bakışları. Ayla güneş arasında barış sağlar altın parıltısı.

Az bulunur en yüksek fazilet ve faydasızdır, parıldar ve tatlıdır parıltısı: armağan eden fazilet en yüksek fazilettir.

Gerçekten, anlıyorum sizi, çömezlerim: armağan eden fazilet için çırpınıyorsunuz siz de benim gibi. Kedilerle kurtlarla ortak sizin neniz olabilir ki?

Siz kendiniz kurbanlar ve armağanlar olmağa susamışsınız: bunun içindir bütün servetleri ruhunuzda toplamaya susamanız.

Doymak bilmeden ruhunuz hazineler ve mücevherler için çırpınır, çünkü faziletiniz armağan etmek arzusuna doymak bilmiyor.

Bütün şeyleri zorluyorsunuz kendinize ve içinize dolmaya, sevginizin armağanları olarak yeniden çeşmenizden aksınlar diye.

Gerçek, böyle armağan eden sevgi, bütün kıymetlerin çapulcusu olmalıdır; ama sağlam ve kutsal derim ben böyle bencilliğe. -

Bir başka bencilik daha vardır, zügürdün zügürdü ve aç, çalmak isteyen hep, - hastaların bencilliği, hasta bencilik.

Parlıyan her şeye hırsız gözüyle bakar; rızkı bol olanı açlık hırslı ile süzer; ve armağan edenlerin masaları etrafında sinsi sinsi dolaşır hep.

Hastalık dile gelir bu hırsta, ve görünmez yozlaşma; bir hasta bedenden söz eder bu bencilliğin hırsızca hırslı.

Söyleyin bana, kardeşlerim, nedir bizce kötü ve en kötü? Yozlaşma değil mi? - Ve armağan eden ruhun bulunmadığı yerde yozlaşmadan şüphe ederiz daima.

Yükseklere doğru gider bizim yolumuz, bir türden daha üst türe. Ama: «Her şey benim için» diyen yozlaşmış duygu korkunçtur bizim için.

Yükseklere doğru uçar bizim duyğumuz: böylece bedenimizin bir sembolü olur, bir yükselişin sembolü. Bu yükselişlerin sembolleri faziletlerin adlarıdır.

Böyle geçer tarihten beden, bir oluşan ve savaşılan halinde. Ya ruh, - nesidir o beden? Savaşlarının ve zaferlerinin habercisi, yoldaşı ve yankısı.

Sembollerdir, iyi ile kötünün bütün adları: açık konuşmazlar onlar, sezdirirler sadece. Delidir, bilgi isteyen onlardan!

Ruhunuzun sembollerle konuşmak istediği her saata dikkat edin, kardeşlerim: kaynağı ordadır faziletinizin.

Yükselir o zaman bedeniniz ve yeniden dirilir; mutlu-

luğuyile ruhu kendinden geçirir; böylece o, yaratan ve değerlendiren ve seven ve her şeyin iyilikçisi olur.

Gönlünüz geniş ve dolgun bir nehir gibi taşır aktığında, kıyısındakiler için bereket ve tehlike :ordadır kaynağı faziletinizin.

Övgünün ve yerginin üstüne yükseldiğinizde, ve iradeniz, seven birinin iradesi gibi, her şeye hükmetmek istediğinde: ordadır kaynağı faziletinizin.

Hoş şeyleri ve yumuşak dölşęi horgördüğünüzde ve dölşęinizi yumuşak yürekliilerden gücünüz yettiğince uzağa serdiğinizde: ordadır kaynağı faziletinizin.

Bir tek iradeyle istediğinizde, ve her ihtiyacın değışmesine zorunluluk dediğinizde: ordadır kaynağı faziletinizin.

Gerçek, yeni bir iyi ve kötüdür o! Gerçek, yeni bir derin çağılta ve yeni bir kaynağın sesi!

Kudrettir, bu yeni fazilet; hâkim bir fikirdir o, ve çevresinde bir uyanık ruh: bir altın güneş ve çevresinde bilgi yılanı.

2

Burda Zerdüşd durdu biraz ve muhabbetle çömezlerine baktı. Sonra şöyle devam etti konuşmasına: - sesi değışmişti.

Bağlı kalın yeryüzüne, kardeşlerim, faziletinizin gücüyle! Armağan eden sevginiz ve bilginiz yeryüzünün mânasına hizmet etsin! Böyle diler ve yalvarırım size.

Yeryüzüyle ilgili şeylerden kaçırtaıp ta ebedi duvarlara çarptırmayın kanatlarını! Ah, öteden beri daima öylesine çok fazilet kaçmıştır ki!

Benim gibi, siz de, kaçmış fazileti geri getirin yeryü-

züne, - bedene ve hayata: yeryüzüne kendi mânâsını ver-sin diye, insanca bir mânâyı.

Fazilet gibi ruh da yüzlerce defa kaçmış şimdiye dek ve yanlışlara dalmıştır. Heyhat! bütün bu kuruntular ve yanlışlar barınır hâlâ bedenimizde: beden ve irade olmuş-iardır orda.

Fazilet gibi ruh da yüzlerce defa denemiş şimdiye dek ve yanılmıştır. Evet, bir denemeydi insan. Heyhat, nice bil-gisizlikle yanlışla bedenleşmiştir bizde!

Binlerce yılın akli değil yalnız, - çılgınlığı da patlak verir içimizde. Tehlikelidir mirasçı olmak.

Adım adım boğuşuyoruz tesadüf deviyile hâlâ; ve bu-güne kadar hâlâ bütün insanlığa mânâsızlık, mânâ yoklu-ğu hükmetmiştir.

Ruhunuz ve faziletiniz yeryüzünün mânâsına hizmet etsin, kardeşlerim: ve her şeyin kıymeti sizce takdir edil-sin yeniden! Bunun için savaşçılar olmalısınız sizler! Ya-raticılar olmalısınız sizler bunun için!

Bilerek temizler beden kendini ;bilgi ile deneyerek ken-dini yükseltir ;anlıyan kişide bütün içgüdüler kutsallaşır; yükselen kişide ruh sen olur.

Hekim, kendine yardım et sen; hastalarına da yardım etmiş olursun böylece. En iyi yardımı onun, kendi kendini şifalandırmanı kendi gözüyle görmek olsun.

Binlerce yol vardır hiç ayak basılmamış henüz, bin-lerce sağlıkları ve gizli adaları hayatın. İnsan ile insanın dünyası henüz tükenmemiş ve keşfedilmemiştir.

Uyanın da dinleyin, ey yalnızlar! Gelecekte rüzgârlar esiyor gizli kanat çırpıntıyla ve hassas kulaklara iyi haberler açıklanıyor.

Ey bugünün yalnızları, ey ayrı duranlar, bir gün bir millet olacaksınız siz: sizden, kendini seçmiş kişilerden, bir seçkin millet doğacak: - bu milletten de, üstüninsan.

Gerçek, bir şifa yeri olacak yeryüzü daha! Şimdiden bir yeni koku sarmış çevresini, bir şifa getiren koku, - ve bir yeni ümit!

3

Bu sözleri söylediğinde, henüz son sözünü söylememiş biri gibi durdu Zerdüşt ,kuşkulu kuşkulu uzun zaman tarttı asâsını elinde. Nihayet şöyle dedi: - ve değişmişti sesi.

Yalnız gidiyoruz artık, çömezlerim! Siz de gidin şimdi, yalnız gidin! Böyle istiyorum ben.

Gerçek ,size ben salık veririm: ayrılın benden, ve karşı koyun Zerdüşt'e! Daha iyisi: utanç duyun ondan! Aldatmıştır o belki sizi.

Bilgi adamı sadece düşmanlarını sevebilmekle kalmamalı ,dostlarından da nefret edebilmelidir.

Hocasına borcunu iyi ödemiş sayılır insan, sırf öğrenci kalırsa. Ve siz benim çelengimi niye yolmıyasınız?

Hürmet ediyorsunuz bana ,ya hürmetiniz çökerse ama bir gün? Bir heykel altında ezilip kalmıyasınız sakın!

İnanıldığınızı mı söylüyorsunuz Zerdüşt'e? Ama ne önemi var Zerdüşt'ün! Sizler bana inanan kişilersiniz: ama bütün inanan kişilerin ne önemi var!

Siz kendinizi henüz aramamıştınız: o zaman buldunuz beni. Böyle yaparlar bütün inananlar ,onun için bu kadar azdır önemi bütün inançların.

Beni kaybetmenizi ve kendinizi bulmanızı diliyorum şimdi sizlerden; ve ancak hepiniz inkâr ettiğiniz zaman beni, döneceğim sizlere.

Gerçekten, başka gözlerle, kardeşlerim, arıyacağım o zaman kaybettiklerimi; başka bir sevgiyle seveceğim o zaman sizleri.

Ve bir gün yeniden benim dostlarım olacaksınız, ve

bir tek ümidin çocukları: o zaman, üçüncü bir defa aranızda olacağım, sizinle kutlamak için büyük öğleyi.

Büyük öğle ise, insanın, hayvanla Üstüninsan arasındaki yolunun ortasında bulunduğu ve akşam yolunu en büyük ümidi olarak kutladığı ândır: zira, yeni bir sabahın yoludur bu.

O zaman batan kişi kutsar kendini, karşıya ve öteye geçen biri olduğu için; ve bilgisinin güneşi tepesinin üstünde durur tam.

« Öldü bütün tanrılar : Üstüninsanın yaşamasını istiyoruz artık. » - O büyük öğlede son arzumuz bu olsun! -

Zerdüşt böyle diyordu.

İKİNCİ BÖLÜM

«— ve ancak hepiniz inkâr ettiğiniz zaman beni, döneceğim sizlere.

Gerçekten, başka gözlerle, kardeşlerim, arıyacağım o zaman kaybettiklerimi ;başka bir sevgiyle seveceğim o zaman sizleri.-»

Zerdüşt: «Armağan Eden Fazilet Üzerine» (Bl. I, Say. 100)

AYNA TUTAN ÇOCUK

Bundan sonra Zerdüşt dağlara ve mağarasının yalnızlığına döndü yine, insanlardan uzağa çekildi: tohumunu saçmış bir ekinci gibi bekliyordu. Fakat gönlü sabırsızlıkla ve sevdiklerinin hasretiyle doluydu: zira onlara verecek çok şeyi vardı daha. En zoru, doğrusu şu: sevgiden ötürü açık eli kapamak ve armağan etmeye utanmak.

Böyle geçti ayları ve yılları yalnızın ;ama bilgeliği arttı ve dolgunluğuyla ıstırap verir oldu kendisine.

Fakat bir sabah, pembe seherden önce uyandı, ve döşğinde uzun uzun düşündü, ve nihayet şöyle dedi gönlüne:

Neden sıçradım da rüyamda, uyandım? Ayna tutan bir çocuk gelmedi mi yanıma?

«Ey Zerdüşt» - diyordu çocuk bana - «kendine bak aynada!»

Fakat ben aynaya bakınca bir çığlık kopardım, ve yüreğim çarptı: zira gördüğüm kendim değil aynada, bir şeytanın surat ekşitmesi ve alaycı gülüşüydü.

Gerçekten, pek iyi anlıyorum bu rüyanın mânâsını ve uyarısını: öğretim tehlikede ;delice otlar buğday yerine geçmek istiyor!

Düşmanlarım kuvvetlenmişler ve öğretimin şeklini bozmuşlar, öyle ki, kendilerine verdiğim hediyelerden utanır olmuşlar sevdiklerim.

Kaybetmişim dostlarımı ;kaybettiklerimi arıyacağım saat gelmiş!

Bu sözlerle Zerdüşt fırladı yerinden, ama soluk almayla çalışan korkmuş biri gibi değil de, ruhun esinlediği bir ermiş ve bir türkücü gibi. Kartalı ile yılanı hayretle bakı-

yorlardı kendisine: zira yaklaşan bir saadet, pembe seher gibi yayılıyordu yüzüne.

Ne oldu bana, ey hayvanlarım? - diyordu Zerdüş. Değişmedim mi ben? Bir kasırga gibi gelmedi mi bana saadet?

Saadetim çılgındır ve çılgınca şeyler söyleyecektir: pek genç daha o- sabırlı olun ona karşı!

Saadetimle yaralandım :bütün acı çekenler benim hekimlerim olsunlar!

Dostlarıma inebilirim yine ,düşmanlarıma da! Zerdüş yine konuşabilir ve armağan edebilir, ve candan sevgisini gösterebilir sevdiklerine!

Benim sabırsız sevgim çağıl çağıl akar, - aşağılara, doğan güne ve batan güne doğru. Sessiz dağlardan ve ısırap fırtınalarından vadilere doğru çağlar ruhum.

Pek uzun zaman hasret çektim ve uzaklara baktım. Pek uzun zaman kaldım yalnızlık içinde: böylece unuttum susmayı.

Ağız kesildim baştan aşağı, ve bir derenin yüce kayalardan çağlayışı: aşağılara, vadilere fırlatacağım sözlerimi.

Varsın sevgi ırmağım ıssız mecralardan aksın! Sonunda bir ırmak yolunu bulmaz olur mu denize!

Bir göl var içimde gerçi, yalnız, kendi kendine yeten bir göl; ama sevgi ırmağım sürükler onu da aşağılara, denize!

Yeni yollarda yürüyorum ben, bana yeni bir dil geliyor ;usandım, bütün yaratıcılar gibi, eski dillerden. Aşınmış tabanlar üstünde yürümek istemiyor artık ruhum.

Pek yavaş geliyor bana her türlü konuşma: - ey fırtına, atlıyorum arabana! Seni bile kamçılar istiyorum kötülüğümle!

Bir nâra ve bir sevinç çılgılığı gibi geçmek istiyorum

engin denizler üzerinden, dostlarımın kaldıkları Saadet Adalarını buluncaya dek: -

Onların aralarındaki düşmanlarımı da! Kendileriyle konuşabileceklerimin her birini nası seviyorum şimdi! Düşmanlarım bile benim sadetime vesile!

Ve en azgın atıma binmek istediğimde, mızrağımdır en çok yarıyan işime: ayakımın her zaman hazır uşağıdır o:-

Düşmanlarına savurduğum mızrak! Ne kadar müteşekkirim düşmanlarıma, mızrağıma nihayet savurabileceğim onlara!

Pek büyüktü bulutumdaki gerilim: şimşeklerin kahkahaları arasında dolu sağnakları yazdırmak istiyorum derinliklere.

Heybetle kabaracak o zaman göğsüm; heybetle estirecek fırtınasını dağlar üzerinden: böylece ferahlıyacak.

Gerçek, bir fırtına gibi geliyor benim saadetim ve hürriyetim! Ama düşmanlarım başlarının üstünde iblisin kükrediğini sanacaklar.

Evet, sizler de korkacaksınız, dostlarım, benim vahşi bilgeliğimden; belki de, düşmanlarımla birlikte kaçacaksınız.

Ah, çobanların kavaliyle sizi geri çekmeyi bilsem! Ah, dişi aslanım, bilgeliğim, yumuşakça kükreneyi bir öğrense! Daha şimdiden pek çok şeyler öğrendik biz onunla birlikte!

Benim vahşi bilgeliğim ücra dağlarda gebe kaldı; sert taşlar üzerinde doğurdu yavrusunu, en küçüğünü.

Deli deli dolaşır şimdi çorak çölde ve yumuşak çimeni arar da arar, - benim eski, vahşi bilgeliğim!

Yüreklerinizin yumuşak çimeni üstüne, dostlarım! - sevginizin üstüne yatırmak ister o en sevdiğini! -

Zerdüşt böyle diyordu.

MUTLU ADALARDA

İncirler düşer ağaçlardan, iyi ve tatlı incirler; ve düşerken kırmızı kabukları çatlar. Kuzey rüzgârıym ben olgun incirler için.

İncirler gibi, bu öğretiler düşmede sizlere ,dostlarım: emin şimdi onların özünü ve tatlı etini! Etraf sonbahar, gök temiz, vakit ikindi.

Bakın, ne bereket var etrafımızda! Ve bu bolluğun ortasından uzak denizlere bakmak ne kadar hoş.

Eskiden Tanrı denirdi, insan uzak denizlere bakarken; şimdi ama size ben Üstüninsan demeyi öğrettim.

Tanrı bir sanıdır: lâkin sizin sanınızın, yaratıcı irade-nizi aşmasını dilemem.

Siz bir Tanrı y a r a t a bilir misiniz? - Öyleyse bana tanrılardan bahsetmeyin! Pek âlâ halbuki Üstüninsanı yaratabilirsiniz.

Belki, siz kendiniz değil, kardeşlerim! Ama siz kendinizden Üstüninsanın babalarını ve atalarını yaratabilirsiniz: en iyi yaratmanız da bu olsun!

Tanrı bir sanıdır: ama dilerim ki ben, sanınız sizin, düşünülebilenle sınırlı olsun.

Bir Tanrı d ü ş ü n e bilir misiniz? - Ama bu, gerçek İradesi mânâsına olsun sizce: ki her şey insanca düşünülebilene, insanca görülene ve insanca duyulana dönüşebilirsin! kendi duygularınızla düşünmelisiniz siz sonuna dek!

Ve dünya dediğiniz şeyi kendiniz yaratmalısınız siz: aklınız, benzeriniz, iradeniz, sevginiz olmalıdır o sizin! Hakikaten de, sizin mutluluğunuz için, ey anlayışlı kişiler!

Ve nasıl katlanırdınız hayata, bu ümit olmadan, ey an-

layışlı kişiler? Ne aklın almayacağını içine doğabilirdiniz siz, ne de akla uymıyacağını içine.

Ama size ben yüreğimi tam açayım, dostlarımı: tanrılar olsaydı eğer, nasıl tahammül edebilirdim ben Tanrı olmamıya! Demek ki tanrılar yoktur.

Evet, ben çektim çıkardım bu sonucu ;şimdi ama o çekiyor beni.-

Tanrı bir sanıdır: fakat bu sanının bütün ıstırabını kim içebilir ölmeden? Yaraticının elinden imanı alınmalı mıdır, ve kartalın elinden kartal - yüksekliklerine uçuşları?

Tanrı bir düşüncedir, - her doğruyu eğiltir, ve her duranı döndürür. Nasıl? Zaman geçip gidecek ,ve fâni olan her şey yalan mı olacak?

Böyle düşünmek sersemletir insanı, başını döndürür, ve midesini bulandırır: gerçek, baş dönme hastalığı derim buna ben, böyle sanmıya.

Kötü derim ben ona, insan düşmanlığı derim: tek ve dolu, hareketsiz ve tok ve ölümsüzle ilgili bütün bu öğretilere!

Her ne varsa ölümsüz, - bir benzetmeden başka bir şey değildir! Şairlerse pek çok yalan söylerler. -

Fakat zaman'dan ve oluş'tan bahsetmeli en iyi benzetmeler: her fâniliğin övgüsü ve savunulması olmalı onlar.

Yaratma, - büyük kurtuluştur bu ıstıraptan, yatıştırıcıdır hayatın. Ama yaraticının ortaya çıkması için ıstırap gerek, hayli değişme gerek.

Evet, pek acı ölmeler olmalı hayatınızda, ey yaratıcılar! Böylece savunucusu ve haklı çıkarıcısı olursunuz her fâniliğin.

Yaraticının kendisi yeni doğmuş çocuk olabilmek için, çocuk doğuran olmayı da istemeli, çocuk doğuranın sancılara da katlanmalı.

Gerçek, yüzlerce ruhtan geçtim yolum boyunca ben, yüzlerce beşikten ve doğum sancısından. Bir çok vedâlar ettim; bilirim ben o yürek parçalayan son saatları.

Ama böyle istiyor benim yaratıcı iradem, kaderim. Ya-hut size daha içtenlikle söylüyeyim: tam böyle bir kaderi arzuluyor benim iradem.

Her duygu ıstırap çeker bende ve zindanlar içindedir: lâkin benim istemem daima kurtarıcım ve sevinç getirenim olarak gelir bana.

İsteme azatlar: budur gerçek öğretisi iradenin ve azatlığın, - böyle öğretiyor size Zerdüş.

Artık istememek, artık kıymetlendirmemek, ve artık yaratmamak! Ah, bu büyük yorgunluk ırak olsun benden hep!

Bilmede dahi ancak irademin doğurma ve olma hazzını duyarım; ve bilgimde mäsümlük varsa eğer, kendisinde Joğurma iradesi olmasındandır bu.

Tanrıdan ve tanrılardan beri çekti bu irade beni; yaratacak zira ne kalırdı, - tanrılar olsaydı?

Fakat insana yöneltir beni hep yeniden, benim ateşli iradem; böylece yöneltir o çekici, taş.

Ah, ey insanlar, bir heykel uyur taşın içinde, heykelle-rimin heykeli! Ah, en çetin, en çirkin taşın içinde uyuma-lıdır o!

Zâlimce saldırıyor çekicim şimdi zindanına. Parçacıklar uçuyor taştan: bana ne?

Tamamlamak istiyorum onu ben: bir gölge geldi bana zira, - bütün şeylerin en sessizi, en hafifi geldi bir gün bana!

Üstün insanın güzelliği geldi bana bir gölge gibi. Ah, kardeşlerim! Artık bana ne, - tanrılardan! -

Zerdüş böyle diyordu.

ACIYANLAR ÜZERİNE

Dostlarım, şöyle bir yergi çıkarmışlar dostunuz için ortaya: «Zerdüşt'e bakın! Hayvanlar arasındaymış gibi dolaşmıyor mu aramızda?

Ama şöyle dense daha iyi: «Gören kişi insanlar arasında, hayvanlar arasındaymış gibi dolaşır.»

Gören kişi için şudur insanın kendisi: al yanaklı bir hayvan.

Nasıl gelmiştir bu, insanın başına? Pek çok kereler utanması gerekmiş olduğundan değil mi?

Ey dostlarım; Şöyle der gören kişi: utanç, utanç, utanç, - insanın tarihi budur!

Ve onun için asil kişi başkalarını utandırmamayı emreder kendine; bütün ıstırap çekenlerin önünde utancı emreder kendine.

Gerçekte, sevmem onları, o acıyanları, mutlu olanları merhametlerinde: pek yoksundurlar onlar utançtan

Acımam gerekirse, istemem bana merhametli denmesini; ve merhametliysen eğer, uzaktan olmasını tercih ederim.

Tercih ederim başımı örtmeyi ve daha tanınmadan kaçmayı: böyle yapmanızı dilerim sizin de ,dostlarım!

Bahтім daim yoluma sizler gibi dertsizleri çıkarsın, kendileriyle ümit, yemek ve bal paylaşabileceklerimi !

Gerçekten ,muztaripler için şunu yaptım bunu yaptım: fakat daha iyi bir şey yapmışım gibi geldi bana hep, neş'elenmeyi daha iyi öğrendiğimde.

İnsanlık var olalı beri ,pek az neş'elenmiştir insan : sadece bu, kardeşlerim, bizim ilk günahımızdır!

Neş'elenmesini daha iyi öğrenince de, daha iyi unutu-

ruz başkalarına ıstırap vermeyi ve ıstırap icad etmeyi.

Onun için yıkarım elimi mustaribe yardım edince; onun için silerim ruhumu da.

Çünkü mustaribi ıstırap çeker görünce ,onun utancından ötürü ben utandım; ve yardım ederken ona, pek fena varaladım gururunu.

Büyük iyilik borçları iyilik borçlusu yapmaz, kinci yapar insanları ;ve küçük bir iyilik, unutulmazsa, kemiren bir kurt olur.

«Çekingen olun kabulde! Kabul ederken gösterin kendinizi!» - bunu salık veririm armağan edecek şeyi olmyanlara.

Ama ben, armağan edenim: dostun dostlara vermesi gibi armağan etmeyi severim. Fakat yabancılarla fakirler, meyveyi ağacımdan kendileri koparabilirler: daha az utanırır bu.

Dilencileri ama tamamen kaldırmalı ortadan! Gerçek, onlara vermek rahatsız eder insanı, onlara vermemek de insanı rahatsız eder.

Günahkârlarla kötü vicdanlar da öyle! İnanın bana, dostlarım: vicdan azabı, azap çektirmeyi öğretir kişiye.

Ama en berbadı, küçük düşüncelerdir. Gerçekten, kötülük etmek daha yeğdir küçük düşünmekten.

Elbet, siz dersiniz: «Küçük kötülüklerden duyulan haz, nice kötülüklerden esirger bizi.» Ama burda kişi esirgenmek istememeli.

Bir çıban gibidir kötü iş: kaşınır, diken gibi batar ve patlar, - dürüst konuşur o.

«Bak, ben hastalığım.» der kötü iş: bu onun dürüstlüğüdür.

Ama mantar gibidir küçük düşünce: sürünüp sokulur, büzülür saklanır ve hiç bir yerde olmak istemez, - küçük mantarlarla bütün vücut çürüyerek, sararıp soluncaya dek.

Fakat iblise kapılmış kişinin kulağına şu sözü fısıldamak isterim: «İblisini büyütse daha iyi edersin! Senin için bile henüz büyüklük yolu mevcut!» -

Ah, kardeşlerim! Kişi herkesi bir az fazla tanır! Ve nice kımseler saydamlaşırlar bize göre, yine de asla giremeyiz biz onların içlerine.

İnsanlarla yaşamak güç, çünkü susmak çok güç.

Ve biz aleyhimizde olana etmeyiz en çok haksızlık, bizi hiç ilgilendirmiyene ederiz.

Ve mustarip bir dostun varsa eğer, dinlenme yeri ol ıstırabına; sert bir yatak gibi ama, asker yatağı gibi: böyle yararsın en çok onun işine.

Ve bir dost kötülük ederse sana, şöyle de: «Bana ettiğini bağışlıyorum; kendine ettiğini ama, - onu nasıl bağışlarım!»

Böyle der her büyük sevgi: bağışlamayı da, merhameti de yener o.

Sıkı tutmalı yüreğini insan kaçırды mı bir kere çünkü onu, kafası da insanın kaçıp gider çabucak!

Ah, neresinde dünyanın acıyanların çılgınlıklarından daha büyük çılgınlıklar görülmüştür? Ve dünyada acıyanların çılgınlıklarından daha çok ne ıstırap vermiştir?

Yazıklar olsun bütün o seven ve merhametlerinin üstüne yükselemiyen kişilere!

Bir gün iblis şöyle dedi bana: «Tanrının bile kendi cehennemini var insana olan sevgisidir bu.»

Şöyle dediğini işittim geçenlerde de: «Tanrı öldü: insana merhametinden öldü Tanrı.» -

Onun için sakının merhametten: insanların üstüne o taraftan bir kara bulut gelecek daha! Gerçekten, anlarım ben havanın belirtilerinden!

Şu söze de ama mim koyun: her büyük sevgi, bütün

merhametinin üstündedir: sevileni çünkü o, - yaratmak ister!

-Kendimi ben sunuyorum sevgime, komşumu da kendim gibi» - böyle konuşurlar yaratıcıların hepsi. Yaratıcıların ise hepsi merhametsizdirler. - Zerdüşt böyle diyordu.

RAHIPLER ÜZERİNE

Günün birinde Zerdüşt çömezlerine bir işaret verdi ve şu sözleri söyledi onlara:

-İşte rahipler: gerçi benim düşmanlarım da olsalar, sessizce ve kılıcımız kınında geçin yanlarından!

Onların dahi aralarında kahramanlar vardır; çoğu pek fazla ıstırap çekmiştir: - onun için başkalarına ıstırap çek-tirmek isterler.

Kötü düşmanlardır onlar: hiç bir şey onların alçak gö-nüllülüklerinden daha kindar değildir. Ve çabucak lekeler kendini onlara saldıran.

Ama benim kanın akraba onlarınkine ;ve ben kanımın, onların kanında dahi yüceltildiğini bilmek isterim.» -

Ve rahipler geçince, bir ağrı tuttu Zerdüşt'ü; fakat acısıyla kısa bir müddet uğraştıktan sonra, şöyle konuşmaya başladı:

Yüreğim sızlıyor şu rahiplere. Hoşuma da gitmiyorlar; ama insanlar arasına gireli beri, en önemsiz şey bence bu.

Fakat ben onlarla birlikte acı çektim ve çekerim: esir-dirler bence onlar, damgalıdırlar. Kurtarıcı dedikleri, on-ları zincire vurmuş: -

Sahte değerler ve aldatıcı sözler zincirine! Ah, biri on-ları kurtarıcılarından kurtarsa!

Deniz kendilerini sağa sola yalpalarken, bir adaya çıktıklarını sanmışlardı bir zamanlar; oysa bakın; uyuyan bir canavardı o!

Sahte değerler ve aldatıcı sözler: faniler için en kötü canavarlar bunlar, - uzun müddet uyur ve bekler onlarda felâket.

Fakat nihayet gelir, ve üstüne barınaklar yapanları uyandırır, yer ve yutar.

Ah, rahiplerin kendilerine yaptıkları şu barınaklara bakın! Kilise diyorlar baygın kokulu mağaralarına!

Ah, o bozulmuş ışık, o küf kokulu hava! Ruhun kendi yüceliğine uçamadığı yer!

Bil'akis şöyle emreder imanları: «Dizleriniz üstünde çıkın merdivenleri, ey günahkâr kişiler!»

Gerçek, utançlarının ve dindarlıklarının çarpık gözlerini görmektense, utanmaz birini görmeyi yeğ bulurum!

Bu mağaraları ve tövbe merdivenlerini kimler yarattı kendilerine? O kendilerini saklamak isteyenler ve duru göğün altında utanç duyanlar değil mi?

Ve ancak duru gök yıkık çatılar arasından harap duvarlardaki otlara ve kızıl gelinciklere baktığı zaman, - o zaman gönlümü tekrar bu Tanrının barınaklarına yönel-tirim.

Kendilerine karşı koyana ve ıstırap verene onlar Tanrı dediler: gerçekten de, kahramanlıktan hayli şeyler vardı ibadetlerinde!

Ve Tanrılarını, insanları çarmıha germekten başka türlü sevmeyi bilmiyorlardı!

Cesetler halinde yaşamak istiyorlardı ;siyaha bürüyorlardı cesetlerini; konuşmalarında bile, ölü odalarının kötü kokusunu duyurım hâlâ.

Ve onlara yakın yaşıyan, kara kurbağanın tatlı bir hüznle türkü söylediği siyah havuzlara yakın yaşar

Kurtarıcılarına inanabilmem için benim, daha güzel türküler söylemeleri gerek: onun çömezlerinin daha bir kurtulmuş görünmeleri gerek bana!

Çıplak görmek isterim onları: zira güzellik ancak tövbe vaz etmelidir. Kimi inandırır halbuki şu gizlenmiş keder!

Gerçekten, onların kurtarıcılarının kendilerini hürriyetten ve hürriyetin yedinci göğünden gelmemişlerdi! Gerçekten, kendileri bilgi halıları üstünde yürümemişlerdi hiç!

Boşluklardan meydana gelmişti o kurtarıcıların ruhu; ama her boşluğa kendi kuruntularını, Tanrı dedikleri tıkaçlarını yerleştirmişlerdi.

Merhametlerinde boğulmuştu ruhları ;ve merhametle onlar kabarıp şiştikçe, daima büyük bir delilik çıkardı yüze.

Büyük bir istekle ve bağırışa çağırışa sürerlerdi sürülerini köprülerinin üstünden; geleceğe sanki bir tek köprü varmış gibi! Gerçek, bu çobanlar kendileri sürüdendiler!

Küçük ruhları ve geniş gönülleri vardı bu çobanların; ama, kardeşlerim, en geniş gönüller bile ne küçük ülkeler olmuşlardır şimüye dek!

Yürüdükleri yola kandan işaretler yazarlardı, ve çılgınlıkları onlara hakikatin kanla ispatlanacağını öğretirdi.

Halbuki, kan en kötü şahididir hakikatin; kan en saf öğretiyi zehirler ,onu kuruntuya ve yürek kinine çevirir.

Ve insan ,ateşten geçse öğretisi uğruna, - ne ispatlanırdı bununla! Gerçek, marifet aslında, kendi öğretisinin kendi yangınından çıkmasında!

Sıkıntılı sıcak bir yürekle soğuk bir kafa: bunların bulunduğu yerde çıkar ortaya o deli rüzgâr, o «Kurtarıcı».

Gerçekten, halkın kurtarıcılar dediği o kişilerden o de-

li rüzgârlardan, daha büyük ve daha soylu kimseler olmuştur!

Ve siz hürriyet yolunu bulmak isterseniz, kardeşlerim, kurtarıcıların hepsinden daha büyük kişiler tarafından kurtarılmalısınız!

Bir türlü gelmedi Üstüninsan henüz. Çıplak gördüm her ikisini de, en büyük insanla en küçük insanı: -

Pek benziyorlar hâlâ birbirlerine. Doğrusu, pek insan buldum, - en büyüğüne bile!

Zerdüşt böyle diyordu.

FAZİLETLİLER ÜZERİNE

Gök gürültüsü ve göksel donanma fişekleriyle seslenmeli gevşek ve uyuşuk hislere.

Güzelliğin sesi yavaşça konuşur halbuki: en uyanık ruhlara ancak sokulur o.

Yavaşça titredi ve güldü bugün kalkanım; güzelliğin kutsal gülüşü ve titreyişidir bu.

Size, ey faziletliler, güldü bugün güzelliğim! Ve şöyle geldi sesi bana: «Onlar karşılık almak da istiyorlar!»

Siz karşılık almak da istiyormuşsunuz ,ey faziletliler! Siz fazilet için mükâfat, yeryüzü yerine cennet, ve bugününüz için ebediyet mi istiyorsunuz?

Ve mükâfat verenin de, veznedarın da olmadığını öğretiyorum diye ben, kızıyor musunuz şimdi bana? Ve doğrusu, fazilet kendi kendinin mükâfatıdır bile demem ben.

Ah, benim üzüntüm şu: her şeyin temeline mükâfat ve mücazat sokulmuş hileyle, - ruhlarınızın en derinliğine bile, ey faziletliler !

Fakat yaban domuzunun burnu gibi, deşecek sözlerim ruhlarınızın en derin yerini ;saban demiri diyeceksiniz bana

İçinizin bütün sırları gün ışığına çıkarılacak; ve değilmiş, paramparça olmuş yatarken siz güneş altında, yalanınız da gerçeğinizden ayrılacak.

Çünkü şudur sizin gerçeğiniz: siz fazla temizsiniz şu sözlerin pisliğine göre: intikam, ceza, mükâfat, dengiyle karşılık.

Bir ananın çocuğunu sevmesi gibi seversiniz faziletinizi; ama bir ananın, sevgisine karşılık mükâfat istediği ne zaman duyulmuş?

En sevdiğiniz kendisidir, sizin faziletiniz. Halkanın susuzluğu var sizde: yine kendine ulaşmak için çabalar, döner her halka.

Ve sönen bir yıldız gibidir her eseri faziletinizin: ışığı hep yoldadır hâlâ, yol alır da alır, - peki ne zaman bitirecek yolunu?

İşte böyle yoldadır hâlâ faziletinizin ışığı da, işi bittikten sonra bile. Unutulsa da, ölse de, ışınları yaşar hâlâ ,yol alır.

Faziletinizin sizin kendiniz olduğu, yabancı bir şey, bir zar ve bir örtü olmadığı: ruhlarımızın en derinliğindeki gerçek budur, ey faziletliler! -

Fakat elbet ki fazileti kırbaç altında kıvranma bilen insanlar da var: ve onların feryatlarına siz pek fazla kulak verdiniz!

Rezaletlerinin tenbelliğine fazilet diyenler de vardır; ve bunların kinleriyle kıskançlıkları gerindi mi bir kere, «insaf» ları uyanır da uykulu gözlerini uğuşturur.

Kimileri de vardır ki, aşağılara doğru çekilirler: iblisleri çeker onları .Fakat ne kadar çok batarlarsa, o kadar ateşli parlar gözleri ve Tanrılarına hasreti.

Ah, feryatları onların sizin kulagınıza da erişti ,ey faziletliler: «Ne değilsem ben, odur, odur işte benim Tanrım, faziletim!»

Kimileri de vardır ki, yokuş aşağı taş taşıyan arabalar gibi ağır ağır, gıcırdaya gıcırdaya giderler: çok söz ederler haysiyet ve fazileten, - tekerlek çarıklarına fazilet derler!

Kimileri de vardır ki, kurulan saatlar gibidirler; tik tak ederler ,ve bu tik taka fazilet denmesini isterler.

Gerçekten, bunlardan hoşlanırım ben: nerde bulursam böyle saatları ,alaycılığım la kuracağım; varsın hırlasınlar işte!

Kimileri de bir azcık adâletleriyle gururlanırlar, ve onun uğruna her şeye saldırırlar, öyle ki dünya haksızlıkları içinde boğulur!

Ah, ne kötü çıkar «fazilet» sözü ağızlarından! Ve dediklerinde: «Ben adâlet sahibiyim,» daima şöyle gelir sanki bu: «İntikamım alındı!»

Faziletleriyle düşmanlarının gözlerini oymak isterler; ve ancak başkalarını alçatmak için yükseltirler kendilerini.

Ve yine öyleleri vardır ki, bataklıklarında otururlar ve şöyle derler kamışlar arasından: «Fazilet - sessiz oturmaktır bataklıkta.»

Biz kimseyi ısırmayız ve ısırma k istiyenin yolundan çekiliriz; ve her konuda kanaatımız, bize aşılarmış olandır.»

Ve yine öyleleri vardır ki, tavırlar takınmayı severler, ve bir nevi tavr takınma sayarlar fazileti

Dizleri daim ibadette, elleriyse faziletin övgüsündedir, fakat yüreklerinin hiç bir haberi yoktur bundan.

Ve yine öyleleri vardır ki, fazilet sayarlar şöyle demeyi: «Fazilet gereklidir»; halbuki hakikatta ancak polisin gerekli olduğuna inanırlar.

Ve insandaki yüksekliği göremiyen bir çokları, ondaki aşağılıklığı pek yakından görmeye fazilet derler: böylece onlar fazilet derler kêm gözlerine.

Bazıları da yetiştirilmek ve yükselmek isterler, ve fazilet derler buna ;başkalarıysa aşağı atılmak isterler, - onlar da buna fazilet derler.

Ve böylece hemen hepsi fazilete katıldığını sanır; ve herkes en azından uzmanı olmak ister «iyi» ile «kötü» nün.

Ama Zerdüşt, bütün o yalancılara ve delilere şöyle demiye gelmedi: «Ne bilirsiniz siz fazileti! Siz fazileti nasıl bile bilirsiniz!» -

Siz, dostlarım, delilerden ve yalancılardan öğrendiğiniz o köhne sözlerden bıkasınız diye geldi o:

«Mükâfat,» «dengiyle karşılık,» «ceza,» «haklı intikam,» sözlerinden bıkasınız diye geldi. -

«Bencil olmadığı için bir eylem iyidir,» demekten bıkasınız diye geldi.

Ah, dostlarım! Sizin Kendiniz olsun diye eyleminizde, ananın çocuğunda olması gibi: bu olsun sizin fazilet ilkeniz!

Gerçek, yüzlerce ilkeyi ve faziletinizin gözde oyuncaklarını aldım elinizden; çocuklar gibi öfkeleniyorsunuz şimdi bana.

Deniz kenarında oynuyorlar, - sonra bir dalga geldi ve aldı götürdü bütün oyuncaklarını derinliklere: şimdi de ağlıyorlar.

Ama bu aynı dalga yeni oyuncaklar getirecek onlara, ve renk renk yeni deniz kabukları serecek önlerine!

Böylece teselli bulacaklar onlar; ve onlar gibi sizde, dostlarım. bulacaksınız tesellinizi - ve renk renk yeni deniz kabuklarını! -

Zerdüşt böyle diyordu .

AYAKTAKIMI ÜZERİNE

Hayat bir neş'e pınarıdır ; fakat ayaktakımının da su içtiği yerde bütün pınarlar zehirlenir.

Temiz olan her şeyi severim ben; ama sırttan ağızları ve pislerin susuzluğunu görmeyi sevmem.

Pınara dikerler onlar gözlerini ; işte iğrenç gülüşleri bana bakar içinden pınarın.

Kutsal suyu zehirlediler şehvete düşkünlükleriyle; ve kirli rüyalarına zevk derken, zehirlediler kelimeleri de.

Islak yüreklerini ateşe tutsalar alev öfkelenir; ayaktakımının ateşe yaklaştığı yerde ruhun kendisi köpürüp tüter.

Tatsızlaşır, ezikleşir onların ellerinde meyveler: bakışları altında onların meyve ağacı devrilecek olur, tepesi kurur.

Ve hayattan yüz çeviren niceleri, sırf ayaktakımından yüz çevirmişlerdir: pınarı, alevi ve meyveyi paylaşmak istemiyorlardı onlar ayaktakımıyla.

Ve çöle gidip vahşi hayvanlarla birlikte susuzluk çeken niceleri, sırf pis devecilerle birlikte sarnıcın başına oturmak istemiyorlardı.

Ve buğday tarlalarına bir yıkıcı, bir dolu sağnağı olarak gelen niceleri, ancak ayaklarını ayaktakımının ağzına sokmak ve boğazını tıkamak istiyorlardı .

Ve beni en çok boğan lokma, hayatın kendine düşmanlık, ölüm ve işkence çarmıhları gerektiğini öğrenmiş olmak değildi: -

Fakat sordum günün birinde, ve boğuluyordum az kalsın kendi sorumla: Ne? Ayaktakımı da mı gerekli hayata?

Zehirli pınarlar gerekli mi hayata, pis kokan ateşler, kirli rüyalar, ve hayat somunu içindeki kurtlar?

Nefretim değil, tiksintim kemiriyor aç aç hayatımı! Ah ayaktakımından da ruh bulunduğunu görünce, ruhtan bile bıktım çok kez!

İdare edenlere de sırt çevirdim,art ık onların neye idare etmek dediklerini görünce: iktidar alışveriğine ve pazarlığına ayaktakımıyla idare etmek diyorlar!

Yabancı dil konuşan milletler arasında kulaklarım tıkalı yaşadım: iktidar için yaptıkları alışveriş ve pazarlık konuşmaları: bana yabancı kalsın diye.

Burnumu tıkadım da, asık suratla geçtim bütün dünler ve bugünler arasından: gerçek, bütün dünlerle bugünler yazıcı ayaktakımı kokarlar pis pis.

Sağırlaşmış, körleşmiş ve dilsizleşmiş bir kötürüm gibi, - böyle yaşadım ben uzun zaman ;iktidar ayaktakımıyla, yazıcı ve zevk ayaktakımıyla birlikte yaşamıyayım diye.

Zahmetle çıktı ruhum merdivenleri, ihtiyatlı ihtiyatlı; haz sadakaları ferahlatıcısı oldu; ve asâsıyla sürünerek geçti körün ömrü.

Ne olmuştu böyle bana? Nasıl kurtardım kendimi tiksintiden? Kim gençleştirdi gözümü? Pınar başlarında artık ayaktakımının oturmadığı o yükseklerle nasıl kanat açtım?

Tiksintimin kendisi miydi, bana kanatlar ve pınar bulma güçleri yaratan? Gerçek, en yükseklerle uçmam gerekti, yeniden bulmak için neş'e pınarını!

Ah, buldum onu ben, kardeşlerim! Burda ,en yükseklerde kaynıyor benim için neş'e pınarı! Ve sularından hiç bir ayaktakımının benimle birlikte içmediği bir hayat var burda!

Nerdeyse pek coşkun geliyor bana akışın ,ey neş'e pı-

narı! Ve doldurmak isterken, sık sık boşaltıyorsun kâseyi yeniden!

Benimse daha alçak gönülle yaklaşmayı öğrenmem gerek sana: gönlüm sana doğru pek coşkunca akıyor hâlâ: -

İçinde yaz'ımın yandığı gönlüm - o ömürsüz, kızgın, mahzun, saadet dolu yaz'ımın: yaz gönlüm benim nasıl hasret senin serinliğine!

Geçti, tereddütlü sıkıntısı baharımın! Haziranda yağan kuşbaşı karlarımın hainliği geçti! Yaz kesildim baştan aşağı, ve yaz öğlesi!

Soğuk pınarları ve mutlu sessizliği olan en yükseklerdeki bir yaz: ah, dostlarım, gelin de sessizlik daha bir mutlu olsun!

Zira bizim yüksekliğimiz ve yurdumuzdur bu: bütün murdarlara ve susuzluklarına göre pek yüksek ve sarp yaşıyoruz bu yerde biz.

Berrak bakışlarınızı neş'e pınarıma dakin, dostlarım! Bundan ötürü bulanır mı o hiç! Kendi berraklığıyla karşılık verir o, sizin gülüşünüze.

Gelecek ağacına kurarız biz yuvamızı; biz yalnızlara kartallar yiyecek getirecekler gagalarında!

Gerçek, murdarların bizimle bölüşebilecekleri yiyecekler değil! Ateş yuttuklarını sınırlar onlar ve ağızlarını yakarlar!

Gerçek, murdarlar için biz yurt hazırlamıyoruz burda! Buz mağarası gibi gelir onların bedenlerine ve ruhlarına bizim mutluluğumuz!

Ve sert rüzgârlar' misali yaşamak isteriz biz onların üstünde, - kartallara komşu, kar'a komşu, güneşe komşu: böyle yaşar sert rüzgârlar.

Ve bir rüzgâr gibi eseceğim bir gün aralarında, ruhumla ruhlarının nefesini keseceğim: böyle ister benim geleceğim.

Gerçek, sert bir rüzgârdır Zerdüşt bütün düzlükler için ;ve şu öğüdü verir o düşmanlarına ,bütün tükürenlere ve kusanlara: «Rüzgâra karşı tükürmekten sakının!» - Zerdüşt böyle diyordu.

ZEHİRLİ ÖRÜMCEKLER ÜZERİNE

Bak işte, zehirli örümceğin mağarasıdır bu! Görmek ister misin kendisini? İşte asılı ağı: dokun da titresin.

İşte geliyor kendi isteğiyle: hoş geldin ,zehirli örümcek! Kapkara duruyor sırtında üçgeninle alâmetin; ruhunda senin ne olduğunu da bilirim ben.

İntikam vardır senin ruhunda: ısırığın yer siyah kabuk bağlar; intikamıyla zehirin baş dönmesi verir ruha!

Böyle sesleniyorum size kinaye ile, ey ruha baş dönmesi verenler, ey eşitlik vaizleri! Zehirli örümceklersiniz bence siz, sinsi sinsi kin besliyenlersiniz!

Ama yakında saklandığınız yerleri çıkaracağım ışığa: onun için gülüyorum yüzünüze karşı yükseklikler gülüşümle.

Onun için yırtıyorum ağıınızı ki, öfkeniz sizi yalan mağaranızdan dışarı çıkarsın, ve «adalet» sözünüzün ardındaki kininiz ortaya çıksın.

Zira, insanın kinden kurtarılması, - en yüksek ümide köprü budur bence, uzun fırtınalardan sonrakı gökkuşağı bu.

Ama başka türlü olmasını isterler, zehirli örümcekler. «Kinlerimizin fırtınalarıyla dolması dünyanın, ta kendisi olsun adaletin» - böyle konuşurlar birbirleriyle .

«Bize benzemiyenlerin hepsinden intikam alacağız, hakaret edeceğiz» - böyle andlaşırlar zehirli örümcek - yürekli.

«Ve 'eşitlik iradesi' - faziletin adı bu olacak bundan sonra ;ve kudreti olan her şeye karşı haykıracağız!»

Ey eşitlik vaizleri, iktidarsızlığın zâlim-çılgınlığı «eşitlik» diye böyle feryad ediyor içinizde :en gizli zâlim-arzularınız, fazilet - kelimelerinin kılığına giriyor böyle!

Kırılmış kibir, saklanmış haset, babalarınızın kibri ve hasedi belki: alev ve intikam çılgınlığı gibi bunlar kopup çıkar içinizden.

Babanın gizlediği şey, oğulda çıkar açığa; ve çok kez babanın açıklanmış sırrını buldum ben oğulda.

İlhamlı kişilere benzer onlar: fakat ilham veren onlara kalb değil - kindir. Ve ince ve soğuk oldukları zaman, ruh değil, hasettir onları ince ve soğuk yapan.

Kıskançlıkları onları düşünürlerin yollarına da yöneltir; kıskançlıklarının alâmeti de şudur - daima fazla ileri giderler: öyle ki, sonunda yorgunlukları, kar üstünde uymak zorunda kalır.

Bütün sızlanmalarından kin yansır, bütün övgülerinde garaz vardır; yargıç olmaksızın mutluluktur onlarca .

Ama size ben şu öğüdü veririm, dostlarım: içlerinde ceza vermek güdüsü kuvvetli olanların hiç birine güvenmeyin!

Soyu soppu bozuk takımıdır bunlar; cellât ve iz süren it bakar suratlarından.

Güvenmeyin doğruluklarından çok bahsedenlere! Gerçek, bal değil yalnız onların ruhlarında eksik olan.

Kendilerine «iyiler ve doğrular» dedikleri zaman, unutmayın ki Ferisi (= Mürâi) olmaları için hiç bir eksikleri yoktur, - iktidardan başka!

Dostlarımı, başkalarıyla karıştırılmak ve başkaları yerine alınmak istemem ben.

Benim hayat öğretimi vaaz edenler var: aynı zamanda eşitlik vaizleri ve zehirli örümceklerdir onlar .

Mağaralarında oturdukları ve yüz çevirdikleri halde hayattan, bu zehirli örümceklerin hayattan yana konuşmaları - zarar vermek içindir.

Şimdi iktidar sahibi olanlara zarar vermek isterler : zira ölüm vaazı hâlâ onları yadırgamaz en çok .

Böyle olmasaydı, zehirli örümcekler de başka türlü öğretilirdi: kendileri çünkü eskiden hayata en çok iftira edenlerdi ve inançta ayrılanları yakanlardı.

Bu eşitlik vaizleriyle karıştırılmak ve onların yerine alınmak istemem ben. Zira doğruluk bana şöyle der : ‘İnsanlar eşit değildirlər.’

Böyle olmamalılar da! Başka türlü konuşsaydım eğer, nerde kalırdı sevgim benim Üstüninsana?

Binlerce köprü ve dar yoldan üşüşüp koşuşmalıdırlar geleceğe, ve daima daha çok savaş ve eşitsizlik olmalıdır aralarında: büyük sevgim bana böyle söyletir!

Şekiller ve hayaletler yaratmalıdırlar düşmanlıklarında: ve bu şekiller ve hayaletlerle birbirlerine karşı en büyük savaş savaşmalıdırlar daha!

İyi ile kötü, zengin ile fakir, yüksek ile alçak, ve bütün kıymetlerin adları: silahlar olsun bunlar ve yankılanan işaretler, kendi kendini aşsın diye hayat, aşsın diye tekrar ve tekrar!

Sütunlarla, basamaklarla yükseğe kurmak kendini, kendini hayat: geniş uzaklıklara bakmak ister, mutlu güzelliklere doğru alabildiğine, - onun için muhtaç yüksekliğe!

Ve yüksekliğe muhtaç olduğu için, basamaklara ve basamaklarla çıkanlar arasında uyumsuzluğa muhtaç! Yükselmek ister hayat, yükselirken de kendini aşmak ister.

Ve bakın hele, dostlarım! Burda, zehirli örümcek mağarasının olduğu yerde ,eski bir mâbedin yıkıntıları yükselir, - aydın gözlerle bakın ona!

Gerçek, burda bir zamanlar düşüncelerini taşla burç burç yükselten, en bilge kişiler kadar biliyordu bütün hayatın sırrını!

Güzellikte bile uğraşma ve eşitsizlik, kudret ve üstünlük için savaş olduğunu; en açık benzetisiyle bunu anlatıyor o burda bize.

Kubbeyle kemer nasıl tanrıca karşıt bu güreşte birbirine: ışık ve gölgeyle nasıl giriyorlar birbirine karşı, bu tanrıca çatışanlar. -

Böyle sağlam ve güzel, düşmanlar olalım biz de, dostlarımız! Tanrıca girişelim biz de birbirimize karşı! -

Eyvah! Isırdı işte beni ,zehirli örümcek, benim eski düşmanım! Tanrıca sağlam ve güzel, ısırdı parmağından!

«Ceza olmalı ,adâlet de olmalı» - böyle düşünür o: «bey hude türkü söylemesin burda düşmanlık şerefine!»

Evet, aldı intikamını! Eyvahlar olsun! İntikamla şimdi sersemletecek ruhumu da!

Başım dön mesin diye ama, dostlarım, sımsıkı bağlayın beni şu sütuna! Kin çevrintisi olmaktansa, sütun - ermiş olurum daha iyi!

Gerçek, ne hortumdur, ne kasırga Zerdüş; ve raks eden biriye şayet, zehirli örümcek-köçeği değildir aslâ!

Zerdüş böyle diyordu.

ÜNLÜ BİLGELER ÜZERİNE

Halka hizmet ettiniz siz ve halkın boş inanışlarına, ey bütün ünlü bilgeler! - gerçeğe değil! Ve sırf bu sebepten size saygı gösterdiler.

Bu sebepten de hoş gördüler inançsızlığınızı ;halk için çünkü bir latifeydi bu, dolambaçlı bir yoldu. Efendi, kölelerine işte böyle fırsat verir, onların oyunbazlıklarıyla hatıta eğlenir.

Ama, köpeklerin kurttan nefret etmeleri gibi, halkın nefret ettiği kişi: özgür ruhtur, zincir düşmanıdır, tapınmıyandır, ormanlarda oturandır.

Onu ininden çıkarmak, - öteden beri halk buna «hak duygusu» der: onun üstüne saldırtır hâlâ en keskin dişli köpeklerini.

«Zira halk nerdeyse gerçek ordadır! Vay haline, vay arıyanların!» - oldum olası yankılanan bu.

Halkınızı haklı çıkarmak istediniz saygılarında: «gerçek iradesi» dediniz buna, ey ünlü bilgeler!

Gönlünüzse şöyle demiştir hep kendi kendine: «Ben halktan geldim: Tanrının sesi de ordan geldi bana.»

Halktan yana olmakla, eşek gibi inatçı ve kurnazsınız oldum olası.

Ve halkla iyi geçinmek istiyen nice kudretli kişiler, atlarının önüne bir eşekcik - bir ünlü bilge koştular.

Ve artık, ey ünlü bilgeler, aslan postunu nihayet tamamen çıkarıp atasınız istiyorum!

Yırtıcı hayvan postunu, benekli postu, ve araştırmacının, arayıcının ve fethedenin yelesini!

Ah, «gerçekliğinize» inanmayı öğrenmem için, saygı duyan iradenizi kırmanız gerek önce.

Gerçeğin adamı diye, tanrısız çöllere gidip saygılı yüreğini parçalayan kişiye derim ben.

Sarı kumlar içinde, güneşten yanmış, - gölgeli ağaçlar altında canlıların dinlendiği, pınarları bol adalara doğru, susamışcasına bakar o özlemle.

Ama susuzluğu, bu rahat düşkünlerine benzemiye kandıramaz kendisini; zira nerde vahalar varsa, putlar da vardır orda.

Aç, zorlu, yalnız, tanrısız: böyle olmak ister aslan - iradesi.

Kolelerin mutluluğundan sıyrılmış, tanrılardan ve iba-

detlerden kurtulmuş, korkusuz ve korku salan, ulu ve yalnız; gerçeğin adamının budur iradesi.

Gerçeğin adamları, özgür ruhlar, oldum olası çölde oturmuşlardır hep çölün beyleri olarak; ama şehirlerde oturur güzel besili, ünlü bilgiler, - yük hayvanları.

Çünkü, eşekler gibi hep, halkın arabasını çekerler onlar!

Bundan ötürü öfkelenmem ben onlara: ama uşak olarak, ve koşulu hayvan olarak kalırlar onlar, altın koşumlar içinde parıldasalar bile.

Çoğu zaman iyi, övülmiye değer uşak olmuşlardır da. Söyle der çünkü fazilet: «Gerekliyse eğer uşak olman, hizmetinin en yararlı olacağı kişiyi ara sor!

Efendinin ruhu ve fazileti gelişmeli, senin uşak olmanla ora: böylece kendin de gelişmiş olursun onun ruhu ve faziletiyle!»

Ve gerçek, ey ünlü bilgiler, ey halk uşakları! Siz halkın ruhu ve faziletiyle geliştiniz, - sizinle gelişti halk da! Şerofinize söylüyorum bunu!

Lâkin faziletlerinizle bile siz bence hâlâ halktansınız, aptal bakışlı halktan, - ruhun ne olduğunu bilmiyen halktan!

Ruh, hayatın bağrına saplanan hayattır: kendi ıstırapıyla o kendi bilgisini arttırır, - biliyor muydunuz bunu?

Ruhun da mutluluğu şudur: kurbanlık bir hayvan gibi yağlanmak ve gözyaşlarıyla kutsanmak, - biliyor muydunuz bunu?

—Ve körlerin körlüğü, aranmaları ve el yordamıyla yoklamaları, baktıkları güneşin kudretine şahitlik etmelidir daha, - biliyor muydunuz bunu?

Ve gören kişi dağlarla öğrenecek k u r m a y ı ! Ruh

İçin dağları yerinden oynatmak işten bile değildir, - biliyor muydunuz bunu?

Ruhun ancak kıvılcımlarını bilirsiniz siz: ama onun örs olduğunu ve çekicinin yamanlığını görmezsiniz!

Gerçek, bilmezsiniz siz gururunun ruhun! Bir konuşmak isteseydi hele, hiç dayanamazdınız onun alçak gönüllülüğüne!

Daha bir defa olsun atamadınız ruhunuzu bir kar çukuruna: bunun için yeterince sıcak değilsiniz! Bu yüzden de bilmezsiniz hazzını soğukluğunun.

Ama her hususta, ruhla pek teklifsizmişsiniz gibi davranırsınız; ve bilgelikten, çok kez bir düşkünler evi ve kötü şairler için bir hastahane yaptınız.

Kartal değilsiniz siz: onun için ruhun korkusundaki mutluluğu görüp geçirmediniz hiç. Kuş olmıyan ise uçurumlar üstünde yuva kurmamalıdır.

Bana siz ılık geliyorsunuz: halbuki soğuk akar her derin bilgi. Buz gibi soğuktur en iç pınarları ruhun: bir serinleticidir yanan ellere ve eylemcilere.

Saygıya değer duruyorsunuz karşımda, kaskatı ve dimdik, ey ünlü bilgiler! - hiç bir kuvvetli rüzgâr, yahut da irade sizi önüne katıp sürmüyor.

Yuvarlak ve şişkin, rüzgârın şiddetiyle titreşen bir yelkenin denizde yolaldığını görmediniz mi siz hiç?

Ruhun şiddetiyle titreşen yelken gibi seyir eder denizde bilgel:ğim, - benim vahşi bilgeliğim!

Ama siz, ey halk uşakları, siz ünlü bilgiler, - nasıl yürüye bilirsiniz siz benimle! -

Zerdüşt böyle diyordu.

GECE TÜRKÜSÜ

Gece: bütün kaynıyan pınarlar şimdi daha yüksek sesle konuşur. Benim de gönlüm kaynıyan bir pınardır .

Gece: sevenlerin bütün türküleri şimdi ancak uyanır. Benim de gönlüm bir âşıkın türküsüdür.

Hiç durulmamış, hiç durulmıyacak bir şey var içimde; söylemek hasreti içinde. Bir sevgi arzusu var ki içimde ,öz dilini söylüyor aşkın.

Işığım ben: ah, gece olaydım keşke! Benim yalnızlığımdır ama, ışıkla çevrenmek.

Ah, gece olaydım, karanlık olaydım keşke! Nasıl emerdim ışığın memelerinden!

Ve sızleri takdis ederdim, siz küçük, titreşe titreşe parıldayan yıldızları, siz yükseklerdeki ateş böceklerini! - ve bahtiyar olurum ışık hediyelerinizle.

Ama kendi ışığım içinde yaşıyorum ben, kendimden kopan alevleri içiyorum yeniden.

Alanın saadetini bilmem ben; ve çok kez çalmanın almaktan zevkli olacağını hayal ettim.

Elimin durmadan verdiği fakirliğimdir; benim imrendiğim, bekliyen gözler ve pırıl pırıl özlem geceleri görmektir.

Ah, bütün verenlerin bahtsızlığı! Ah, güneşimin tutulması! Ah, arzu ihtirası! Ah, tokluk içindeki şiddetli açlık!

Onlar benden alıyorlar: ama henüz dokundum mu ben onların ruhlarına? Vermekle almak arasında bir uçurum vardır; ve en küçüğü uçurumun da aşılması gerekir eninde sonunda.

Bir açlık doğuyor güzelliğimden: kendilerini ışıklandırdıklarıma acı çektiirmek istiyorum; hediyelerimi verdik-

lerimi soymak istiyorum: - böylesine açım kötülük etmiye.

Böyle bir intikam düşünüyor ganiliğim benim; yalnızlığımdan böylesine hainlik kaynıyor.

Vermekteki mutluluğum vermekten telef oldu; faziletim, ganiliği yüzünden bezdi kendi kendisinden!

Utancını kaybetmek tehlikesindedir her zaman veren; dağıtmaktan eliyle kalbi nasırlaşır daima dağıtanın.

Yalvaranların utancıyla yaşlar taşmıyor artık gözlerimden; dolu ellerin titreyişini hissetmek için çok sertleşmiş ellerim.

Nerde gözlerimin yaşları, kalbimin yumuşaklığı nerede? Ah, verenlerin yalnızlığı! Ah, ısıldıyanların sessizliği!

Bir çok güneşler döner göklerin boşluğunda: karanlık olanların hepsine ışıklarıyla seslenirler, - bana ama sükût ederler.

Ah, ışığın düşmanlığıdır bu ısıldıyana: merhametsizce devam eder o yoluna.

Isıldıyana karşı içten insafsız, güneşlere karşı soğuk, - böyle izler yolunu her güneş.

Bir fırtına gibi güneşler yörüngelerinde uçarlar: seyirleri böyledir. Amansız iradelerini izlerler onlar: böyledir soğukluğu onların.

Ah, sizlersiniz ancak, siz karanlığa, geceye ait olan sizler, ısıldıyanlardan hararet çeken! Ah, ışığın memelerinden sizlersiniz ancak sütle can sefâsı emen!

Heyhat, buzla kaplı benim etrafım; elim yanıyor dokundukça buzlara! Heyhat, bir susuzluk var içimde ;sizin susuzluğunuza hasret.

Gece: heyhat, ışık olmam gerek benim! Susuzluğunu çekmem gerek geceye ait olanların! Ve yalnızlığın!

Gece: bir pınar gibi hasretim kaynıyor şimdi içimden, - konuşmaya hasretim.

Gece : bütün kaynıyan pınarlar şimdi daha yüksek sesle konuşur. Benim de gönlüm kaynıyan bir pınardır.

Gece evenlerin bütün türküleri şimdi ancak uyanır. Benim de gönlüm bir aşıkın türküsüdür. -

Böyle türkü söylüyordu Zerdüşt.

OYUN TÜRKÜSÜ

Zerdüşt bir akşam çömezleriyle ormandan geçiyordu; ve bir pınar ararken, bakın hele, etrafı ağaçlarla ve çalılarla çevrilmiş, yeşil bir çimenliğe düştü yolu ;genç kızlar aralarında dans ediyorlardı burda. Tanır tanımaz Zerdüşt'ü, genç kızlar dansı bıraktılar; ama Zerdüşt dostça bir eda ile yaklaştı onlara ve şu sözleri söyledi:

Bırakmayın dansınızı, ey sevimli kızlar! Kem gözlü bir oyun bozan değil aranızda gelen, kızlara düşman biri değil.

Tanrının sözcüsüyüm ben iblise karşı: iblis ise, ağırlığın ruhudur. Nasıl, ey hafifcecik olanlar ,ilâhi rakslara düşman olurum ben? Ya da güzel topuklu genç kız ayaklarına?

Ben bir ormanım şüphesiz ve karanlık ağaçların gecesiyim: ama benim karanlığımdan korkmıyan, servilerimin altında gül tarhları da bulur.

Genç kızların pek sevdikleri küçük Tanrıyı da bulur: pınarın başında sessizce yatar o, gözleri kapalı.

Gerçek, uyuya kalmış güpegündüz, tenbel! kelebekler ardından çok mu koştu yoksa?

Ben o küçük Tanrıyı azarlarsam birazcık, kızmayın bana ,ey güzel dansözler! Bağırarak ve ağlıyacaktır belki, - fakat ağlarken bile gülünçtür o!

Ve yaşlı gözlerle bir raks rica edecektir sizden ;ben de onun raksı için bir türkü söyleyeceğim:

«Dünya Sultanı» dedikleri, en yüce ve kudretli iblisim üzerine, ağırlığın ruhu üzerine bir oyun ve alay türküsü.»-

Ve «Küpid»le genç kızlar birlikte dans ederlerken işte söylediği türkü Zerdüş'tün:

Geçenlerde gözlerinin içine baktım, ay hayat! Ve ölçülemez derinliklere daldım gibi geldi bana. Ama altın bir oltayla çekip çıkardın beni sen ;derinliği ölçülemez dediğim için sana, alaylı alaylı bana güldün.

«Böyle konuşurlar bütün balıklar,» dedin; «kendilerinin ölçemediği derinlik, ölçülemez derinliktir.

Halbuki ben değişkenim sadece, vahşiyim ve her bakımdan bir kadını, faziletlisi de değil hem:

Siz erkekler bana 'derin', yahut 'vefalı,' yahut 'ebedi,' ya da 'esrarlı' deseniz bile.

«Ama siz erkekler kendi faziletlerinizi armağan edersiniz bize daima, - ah, faziletli kişiler sizi!»

Böyle güldü, o inanılmaz ;ama kendisini yerdığı zaman, ona ve gülüşüne asla inanmam ben.

Ve başbaşa konuşurken ben vahşi bilgeliğimle, şöyle dedi hayat bana öfkeyle: «Sen istiyorsun, arzu ediyorsun, seviyorsun ;sırf bu sebeple hayatı övüyorsun!»

Az kalsın aksi bir cevap verecek ve gerçeği söyleyecektim öfkeliye ;insanın kendi bilgeliğine «gerçeği söylemesinden» daha aksi cevap da olamaz.

Üçümüzün aramızdaki durum, işte böyle. Gönlümün derinliklerinden sırf hayatı seviyorum ben, - ve, doğrusu, en çok da ondan nefret ettiğim zaman!

Ama bilgelige tutkunluğum, çoğu kez aşırı tutkunluğum, bana o kadar çok hatırlatmasındandır hayatı!

Gözleri hayatın gözleri, gülüşü hayatın gülüşü, altın oltası bile aynı: bu kadar benziyorlarsa birbirlerine benim kabahatım mı?

Ve bir gün hayat bana sorunca: «Kimdir peki bu bilgelik?» - cevap verdim hemencecik: «Ha, evet! Bilgelik!

İnsan susuzluk duyar da ona, doyamaz; ona tüller arasından bakar, ağlar arasından yakalar.

Güzel midir? Ne bileyim! Ama en ihtiyar sazanlar bile sarıyor hâlâ yemine.

Ânı ânına uymaz onun, başına buyruktur ;çok kez du-dağını ısırarak saçını arkaya taradığını görmüşümdür onun.

Belki kötü ve yapmacıktır ve her bakımdan bir dişidir; ama kendini yediği zaman, işte o zaman baştan çıkarır en çok.»

Bunları söyleyince ben hayata, kötü kötü güldü ve ve gözlerini kapadı. «Kimden bahsediyorsun sen?» dedi. «Benden mi yoksa?»

Haklı bile olsan, - yüzüme karşı söylenir mi bu! Fakat şimdi sen bilgeliğinden de bahset bakalım!»

Ah, açtın yine gözlerini, ey sevgili hayat! ve tekrar ölçülemez derinliklere daldım gibi geldi bana. -

Böylece türkü söyledi Zerdüşt. Lâkin dans bitip genç kızlar gidince, mahzunlaştı.

«Çoktan batmış güneş,» dedi nihayet, «çimenler nemli, serinlik geliyor ormandan.

Bilinmiyen bir şey var etrafımda, düşünceli düşünceli bakıyor. Ne! Yaşiyor musun sen hâlâ, Zerdüşt?

Niçin? Niye? Neden? Nereye? Nerede? Nasıl? Cinnet değil mi hâlâ yaşamak? -

Heyhat, dostlarım, akşamdır soruşturan böyle içimde. Bağışlayın hüznümü!

Akşam oldu: akşamın olmasını bağışlayın bana!»

Böyle türkü söylüyordu Zerdüşt.

MEZAR TÜRKÜSÜ

«Orası mezarlar adasıdır, sessiz ada; gençliğimin mezarları da ordadır. Yaz kış yeşil bir hayat çelengi götürmek isterim oraya.»

Böyle kararlaştırarak gönlümde, aştım denizi. -

Sız ey gençliğimin aşınâ yerleri ve hayalleri! Siz ey sevdalı bakışlar, siz ilâhi bakışlar! Nasıl da tez kaybettim sizi! Ölülerim gibi anıyorum sizi bugün.

Sizden, ey sevgili ölülerim, mis gibi bir koku geliyor bana, gönüle dokunan, göz yaşartan. Gerçek, yalnız gemicinin allak bullak ediyor gönlünü, dokunuyor gönlüne bu koku.

Hâlâ en zengin ve en imrenilesi kişiyyim ben, - ben, yalnızlar yalnızı! Çünkü ben sahiptim size, siz de hâlâ sahipsiniz bana. Söyleyin: benden başka kime düştü müştür ağaçtan böyle kırmızı elmalar?

Sevginizin mirasçısı ve mirasıyım ben hâlâ; sizin hatırıma renk renk, yabani fazilet çiçekleri açan, ey en çok sevdiklerim!

Ah, birbirimize yakın olmak için yaratılmıştık bizler, ey cana yakın, garip harikalar; ve ürkek kuşlar gibi gelmediniz sizler bana ve hasretime, - hayır, güvenene güvenenler gibi geldiniz!

Evet, sizler de benim gibi vefa için yaratılmıştınız, duyulu ebediyetler için: şimdi sizi vefasız diye mi adlandırayım, ey ilâhi bakışlar, ânlar: başka bir ad öğrenmedim daha ben.

Gerçek, pek erken öldünüz bana göre, kaçaklar. Ama siz kaçmadınız benden, ben de sizden kaçmadım: vefasızlığımızda mâsûmuz birbirimize karşı.

Ben i öldürmek için, boğdular sizi, ey umutlarımın

şakıyan kuşları! Evet, size attı hep, en sevdiklerim benim, oklarını kötülük, - canevimden vurmak için beni!

Ve vurdu da! Sizdiniz çünkü hep en yakın gönlüme, benim varım-yoğum dediklerim, bana varım-yoğum diyenler: bu yüzden genç ölmek zorunda kaldınız, pek de erken hem!

En can alacak yerime attılar oku: size, cildi tüy gibi, daha doğrusu, bir bakışta silinip giden gülümseme gibi olan, size!

Şu sözüm var ama düşmanlarıma diyecek: bana ettikleriniz yanında nedir ki adam öldürmek?

Adam öldürmekten daha beter kötülük ettiniz bana siz: yerine konmaz şeylerimi aldınız benden: - bunu derim size, ey düşmanlarım!

Öldürmediniz mi gençliğimin hayallerini, en sevgili harikalarımı! Oyun arkadaşlarımı aldınız benden, o mübarek ruhları! Onların hatıralarına koyuyorum bu çelen gi ve bu lâneti.

Size bu lânet, düşmanlarım! Kısaltmadınız mı benim sonsuzluğumu, bir sesin soğuk bir gecede yok olup gitmesi gibi! İlähi gözlerin parıltısı gibi ancak gelirdi bana o, - bir anlık bakış gibi!

Bir gün eşref saatinde şöyle demişti tertemizliğim: «İlähi olecektır benim için bütün varlıklar.»

Sonra kirli hayaletlerle siz musallat oldunuz bana; heyhat, nereye uçtu şimdi o eşref saat?

«Bütün günler benim için kutsal olacaktır» - böyle demişti bir gün gençliğimin bilgeliği: doğrusu, şen bir bilgeliğin sözü bu!

Fakat sonra siz düşmanlarım, benim gecelerimi çaldınız ve onları uykusuz ıstıraba sattınız: heyhat, nereye uçtu o şen bilgelik?

Mutlu alâmetlerin hasretini çekerdim bir vakitler

kuşlardan: derken bir baykuş azmanı sürdürünüz yolumun üstüne, bir uğursuzluk alâmetini. Heyhat, nereye uçtu o zaman sevgi dolu hasretim?

Bütün tiksintilerden vazgeçmiye ahdetmiştim bir zamanlar: derken çibana döndürdünüz yakınlarımı, en yakınlarımı. Heyhat, nereye uçtu o zaman en asil ahdim?

Bir kör gibi bir vakitler mutlu yollarda yürürdüm: derken körün yoluna pislik attınız: alıştığı yollardan tiksiniyor şimdi kör.

Ve en güç işimi yapıp da zaferlerimin bayramını kutlarken: beni sevenlerimi haykırttınız, sanki en çok o zaman yakıyormuşum gibi canlarını.

Gerçek, buydu hep sizin işiniz: benim en tatlı balımı bana zehir ettiniz, ve en iyi arılarımın emeğini.

Benim hayırseverliğime en arsız dilencileri yolladınız hep; merhametimin etrafını onulmaz yüzüzlerle sardırdınız. Böyle yaraladınız faziletimin inancını.

Ve en kutsal şeyimi kurban olarak sunduğumda, «sofuluğunuz» hemen daha semiz hediyeler koydu yanına: öyle ki, sizin yağınızın dumanında boğuldu en kutsal şeyim.

Ve bir defasında, öyle bir raksetmek istedim ki, hani evvelce hiç etmediğim biçimde; yedi kat göklerin ötesinde raksetmek istedim. Derken en gözde çalgıcımı kandırdınız.

O da tüyler ürpertici, hüzünlü bir makam tutturdu; ah, dertli bir kaval gibi ötüyordu kulaklarımda!

Kaatil çalgıcı, kötülük âleti, en mâsum âlet! En güzel raksa hazırlanmışım: derken öldürdün coşkumu nağmelerinle!

Raksla ancak dile getirebilirim ben en yüce şeylerin sembolünü: - şimdi en yüce sembolüm dile gelmeden kaldı uzuvlarımda!

Dile gelmeden ve gerçekleşmeden kaldı en yüce umudum! Ve soldu bütün hayalleri, yok oldu tesellileri gençliğimin!

Nasıl dayandım buna ben? Nasıl katlandım da atlattım bu yaraları? Nasıl yeniden dirilip çıktı ruhum bu mezarlardan?

Evet, yaralanmaz, gömülmez bir şey var içimde, kayaları parçalayacak bir şey: benim irademdir adın. Yıllar boyu sessiz ve değişmeden ilerler o.

Benim ayaklarımla yürüyecektir yolunu, benim koca iradem; tabiatça yüreği pektir ve yaralanmaz.

Benim ancak topuğumdur yaralanmaz yerim. Daha sağsın sen ve olduğun gibisin, ey en sabırlı olan! Fırlayıp çıkmadın mı sen hep bütün mezarlardan!

Sende yaşar hâlâ gençliğimde kurtarılmamış ne varsa; ve sen hayat ve gençlik gibi umut dolu oturursun burada, sararmış mezar yıkıntıları üstünde.

Evet, benim için sen hâlâ bütün mezarların yıkıcısı: Selâm sana, iradem benim! Ve mezarların olduğu yerde olur ancak dirilmeler. -

Böyle türkü söylüyordu Zerdüş.

KENDİNİ YENMEK ÜZERİNE

«Gerçek iradesi» mi diyorsunuz, ey bilgeleri, sizi itenin, kızıştıranın adına?

Bütün varlıkların düşünülebilirliğine doğrulmuş irade: böyle derim ben sizin iradenize!

Bütün varlığı düşünülebilir hale getirmek istiyorsunuz: şüphe ediyorsunuz çünkü haklı olarak, düşünülebilir midir acep varlık diye.

Ama size uyması, eğilmesi gerek onun! Böyle ister ira-

deniz. Pürüzsüz ve ruha bağlı olması gerek onun, aynası ve yansımaları gibi ruhun.

Kudret iradesi olarak, ey bilgelerin bilgeleri, bütün iradeniz bu sizin; iyi ile kötünden ve kıymet hükümlerinden bahsederken bile.

Önünde diz çökebileceğiniz bir dünya yaratmak istiyorsunuz siz hâlâ :son ümidiniz ve sarhoşluğunuz bu.

Cahiller ,elbette, halk - üstünde bir sandalın yüzüp gittiği bir nehir gibidir: ve sandalda ağırbaşlı ve değişmiş kılıklı kıymet hükümleri oturur.

İradenizi ve kıymet hükümlerinizi oluş nehri üstüne salmışsınız siz ,halkın iyi ve kötü diye inandıkları şeyler, eski bir kudret iradesini açıklar bana.

Sizdiniz, ey bilgelerin bilgeleri, sandala yerleştiren bu türlü misafirleri ,onlara ihtişam ve gururlu adlar veren, - siz ve sizin hükmeden iradeniz!

İlerilere götürüyor şimdi nehir sandalınızı: götürmesi gerek elbet. Kırılan dalga köpürüp öfkeyle karşı koysa da tekneye, ne çıkar!

Nehir değildir, iyi ile kötünüzün sonu değildir sizin tehlikeniz, ey bilgelerin bilgeleri: iradenin kendisidir o, kudret iradesidir, - o bitmez tükenmez, üretken hayat iradesi.

Ama iyi ile kötü hakkındaki sözlerimi anlayabilmeniz için, hayat ve bütün canlıların niteliği hakkındaki sözlerimi söyleyeyim size.

Canlıyı izledim ben ,niteliğini öğrenmek için onun, en geniş ve en dar yollarda yürüdüm.

Kapalıyken ağzı, bin-yüzlü aynayla yakaladım bakışını, gözleri konuşabilsin diye benimle. Ve konuştu benimle gözleri.

Ama nerde canlı gördümse, itaattan söz edildiğini de ısıttım orda. Her yaşayan itaat edendir.

İkinci husus da şu: kendi kendine itaat edemiyen, emir kulu olur. Böyledir tabiatı canlıların.

İştittiğim üçüncü şey de: emretmenin, itaattan daha güç olduğudur. Emredenin, bütün itaat edenlerin yükünü taşıdığından ve bu yükün kendisini kolayca ezebileceğinden değil yalnız: -

Bir deneme ve bir tehlike gibi göründü bana her emrediş; ve emrettiği zaman canlı, tehlikeye atar kendini.

Evet, kendine emrederken bile, o zaman dahi emir verişinin bedelini ödemek zorundadır. Kendi kanununun yargıcı, intikamcısı ve kurbanı olmak zorundadır.

Nasıl oluyor bu! diye sordum kendi kendime. Canlıyı itaata ve emretmiye, ve emrederken bile itaata kandıran nedir?

Dinleyin şimdi sözlerimi, ey bilgelerin bilgeleri! Güzelce tartın bakalım, hayatın tâ özüne, özünün özüne sokulmuş muyum!

Nerde canlı gördümse ben, orda kudret iradesi gördüm; uşağın iradesinde bile efendi olma iradesi gördüm.

Daha kuvvetliye kendi iradesi kandırır zayıfı hizmet etmeye, daha zayıflara efendilik etmek istediğinden bu irade: tek hazzdır bu onun vazgeçmek istemeyeceği.

Ve küçük nasıl baş eğerse büyüğe, en küçüğün tepesinde keyif sürebilip hükmedebilsin diye, - en büyük de öyle baş eğer ve tehlikeye atar hayatını, - kudret uğruna.

En büyüğün baş eğmesi, korkulu girişimleri, tehlikeyi göze almaktır ve ölüm için zar atmaktır.

Ve nerde fedakârlık, hizmet ve sevgi bakışları varsa, efendi olmak iradesi de vardır orda. Zayıf olan gizli yollardan sızar sinsice kaleye, kuvvetlinin tâ içine dek, - oradan kuvvet çalar.

Ve şu sırrı hayat kendisi verdi bana: «Bak,» dedi. «nefsini daim yenmesi gerekenim ben.

•Doğru, buna siz üretme iradesi, yahut bir hedefe, daha yükseğe, daha uzağa, daha çeşitliye yönelmiş bir itki dersiniz: ama bütün bunlar bir tek şeydir, bir tek sırdır.

•O tek şeyden vazgeçmektense ben yeğ bilirim yok olmayı ;ve gerçek, nerde yokolma ve yaprak dökümü varsa, bakın, orda hayat feda eder kendini, - kudret uğruna!

•Savaş, oluş, gaye ve gayeler çatışması olmam gerektiğini, - ah benim irademin ne olduğunu sezen, onun hangi eğri yollardan yürümesi gerektiğini de sezer!

•Her ne yaratsam, her ne kadar çok sevsem de yarattığımı, - çok geçmeden karşı olmam gerekir ona ve sevgime: böyle ister benim iradem.

•Ve sen bile, sen ey gören kişi, benim irademin dar bir yolu, bir ayak izisin ancak: hakikaten, benim kudret iradem senin gerçek iradenin ayaklarıyla da yürür!

•İsabet ettirememiştir elbet, gerçeği 'var olma iradesi' ile vurmak isteyen: öyle bir irade - mevcut değil!

•Zira: var olmayan isteyemez; var olan ise, - niye uğraşsın hâlâ var olmak için!

•Ancak hayat olan yerde, irade de olur: hayat iradesi değil ama, - öğrettiğim benim sana, - kudret iradesi!

•Bir çok şeyleri hayatın kendisinden üstün tutar, canlı ;ama bu üstün tutmanın tâ kendisinde dile gelen, - kudret iradesidir!» -

Bir zamanlar hayat bunu öğretmişti işte bana: ben de bu öğrendiğimle, ey bilgelerin bilgeleri, çözüyorum size yüreklerinizin bilmeceğini.

Gerçek, söylüyorum size: ebedi olan iyi ve kötü, - mevcut değil! Kendi isteğiyle onlar, biteviye kendi kendilerini yenmelidirler.

Siz kıymetlerinizle ve iyi ile kötü üzerine deyimlerinizle elinizdeki kudreti kullanırsınız, ey kıymet biçenler:

gizli aşkınızın bu sizin, ruhlarınızın ışıması, titremesi, taşması bu.

Fakat daha güçlü bir kudret doğar kıymetlerinizden, yeni bir zafer doğar: onunla kırılır yumurta ve yumurta kabuğu.

Ve iyi ile kötude yaratıcı olacak kişinin, - gerçek, önce onun bir yıkıcı olması, kıymetleri parçalaması gerek.

Böylece en büyük kötü, en büyük iyiye özgüdür: ama yaratıcı iyi budur işte. -

Bunu konuşalım, ey bilgelerin bilgeleri, kötü olsa da bu. Susmak daha kötüdür; örtbas edilen gerçekler zehirli olurlar.

Ve varsın parçalansın, bizim gerçeklerimizle parçalanabilen her şey! Nice evler var daha kurulacak! -

Zerdüşt böyle diyordu.

ULU KİŞİLER ÜZERİNE

Sâkindir benim denizimin dibi: şakacı canavarlar sakladığını onun kim tahmin edebilir!

Sarsılmaz benim derinliğim: ama yüzen bilmeceler ve gülüşlerle parıldar.

Ulu bir kişi gördüm bugün, ağırbaşlı bir kişi, bir ruh tövbelisi: ey, nasıl güldü ruhum onun çirkinliğine!

Göğsü kabarmış, nefes alan biri gibi: öyle duruyordu ulu kişi, sessiz:

Avının yağması olan çirkin gerçeklerle bezenmiş, ve kat kat yırtık elbiseler içindeydi; bir çok dikenler de sarkıyordu üstünden, - ama gül görmedim hiç.

Gülmeyi ve güzelliği öğrenmemiş henüz. Bilgi ormanından bu avcı üzgün dönmüş.

Vahşi hayvanlarla boğuşmaktan dönmüş eve: fakat hâ-

lâ vahşi bir hayvan bakıyor ciddiliğinden, - yenilmemiş bir vahşi hayvan!

Sıçramak üzere olan bir kaplan gibi duruyor orda hep; ama bu gergin ruhları sevmem ben; kendi içine kapanmış bu kişiler benim zevkime göre değil.

Ve sizler bana, dostlar, zevk ve zevklenmek üzerinde tartışma olmaz mı diyorsunuz? Ama bütün hayat zevk ve zevklenme üzerinde bir tartışmadır!

Zevk: bu tartı ağırlığı, tartı ve tartandır aynı zamanda; tartı ağırlığı ile tartı ve tartan üzerinde tartışmadan yaşamak isteyen bütün canlıların vay haline!

Ululuğundan bir bıksa, bu ulu kişi, o zaman başlar ancak güzelliği, - ve ancak o zaman zevklenirim ondan ve tatlı bulurum kendisini.

Ve ancak kendinden yüz çevirirse atlar gölgesinin üstünden, - evet! k e n d i güneşine!

Çok uzun zaman oturdu o gölgede, ruh tövbelisinin yanakları sararıp soldu; bekleyişleri sırasında az kalsın açlıktan ölecekti.

Horgörme var hâlâ gözlerinde, ve tiksinti gizli ağzında. Gerçi dinleniyor şimdi, ama güneş ışığında dinlenmedi henüz.

Boğa gibi yapmalı o ;ve mutluluğu toprak kokmalı, yoksa toprağı horgörme değil.

Ak bir boğa gibi görmek isterim onu, soluya böğüre saban demirinin önünde yürüyen: böğürmesi de hem toprağa ait her şeyi öven!

Yüzü henüz karanlık; elinin gölgesi oynuyor üstünde. Gölgeler içinde hâlâ görme duyusu.

Eyleminin kendisi hâlâ bir gölge gibi duruyor üstünde: el, eylemciyi karartıyor. Henüz o kendi eylemini yenmemiş.

Elbet seviyorum ondaki boğa ensesini ben: ama şimdi melek gözlerini de görmek istiyorum.

Kahraman-iradesini de unutmaması gerek henüz: yükselmiş biri olmalıdır o, sadece ulu biri değil: - ince hava bile kaldırmalı onu, iradesiz olanı!

Devlere boyun eğdirdi o, bilmeceler çözdü. Ama devleriyle bilmecelerini kurtarması da gerek; göksel çocuklar haline getirmesi gerek onları.

Bilgisi öğrenmemiş henüz gülümsemeyi, ve kıskanmamayı; çağlıyan coşgusu güzellikte sükûn bulmadı henüz.

Gerçek, tokluk içinde değil, güzellik içinde susmalı, dalıp kaybolmalı onun özlemi! İncelik, ulu ruhların cömertliğine vergidir.

Kolu, başının üzerinde: böyle dinlenmeli kahraman, dinlenmesini de böyle yenmeli.

Fakat hele kahraman için güzellik en güç şeydir. Ateşli iradelerin hepsi için erişilmezdir güzellik.

Bir az fazla, bir az eksik: asıl mesele bu, budur en önemli olan burda.

Dinlenmiş adaleler ve koşumundan sıyrılmış bir iradeyle durmak: budur en güç olan hepiniz için, ey ulu kişiler!

Kudret, bağışlayıp da görünüre inerse - güzellik derim ben böyle işe.

Kimseden değil de en çok senden güzellik istiyorum, ey kudretli kişi: iyiliğin senin, son kez yenmen olsun kendini.

Her türlü kötülük umarım senden: onun için istiyorum iyiliği senden.

Gerçek, pençeleri sakat olduğu için kendilerini iyi sanan zayıflara güldüm çok kez!

Sütunun faziletine erişmek için uğraşacaksın sen: git-

tikçe güzelleşir o, zarifleşir, - ama daha çetin ve dayanıklı olur içi, yükseldikçe sütun.

Evet, ey ulu kişi, sen de güzelleşeceksin bir gün ve ayna tutacaksın kendi güzelliğine.

O zaman ruhun ilâhî arzularla titreyecek; ve kibrinde bile ibadet olacak!

Zira sırrı şudur ruhun: ancak kahraman kendisini bırakıp gittiği zaman, rüyalarında yaklaşır ona, -üstün-kahraman. -

Zerdüşt böyle diyordu.

KÜLTÜR ÜLKESİ ÜZERİNE

Pek fazla uçmuşum geleceğe: bir korkudur aldı beni.

Ve etrafıma baktığımda, şaşılacak şey! Zamandı, tek çağdaşım.

O zaman gerisingeri uçtum yurda doğru, - gittikçe artan hızla hem. Böylece geldim size, ey bugünün insanları, ve kültür ülkesine.

İlk defa olarak, sizi görececek gözlerle ve içten bir arzuyla geldim: gerçek, gönlüm hasret dolu geldim.

Fakat ne oldu bana? O kadar korktuğum halde, - gülmek zorundaydım! Hiç bir zaman gözlerim böylesine alaca bulaca bir şey görmemişti!

Ayağım ve yüreğim titrerken hâlâ, gülüyor, gülüyordum. «Bütün boya çanaklarının yurdu burası anlaşılan,» - diyordum.

Elli boya lekesi vardı yüzlerinizde, uzuvlarınızda: orada öylece oturuyordunuz, beni şaşkın bırakıyordunuz, ey bugünün insanları!

Elli de ayna vardı etrafınızda, renk oyununuza yaltaklık ediyor, onu yansıtıyordu.

Gerçek, kendi suratlarınızdan daha iyi maske takamazdınız, ey bugünün insanları! Kim tanıyabilirdi ki sizi!

Geçmişin işaretleri yazılmış her tarafınıza ve bu işaretlerin üzerine de yeni işaretler boyanmış - böylece kendinizi iyice gizlemiştiniz bütün yorumculardan!

Ve kişi, başkalarının ciğerini okuyabilse de, sizde ciğer nerde! Renklerle ve yapıştırılmış yaftacıklarla pişmiş benziyorsunuz.

Bütün çağlarla bütün milletler, renk renk bakıyorlar tülünüzden; bütün âdetlerle inançlar renk renk dile geliyorlar davranışlarınızda.

Biri sizden tülünüzü, örtünüzü, renklerinizi ve davranışlarınızı alsa, kargaları ürkütecek kadarı kalır, kalmaz ancak.

Gerçek, sizi bir zamanlar çıplak ve boyasız görüp de ürkmüş bir kargayım ben kendim; iskelet beni sevdalı bakışlarla süzmüştü de, kaçmışım ben de.

Ölümler ülkesinde, ve geçmişin gölgelerinde bir ırgat olmayı yeğ sayarım ben! - Ölümler ülkesindekiler bile daha toplu daha dolgundurlar sizden!

Şu, evet, içimi acıyla dolduran şu ki, ne çıplakken katlanabiliyorum size, ne de giyinmişken ,ey bugünün insanları!

Geleceğin bütün kaygıları ve yolunu şaşırmış kuşları korkudan titreten her şey, daha cana yakın, daha hoştur sizin «gerçeğinizden».

Söyle dersiniz çünkü siz: «Baştan aşağı gerçeğimiz biz, hem de inançsız ve boş inançsız»: böyle kurumlanır, göğüs kabartırmız - ah, göğsünüz olmadığı halde!

Evet ama nasıl inanabilirdiniz ki siz, ey alaca bulaca kişiler! - siz ki şimdiye kadar inanılmış bütün şeylerin resimlerisiniz!

Siz inancın gezgin inkârlarısınız, her düşüncenin kolunu kanadını kırarsınız. İnanılmaz kişiler: budur verdiğim ad işte size, ey gerçek kişiler!

Bütün çağlar birbirlerini çekiştirirler sizin ruhlarınızda ;ve bütün çağların rüyalarıyla dedikoduları bile sizin uyanıklığınızdan daha gerçektir!

Kısırsınız siz: onun için inancınız yok. Ama yaratması gerekenin, gelecekte haber veren rüyaları, yıldız belirtileri vardı daima, - ve inanmaya inanırdı! -

Önünde mezar kazıcıların bekledikleri, aralık kapıların siz. Ve sizin gerçeğiniz şu: «Her şey haketmiştir yok olmayı.»

Heyhat, nasıl da duruyorsunuz karşımda, ey kısır kişiler; ne cılız kaburgalısınız! Çoğunuz da farkına varmıştır ya bunun.

Ve şöyle demiştir: «Ben uyurken tanrının biri gizlice bir şey mi aşırı yoksa benden? Hani şöyle, kendine bir kadıncık yapmaya yetecek kadar bir şey!

Şaşılacak şey kaburgalarımın sefâleti!» Böyle demiştir bugünün pek çok insanları.

Evet, gülünçsünüz siz bence, ey bugünün insanları! Hele hele kendinize şaştığınız zaman!

Ve ben sizin şaşmanıza gülemeseydim ve çanaklarınızdaki iğrençlikleri yutmaya mecbur kalsaydım, vay benim haline o zaman!

Öyle ki ama sizleri ben hafife alacağım, çünkü ağır yüküm var; ve yükümün üstüne böceklerle kanatlı kurtlar konsa da ne çıkar!

Elbette, yüküm bu yüzden daha fazla ağırlaşmıyacak ya! Ve sizin yüzünüzden olmayacak, ey bugünün insanları, benim büyük yorgunluğum. -

Ah, şimdi ben hasretimle nereye çıkayım! Bütün dağlardan bakarak arıyorum baba yurtlarıyla ana yurtlarını.

Ama bir yurt bulamadım hiç bir yerde: huzursuzum bütün şehirlerde, yola koyulmak üzereyim bütün kapılarda.

Yabancı, ve bir alay gibi geliyor bana, son zamanlarda gönlümün beni kendilerine meylettirdiği bugünün insanları; baba yurdundan, ana yurdundan sürülmüşüm ben.

Onun için çocuklarımla ülkesini seviyorum ben yalnız, henüz bulunmamış hani, en uzak denizdeki ülkeyi orayı aratıyor, aratıyorum yelkenlerime.

Çocuklarıma ödemek isterim babalarımın çocuğu oluşumu, - bütün geleceğe de şu şimdiki zamanı ödemeyi! -
- Zerdüş böyle diyordu.

LEKESİZ İDRÂK ÜZERİNE

Dün ay doğarken, bir güneş doğuracak gibi geldi bana: öylesine geniş ve gebe duruyordu ufukta.

Yabancı bir gebelikti ama onun gebeliği; zâten ben aydaki erkeğe inanırım, kadına inanmam.

Doğrusu, erkeğe benzer yanı da az ya, bu utangaç gece âlemcisinin. Doğrusu, bir vicdan azâbıyla dolaşır o damlar üstünde.

Zira şehvet düşkünü ve kıskançtır, aydaki bu keşiş; yeryüzüne ve sevenlerin bütün sevinçlerine şehvet duyar.

Hayır, sevmem ben, damlarda gezen bu erkek kediyi! Yarı kapalı pencerelere sinsi sinsi sokulan her şeyden iğrenirim!

Yıldız-hahılar üstünde yürür o, sessiz ve sofu: - ama ben usul usul basan, mahmuz şakırdatmıyan insan adımlarını sevmem.

Her dürüst adım ses verir; kedi ama, yerde hırsız hırsız gider. Bakın işte! kedi gibi geliyor ay, sahtekârca.

Bu benzetmeceyi sunuyorum ben size, siz duygulu ikiyüzlülere, siz «saf idrâkcilere!» Şehvet düşkünleri - böyle derim size ben!

Siz de seversiniz yeryüzünü ve yeryüzüne ait olanı: sizi ben iyi anladım! - ama sizin sevginizde utanç var, kötü bir vicdan var, - aya benziyorsunuz siz!

Yeryüzüne ait şeyleri horgörmiye kandırılmış ruhu-nuz, bağırsaklarınız kandırılmamış ama: en güçlü yerle-riniz de zâten bunlar sizin!

Ve bağırsaklarınızın emrine girmekten ruhunuz utanı-yor şimdi; utancından kurtulmak için de sinsi yollara, ya-lancı yollara sapıyor.

«En yüce şey bence,» - der kendi kendine yalancı ru-hunuz - «hayata arzu duymadan bakmaktır, yoksa dili sar-kık bir köpek gibi bakmak değil:

«Bakmakla mutlu olmak: ölü bir iradeyle, bencilliğin pençesinden ve açgözlülüğünden kurtulmuş olarak - baş-tan aşağı soğuk ve rengi uçuk, ama sarhoş ay gözleriyle bakmak!

«En sevimli şey bence, « - **baştan çıkmış olan böyle** baştan çıkarır kendini, -> ayın sevmesi gibi sevmektir yer-yüzünü, ve güzelliğine onun sadece gözlerle dokunmaktır.

«Ve her şeyin lekesiz idrâki şuna derim ben: nes-nelerden bin yüzlü bir ayna gibi önlerine uzanabilmekten gayri bir şey istememek.» -

Ey, duygulu ikiyüzlüler, ey şehvet düşkünleri! Mâsum-luk eksik sizin arzunuzda: onun için iftira edersiniz arzu-ya!

Gerçek, yaratıcılar, üreticiler, oluştan sevinç duyanlar gibi sevmezsiniz siz yeryüzünü!

Mâsumluk nerede? Üreme iradesinin olduğu yerde. Ve kendinden üstün bir varlık yaratmayı arzulayan, sa-hip bence en temiz iradeye.

Güzellik nerede? Bütün irademle arzulamam gereken yerde; hayal, sadece bir hayal olarak kalmasın diye sevmek ve yok olmak istediğim yerde.

Sevmek ve yok olmak: ezelden beri birbirine uyar bunlar. Sevme iradesi: ölüme de hazır olmak demektir bu. Böyle derim ben size, korkaklar!

Ama sizin kadınca göz süzmeniz, şimdi «düşüncelere dalış» denilmesini istiyor! Korkak gözlerin kendisine dokunmasını hoşgören şeye de «güzel» denecek! Ah, sizi asil adları kirletenler sizi!

Ama lânetiniz işte sizin şu, ey lekesiz kişiler, ey tertemiz idrâk edenler: ufukta geniş ve gebe dursanız da, doğuramayacaksınız siz hiç bir zaman!

Gerçek, asil sözlerle doldurursunuz ağzınızı: biz de yüreklerinizin taşıdığına inanalım demek, öyle mi yalancılar?

Ama benim sözlerim değersiz, hakir, çarpık sözlerdir: yemeklerinizde masanızın altına düşenleri ben seve seve toplarım.

Ama onlarla ben yine de söyleyebilirim gerçeği - ikiyüzlülere! Evet, kılıçklarım, kabuklarım ve dikenli yapraklarım, - gıdıklayacak burunlarını ikiyüzlülerin!

Kötü hava vardır daima sizin çevrenizde ve sofralarınızın çevresinde: şehvetli düşünceleriniz, yalanlarınız ve sırlarınız çünkü bu havanın içinde!

Kendinize inanmıya kalkışan önce, - kendinize ve bağırsaklarınıza! Kendine inanmıyan yalan söyler daima.

Siz bir tanrının maskesini takmışsınız, ey «tertemiz kişiler»: iğrenç yılanınız bir tanrı maskesinin altına sokulup sinmiş.

Gerçek, aldatırsınız siz, ey «dalıp kendinden geçen kişiler»! Zerdüşt bile bir zamanlar sizin tanrısal görünüş-

şünüze aldanmıştı; içini dolduran yılan kangallarını sezememişti.

Bir tanrı ruhunu oynar gördüğümü sandım bir zamanlar oyunlarınızda, ey tertemiz idrâk edenler! Daha üstün sanat olmadığını sandım bir zamanlar sizin san'at-
arınızdan!

Yılan murdarlığını ve kötü kokuyu, mesafe gizledi benden: ve ortalıkta bir kertenkele kurnazlığının şehvetli şehvetli dolaştığını.

Fakat ben size yaklaştım: gündüz geldi sonra bana, - şimdi de size geliyor, - aşk faslı ayın sona erdi!

Bakın işte! Ansızın tutulmuş ve rengi uçmuş duruyor orda, - önünde gül renkli seherin!

Çünkü o geliyor işte, o, parıl parıl yanan, onun yeryüzüne sevgisi geliyor! Mâsumluk ve yaratıcı arzudur her güneş-sevgi!

Bakın işte, nasıl sabırsızca geliyor denizin üzerinden! Duymuyor musunuz sevgisinin susuzluğunu ve sıcak so-luğunu?

Denizi emmek, derinliklerini denizin kendi yüksekli-
ğine çekmek istiyor güneş: binlerce göğüsle kabarıyor ih-tirası şimdi denizin.

Susuzluğuyla güneşin öpülmeyi ve emilmeyi arzu-luyor deniz; deniz hava olmayı arzuluyor, yükseklik ve ışık yolu ve ışığın kendisi olmayı arzuluyor!

Gerçek, güneş gibi severim ben de hayatı ve bütün ve derin denizleri.

İdrâk de şudur bence: derin olan her şey yükselecektir, - benim yüksekliğime! -

Zerdüş böyle diyordu.

BİLGİNLER ÜZERİNE

Uykudayken ben, koyunun biri başımdaki sarmaşık çelenginden çimlenmiş, - çimlenmiş, şöyle demiş: «Bilgin değil artık Zerdüş.»

Böyle demiş ve küçümserlikle, gururla yürüyüp gitmiş. Bir çocuk anlattı bana bunu.

Çocukların oynadıkları, harap duvarın yanında, deve dikenleri ve kızıl gelincikler arasında ben uzanıp yatmayı severim.

Hâlâ bir bilginim ben, çocukların, deve dikenlerinin ve kızıl gelinciklerin gözünde. Muzipliklerinde bile, mâsumdurlar onlar.

Ama koyunların gözünde bilgin değilim artık : böyle diliyor kaderim - şükürler olsun kaderime!

Zira gerçek şudur: bilginler evinden ayrıldım ben, kapıyı da çarptım ardından.

Uzun müddet aç oturdu ruhum onların sofrasında; onlardakine benzer, ceviz kırar gibi bilgi araştırma marifeti yok bende.

Hürriyeti ve taze toprak üstündeki havayı severim ben; onların saygıları ve itibarları üzerinde uyumaktansa, öküz postlarında uyumayı yeğ bulurum.

Pek ateşliyim ve yakmada beni kendi düşüncem: çok defa o nefesimi kesiyor. O zaman açık havaya çıkmam, bütün tozlu odalardan uzaklaşmam gerekiyor.

Fakat onlar serin gölgede, serin serin otururlar: her şeyde sadece seyirci olmak isterler ve güneşin basamaklardaki yandığı yerlerde oturmaktan kaçınırlar.

Sokakta durup açık ağızla gelene geçene bakanlar gibi: öylece beklerler onlar da ve başkalarının düşündükleri fi-kirlere açık ağızla bakarlar.

Elle tutayım dese biri onları, un çuvalı gibi tozarlar istemeden: ama kim tahmin eder ki tozlarının tahıldan ve yaz tarlalarının altın renkli sevincinden geldiğini?

Bilgelik tasladıklarında, dondurur beni o küçük öz-deyişleri ve gerçekleri: bilgeliklerinde çok kez bir koku vardır sanki bataklıktan gelen; gerçek, kurbağa vakvaklaması bile işittim ben bu bilgelikte!

Beceriklidirler, hünerli parmakları vardır: onların karmaşıklığı yanında benim sadeliğim neylesin? Her türlü ip-lik bükmekten, örmekten ve dokumaktan anlar parmakları: böyle çorap örерler ruhun başına!

İyi birer saattir onlar: ancak onları doğru kurmaya bakmalı! Yanlışsız gösterirler o zaman vakti, hafif bir ses de çıkarırlar bu arada.

Değirmen taşları gibi çalışırlar, ve tahıl dövme tokmakları gibi: hele tahıl tanelerini bir atın siz onlara! - iyi bilirler taneleri öğütmesini ve beyaz toz haline getirmesini.

Pek yakından gözetlerler birbirlerini, ve birbirlerine güvenmezler öyle pek. Küçük kurnazlıklarla buluş sahibidirler, bilgileri aksak ayaklarla yürüyenleri beklerler, örümcekler gibi beklerler.

Onları hep özenle zehir hazırlarken gördüm; bu işi yaparken de daima cam eldiven takıyorlardı ellerine.

Hileli zarlarla oynamasını da bilirler; ve öyle kızıışmışça oynadıklarını gördüm ki ben onların, terliyolarlardı.

Birbirimize yabancıyız biz, ve onların faziletleri bana sahteliklerinden ve hileli zarlarından daha iğrenç geliyor.

Ve ben onlarla birlikte yaşarken, üstlerinde yaşadım onların. Garaz bağladılar bu yüzden bana.

İşitmek istemezler başlarının üstünde birinin dolaştığını. Onun için başlarıyla benim arama tahta, toprak ve moloz doldurdular.

Adımlarımın sesini böyle boğdular: o zamandan bu yana, beni en az işiten en bilginler oldu.

İnsanoğlunun bütün kusurlarını ve zayıflıklarını koydular kendileriyle benim arama: - «uydurma tavan» diyorlar buna evlerinde.

Ama buna rağmen, düşüncelerimle ben başları üstünde dolaşıyorum onların; ve ben kendi yanlışlarım üstünde dolaşsam bile, yine de onların ve başlarının üstünde olurum.

Çünkü insanlar eşit değildirler: böyle der adalet. Ve benim istediğimi, istiyemezler onlar!-

Zerdüş böyle diyordu.

ŞAIRLER ÜZERİNE

«Daha iyi tanıyalıdan beri bedeni» - dedi Zerdüşt çömezlerinden birine - «ruh bence artık lafta ruhtur ancak; 'ebedi' denen bütün şeyler de bir benzetme sadece.»

«Daha önce de böyle dediğini işittim bir kez,» diye cevap verdi çömez, «ve şöyle ilâve etmiştin: 'Ama şairler pek çok yalan söylerler.' Niçin, şairler yalan söylerler demiştin?»

«Niçin mi?» dedi Zerdüş. «Niçin diye mi soruyorsun? Niçinleri üzerine soru sorulabilecek kişilerden değilim ben.

Daha dünkü yaşantı mı benim yaşantım? Fikirlerimin sebeplerini yaşıyalı ben çok oluyor.

Bir hatıra küpü olmam gerekmez miydi benim, sebeplerimi de yanımda saklamak isteseydim?

Fikirlerimi saklamak bile bana zâten fazla geliyor; nice kuşlar uçup gitti.

Ve bazen sığıntı bir kuş da buluyorum güvercinliğimde, bana yabancı, elimi sürdüğümde titreyen.

Peki, daha ne demişti sana bir zamanlar Zerdüşt? Şairlerin pek çok yalan söylediklerini mi? - Ama Zerdüşt de bir şairdir.

Sen şimdi onun bu konudaki gerçeği söylediğine inanıyor musun? Neden inanıyorsun?»

Çömez cevap verdi: «Zerdüşt'e inanırım ben.» Ama Zerdüşt başını salladı ve gülümsedi.

«İnanç mutlulandırmaz beni,» dedi, «hele kendime inanç.»

Ama kabul edelim ki biri gerçekten şairlerin pek çok yalan söylediklerini demiş olsun: haklıdır, - pek çok yalan söyleriz biz.

Pek de az şey biliriz ve güç öğreniriz: onun için mecburuz yalan söylemeye.

Biz şairlerden hangimiz bir şey katıp da bozmamışızdır şarabımızı? Nice zehirli karışımlar çıkarılmıştır ortaya mahzenlerimizde, nice tarifsiz şeyler yapılmıştır orda.

Ve az şey bildiğimiz için, candan severiz ruhça züğürt olanları - hele genç kadınsa bunlar!

Ve gece'leri kocakarıların birbirlerine anlattıkları masallara bile hasret duyarız. İçimizdeki Ezeli Kadınlık deriz buna biz.

Ve sanki bilgiye açılan özel ve gizli bir kapı varmış da, bir şeyler öğrenenlere kapalıymış gibi, halka ve halkın «bilgeliğine» inanırız.

Bütün şairler ama şuna inanırlar: çayırdı ya da tenha yamaçlarda uzanmış yatarken kulak veren herkes, gök-le yer arasında geçenler üzerine bazı şeyler öğrenirler.

Ve ince duygular uyansa içlerinde, tabiatın kendilerini ne âşık olduğunu sanır şairler:

Kulaklarına sırlar ve gönül okşayıcı sevgi sözleri fı-

sıldamak için gizlice yanlarına sokuluyor sınırlar: bununla kurumlanıp böbürlenirler bütün fâniler önünde!

Ah, nice şeyler vardır ki gökle yer arasında, bunları şairler ancak tahayyül etmişlerdir!

Hele göklerin üstünde: bütün tanrılar zira şair benzetmeleri, şair uydurmalarıdır!

Gerçek, yukarılara çekiliriz daima, - yani bulutlar ülkesine: bulutlar üstüne yerleştiririz alaca bulaca kuklalarımızı, Tanrılar, Üstüninsanlar deriz sonra bunlara.

Doğrusu tam da bu iskemleler için hafiftirler ya onlar! - bütün bu Tanrılar ve Üstüninsanlar!

Ah, nasıl bezginim gerçeklik diye ısrar eden bütün o yetersizlerden! Ah, nasıl bıkkınım şairlerden!

Böyle konuşunca Zerdüş, çömezi kızdı ona, ama sustu. Zerdüş de sustu; ve gözleri sanki uzaklara bakıyormuş gibi içine çevrildi. Nihayet içini çekti ve nefes aldı. -

«Bugünden ve dündenim ben» dedi sonra, «ama yarından, öbür günden ve gelecekten bir şey var içimde benim.

Bıktım şairlerden, eskilerinden ve yenilerinden: hepsi sathi bence, ve sig deniz onların.

Yeterince düşünmemişlerdir derinliğine: duyguları onun için varamamıştır dibe.

Bir az şehvet, bir az da can sıkıntısı: en iyi düşünebilenleri bunlar olmuştur şimdiye dek.

Hayalet soluması, hayalet hıştırtısı gibi bana onların saz tıngırtıları; nağmelerin sıcaklığından onlar bugüne dek ne öğrendiler! -

Yeterince temiz de değiller bence: hepsi de sularını bulandırırılar derin görünsünler diye.

Böylece uzlaştırmacı göstermekten hoşlanırlar kendilerini: ama aracı ve karıştıracıdırlar bence onlar, yarım yamalak ve kirli! -

Heyhat, ben ağımlı onların denizine attım ve güzel balıklar tutmak istedim; fakat daima bir eski tanrının başını çektim ağlarımla.

Böylece uzlaştırmacı göstermekten hoşlanırlar kendileri de onların denizden çıkmış olabilirler.

Elbet, inciler bulunur içlerinde: o nisbette de kendileri kabuklu hayvanlara benzerler. Ve bir ruh yerine, ben onların içinde çok defa tuzlu sümük buldum.

Kibri bile onlar denizden öğrenmişlerdir: deniz, tavuslar tavusu değil midir?

En çirkin mandanın önünde bile o kuyruğunu açıp yayar gümüşten ve ipektan işlenmiş dantel yelpazesinden usanmak bilmez.

Manda kızgın kızgın bakar buna, - ruhuyla kuma yakın, çalılığa daha yakın, ama bataklığa en yakın.

Güzellik, deniz ve tavus süsü onun ne umuru! Bu benzetmeyi sunarım şairlere.

Gerçek, onların ruhu tavuslar tavusudur, ve bir kibir denizidir!

Seyirci ister ruhu şairin, - manda dahi olsa seyirci!

Ben ama bıktım bu ruhtan :ve görüyorum ki, zaman gelecek o da kendi kendinden bıkacak.

Şairleri değişmiş ve bakışlarını kendilerine karşı çevrilmiş gördüm bile.

Ruh tövbelileri geliyorlar, gördüm: şairlerin içinden yetiştiriler onlar. -

Zerdüşt böyle diyordu.

BÜYÜK OLAYLAR ÜZERİNE

Bir ada vardır denizde, - Zerdüşt'ün Mutlu Adalarından uzak olmayan, - bir yanardağ tüter durur üstünde;

halkı, hele halkın arasındaki yaşlı kadınlar, öbür dünyanın kapısı önüne bu adanın koca bir kaya gibi yerleştirilmiş olduğunu; ama yanardağın içinden geçen dar bir yolun aşağılara inerek bu kapıya çıktığını söylerler.

İşte Zerdüşt'ün, Mutlu Adalarda oturduğu sıralarda, öyle oldu ki, tüten dağın bulunduğu adaya bir gemi demir atmış, tayfalar da karaya tavşan avlamaya çıkmışlardı. Fakat öğle sularında, kaptanla tayfası tekrar buluştuklarında, birdenbire havadan kendilerine doğru bir adamın geldiğini gördüler, ve bir ses şöyle diyordu açıkça: «Vaktidir! Tam vaktidir!» Bu şekil, kendilerine iyice yaklaştığında - fakat bir gölge gibi yanlarından çabucak geçmiş, yanardağ doğrultusunda uçuyordu - büyük bir şaşkınlık içinde bunun Zerdüşt olduğunu tanıdılar; zira kaptan hariç, hepsi daha evvel görmüşlerdir Zerdüşt'ü ve onu halkın sevdiğince seviyorlardı: yarı sevgi yarı korkuyla.

«Bakın işte!» dedi yaşlı dümenci, «cehennemi boyluyor Zerdüşt!»

Bu gemicilerin ateş adasına çıktıkları aynı sıralarda, Zerdüşt'ün ortadan kaybolduğu söylentisi dolaşıyordu etrafta ;ve dostlarına sorulduğunda, onlar, nereye gideceğini söylemeden, Zerdüşt'ün bir gece vapura bindiğini anlatıyorlardı.

Böylece bir huzursuzluktan çıktı ortaya; fakat üç gün sonra, gemi tayfalarının hikâyesi de eklendi bu huzursuzluğa, - derken herkes, şeytan kaçırmış Zerdüşt'ü, dedi. Çömezleri, elbette, gülüyorlardı bu söylentilere; içlerinden biri de şöyle diyordu hattâ: «Ben asıl Zerdüşt'ün şeytanı kaçırdığına inanırım.» Ama gönüllerinin tâ derinliğinde hepsi üzüntü ve hasret duyuyordu: onun için, beşinci gün tekrar görününce aralarında Zerdüşt, sevinçleri büyük oldu.

Ve Zerdüşt'ün ateş köpeğiyle konuşmasının hikâyesi işte şudur :

«Yerin» dedi, «bir derisi vardır; bu derinin de hastalıkları vardır. Bu hastalıklardan birinde, meselâ, 'insan' denir.

Bu hastalıklardan bir başkasına da 'ateş köpeği' denir: insanlar onunla ilgili pek çok yalan uydurmuşlardır ve pek çok yalan dinlemişlerdir.

Bu sırta ermek için ben aştım denizi; ve gerçeği çıplak gördüm, gerçek! tepeden tırnağa dek.

Ne olduğunu ateş köpeğinin biliyorum artık; keza, yalnız kocakarıların korkmadığı o yıkıcı, altüst edici bütün iblisleri de biliyorum.

«Çık dışarı, ateş köpeği, çık derinliğinden!» diye bağırdım, «ve derinliğin ne kadar derin olduğunu söyle açıkça! Söyle nerden geliyor şu dışarı püskürttüğün?

Bol bol içiyorsun denizden : açığa vuruyor bunu tuzlu, parlak konuşman! Doğrusu, derinlikler köpeği olarak sen, pek fazla alıyorsun besinini yüzeyden!

Seni ben, olsa olsa, yeryüzünün karnından - konuşanı sayarım: ve ne zaman yıkıcı ve altüst edici iblislerin konuşmasını dinlediysem, senin gibi buldum onları hep: tuzlu, yalancı ve sığ.

Siz böğürmeyi ve küllerle karartmayı biliyorsunuz! En büyük övüngenlersiniz siz, çamur kaynatma sanatını pek iyi öğrenmişsiniz.

Bulunduğunuz yerin sizin, daima çamur vardır yakınında, ve bir sürü süngerleşmiş, kof, sıkışık nesne vardır herhalde: hürriyet ister.

«Hürriyet» diye böğürmeyi seversiniz hepiniz en çok : ama etrafında fazla böğürme ve duman bulunan «büyük olaylara» inanmayı unuttum ben.

Ve inan bana, dostum cehennem gürültüsü! En büyük

olaylar, en gürültülü demlerimiz değil, en sâkin demlerimizdir.

Yeni gürültüler bulanların etrafında değil, yeni kıymetler bulanların etrafında döner dünya; sessizce döner.

Ve kabul et! Pek bir şey olmadı işte senin gürültülü dumanın dağıldığında. Ne çıkar, bir şehir mumyalaşmışsa ve bir heykel çamura batmışsa!

Şunu da söylerim heykel devirenlere: denize tuz, çamura heykel atmak en büyük deliliktir.

Horgörmenizin çamurunda yatıyordu heykel: ama kâ-nunu zâten bu onun, horgörmeden doğar yine hayatı ve canlı güzelliği!

Daha ilâhî doğrulur şimdi o, ızdırabiyle baştan çıkarak; ve gerçek! devirdiniz diye kendisini teşekkür de edecek size, ey devirenler!

Fakat şu öğüdü veririm ben kırallarla kiliselere, ve ihtiyarlık ve faziletle zayıf düşmüş olan herkese, - devirtin kendinizi! Tekrar kavuşabilesiniz diye hayata, - fazilet gelebilsin diye size!» -

Böyle konuştum önünde ateş köpeğinin: o sıra sözümü kesti asık suratla, sordu: «Kilise mi? O da ne?»

«Kilise mi?» diye cevap verdim, «bir nevi devlettir, ve en yalancısıdır. Ama sen sus, ey iki yüzlü köpek! Kendi cinsini elbet daha iyi bilirsin sen!

Senin gibi devlet de iki yüzlü bir köpektir; senin gibi o da sever duman ve böğürtüyle konuşmayı, - inandırmak için, senin gibi, gerçeğin karnından konuştuğuna.

Zira bütün arzusu devletin ne yapıp yapıp yeryüzünün en önemli hayvanı olmaktır; inanılır da öyle olduğuna.

Böyle söyleyince ben, hasedinden çılgına döndü sanki ateş köpeği. «Ne?» diye haykırdı, «en önemli hayvanı mı yeryüzünün? İnanılıyor da mı öyle olduğuna?» Gırtlığının öyle buğular ve korkunç sesler çıkıyordu ki, hiddet ve hasedinden boğulacak sandım.

Nihayet sâkinleşti ve soluması durdu; ama durulur durulmaz, dedim ki gülerek :

«Öfkeleniyorsun, ateş köpeği: haklıyım demek senin için söylediklerimde!

Ve haklı olduğumu daha da göstermek için, başka bir ateş köpeğinin hikâyesini dinle; gerçekten yerin yüreğinden konuşur o.

Verdiği nefesi altın buğusu, ve altın yağmurudur: böyle ister kalbi onun. Külден, dumandan ve kızgın çamurdan ona ne!

Renk renk bulutlar gibi gülüşler uçuşur ondan; senin gargarana, tükürmene ve bağırsak gurultularına karşıdır o!

Ama altını ve gülmeyi, - yerin yüreğinden alır bunları o: zira, şunu bilesin ki, - yerin yüreği altındandır.

Ateş köpeği işitince bunu, daha fazla dayanamadı beni dinlemeye. Utanmış, kuyruğunu kıstı, süklüm püklüm bir sesle «hav - hav!» dedi, ve sürüne sürüne mağarasına indi. -

Böyle anlattı Zerdüş. Fakat çömezleri hemen hiç dinlemediler kendisini: o kadar arzuluydular ona gemicileri, tavşanları, ve uçan adamı anlatmaya.

«Ne desem ki buna ben!» dedi Zerdüş. «Şu halde ben bir hayalet miyim?

Fakat o benim gölgem olsa gerek. Siz o Gezgin ile Gölgesi hakkında bir şeyler duymuşsunuzdur elbet, değil mi?

Ama şurası besbelli: daha sıkı tutmalıyım ben göl-gemi, - bozacak yoksa şöhretimi.»

Ve Zerdüşt başını tekrar salladı ve hayret etti. «Ne desem ki buna ben!» dedi tekrar.

«Niçin bağırılmış peki öyle hayalet: 'Vaktidir! Tam vaktidir!'

Neyin acep, - tam vakti?»

Zerdüşt böyle diyordu.

FALCI

« - Ve insanlığın üstüne büyük bir kederin çöktüğünü gördüm. En iyiler işlerinden bıkar hale geldiler.

Bir öğreti çıktı ortaya, bir inanç onun yanısıra gidi-yordu: 'Hepsi boş, hepsi bir, hepsi geçmiş!'

Ve bütün tepelerden yankılanıyordu: 'Hepsi boş, hep-si bir, hepsi geçmiş!'

Doğru, mahsulü topladık: peki neden bütün meyvele-rimiz çürüdü, yandı? Neydi düşen dün gece uğursuz ay-dan?

Boşa gitti bütün emegimiz, zehir oldu şarabımız, kem göz kavurup sararttı tarlalarımızla yüreklerimizi.

Kuruduk hepimiz ;ve ateş düşse üstümüze, toz olaca-ğız kül gibi: - evet, ateşi bile usandırdık biz .

Bütün pınarlarımız kurudu, deniz bile çekildi. Yer ya-rılmak ister, yutmak istemez ki ama derinlikler!

'Ah! Nerde var hâlâ insanın kendini boğabileceği bir deniz?' - böyle çınlar yakınmamız sığ bataklıklar üzerinden.

Gerçek, ölemeyecek kadar yorgunuz biz; uyanığınız da-ha ve yaşayıp gidiyoruz, - mezar mahzenleri içinde!»

Zerdüşt böyle konuştuğunu duydu bir falcının; falı yü-

reğine dokundu ve değiştirdi onu. Kederli ve yorgun dolaştı durdu; ve falcının anlattığı kimselere benzedi. -

«Gerçek,» dedi çömezlerine, «az kaldı, neredeyse incek o uzun alaca karanlık. Heyhat, ışığı mı ondan nasıl kurtaracağım!

Sönme bari bu hüznün içinde! Daha uzak dünyaların ışığı olacak o, ve en uzak gecelerin!

Böylece Zerdüşt, gönlü hüznü dolaştı şurda burda, ve üç gün ne yedi ne içti, dinlenmedi, nutku tutuldu. Öyle oldu ki, nihayet derin bir uykuya daldı. Fakat, çömezleri, baş ucunda oturup nöbet tuttular uzun geceler, ve uyanmasını, yeniden konuşmasını, ve derdinden kurtulmasını endişeyle beklediler.

Uyandığında, Zerdüşt'ün yaptığı konuşma řu; ama sesi, çömezlerine sanki pek uzaklardan geliyordu:

Gördüğüm rüyayı dinleyin şimdi, dostlarım, ve yardım edin onu tabir etmemel!

Hâlâ bir muamma, benim için bu rüya; mânâ içinde saklı, mahpustur, ve serbest kanatlarla henüz uçamaz üstünde onun.

Bütün hayattan el çekmişim, rüyamda. Gece bekçisi ve mezar bekçisi olmuşum, Ölüm'ün o ıssız dağ kalesinde.

Tabutlarını beklermişim orda: ölümün zafer hatıralarıyla dolu hep küf kokulu kemerler. Cam tabutlar içinden bakıyordu bana yenilmiş hayat.

Tozlu ebediyetlerin kokusunu teneffüs ediyordum: bunalmış ve tozlanmış duruyordu ruhum. Kim orda ruhunu havalandırabilir ki!

Geceyarısı parlaklığı etrafımda hep; yalnızlık çömelmiş onun yanı başına; bir üçüncü olarak da, ölüm hırıtısı sessizliği, dostlarımla en kötüsü.

Anahtarlar var elimde, en pash anahtarlar; ve bunlarla en gıcırdayan kapıları açabiliyorum.

Kapının kanatları açıldığında uğursuz, acı bir ötüş gibi ses yankılanıyor uzun koridorlarda: tekin olmıyan çığlıklar koparıyor bu kuş, hoşlanmıyor uyandırılmaktan.

Fakat daha korkunç, daha yürek sıkıcı oluyordu yeneden süsüp da o, her yere sessizlik çökünce, ve yalnız başıma ben o uğursuz sessizlik içinde kalınca.

Böyle geçip gidiyor işte zaman, sürüne sürüne, şayet hâlâ zaman var idiyse: ne bileyim ben! Ama sonunda, o beni uyandıran şey oldu.

Gök gürleri gibi üç defa çalındı kapı, üç defa yankılanıp uludu kubbeler: o zaman kapıya gittim.

Alpa! diye bağırdım, külünü dağa taşıyan kim? Alpa! Alpa! Külünü dağa taşıyan kim?

Ve anahtarı soktum, kapıya asıldım ve zorladım. Fakat bir parmak bile aralanmıyordu:

Derken uluyan bir rüzgâr iki kanadını ardına kadar açtı: ıslık çalarak, kulak tırmalıyan keskin sesler çıkarak, siyah bir tabut fırlattı önüme.

Ve bu ulumalar, ıslıklar ve keskin çığlıklar arasında kırılıp açıldı tabut ve bin kakhaha kustu dışarı.

Ve bin çocuğun, meleğin, baykuşun, delinin, ve çocuk büyüklüğündeki kelebeklerin çarpıtılmış yüzleri bana gülüyor, benimle alay ediyor ve bar bar bağıryorlardı bana.

Ödüm koptu korkudan: yere kapandım. Ve korkudan, ömrümde atmadığım bir çığlık attım.

Ama kendi çığlığım uyandırdı beni: - Ve kendime geldim. -

Böylece anlattı rüyasını Zerdüş, sonra da sustu: zira onu nasıl tabir edeceğini bilmiyordu hâlâ. Fakat en çok sevdiği çömezi ayağa kalktı hemen, elini tuttu Zerdüş'ün, ve şöyle dedi:

«Kendi hayatın bize tabir ediyor bu rüyayı, ey Zerdüş!

Ölüm kalesinin kapılarını parçalıyan o keskin ısıklık sesli rüzgâr değil misin sen?

Sen kendin, içi hayatın renk renk kötülükleriyle ve çarpıtılmış melek suratlarıyla dolu tabut değil misin?

Gerçek, çocukların bin kahkahası gibi girer Zerdüş bütün mezar mahzenlerine, bütün o gece bekçilerine ve mezar bekçilerine ve uğursuz anahtarlar takırdatan her-kese gülererek.

Sen kahkahanla korkutup devireceksin onları yere; bayıltı ayıltı göstereceksin onlar üzerindeki kudretini.

Ve uzun alacakaranlık ile ölüm yorgunluğu geldiğinde dahi, batmıyacaksın sen göklerimizden, ey hayatı savunan!

Yeni yıldızlar gösterdin sen bize, ve yeni gece güzelliklerini ;gerçek, parlak renkli bir gölgelik gibi sen gülme-yi gerdin üstümüze.

Bundan sonra çocuk kahkahaları kayniyacak hep tabutlardan ;bundan sonra sert bir rüzgâr gelecek hep mazafferce bütün ölüm yorgunlukları üstüne: sen kendinsin bunun güvencesi ve falcısı!

Gerçek, kendilerini gördün sen onların rüyanda, düşmanlarını: en kötü rüyandı bu senin.

Fakat senin o rüyalarından uyanıp kendine gelmen gibi, onlar da uyanacaklar kendi kendilerinden, - ve sana gelecekler!»

Böyle dedi çömez; ve sonra ötekilerin hepsi Zerdüş'ün etrafına üşüştiler, elinden tuttular, ve yatağını, kederini bırakması ve aralarına dönmesi için ona diller döktüler.

Fakat Zerdüş, yatağında doğrulmuş oturuyor, dalgın bakıyordu. Yaban ellerde uzun süre kaldıktan sonra dönen biri gibi bakıyor çömezlerine, onların yüzlerini yoklu-

yordu; ama hâlâ tanımıyordu onları. Lâkin kendisini ayağa kaldırdıklarında, işe bakın siz, birdenbire değişti bakışları; olan biten her şeyi anladı, sakalını sıvazladı, ve gür bir sesle dedi:

«Pek âlâ! bu da tamamladı artık süresini; hazırlayın da bakalım, çömezlerim, iyi bir yemek yiyelim, gecikmeden de hem! Böyle vermek isterim kötü rüyalarımın kefaretinini!

Falcı ama, yesin içsin benim yanımda: ve gerçek, içinde kendini boğabileceği bir deniz göstereceğim daha ona ben!» -

Böyle dedi Zerdüşt. Sonra rüya tabirciliği yapan çömezin yüzüne baktı uzun uzun, ve başını salladı. -

KURTARMA ÜZERİNE

Günün birinde Zerdüşt büyük köprünün üstünden geçerken, sakatlarla dilenciler sardılar etrafını, ve bir kanbur şöyle dedi ona:

«Bak, Zerdüşt! Halk bile senden bir şeyler öğreniyor, ve senin öğretine inanıyor: ama tam inanması için sana, bir şey daha lâzım, - önce biz sakatları inandırmalısın! İşte güzel bir çeşit var burda sana, ve doğrusu, elinde epey fırsat! Körlerin gözlerini açabilir, topalları koşturabilirsin; ve sırtında fazlalığı olandan da bir az olsun alabilirsin: - sanımca, sakatları Zerdüşt'e inandırmak için doğru yol budur!»

Fakat Zerdüşt, şöyle cevap verdi bunları söyleyene: «İnsan kanburdan kanburunu alırsa, ruhunu da almış olur, - böyle der halk. Gözlerini geri verirse insan körün, bir çok kötülükler görür yeryüzünde: öyle ki, lânet eder gözlerini açana. Fakat, topalı koşturtan en büyük fenalığı

yapmış olur ona; çünkü daha henüz başlarken koşmaya, kötü huyları da koşmaya başlar onunla birlikte, - böyle der halk sakatlar için. Peki halk Zerdüşt'ten bir şeyler öğrenirken, niye Zerdüşt de bir şeyler öğrenmesin halktan?

Ama, insanların arasına girdiğimden beri, birinin bir gözünün, öbürünün bir kulağının, bir üçüncüsünün bir bacağına olmaması, ve başkalarının da dillerini yahut burunlarını, yahut ta kafalarını kaybetmiş olmalarını görmek: en önemsiz şeydir bence.

Ben daha beter şeyler gördüm ve görüyorum; çeşit çeşit öyle iğrenç şeyler ki, ne bahsetmek isterim hepsinden, ne de susmak isterim bazıları hakkında: yani, bir tek pek fazla şeyleri olması dışında, her şeyleri eksik insanlar, - kocaman bir göz, ya da kocaman bir ağız, ya da kocaman bir göbek, ya da kocaman herhangi bir nesneden başka bir şey olmıyan insanlar, - ters sakatlar derim ben bunlara.

Ve yalnızlığımdan çıktığımda, bu köprü'nün üstünden geçerken ilk defa: gözlerime inanmadım da baktım, tek-rar baktım, ve şöyle dedim nihayet: «Bir kulak bu! Bir insan kadar kocaman bir kulak!» Daha yakından baktım: evet, doğru, kulağın altında bir şey kımlıydı, acınacak kadar ufak, zavallı ve çelimsiz. Ve gerçekten bu kulak azmanı küçücük, ince bir sap üstüne konmuştu, - bu sap ise bir insandı! Büyüteçle bakan biri, küçük, kıskanç bir yüzü bile seçebilirdi onun gibi sapın ucunda sallanan kendini beğenmiş küçük bir ruhu da. Halk ise, bana bu kocaman kulağın sadece bir insan değil, fakat büyük bir insan, bir dâhi olduğunu söylediler. Büyük insanlardan bahsettikleri zaman hiç bir vakit inanmadım ben halka, - ve ben her şeyin pek azına, bir şeyin pek fazlasına sahip kişinin ters bir sakat olduğu inancına bağlı kaldım.

Kambura ve kamburun sözcülüğünü ve taraftarlığını

ettiklerine böyle söyleyince Zerdüşt, derin bir can sıkıntısı içinde çömezlerine döndü ve dedi:

«Gerçekten, dostlarım, insanlar arasında ben insanı parçacıkları ve uzuvları arasında gibi dolaşıyorum!

Gözlerime en korkunç gelen şey, insanoğlunu paramparça olmuş, savaş ve kesimevi alanına saçılmış görmektir.

Ve gözlerim şimdi'den geçmişe uçup gittiğinde, aynı şeyleri görüyor hep: parçacıklar, uzuvlar ve korkunç tesadüfler, - ama insan görmüyor!

Yeryüzündeki şimdi ile geçmiş, - ah! dostlarım, en dayanılmaz derdim bu benim; ve ben geleceği de önceden gören biri olmasaydım, nasıl yaşardım bilmem.

Önceden gören biri, bir gaye adamı, bir yaratıcı, geleceğin kendisi ve geleceğe bir köprü, - ve ah! sakatın biri de sanki bu köprünün üstünde: bunların hepsi Zerdüşt'tür işte.

Sizler de çok kez sordunuz kendi kendinize: «Nemizdir bizim Zerdüşt? Ne diyelim ona biz?» Ve benim gibi, sizler de kendinize sorularla cevaplar verdiniz.

Bir vaad eden midir o? Yoksa vaadi yerine getiren biri mi? Bir fatih midir? Yoksa bir mirasçı mı? Bir sonbahar mıdır? Yoksa bir saban demiri mi? Bir hekim midir? Yoksa şifa bulmuş biri mi?

Bir şair midir o? Ya da gerçek biri mi? Kölelikten kurtaran mıdır? Yoksa köle eden biri mi? İyi biri midir? Yoksa kötü biri mi?

İnsanlar arasında geleceğin parçacıkları gibi dolaşıyorum ben: o benim gördüğüm geleceğin.

Ve benim bütün şairce düşüncem ve gayretim, küçük parçaları, bilmeceleleri, ve korkunç tesadüfleri birleştirmek, bir araya koymaktır.

Ve eğer insan şair, bilmece çözen ve tesadüften kur-

taran da olmasaydı, nasıl katlanabilirdim ben insan ol-mıya!

Geçmiş kurtarmak ve her «böyle idi» yi «böyle iste-dim» e çevirmek, - buna ancak kurtarmak derim ben!

İrade, - budur kurtaranın ve sevinç getirenin adı: böy-le öğrettim ben size, dostlarım! Ama şunu da öğrenin: kendisi iradenin mahpustur hâlâ.

İsteme kurtarır: peki nedir o kurtarıcıyı bile zincire buranın adı?

«Böyle idi»: iradenin dış gıcirtısının ve en yalnız ıztı-rabının adı bu. Bütün olmuş şeylere karşı iktidarsız oldu-ğundan, - irade bütün geçmiş şeylerin hâin bir seyircisidir.

Geriye doğru istiyemez irade; zamana ve zamanın ar-zusuna boyun eğdiremeyişi, - budur işte en yalnız ıztırabı iradenin.

İsteme kurtarır: ıztırabından kurtulmak ve zindanıylâ alay etmek için, irade ne düşünüp bulur?

Ah, çılgına döner her mahpus! Çılgınca da kurtarır kendisini mahpus irade.

Zamanın geriye doğru gitmemesi, budur onun öfkesi. «Olmuş olan,» - budur yuvarlıyamadığı taşın adı.

Ve böylece taşlar yuvarlar öfkesinden ve huysuzluğun-dan, ve kendisi gibi öfkelenmiyen ve huysuzlaşmıyandan intikam alır.

Böylece irade, o kurtaran, bir azap veren oldu; ve ıztı-rap çekebilen her şeyden, geriye gidemediği için, intikam alır.

Şudur intikam, evet, yalnız şu: iradenin, zamana ve zamanın «böyle idi» sine karşı nefreti.

Gerçek, büyük bir çılgınlık barınır irademizde; ve bu çılgınlığın ruh sahibi olmayı öğrenişi, belâ oldu bütün in-sanlığa!

İntikam ruhu: dostlarım, insanoğlunun bugüne

dek en çok düşündüğü bu oldu; ızdırabın bulunduğu yerde de hep ceza olsun istendi.

«Ceza,» kendine verdiği addır bu intikamın: yalancı bir sözle iyi vicdanlı görünmek ister.

Ve istiyenin kendisinde ızdırıp olduğundan, geriye doğru istiyemediği için, - istemenin kendisi ve bütün hayat - ceza sayıldı!

Ve sonra yığın yığın bulutlar yığıldı ruhun üstüne, tâ ki cinnet şunu vaazetti nihayet: «Her şey geçip gidiyor, demek ki her şey hak etmiştir geçip gitmeyi!

«Ve bu zaman kanunu, - zamanın kendi çocuklarını yemesi, ta kendisidir adaletin»: böyle vaazetti cinnet.

«Adalet ve cezaya göre ahlakça düzenlenmiştir her şey. Ah, şeylerin akışından ve 'varlık' cezasından kurtuluş nerde?» böyle vaazetti cinnet.

«Ebedi bir adalet varsa kurtuluş olabilir mi? Heyhat, «Böyle idi» denen taş yerinden yuvarlanmaz: ebedi olmalı bütün cezalar da!» Böyle vaazetti cinnet.

«Hiç bir eylem yok edilemez: ceza ile nasıl yok edilsin! Şudur, şu 'varlık' cezasında ebedi olan, - varlığın ebediyen eylem ve suç olmak zorunluğu!

Meğerki irade kendini kurtarsın sonunda, ve isteyiş, istemeyiş olsun -: ama kardeşlerim, bilirsiniz siz bu çılgınlık masalını!

Size şunu öğrettiğimde, uzaklaştırmış oldum sizi bu masallardan: «İrade yaratıcıdır.»

Her «Böyle idi» bir küçük parçadır, bir bilmece, korkunç bir tesadüftür, - tâ ki kurtarıcı irade şöyle deyinceye kadar ona: «Ama böyle istedim ben!»

Tâ ki yaratıcı irade şöyle deyinceye kadar ona: «Ama böyle istiyorum ben! Böyle istiyeceğim ben!»

Ama o böyle konuştu mu hiç? Ne zaman olacak peki

bu? Kendi çılgınlığının bağlarından kurtarılmış mıdır irade?

İrade, kendi kendini kurtaran ve sevinç getiren olmuş mudur? İntikam ruhunu ve dış gıcırdatmayı unutmuş mudur?

Ve kim öğretmiştir ona zamanla uzlaşmayı ve bütün uzlaşmalardan daha üstün olan şeyi?

Bütün uzlaşmalardan daha üstün şeyi istemelidir kudret iradesi olan irade -: peki nasıl olacak bu? Geriye doğru da istemeyi, kim öğretmiştir ona?

- Fakat konuşmasının burasında öyle oldu ki, birdenbire durdu Zerdüş, korkuların en büyüğüne kapılmış birine benziyordu. Gözlerinde büyük korkuyla bakıyordu çömezlerine; bakışları oklar gibi onların düşüncelerine ve ard düşüncelerine işliyordu. Ama az sonra tekrar güldü ve yatışmış bir halle şöyle dedi:

«İnsanlar arasında yaşamak güç, çünkü susmak çok güç, - hele geveze biri için.» -

Zerdüş böyle dedi. Fakat kanbur, konuşmayı dinlemiş ve bu esnada yüzünü kapamıştı; ama güldüğünü işitince Zerdüş'ün, merakla başını kaldırdı ve yavaşça şöyle dedi:

«Peki neden Zerdüş, çömezleriyle konuştuğu gibi konuşmuyor bizimle?»

Zerdüş cevap verdi: «Ne var bunda şaşacak? Kanburlarla kanburca konuşulur!»

«Pek âlâ.» dedi kanbur; «öğrencilerle de okul dedikodusu yapılır

Peki neden Zerdüş, kendi kendine konuştuğu gibi konuşmuyor öğrencileriyle?» -

INSAN TEDBİRLİLİĞİ ÜZERİNE

Yükseklik değil, dik iniş müthiş!

Dik iniş, bakışın aşağılara dikildiği yer, elinse yukarılara tutmak için uzandığı. Çifte irade yüzünden, burda gönül baş dönmesi geçirir.

Ah, dostlar, benim de gönlümün çifte iradesini kestirebilir misiniz?

Budur, benim dik inişim ve tehlikem bu, -bakışım zirveye dikilir, elimse kavramak, tutunmak ister - derinliklere!

İnsana sarılır iradem; zincirlerle bağlarım kendimi insana, yukarılara, üstüninsana doğru çekildiğim için: orayı ister çünkü öbür iradem.

Ve bundan ötürü kör gibi yaşarım insanlar arasında, tanıımıyormuşum gibi onları sanki: elim, sağlamlığa inancını tamamen kaybetmesin diye.

Siz insanları tanımam ben: bu karanlık, bu teselli etrafıma sık sık yayılır.

Giriş kapısında oturur, her serserinin yolunu bekler, sorarım: kim beni kandırmak ister?

İlk insan tedbirliliğim budur benim, dolandırıcılara karşı tetikte durmıyayım diye, kandırılmıya müsaade ederim.

Ah, insanogluna karşı tetik dursaydım eğer, nasıl bağlama yeri olabilirdi insan benim balonuma? Kolaycacık yükseklerle ve uzaklara alıp götürürdü beni!

Böyle yazılmış benim alnıma, zorunluyum tedbirsiz olma.

Ve insanlar arasında susuzluktan ölmek istemiyen, bütün bardaklardan içmesini öğrenmelidir; insanlar ara-

sında temiz kalmak istiyen de, kirli suyla dahi yıkanmayı bilmelidir.

Ve teselli için çok kez şöyle derim kendime: «Pek âlâ! İyi ya! Koca gönül! Bir mutsuzluk gelecekken başına atladi geçti: çıkar bunun zevkini - mutluluğun gibi!»

Fakat şu da benim öteki insan tedbirliliğimdir: kibirlileri, gururlulardan daha çok korurum.

Yaralanmış kibir, bütün faciaların anası değil midir? Oysa gururun yaralandığı yerde, gururdan daha iyi bir şey doğar.

Seyretmesi güzel olması için hayatın, oyununun iyi oynanması gerekir: bunun için de ama iyi aktörler ister.

İyi aktör olduklarını gördüm ben bütün kibirlilerin: onlar oynarlar, ve başkalarının kendilerini seve seve seyretmelerini arzu ederler, - bütün ruhları bu arzunun içindedir.

Kendilerini temsil ederler onlar; kendilerini bulup bulup çıkarırlar ortaya; yakınlarında onların hayatı seyretmeyi severim, - gönül üzgünlüğüne devadır bu.

Onun için korurum kibirlileri, çünkü onlar gönül üzgünlüğümün tabibidirler benim, ve bir oyuna bağlar gibi beni insanoğluna bağlı tutarlar.

Dahası: kibirlideki alçak gönüllülüğün tam derinliğini kim ölçebilir ki! Alçak gönüllülüğünden ötürü iyi davranırım ve merhametliyimdir ben ona.

Kendine inanmayı öğrenmek ister sizden; bakışlarınızla beslenir, ellerinizden övgü yemlenir.

Kendisi için iyi yalanlar söylediğinizde, inanır yalanlarınıza bile: gönlü zira kendi derinliğinde ah çeker: «Neymişim ben!» diye.

Ve gerçek fazilet, kendi kendinin farkında olmıyan faziletse eğer, - iyi ya, kibirli kişi de alçak gönüllülüğünün farkında değildir! -

Şu ise üçüncü insan tedbirliliğimdir: ürkekliğinizin, benim kötüleri seyretmek zevkimi kaçırmamasını istemem.

Kızgın güneşin kuluçkadan çıkardığı o harikaları görmekten haz duyarım: kaplanları, hurma ağaçlarını ve çingiraklı yılanları.

İnsanlar arasında da güzel bir soy vardır kızgın güneşten üreme, ve nice harikalar kötülerde.

Gerçekten, bilgilerinizi sizin pek bilge bulmadığım gibi, insanoğlunun kötülüğünü de şöhretinden aşağı buldum.

Ve çok kez sordum başımı sallıyarak: Neye tıkırdarsınız hâlâ, ey çingiraklı yılanlar?

Gerçek, kötülük için bile bir gelecek var daha! Ve en sıcak güneyi bulamadı: henüz insanoğlu.

Ancak on iki ayak genişliğinde ve üç ay uzunluğunda nice şeyler var ki, en büyük fenalık denmekte bugün! Ama bir gün daha büyük ejderler gelecek dünyaya.

Üstüninsan ejderinden mahrum kalmasın diye, kendine lâayık üstünejderden, nice kızgın güneşler yanmalı daha, ıslak, bâkir ormanlar üstünde!

Yaban kedilerinizden kaplanlar türemeli, zehirli kurbağalarınızdan, timsahlar: iyi avcı zira iyi av ister!

Ve gerçek, ey iyilerle doğrular! Gülünecek çok şey var sizde, hele bugüne dek «şeytan» denen şeyden korkmanız!

Öylesine yabancı ki ruhunuz büyük olana, iyiliğiyle üstüninsan size korkunç gelecek!

Siz ey bilgeler, bilen kişiler, Üstüninsanın içinde çıplaklığını hazla yıkadığı o bilgeliğin yanan güneşinden, kaçarsınız siz olsanız!

Siz ey, gördüğüm en yüksek insanlar! şüphe ettiğim sizden şu, bıyık altından gülüşüm size şundan: sanırım ki, Üstüninsanıma benim siz - şeytan diyeceksiniz.

Ah, bıkmıştım bu en yüksek, en iyi kişilerden: onların

«yüksekliğinden», yukarlara, dışarlara, Üstüninsana süzül-meyi özlerdim ben!

Bir ürperme aldı beni, çıplak görünce bu en iyi kişi-leri: o zaman kanatlandım uzak geleceklere uçup gitmek için.

Daha uzak geleceklere, sanatçının hiç bir zaman ha-yalinden geçirmediği güneylerin güneylerine: oralara, tan-rıların bütün giyeceklerden utandığı o yerlere!

Ama sizi ben, siz komşularımı ve kardeşlerimi, kılık değiştirmiş, güzelce süslenmiş, kibirli ve saygıdeğer «iyi-lerle doğrular» olarak görmek isterim.» -

Kılık değiştirmiş oturacağım ben de sizin aranızda, - sizi ve kendimi tanı mı ya yım diye: zira benim son insan tedbirliliğim budur.

Zerdüşt böyle diyordu.

EN SÂKİN SAAT

Ne oldu bana, dostlarım? Kederli, itilmiş, isteksiz ita-atlı, gitmiye hazır - heyhat, siz den ayrılıp gitmiye!

Evet, Zerdüşt yeniden çekilmeli yalnızlığına: ama bu kez ayı mahzun dönüyor inine!

Ne oldu bana? Kim emretti bunu? - Ah, öfkeli hanı-mım istiyor bunu; konuştu benimle; adını andım mı onun size hiç?

Dün akşama doğru konuştu benimle en sâkin sa a t ı m : adı bu o korkunç hanımımın .

Söyle oldu, - size zira her şeyi anlatmalıyım ki, birden-bire ayrılıp gidene karşı yürekleriniz katılaşmasın!

Uykuya dalanın dehşetini bilir misiniz siz? -

Yer kayıp altından, rüya başladığı için, tepeden tırna-ğa kapılır korkuya.

Bunu bir benzetme olarak söylüyorum size. En sâkin saatta, dün, yer kaydı altımdan: rüya başladı.

Yelkuvan ilerledi, hayat saatım nefes aldı, - böyle bir sükûnet duymadım hiç etrafımda: öyle ki, yüreğim korku-ya kapıldı.

Sonra, sessiz bana dedi: «Bilir misin onu Zerdüşť?» -

Ve bu fısıldama üzerine, bağırdım korkuyla; kanım çekildi yüzümden: ama sustum.

Sonra, sessiz bana bir daha dedi: «Bilirsin onu, Zerdüşť, ama söylemezsin!» -

Nihayet cevap verdim, meydan okurcasına: «Evet, bilirim, fakat söylemem!»

Sonra, sessiz bana tekrar dedi: «Söylemez misin, Zerdüşť? Doğru mu? Gizleme kendini meydan okuman ardına!» -

Ve bir çocuk gibi ben ağlayıp titredim, ve dedim: «Ah, isterdim elbet, ama nasıl edeyim! Yalnız bunu bağışla bana! Benim gücüm yetmez buna!»

Sonra, sessiz bana bir daha dedi: «Ne önemin var ki senin, Zerdüşť? Söyle sözünü de, paramparça ol!»

Ben de cevap verdim: «Ah, benim sözüm mü? Ben kimim ki? Ben daha lâayık olanı bekliyorum; bu sözle ben paramparça olmaaya bile lâayık değilim.»

Sonra, sessiz bana bir daha dedi: «Ne önemin var ki senin? Yeterince alçak gönüllü değilsin sen henüz. Alçak gönüllülüğün derisi sertin serti olur.» -

Ben de cevap verdim: «Alçak gönüllülüğümün derisi benim nelere tahammül etmedi ki! Yüksekliğimin eteğinde oturuyorum ben: nice yüksektir zirvelerim? Daha kimse bunu söylemedi bana. Ama vadilerimi iyi bilirim.»

Sonra, sessiz bana bir daha dedi: «Ey Zerdüşt, dağları yerinden oynatması gereken, vadilerle ovaları da oynatır yerinden.»

Ben de cevap verdim: «Sözüm benim henüz dağları oynatmadı yerinden, söylediklerim de ulaşmadı insanlara. Gittiğim, doğru, insanlara, ama henüz ulaşmadım onlara.

Sonra, sessiz bana bir daha dedi: «Ne anlarsın b u n d a n sen! Çimen üstüne çiğ, gecenin en sâkin saatında düşer.»

Ben de cevap verdim: «Ben kendi yolumu bulup yürüdüğümde, alay ettiler benimle; doğrusu, ayaklarım titredi o zaman.

Ve şöyle dediler bana: «Yolunu unuttun sen, yürüme-yi de unutursun artık!»

Sonra, sessiz bana bir daha dedi: «Ne çıkar onların alay etmelerinden! Sen itaat etmeyi unutmuş kişisin: emredeceksin artık sen!

Bilmez misin kimdir, herkesin en çok muhtaç olduğu? Büyük emirler verendir o.

Büyük işler başarmak zordur: ama büyük emirler vermek daha da zor.

En affedilmez tarafın senin şu: kudretin var, fakat hükmetmek istemiyorsun.» -

Ben de cevap verdim: «Emir verecek aslan sesi yok bende.»

Sonra, fısıldar gibi bana bir daha dedi: «Fırtınayı getiren en sessiz sözlerdir. Güvercin adımlarıyla gelen fikirler dünyayı idare ederler.

Ey Zerdüşt, o gelmesi gerekenin bir gölgesi gibi gideceksin sen: böyle emir vereceksin, ve emir vererek önde gideceksin.»

Ben de cevap verdim: «Utaniyorum.»

Sonra, sessiz bana bir daha dedi: «Senin daha çocuklaşman, ve utançsız olman gerek.

Gençlik gururu var sende hâlâ; sen geç gençleştin: ama çocuklaşmak istiyen, gençliğini dahi yenmelidir.» -

Ve ben uzun bir süre düşündüm, ve titredim. Ama nihayet önce söylediğimi söyledim: «İstemiyorum.»

Sonra bir kahkaha koptu etrafımda. Ah, bu kahkaha nasıl parçaladı içimi, nasıl deşti yüreğimi!

Ve son defa dendi bana: «Ey Zerdüşt, meyvelerin olgun senin, ama sen olgun değilsin meyvelerin için!

Onun için tekrar çekilmelisin yalnızlığa: zira daha olgunlaşman gerek.» -

Ve güldü yine, ve kaçtı: derken katmerli bir sessizlik oldu etrafımda. Bense yerde yatıyordum ve ter boşanıyordu her yerimden.

- İştittiniz şimdi her şeyi, ve öğrendiniz niçin yalnızlığa dönmem gerektiğini. Hiç bir şeyi saklamadım sizden, dostlarım.

Ama insanların ağzı en sıkı olanı kimdir hâlâ ve kim olacaktır daima, - bunu da istittiniz benden!

Ah, dostlarım! Size söyleyecek bir şeyim daha olsa gerek, size verecek bir şeyim daha olsa gerek! Niçin vermiyorum peki? Cimri miyim yoksa?

Fakat Zerdüşt bu sözleri söyledikte, acısının şiddeti ve dostlarından ayrılma zamanının yaklaştığı hissi çöktü birden üstüne, öyle ki hıçkıra hıçkıra ağladı; ve kimseler avutamadı kendisini. Ama geceleyin yalnız başına çıktı yola ve dostlarından ayrıldı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

«Yukarlara bakarsınız siz, yücelmek isteyince: Bense aşağılara bakarım, çünkü yücelmişim ben.

Kim içinizden aynı zamanda gülebilir ve yücelmiş olabilir?

En yüce dağlara tırmanan, güler bütün acıklı oyunlara ve acıklı gerçeklere.»

ZERDÜŞT:

«OKUMA VE YAZMA ÜZERİNE» (I, Sa.: ...)

GEZGİN

Sabahleyin erkenden öbür kıyıya varmak için, Zerdüş'te adanın sırtından yola çıktığında geceyarısıydı: ordan binmek istiyordu gemiye. Çünkü, yabancı gemilerin de demirlemekten hoşlandıkları iyi bir koy vardı orda; Mutlu Adalardan denizi aşmak isteyen bir çok kimseleri taşırdı bu gemiler. Dağa tırmanırken şimdi Zerdüş'te, yolda, gençliğinden beri yalnız başına yaptığı nice gezileri, ve kaç dağa, sırta ve zirveye tırmandığını düşünüyordu.

Ben bir gezginim ve daha tırmananım, diyordu gönlüne. Ovaları sevmem, ve anlaşılan uzun süre ben sakin oturamam.

Ve ne gelirse gelsin başıma alınyazım ve yaşantım olarak, - bir gezinme bulunacaktır onda, bir dağa tırmanma bulunacaktır: kişi sonunda ancak kendini yaşar.

Karşıma tesadüflerin çıkabileceği zamanlar geçti artık; zâten benim olmıyan daha ne düşer bilir ki payıma!

Ne yapsa etse bana dönüp gelir o, yuvasına dönüp gelir eninde sonunda - benim kendi Kendi'm, ve onun çoktandır yaban ellerde olan, ve bütün şeylerle tesadüfler arasında saçılı duran parçaları.

Bir şey daha biliyorum: son zirvemın önünde duruyorum şimdi ben, en uzun süre bana ayrılmış olanın önünde. Ah, en sarp yolumu tırmanmam gerek! Ah, en yalnız yolculuğuma başladım.

Ama, benim yaradılışımda olan insan, kaçmaz böyle bir saattan: kendisine şöyle diyen saattan: Şimdi ancak yürüyorsun büyüklüğüne giden yolu! Zirve ile uçurum, - birleştiler bunlar artık!

Büyüklüğüne giden yolu yürüyorsun: bugüne dek son tehliken olan şey, son sığınagın oldu şimdi!

Büyüklüğüne giden yolu yürüyorsun: ardında artık hiç bir yol kalmaması, en büyük cesaretin olmalıdır!

Büyüklüğüne giden yolu yürüyorsun: burda hiç kimse seni sinsi sinsi izlemeyecek! Ayağın, ardındaki yolu sildi, ve üstünde bu yolun şöyle yazılı: İmkânsızlık.

Ve bundan sonra hiç bir merdivenin olmasa bile, kendi başının üstünde tırmanmayı öğrenmelisin: nasıl tırmanabilirsin başka türlü yukarlara?

Kendi başının üstünde, ve kendi yüreğinden öteye! En yumuşak olan, en sert olmalı artık sende.

Kendini daima fazla koruyan hastalanır nihayet fazla özenden. Övgüler olsun sertleştiren şeylere! Yağla bal akan ülkeyi ben övmem!

Çok şey görmek için, kendinden öteye bakmayı öğrenmek gerek: dağlara tırmanan her kişiye gereklidir bu sertlik.

Ama her yeri yoklayan gözlerle bilgi peşinde olan, neshelerin hemen önündekinden öte nasıl görebilir ki?

Fakat sen, ey Zerdüşt, dibini ardını görmek isterdin her şeyin: onun için işte kendinden yukarı tırmanmalısın, - yukarlara, daha yukarlara, tâ yıldızların bile senin altında kalıncaya dek!

Evet! Kendi kendimi altımda görmek, ve hatta yıldızlarımı: buna derim ben ancak zirvem diye; bu kaldı bana son zirvem olarak! -

Dağa tırmanırken Zerdüşt böyle diyordu kendi kendine ve sert özdeyişlerle avutuyordu yüreğini: zira yüreği bu denli yaralanmamıştı hiç evvelce. Ve dağ sırtının tepesine vardığında, ne görsün, önünde serilmiş duruyordu öbür yandaki deniz: kıpırdamadan durdu vé uzun zaman sustu. Ama gece soğuktu bu yükseklerde, berrak ve yıldızlıydı.

Tanıyorum ben alınyazımı, dedi nihayet, mahzun mahzun. Pek âlâ! Hazırım. İşte başladı son yalnızlığım.

Ah, bu siyah, gamlı deniz altımdaki! Ah, bu ağır gece-bezginliği! Ah, alınyazısı ve deniz! Sizlere şimdi in m e l i y i m ben!

En yüce dağımın önünde duruyorum ben, ve en uzun gezimin: onun için, şimdiye dek yükseldiğimden daha çok derinlere inmeliyim önce:

- Şimdiye dek yükseldiğimden daha çok inmeliyim ıztı-rabın derinliğine, tâ en karanlık seline onun! Böyle ister benim alınyazım. Pek âlâ! Hazırım.

Nerden çıkarlar en yüce dağlar? diye sorardım bir zamanlar. Öğrendim ki sonradan denizlerden çıkarlarmış.

Bunun delili onların kayalarında ve zirvelerinin yüz-lerinde yazılı. En derinden çıkmalı en yüce, kendi yüce-liğine. -

Böyle diyordu Zerdüşt o ayaz dağ zirvesinde: fakat de-nize yaklaştığında, ve nihayet kayalıklar arasında yapa-yalnız durduğunda, yolculuğundan yorgun düşmüş, özlemi her zamankinden daha bir artmıştı.

Her şey daha uykuda, dedi; deniz bile uykuda. Mah-mur ve tuhaf bakıyor bana gözleri.

Ama sıcak nefesini -hissediyorum bunu. Rüya gördü-ğünü de hissediyorum. Sert yastıklar üstünde, dönüp du-ruyor bir yandan öbür yana, rüya görerek.

Dinle! Dinle! Nasıl inliyor kötü hatıralarla! Kötü önse-zilerle mi yoksa?

Ah, kederliyim seninle, ey esmer canavar, ve kendime bile kızıyorum senin uğruna.

Ah, elimin gücü yetmez ki! Seve seve, doğrusu, kur-tarmak isterdim seni kötü rüyalardan!

Ve böyle konuşurken Zerdüşt, elemle ve acı acı güldü

kendine. Ne o! Zerdüşt, dedi, denize bile teselli türküsü mü çağırmak istersin?

Ah, seni sevdalı, deli Zerdüşt, seni körükörüne güvenen seni! Ama her zaman böylesindir sen: güvenle yaklaşırsın her zaman korkunç olan her şeye.

Her canavarı okşamak istersin. Bir solukluk sıcak nefes, pençe üstünde bir tutam yumuşak tüy: - hazırsındır hemen onu sevmiye ve baştan çıkarmaya.

Sevgi tehlikesidir en yalnız kişinin; her şeye sevgi, yeter ki canlı olsun! Gülünç, gerçekten, benim sevgideki çılgınlığım ve alçak gönüllülüğüm! -

Zerdüşt böyle dedi ve bir daha güldü: ama, sonra, ayrıldığı dostlarını hatırladı, ve sanki düşünceleriyle onlara haksızlık etmiş gibi, düşüncelerinden ötürü kendine kızdı. Ve birden öyle oldu ki, o gülün kişi ağladı: - öfke ve hasretle acı acı ağladı Zerdüşt.

GÖRÜNTÜ VE BİLMECE ÜZERİNE

1

Zerdüşt'ün gemide olduğu gemiciler arasında yayılınca - zira onunla birlikte Mutlu Adalardan bir adam da binmişti gemiye, - büyük bir merak ve umut uyandı. Fakat Zerdüşt iki gün sustu, ve kederden soğuk ve sağır durdu; öyle ki, ne bakışlara ne de sorulara cevap verdi. Ama ikinci günün akşamı, yeniden açtı kulaklarını, fakat yine susuyordu: zira uzaklardan gelip daha da uzaklara giden bu gemide یشitilecek garip ve tehlikeli nice şeyler vardı. Zerdüşt ise, uzak seyahatlar yapanların ve tehlikesiz yaşamaktan hoşlanmıyanların dostuydu. Ve hale bakın! dinliye din-

liye nihayet kendi dili ve yüreğinin buzları çözülmüştü: - şöyle konuşmaya başladı derken:

Sizlere, ey korkusuz arayıcılar ve araştırmacılar, ve korkunç denizlere kurnaz yelkenlerle açılan, sizlere, -

Sizlere, ey bilmece sarhoşları, alacakaranlıktan hazlanan, ruhları kaval sesleriyle hain su çevrimlerine çekilebilenler:

- Çünkü sizler korkak elle yoklamak istemezsiniz ipi; ve sezebileceğiniz her yerde hesaplamak - tan nefret edersiniz -

Sizlere ancak anlatacağım gördüğüm bir bilmeceyi, - en yalnız kişinin görüntüsünü. -

Geçenlerde mahzun mahzun yürüyordum ölü renkli alacakaranlıkta, - mahzun mahzun ve sert, dudaklarım sıkılmış. Nice güneşlerin battığını görmüştüm oysa ben.

Taşlar arasından meydan okurcasına yükselen bir yol, çimen ve çalılıkların artık şenlendirmedeği kötü, ıssız bir yol: bir dağ yolu, korkusuz adımlarımın altında çatırdıyordu.

Çakıl taşlarının alaycı takırdıları üstünden sessizce yürüyerek, kaygın taşları çigniyerek: öyle dayanıp yol alıyor-du ayaklarım yukarı doğru.

Yukarı doğru: - ayaklarımı aşağı doğru, uçuşuma doğru çeken ruha, ağırlığın ruhuna, benim iblisime ve can düşmanıma rağmen.

Yukarı doğru: - bu ağırlığın ruhu üstüme çökse de, yarı cüce, yarı köstebek; kötürüm ve kötürümleştiren; kulaklarıma kurşun damlaları damlatan ve beynime kurşun damlaları gibi ağır fikirler akıtan.

«Ey Zerdüşt,» diye alaylı alaylı ve heceliyerek fısıldıyordu bana, «ey bilgelik taşı! Yüksekçe atmışsın sen kendini, ama atılan her taş muhakkak, - düşer!

Ey Zerdüşt, ey bilgelik taşı, ey sapan taşı, ey yıldızları mahveden! Kendini sen öylesine yükseğe atıyorsun, ama atılan her taş muhakkak, - düşer!

Kendini mahkûm etmiş, hükûm giymişsin kendini taşlamıya: ey Zerdüşt, uzağa atmışsın gerçekten taşını, - ama senin tepene düşecek yine o!»

O sıra sustu cüce; ve bu uzun sürdü. Fakat sükûtu sıkıntı veriyordu bana; ve böylesi iki kişiye, insan doğrusu, yalnızkenden daha yalnız!

Tırmandım, tırmandım, rüyaya daldım, düşündüm, - fakat her şey sıkıyordu beni. Ağır işkenceden bitkin düşmüş ve daha beter bir rüya ile uykusundan uyandırılmış bir hastaya benziyordum. -

Ama benim cesaret dediğim bir şey var içimde: bugüne dek o öldürmüştür bendeki her ümitsizliği. Bu cesaret nihayet beni durdurup şöyle dedirtti: «Cüce! Ya sen! Ya ben!» -

Cesaret zira en iyi öldüren dir, - saldıran cesaret: her saldırıda çünkü bando sesleri vardır.

Ama insan en cesur hayvandır: böylelikle yenmiştir o her hayvanı. Bando sesleriyle yenmiştir her ıztırabı; insan ıztırabı ise en derinidir ıztırapların.

Uçurum kenarındaki başdönmesini bile öldürür cesaret: zâten insanoglunun uçurum kenarında durmadığı yer var mıdır? Görmek bile - uçurumlar görmek değil midir?

Cesaret en iyi öldüren dir; cesaret, merhameti bile öldürür. Merhamet ise en derin uçurumdur: ne derinlikte görürse hayatı insan, o derinlikte görür ıztırabı da.

Fakat cesaret en iyi öldüren dir, saldıran cesaret: ölmü bile öldürür o; zira der: «Bu muydu hayat? Peki öyleyse! Bir daha!»

Bu türlü sözlerse ise çok bando sesleri vardır. Kulağı olan, işitsin. -

2

«Dur, cüce!» dedim. «Ya ben, ya sen! Ama ikimizden ben'im daha güçlü olan: - bendeki uçurumlu düşüncayı bilmezsin sen! O n a , tahammül edemezsin sen!»

Beni hafifleten o hal oldu sonra: cüce omuzumdan atladı, o meraklı! Ve önümdeki bir taşın üstüne çömelip oturdu. Tam durduğumuz yerdeyse bir kapı vardı.

«Şu kapıya bak! Cüce!» diye devam ettim konuşmaya, «iki yüzü var. İki yol birleşir burda: ve kimse henüz bu yolların sonuna varmamıştır.

Şu uzun yol arkamızdaki: bir ebediyet sürer. Öndeki bu uzun yol da - başka bir ebediyettir.

Birbirine karşıttır bunlar, bu yollar; birbirini iterler başlarıyla: - ve burda, bu kapıda birleşirler. Kapının adı, üstünde yazılı: «Ân».

Ama biri bunları izlese - ve hep uzaklara ve daha uzaklara doğru izlese, sanır mısın, cüce, bu yollar birbirine ebediyen karşıttırlar?» -

«Düz olan her şey yalan söyler,» diye mırıldandı cüce, küçümsemeyle. «Her gerçek eğridir, zamanın kendi bile bir yuvarlaktır.»

«Ey ağırlığın ruhu!» dedim öfkeyle, «o kadar hafife alma bunu! Yoksa çömelip oturduğun yerde bırakırım seni hâ, topal, - seni yukarlara ben taşıdım!»

«Bak.» diye devam ettim konuşmaya, şu Âna bak! Kapıdan, Ân'dan, uzun, sonu gelmez bir yol uzanıyor geriye doğru: bir ebediyet var arkamızda.

Her yürüye bilen, daha önce yürümüş olmalı değil mi bu yolu? Her olabilen, daha önce olmuş bitmiş ve geçmiş olmalı değil mi?

Ve her şey daha önce de var idiyse: bu âna ne dersin,

cüce? Bu kapının da, - önceden var olmuş bulunması gerekmez mi?

Ve her şey, bu ân'ın bütün gelecek şeyleri kendine çekeceği biçimde, birbirine sıkı sıkıya bağlı değil midir? Dolayısıyla, - kendini de çekeceği biçimde?

Zira her yürüye bilen, bu uzun yolu bir daha yürümelidir ileri doğru!-

Peki ay ışığında sürünen bu yavaş örümcek, peki bu ay ışığının kendisi, peki kapı önünde fısıldaşan, ebedi şeyler üzerinde fısıldaşan ben ve sen, - daha önce de var olmuş bulunmamız gerekmez mi hepimizin?

- ve tekrar dönüp önümüzdeki öbür yolda, o uzun, korkunç yolda yeniden yürümemiz gerekmez mi - ebedi dönüşümüz gerekmez mi? -

Böyle konuştum, gittikçe yumuşak konuştum: çünkü kendi düşüncelerimden ve ard düşüncelerimden korkuyordum. Sonra, birdenbire, bir köpek uluması işittim yakında.

Böyle bir köpek uluması işitmiş miydim ben evvelce? Düşüncelerim geriye doğru koşuyordu. Evet! Çocukken, - en uzak günlerinde çocukluğumun:

- o zamanlar işitmiştim böyle bir köpek uluması. Görmüştüüm de köpeği: tüyleri diken diken, başı havada, titriyordu, köpeklerin bile hayaletlere inandığı o en sessiz gecedarısında:

- öyle ki, acımıştım ona. Tam o sıra dolunay, ölüm gibi sessiz, geçmişti evin üzerinden; tam o sıra durmuştu, bir yuvarlak ateş: - başkasının malı üstündeymiş gibi, düz damın üstünde hareketsiz: -

Bundan korkmuştu köpek: çünkü köpekler hırsızlara ve hayaletlere inanırlar. Ve yine böyle bir köpek uluması işitince, o acımayı duydum yeniden.

Nereye gitmişti şimdi cüce? Ya kapı? Ya örümcek? Ve

bütün o fısıldaşmalar? Rüya mı görmüştüm? Uyanmış mıydım? Vahşi kayalar arasında birdenbire yalnız kalmıştım, en ıssız ayışığında, tek başıma.

Fakat bir adam yatıyordu şurda! Ve işte! Köpek sıcıyor, tüylerini kabartıyor, inliyor,- işte gördü geldiğimi,- derken tekrar uludu, sonra tekrar bağırdı:- işitmiş miydim hen hiç evvelce köpeğin yardım için böyle bağırdığını?

Ve gerçek, bu gördüğüm şeyi ömrümde görmemiştim hiç. Kıvranan, boğulan, titriyen, yüzü gözü çarpılmış, ağzından kalın bir kara yılan sarkan, genç bir çobandı gördüğüm.

Bir yüzde ben bu kadar büyük tiksinti ve solgun korku görmüş müydüm hiç? Uykuya dalmıştı herhalde. Yılan da boğazına süzüldü,- soktu orasını ve takıldı kaldı orda.

Elimle yılanı asıldım, asıldım,- nafile! Çıkaramadım yılanı boğazından. O zaman bir bağırma koptu içimden:- Isır! Isır!

Kopar başını! Isır!- böyle bağıırıyordu içimdeki; korkum, nefretim, tiksintim, merhametim, bütün iyim ve bütün kötüm, böyle bağıırıyordu tek ses halinde içimden. -

Ey etrafımdaki cesur kişiler! Ey arayıcılar, araştırmacılar, ve içinizden kurnaz yelkenlerle henüz keşfedilmemiş denizlere açılanlar! Ey bilmece sevenler!

Çözün bana gördüğüm bilmeceyi, en yalnız kişinin görüntüsünü bana yorumlayın!

Çünkü o bir görüntüydü, önceden görmeydi:- sembol olarak o zaman gördüğüm neydi? Ve bir gün gelmesi gereken kimdir?

Boğazına böyle yılan süzülen bu çoban kimdir? Boğazına böyle en ağır, en kara şeyler girecek olan adam kimdir?

Fakat çoban, feryadımın öğütlediği üzere ısırıldı; adama-

kıllı ısırdı hem de! İyice uzağa tükürdü yılanın başını: - ve fırladı ayağa. -

Ne çobandı, ne insandı artık, - değişmiş biri, ışıkla çevrelenmiş biri, g ü l e n biriydi! Yeryüzünde hiç bir insan o n u n güldüğünce gülmemişti daha!

Ey kardeşlerim, bir gülüş işittim ki, insan gülüşü değildi, - ve şimdi. bir susuzluk kemiriyor beni, hiç bir zaman dinmiyecek bir hasret.

Bu gülüşe hasretim kemiriyor beni. Ah, nasıl tahammül ediyorum ben hâlâ yaşamıya! Ve nasıl tahammül edebilirim şimdi ölmeye! -

Zerdüşt böyle diyordu.

İSTENMİYEN MUTLULUK ÜZERİNE

Yüreğinde böyle bilmeceler ve acılıklarla Zerdüşt aşıyordu denizi. Ama, Mutlu Adalardan ve dostlarından dört sefer günü uzaklaştığında, bütün ızdırabını yenmişti: - muzafferce ve dimdik duruyordu yine kaderinin üstünde. Derken, neşe içindeki vicdanına Zerdüşt şöyle dedi:

Yalnızım yine, yalnız da olmak istiyorum, berrak gökle yalnız, ve açık denizle; ve ikindi oldu etrafımda yine. Dostlarımı bir ikindi vakti bulmuştum ilk defa; yine bir ikindi vakti bulmuştum onları ikinci defa da: - bütün ışıkların daha sessizleştiği saatte.

Zira gökle yer arasında yol alan her mutluluk, sığınacak ışıklı bir ruh arar artık: mutlulukla artık bütün ışıklar daha da sessizleşmiştir.

Ey ömrümün ikindisi! Bir zamanlar benim de mutluluğum vadiye inmişti sığınmak için: o zaman bulmuştu o açık, konuksever ruhları.

Ey ömrümün ikindisi! Nelerden geçmedim ben bir tek şeyim olsun diye: bu canlı fidanlığı düşüncelerimin, ve bu tan ağartısı en yüksek ümidimin!

Yoldaşlar arıyordu bir zamanlar yaratıcı, ve kendi ümidinin çocuklarını: bakın ki işe siz, önce kendisi yaratmadıkça, bulamıyacağı anlaşıldı onları.

Böylece ortasındayım ben eserimin, çocuklarıma gidiyorum ve onlardan dönüyorum: çocukları uğruna Zerdüşt mükemmelleştirmelidir kendini.

Çünkü insan ancak kendi çocuğunu ve kendi eserini sever candan; ve nerde kişinin büyük sevgisi varsa kendine, orda gebelik belirtisi vardır: böyle olduğunu görmüşüm bunun ben.

Çocuklarım benim daha birinci baharlarında yemyeşil, yanyana duruyor, ve birlikte sallanıyolar rüzgâr estikçe, bahçemin ve en iyi toprağımın ağaçları.

Ve gerçek! Nerde böyle ağaçlar yanyana dururlarsa, orda dır Mutlu Adalar!

Ama günün birinde sökeceğim onları, her birini kendi başına bırakacağım: yalnızlığı, direşmeyi ve öngörüü öğrensinler diye.

Budaklı ve eğri kıvrak bir sertlikle duracak her biri deniz kenarında, yenilmez hayatın bir canlı fener kulesi.

Orda, fırtınaların denize atıldığı ve dağ hortumunun su içtiği o yerde, her biri bir kez gündüz ve gece nöbeti tutacak, kendini denemek ve bilmek için.

Bilinmiş ve denenmiş olacak her biri, benim cinsimden ve benim soyumdan mı anlamak için: - uzun bir iradenin sahibi mi, konuşurken bile sessiz mi, ve verirken alacak şekilde mi veriyor: -

- ki bir gün benim yoldaşım olsun, yaratma ortağı ve

şenlik ortağı olsun Zerdüş'tün: - benim levhalarım benim irademi yazacak biri: tam mükemmelleşsin diye her şey.

İşte onunla, onun gibilerin uğruna mükemmelleştirmem gerek kendimi: onun için kaçınıyorum şimdi mutluluğumdan ve kendimi bütün mutsuzluklara sunuyorum, - son denemem ve bilinmem için.

Gerçek, tam vaktinde ayrıldım; gezginin gölgesi ve en uzun sıkıntı ve en sâkin saat, - hepsi bana dedi: «Tam vaktidir!»

Yel, üfledi anahtar deliğinden, bana dedi: «Gel!» Kapı kurnazca açılıverdi bana, dedi: «Git!»

Fakat ben çocuklarıma olan sevgiyle zincire vurulmuş yatıyordum: arzu kurmuştu bana bu tuzağı, sevgi arzusu - çocuklarımin kurbanı olayım, ve kaybedeyim kendimi onlarda diye.

Arzulayış, - benim için şimdi bu kendimi kaybetmek demek. Siz benimsiniz, çocuklarımin! Her şey güvenlik olacak bu sahiplikte ve arzudan eser bulunmayacak.

Ama sevgimin güneşi kuluçkaya yatmıştı üstümde, kendi özsuunda kaynayıp pişiyordu Zerdüş't, - gölgelerle şüpheler o zaman işte uçup gittiler üzerimden.

Ayaza ve kışa hasret duyuyordum artık: «Ah, o ayaz ve kış yine çatlatırsa, çadırdatsa beni!» diye iç çekiyordum: - derken buzlu sisler yükseldi benden.

Geçmişin, mezarlarını parçaladı, diri diri gömülmüş nice ıztıraplar uyandı: - kefenlere bürünmüş uyuyorlardı sadece.

Söyle sesleniyordu bana her şey belirtilerle: «Vaktidir!» Ama ben - iştmiyordum, tâ ki sonunda uçurumum kımıldadı ve düşüncem beni ısırdı.

Ah, benim düşüncem olan uçurumlu düşünce! Se-

nin kazdığını işitmiye ne zaman kuvvet bulacağım ve artık titremiyeceğim?

Senin kazdığını işittim, yüreğim ağzıma gelir! Senin susman bile boğacak gibidir sanki beni, ey uçurumlu suskun!

Henüz göze alamadım seni yukarı çağırmayı; seni beraberimde taşımam bana - yetti! Son aslan-havailiğini ve şakacılığını gösterecek kadar gücüm olmadı henüz.

Ağırlığın, bana hep yeterince korkunç geldi: ama bir gün bulacağım seni yukarı çağırarak gücü ve aslan sesini!

Kendimi bunda yenince, daha büyük olanda da yenmiş olacağım; ve bir zafer benim mükemmelleşmemin mührü olacak! -

Bu arada güvensiz denizlerde sürükleniyorum; tesadüf bana yaltaklanıyor, kaypak dilli tesadüf; öne doğru, arkaya doğru bakıyorum - son göremiyorum henüz.

Son savaşımın saati çalmadı daha, - tam şimdi mi çağlıyor yoksa? gerçek, sinsi bir güzellikle bakıyor bana her yandan denizle hayat!

Ey ömrümün ikindisi! Ey akşam - öncesi mutluluk! Ey açık denizlerdeki liman! Ey güvensizlikteki huzur! Nasıl şüpheliyim sizin hepinizden!

Gerçek, güvensizim sizin sinsi güzelliğinizden! Pek tatlı gülümseyişlerden şüphelenen aşık gibiyim ben.

En sevdiğini nasıl iterse, - sertliğinde bile ince, kısıkanç kişi, - öyle itiyorum ben de bu mutlu saati.

Çekil git, ey mutlu saat! Seninle istenmiyen bir mutluluk geldi bana! En derin ızdırabıma hazır duruyorum burda ben: - sen uygunsuz zamanda geldin!

Çekil git, ey mutlu saat! İyisini sen oraya sığın, - yanına çocuklarımın! Çabuk ol! Ve kutsa onları akşam olmadan benim mutluluğumla!

İşte, yaklaşıyor bile akşam : güneş batıyor. Çekil - mutluluğum benim! -

Böyle dedi Zerdüşt. Ve bütün gece mutsuzluğunu bekledi; boşuna bekledi ama. Gece berrak ve sâkin kaldı, mutluluksa yaklaştıkça yaklaştı ona. Fakat sabaha karşı, Zerdüşt gönlüne güldü de, alaylı alaylı dedi: «Mutluluk koşuyor ardımdan. Ben kadınlar ardından koşmadığımdan. Mutluluk halbuki, kadındır.»

GÜNEŞ DOĞMADAN

Ey üstümdeki gök, ey temiz ve derin gök! Ey ışıık uçurumu! Baktıkça sana, ilâhî arzularla titriyorum.

Yüksekliğine atmak kendimi - budur benim derinliğim! Saflığında gizlemek kendimi - mäsûmiyetim budur benim!

Güzelliğini bürür tanrı: öyle gizlersin sen de yıldızlarını. Konuşmazsın hiç: bilgeliğini böyle bildirirsin bana.

Kükriyen denizin üstünde dilsiz yükseldin bugün benim için; sevgin ve alçak gönüllülüğün, kükriyen ruhu-ma bir şey açıklar.

Güzelliğine bürünmüş, bir güzel geldin bana, söz söylemeden konuştun benimle, bilgeliğinde apaçık:

Ah, ruhunun bütün alçak gönüllülüğünü nasıl sezmez olurdu ben! Güneşten evvel geldin sen bana, ben yalnızlar yalnızına.

Başlangıçtan dostuz seninle: acıya, korkunçluğa ve yere ortağız; güneşe bile ortağız.

Birbirimizle konuşmayız, çok şeyler bildiğimiz için:

- sessiz dururuz birbirimize, bilgimizi birbirimize gülümseriz.

Benim ateşimin ışığı değil misin sen? Kavrayışımın eşi ruh sende değil mi?

Seninle birlikte öğrendik her şeyi; kendimizden öte kendimize yükselmeyi, ve bulutsuzca gülümsemeyi: -

altımızda zor ve gaye suç yağmur gibi akarken, pırıl pırıl gözlerle pek uzaklardan ta aşağılara bulutsuzca gülümsemeyi.

Ve ben yalnız dolaşırdım; geceleyin gönlüm o yanlış yollarda neyin açlığını çekerti? Dağlara tırmanırdım; kimdi aradığım, sen değilsen eğer dağbaşlarında?

Bütün dolaşmalarım ve dağlara tırmanışlarım ise: bir ihtiyaçtı sadece, beceriksiz birinin çaresiydi: - bütün iradem sadece uçmak isterdi, uçmak sana!

Geçen bulutlardan ve seni lekeliyen her şeyden olduğu kadar acep neye kin bağladım? Ve seni lekelediği için kendi kinime kin bağladım!

Nefret ederim geçen bulutlardan, - o sinsi vahşi kedilerden: ikimizin olanı, ahırlar onlar bizden, - o ulu, o sonsuz Evet-ve-Âmin demeyi.

Bu araçlardan ve karıştırıcılardan biz nefret ederiz, - o geçen bulutlardan: o yarım yamalak kişilerden, ne yürekten kutsamayı öğrenmiş ne de lânetlemeyi.

Ey pırıl pırıl gök, geçen bulutlarla lekeli görmekten seni, kapalı bir gök altında kapalı bir fıçıda otururum, göksüz bir uçurumda otururum daha iyi!

Ve çok kez, onları çentikli, şimşekten altın tellerle tutturmuş hasret duydum, gümbür gümbür davul çalım diye o kazan göbekleri üstünde: -

kızgın bir davulcu, senin Evet-ve-Âminini çaldılar diye benden! - ey üstümdeki gök, ey temiz ve pırıl pırıl

gök! ey ışık uçurumu! - benim Evet-ve-Âminimi çaldılar diye senden.

Zira gürültüleri, gök gürlemelerini ve fırtına sagnaklarını, bu sakin, kuşku kedi-dinlemesine yağ bulurum ben insanlar arasında da usul usul basanlara, yarım yamalak kişilere kin bağlarım en çok, kuşkulanan, durumsayan, geçen bulutlara.

Ve «kim kutsıyamazsa, lânetlemeyi öğrenecektir!» - bu duru öğreti bana duru gökten indi; bu yıldız, karanlık gecelerde bile durur göğümde.

Ama ben kutsıyanım ve Evet - diyenim, yeter ki sen kuşatmış ol beni, ey tertemiz, ey pırıl pırıl gök! Ey ışık uçurumu! - bütün uçurumlara götürürüm ben kutsal Evet - dememi.

Kutsayan biri olmuşum ben, Evet - diyen biri: bunun için de çok uğraştım ve uğraşıp durdum, bir gün ellerim kutsamak için serbest kalsın diye.

Benim kutsamam ama şudur: göğü gibi durmak her şeyin üstünde, yuvarlak çatısı gibi, mavi kubbesi ve ebedi güvenliği gibi durmak: kutsanır böyle kutsıyan!

Zira her şey ebediyet pınarında adlandırılır, iyi ile kötünün ötesinde; zâten iyi ile kötünün kendileri, kalımsız gölgelerdir, ıslak elemeler ve geçici bulutlardır ancak.

Gerçek, kutsamadır bu, küfür değil, dersem ki ben: «her şeyin üstünde tesadüf göğü durur, mâsumluk göğü, tehlike göğü, pervasızlık göğü.»

«Tesadüf» - en eski asaleti bu dünyanın; her şeye geri verdim onu ben: gaye köleliğinden kurtardım onları.

Bu hürriyeti ve göksel şenliği mavi bir kubbe gibi koydum her şeyin üstüne, o şeylerin üstünde ve o şeylerce iradesini yürüten bir «ebedi İrade» - olmadığını öğrettiğimde.

Bu pervasızlığı ve bu cinneti koydum o İradenin yeri-

ne, ben şunu öğrettiğimde: «Her şeyde imkânsız tek vardır, - aklauyarlık!»

Bir azıcık akıl, şüphesiz, yıldızdan yıldıza serpilmiş bir bilgelik tohumu, - her şeye karışmış bu maya: cinnet uğruna bilgelik karışmış her şey!

Bir azıcık bilgelik mümkün elbet; ama şu kutlu güvenliği buldum ben her şeyde: tesadüfün ayaklarıyla r a k s etmeyi yeğ buluyorlar.

Ey üstümdeki gök! Ey tertemiz, yüce gök! Tertemizliğindir bence senin, ebedi bir akıl-örümceğinin ve akıl - ağının olmaması: -

- bence ilâhi tesadüflerin raksettiği zemin olman, bence tanrılar masası olman, ilâhi zarlarla zar atanlar için! -

Kızardın mı ne o? Söylenmiyecek şeyler mi söyledim yoksa? Kutsayım derken yoksa küfür mü işledim?

Başbaşa olmamızın utancı mı yoksa seni böyle kızartan! - Gideyim mi, susayım mı diyorsun, şimdi - g ü n - d ü z geliyor diye?

Dünya derin: - daha derin, gündüzün sandığından. Gündüzün önünde söylenmez her şey. Ama gündüz geliyor: onun için ayrılalım!

Ey üstümdeki gök, ey utangaç! Ey parıl parıl yanan gök! Sen ey benim güneş doğmadan önceki mutluluğum! Gündüz geliyor: ayrılalım onun için! -

Zerdüş böyle diyordu.

KÜÇÜLTEN FAZİLET ÜZERİNE

1

Zerdüş karaya ayak bastığında tekrar, doğruca kendi dağına ve mağarasına gitmedi; dolaştı durdu epey, soru-

lar sordu bir çok, şunu öğrendi, bunu öğrendi, öyle ki kendisi hakkında, şaka yollu şöyle dedi: «Nice dolambaçlardan sonra yine kendi menbaina akan nehre bak!» Zira kendisinin yokluğunda, ne olduğunu öğrenmek istiyordu insanlara: daha büyümüşler miydi, daha küçülmüşler miydi. Ve bir gün bir sıra yeni ev gördü; şaşırdı ve dedi:

«Bu evler de ne ki? Her halde, ulu bir ruh kendi benzeri olarak kurmamış bunları!

Ahmak çocuğun biri bunları kendi oyuncak kutusundan mı çıkarmış yoksa? Başka bir çocuk bunları tekrar kutusuna koysa!

Ve şu oturma odalarıyla yatak odaları, - erkekler girip çıkabilirler mi oraya? İpek bebekler için yapılmış sanki bunlar; ya da kaçamak çimlenip başkalarının da çimlenmelerine müsaade edenler için.»

Ve Zerdüşt durdu ve düşündü. Nihayet hüzünlü hüzünlü dedi: «Her şey küçülmüş!

Alçak kapılar görüyorum her yerde: benim gibi olanlar geçebilirler onlardan hâlâ, ama - eğilmek zorundalar!

Ah, yurduma ne zaman döneceğim tekrar, - artık eğilmek zorunda kalmıyacağım, küçükler önünde eğilmek zorunda kalmıyacağım yurduma!» - Ve Zerdüşt içini çekti ve uzaklara baktı.

Aynı gün de, küçülten fazilet üzerine konuşmasını yaptı.

2

Bu halkın arasında dolaşıyorum ve gözümü dört açıyorum. Faziletlerine imrendiğim için affetmiyorlar beni.

Onlara: küçük insanlara küçük faziletler gerek, dedi-

gim için, - ve küçük insanların gerekliliğini anlamak bana güç geldiği için, ısıyorlar beni!

Yabancı bir çöplükte tavukların bile gagaladığı bir horoz gibiyim ben hâlâ burda: bu yüzden kızgın değilim ama bu tavuklara.

Bütün küçük sıkıntılara olduğum gibi, nazikim onlara da; küçüklere diken göstermek, kirpilerin akıl kârı gibi geliyor bana.

Akşamları ateşin başına oturduklarında, hepsi benden bahseder, - benden bahseder hepsi, ama beni hiç biri düşünmez!

Öğrendiğim yeni sessizlik şu: etrafımda kopardıkları yaygara, bir örtü seriyor düşüncelerime.

Bağırıyorlar aralarında: «Ne ister bu karanlık bulut bizden? Dikkat edelim aman, bir tâün getirmesin üstümüze!»

Ve geçenlerde, bana gelmek isteyen çocuğunu tutup çekti bir kadın: «Uzaklaştırın çocukları!» diye bağırdı, «böyle gözler çocukların ruhlarını yakar.»

Ben konuşurken öksürüyorlar: öksürmeyi sert rüzgârlara sir engel sanıyorlar, - saadetimin taşkınlığından haberleri bile yok!

«Zamanımız yok bizim henüz Zerdüş için» - böyle karşı çıkıyorlar; ama Zerdüş için «zamanı olmıyan» bir zamanın ne kıymeti olur?

Övseler bile beni: nasıl rahatlık duyarım ben onların övgüleriyle? Övgüleri onların dikenden bir kuşaktır bana: çıkarırken bile tırmalar beni.

Şunu da öğrendim onların arasında: öven, geri veriyormuş gibi davranıyor; gerçekte halbuki, daha çok verilmesini istiyor kendisine!

Ayağıma sorun, hoşlanıyor mu onların övgü ve ayart-

masından! Doğrusu, böyle ölçü ve tiktakla o, ne oynamak ister ne de sâkin durmak.

Küçük faziletlere ayartmak istiyorlar beni ve övüyorlar; küçük mutluluğun tiktaklarına kandırmak istiyorlar ayağımı.

Bu halkın arasında dolaşıyorum ve gözümü dört açıyorum; küçülmüşler, gittikçe de küçülüyorlar: - s a a d e t ve f a z i l e t öğretilerinden ö t ü r ü b u.

Zira, fazilette dahi alçak gönüllüdürler onlar, - rahatlıktır çünkü istedikleri. Rahatlıkla da alçak gönüllü fazilet uyuşur ancak.

Onlar da, gerçi, kendilerine göre adım atmayı, hem ileri doğru adım atmayı öğreniyorlar: onların topallaması diyorum buna ben. - Böylece, acelesi olanlara yollarında engel oluyorlar.

İçlerinden bir çokları da hem ileri doğru yürüyorlar, hem tutulmuş boyunlarıyla geriye bakıyorlar: pek seviyorum bunların üstüne üstüne koşmayı.

Yalan söylememeli ayakla göz, birbirinin üstüne de atmamalı yalanı. Ama küçük insanlar arasında yalan çok olur.

Aralarından bazıları istiyor, ama çoğu ancak isteniyor. Bazıları hakikidir, ama çoğu kötü oyuncudur.

Aralarında farkında olmadan oyunculuk edenler vardır, istemeden oyunculuk edenler de, - hakiki olanlar azdır daima, hele hakiki oyuncular.

Erkek azdır burda: onun için erkekleşmiye çalışır kadınları. Zira yeterince erkek olan ancak - kadındaki kadını kurtaracak.

Ve şu mürâiliği en kötüsü buldum içlerinde: emrendenler bile, hizmet edenlerin faziletlerini benimsiyorlar yalancıktañ.

«Hizmet ediyorum, hizmet ediyorsun, hizmet ediyorum» - idare edenlerin mürâilîği bile makamla böyle okur burda, - ve yazıklar olsun, ilk efendi de sadece ilk hizmetçiye hele!

Ah, gözlerimin merakı onların mürâiliklerine de takıldı; ve iyi sezdim onların bütün o sinek mutluluğunu ve güneşli pencere camlarındaki vızıltılarını.

O kadar iyilik, o kadar zayıflık görüyorum ki ben. O kadar doğruluk ve merhamet, o kadar zayıflık.

Kum taneleri nasıl birbirlerine karşı yuvarlak, doğru ve iyi olurlarsa, onlar da öyle yuvarlak, doğru ve iyi olurlar birbirlerine karşı.

Küçük bir saadeti alçak gönüllülükle kucaklamak, - «tevekkül» derler buna! gözlerinin ucuyla da bu ara alçak gönüllülükle yeni bir küçük saadet araştırırlar.

İçlerinden onlar, bir şeyi isterler en çok: kimsenin kendilerine zarar vermemesini. Onun için herkese yardıma hazırdırlar ve iyilik ederler herkese.

Ama «fazilet» de denilse, korkaklıktır bu. -

Ve bir kez sert konuşacak olsalar, bu küçük insanlar: seslerinin kısıklığını duyarım ancak, - seslerini kısar zira her esinti.

Kurnazdırlar doğrusu, faziletlerinin kurnaz parmakları vardır. Yumrukları yoktur ama: parmakları, kıvrılıp yumruk olmasını bilmezler.

Onlar için fazilet, alçak gönüllü yapan, uysallaştırandır: kurdu köpeğe ve insanı, insanın en ehli hayvanına çevirdiler onlar böylece.

«Ortaya koyduk biz iskemlemizi» - böyle der bana budalaca gülünsemeleri - «keyfi yerinde domuzlardan uzak olduğumuzca da uzağınız can çekişen döğüşçülerden.»

Ama buna ölçülülük denilse bile, - alel'âdeliktir. -

3

Bu halkın arasında dolaşıyorum ve nice sözler saçıyorum: fakat ne almasını biliyorlar bunları ne de saklamasını.

Neden şehvetle rezilete sövüp saymaya gelmedim diye şaşıyorlar; doğru evet, ben yankesicilere karşı uyarmıya da gelmedim!

Neden kurnazlıklarını bileyip sivriltmiye hevesli değilim diye şaşıyorlar: sesleri kulaklarıma taş kalemler gibi gıcırdayan ukalâ dümbeleklerinin sayısı yetmiyormuş gibi sanki!

Ve haykırdığımda: «Lânetleyin bütün ödleğ iblisleri içinizdeki, o ağlayıp sızlamak, el bağlamak ve tapınmak isteyen iblisleri» - basıyorlar feryadı o zaman: «Zerdüş'tanrısız.»

Ve asıl tevekkülü öğretenleri onların, feryad ediyorlar böyle: - tam onların kulaklarına haykırmaya bayılıyorum ben de: «Evet! Tanrısız Zerdüş'tüm ben!»

O tevekkülü öğretenler yok mu! Nerde cılız, hastalıklı ve uyuz varsa, bitler gibi sokulurlar oraya; ve sırf tiksintim önler beni onları kırmaktan.

Peki öyleyse! İşte benden onların kulaklarına denk vaız: tanrısız Zerdüş'tüm ben, ve derim: «Kim var ki benden tanrısız, öğretisinden zevk alayım?»

Ben tanrısız Zerdüş'tüm: dengimi nerde bulayım? Kendi iradelerini kendilerine verenler, ve tevekküle sırt çevirenler benim dengimdirler.

Tanrısız Zerdüş'tüm ben: her tesadüf kend i potamda kaynatırım. İyi pişince ancak memnunlukla onu ben kend i yemeğim sayarım.

Ve gerçek, nice tesadüfler çıkmıştır karşıma buyurur-

casına: ama iradem daha buyururcasına dil kullanmıştır onlara, - yalvararak dize gelmişlerdir o zaman -

- yalvararak barınak ve muhabbet istemişlerdir benden, yaltaklanarak şöyle demişlerdir bana: «Bak, ey Zerdüş, ancak dostun dosta gelmesi gibi!» -

Ne diye konuşuyorum ama, bende ki kulak kim-sede olmayınca! Bütün rüzgârlara haykırayım bari ben de:

Gittikçe küçülüyorsunuz, ey küçük insanlar! Ufalanıp gidiyorsunuz, ey rahat düşkünleri! Siz yok olacaksınız daha -

- nice küçük faziletleriniz yüzünden, nice küçük ihmalleriniz yüzünden, ve nice küçük tevekkülleriniz yüzünden!

Fazla esirgeyiş, fazla veriş: böyle sizin toprağınız! Bir ağacın ulu olması için halbuki, sert kayalar çevresini sert köklerle sarması gerekir!

İhmal ettiğiniz her şey de, bütün insan geleceğinin ağını dokur; hiçiniz bile geleceğin kanyla yaşıyan bir örümcek ağı ve bir örümcektir.

Ve siz alırken, çalar gibisiniz sanki, ey küçük fazilet-liler; halbuki düzenbazlar arasında dahi der ki şeref: «Soyamadığı yerde çalacaktır ancak kişi.»

«Verilir» - bu da bir tevekkül öğretisidir. Fakat ben si-ze derim, ey rahat düşkünleri: alınır, - ve gittikçe artarak alınacaktır sizden!

Ah, bütün yarım istemelerden vazgeçseniz de, ey-lemde olduğu gibi tembellikte de kararlı olsanız!

Ah, şu sözümü benim anlasanız: «Ne isterseniz ya-pın, - önce ama istiyebilen kişiler olun!

Kendiniz gibi sevin komşunuzu - önce ama kendini seven kişiler olun -

- büyük bir sevgiyle seven, büyük horgörüyle seven!
Böyle diyor tanrısız Zerdüş. -

Ne diye konuşuyorum ama, bendeki kulak kimsede olmayınca! Vaktinden bir saat evvel gelmişim ben buraya.

Bu halkın arasında ben kendimin müjdecisiyim, karanlık sokaklarda kendimin horoz-sesiyim.

Ama onların saati geliyor! Benimki de geliyor! Saattan saata küçülüyorlar, fakirleşiyorlar, kısırlaşıyorlar, - zavallı otlar! zavallı toprak!

Yakında da kuru otlar ve bozkır gibi duracaklar önümde, ve gerçek, bıacaklar kendilerinden - ve sudan çok ateşe hasret çecekler!

Ey mübarek şimşek saati! Ey öğle evveli sırrı! - Bir gün onları ben seğirten ateşlere, dilleri alevden habercilere çevireceğim : -

- yalım yalım dillerle bir gün onlar haber verecekler :
Geliyor, yakındır, o büyük öğle!

Zerdüş böyle diyordu.

ZEYTİN DAĞINDA

Kış, yaman müsafir, oturuyor evde benimle; mosmor ellerim onun dostça el sıkışından.

Saygı duyarım bu yaman müsafire, ama hoşlanırım da onu yalnız bırakmaktan. Hoşlanırım ondan kaçmaktan; yakasını kurtarır ondan, iyi koşarsa insan!

Sıcak ayaklarla, sıcak düşüncelerle rüzgârın esintisiz olduğu yere koşarım, - zeytin dağımın güneşli köşesine.

Gülerim orda yavuz müsafirime, sinekleri kovduğum için evimden ve nice ufak tefek gürültüyü susturduğu için severim de kendisini.

Tek sivrisineğin vızıltısına tahammül edemez, ikisinin-
kine hele hiç; sokakları bile ıssızlaştırır, öyle ki ayışığını
korku alır geceleyin sokaklarda.

Sert bir müsafirdir o, - ama saygı duyarım kendisine,
ve çıtkırıldımlar gibi, koca göbekli ateş putuna tapmam.

Put a tapmaktan yeğdir bir az dış takırdatmak! - böyle
diler benim yaradılışım. Hele o kızışmış, bugulanan, buğu
tüten ateş putlarından nefret ederim en çok.

Sevdiğimi, kışın daha çok severim yazdan; kış, evim-
de oturalı beri daha iyi ve daha yürekten alay ediyorum
düşmanlarımla.

Yürekten, gerçek, yatağıma sürünüp girerken bi-
le -: orda dahi gülüp oynasır benim gizli mutluluğum; al-
datıcı rüyam bile güler.

Ben bir, - sürünen ha? Ömrümde asla sürünmedim
ben kuvvetlinin önünde; ve yalan söylediğim olmuşsa eğer,
sevğiden söylemişimdir. Onun için keyifliyim kış döseğim-
de bile.

Kaba dösekten daha çok ısıtır beni yufka dөşek, yok-
sulluğumu kıskanırım zira. Kışın ise en vefalı odur bana.

Bir iblislikle başlarım her güne; soğuk su ile yıkana-
rak alay ederim kışla : bu yüzden homurdanır sert ev
arkadaşım.

Onu mum ışııyla gıdıklamaktan da hoşlanırım, göğü
kül rengi alacakaranlıktan sıyrıp çıkarsın diye sonunda.

Asıl sabahleyin iblisleşirim zira : kovanın kuyuda ta-
kırdadığı, ve atların kül rengi sokaklarda sıcak sıcak kış-
nedikleri o erken saatta : -

Sabırsızlıkla beklerim o zaman, nihayet yükselsin
önümde diye parlak gök, o karsakallı kış göğü, o koca-
mış, o ak başlı kişi, -

- kış göğü, o sâkin kış göğü, çok kez güneşini bile
gizliyen!

Uzun parlak sessizliği acep ondan mı öğrendim ben? Yoksa o mu benden öğrendi? Yoksa kendi kendimize mi bulduk her birimiz?

Bin katlıdır bütün iyi şeylerin kaynağı, - iyi, gülüp oynayan şeylerin hepsi neşeden sıçrarlar varlığına: nasıl mümkün olur bunu bir kez yapmaları sadece!

İyi ve gülüp oynayan bir şeydir de bu uzun sessizlik; ve kış göğü gibi, duru, yuvarlak - gözlü bir yüzden bakmak: -

- kış göğü gibi, kendinin güneşini, ve kendinin bükülmez güneş - iradesini gizlemek: gerçek, bu sanatı ve bu kış oynamasını iyi öğrenmişim ben!

Sessizliğimin, kendini sessizlikle ele vermemesini öğrenmiş olması, benim en gözde iblisliğim ve en gözde sanatım.

Sözler ve zarlarla takırdıyarak, o vekarlı bekliyenleri kandırırım ben: bütün o sert gözetleyicilerden sıyrılacak, iradem ile gayem.

Derinliğimi ve son gayemi göremesin kimse diye, - bu maksatla buldum ben uzun duru sükûtu.

Nice kurnazlar gördüm: kimse görmesin içlerini ve derinliklerini diye yüzlerini örtüp sularını bulandırıyorlardı.

Ama asıl bunlara çatıyorlardı en kurnaz şüphecilerle ceviz - kıranlar: bunların asıl avlıyorlardı en gizli sırlarını!

Fakat duru, dürüst, saydam kişiler - sessiz olanların en akıllıları bunlar bence: öyle derindir ki onların dişi, en duru su bile vurmaz açığa. -

Ey karsakallı, sessiz, kış göğü, ey üstümdeki yuvarlak - gözlü ak baş! Ey gönlümün ve gönül şenliğimin gök-sel sembolü!

Ve altın yutmuş biri gibi gizlemem gerekmez mi kendimi, - açmasınlar diye gönlümü?

Etrafımdaki bu kıskanç ve zararlı kişiler fark etmesinler diye uzun bacaklarımı, tahta ayaklıklar taşımam gerekmez mi?

Bu dumanlı, rahat düşkünü, tükenmiş, küflü, küskün ruhlar, - bunların hasedi nasıl katlanabilir benim saadetime!

Onun için zirvelerimin buzunu ve kışını gösteririm onlara sadece - dağımın bütün güneş kemerlerini kuşandığını değil!

Kış fırtınalarımın ıslığını iştirirler onlar sadece - hasret içinde, ağır, kızgın güney rüzgârları gibi, sıcak denizlerden de geçtiğimi değil.

Başıma gelen kazalara ve tesadüflere acırlar da onlar: - ama benim sözüm şu: «Bırakın gelsin bana tesadüf: küçük bir çocuk gibi mäsümdür o!»

Nasıl tahammül ederlerdi benim saadetime onlar, kazalarla kış cefalarıyla, ayı kürkü şapkalar ve karlı göklerin örtüleriyle sarmasaydım şayet saadetimin çevresini!

- ben kendim acımasaydım onların merhametine, o kıskanç, o zararlı kişilerin merhametine!

- ben kendim onların önünde iç çekmeseydim, soğuktan dişlerimi takırdatmasaydım, ve merhametleriyle kendimi sabırla sardırmasaydım!

Bilgece tatlı huyluluğu ve iyiliğidir bu benim ruhumun: kışlarını ve buz fırtınalarını saklamak; soğuktan mayasıl olmuş yerlerini de saklamaz.

Kimine göre, yalnızlık, hasta kişinin kaçışıdır; kimine göre de, hasta kişilerden kaçıştır.

Varsın etrafımdaki bütün bu zavallı, şaşı serseriler

işitsinler benim kış soğuğuyla dişlerimi takırdatıp iç çektiğimi! Böyle iç çekerek ve diş takırdatarak kaçarım ben onların sıcak odalarından.

Varsın acısınlar da bana soğuktan mayasıl olmuş yerlerim yüzünden, iç çeksinler benimle: «Bilgi buzundan donup ölecek daha!» - böyle ağlaşırlar.

Bu arada ben sıcak ayaklarla oradan oraya koşarım zeytin dağımda benim: türkü söylerim zeytin dağımın güneşli köşesinde, alay ederim her türlü merhametle. -

Zerdüşt böyle türkü söylüyordu.

GEÇİP GİTME ÜZERİNE

Böylece, bir çok milletler ve şehirler içinden ağır ağır geçerek, Zerdüşt dolambaçlı yollardan dönüyordu dağlarına ve mağarasına. Ve işe bakın, büyük şehrin kapisına da uğradı farkına varmadan. Fakat burda, ağzı köpüren bir deli, uzanmış ellerle ona doğru fırladı ve yolunu kesti. Halkın, «Zerdüşt'ün maymunu» dediği aynı deliydi bu: çünkü Zerdüşt'ten dilin ifade ve âhengi üzerine bir şeyler öğrenmişti ve onun bilgelik hazinesinden ödünç almaktan da hoşlanmıyor değildi. Ve deli, şöyle dedi Zerdüşt'e:

Ey Zerdüşt, büyük şehir burası: hiç bir şey bulamazsın burda, her şeyini kaybedersin.

Ne diye geçmek istersin bu bataklıktan? Ayaklarına acı! İyisi mi tükür şehrin kapisına, ve - dön geri!

Yalnızların düşünceleri için cehennemdir burası: büyük fikirler canlı canlı kaynatılır burda ve ufalanıncaya kadar pisirilir.

... duvgular cürür: kupkuru duygu-

Duymuyor musun...
aşevlerinin kokusunu? Boğazlanmış ...
tutmuyor mu bu şehir?

Sarkık ve kirli paçavralar gibi ruhların asılı olduklarını görmüyor musun? - Bu paçavralardan da gazeteler yapılıyorlar!

İşitmiyor musun ruhun burda nasıl bir söz oyunu haline geldiğini? İğrenç söz çirkefi kusuyor ruh! - Bu söz çirkefinden de gazete yapıyorlar.

Birbirlerini amansız kovarlar da, bilmezler nereye! Kızdırırlar da birbirlerini, bilmezler neden! Mangırlarını tıngırdatırlar, altınlarını şingırdatırlar.

Üşürler, inbikten çekilmek sularla ısınmak isterler: ısınırlar da, donmuş ruhlarla serinlemek isterler; hepsi hasta ve acılıdır halk oyu yüzünden.

Bütün hırslarla kötülükler yurt tutmuştur burda; ama burda faziletli de vardır; işe yarar faydalı bir çok faziletler: -

Kâtip parmaklı ve oturup beklemeden sertleşmiş kaba etli, göğse takılan yıldızcıklar ve yastıkla beslenmiş kalçasız kızlarla kutsanmış bir çok faziletler.

Burda bol bol dindarlık da vardır, Ordular Tanrısı önünde bol bol sofuca tükrük yalama ve dalkavukluk da.

Zira «tâ yukarlardan» damlar yıldız ve bağışlıyan tükrük; her yıldızsız göğüs çünkü yukarların hasretini çeker .

Aydın, saray halkı vardır, saray halkının da uyduları: fakat saraydan çıkan her şeye tapar dilenci takımı, ve işe yarar dilenci faziletleri.

«Hizmetçiyim, hizmetçisin, hizmetçiyiz» - işe yarar her fazilet hükümdara böyle tapar: hak ettiği yıldız dar göğsüne takılsın diye nihayet!

Ama ay, dönen durur dünyaya ait her şeyin etrafında

hükümdar da döner böylece dünyaya en çok ait olanın etrafında - buysa, bezirgânın altını.

Ordular Tanrısı külçe altın tanrısı değildir; hükümdar düşünür, bezirgâna - yürütür!

Işıklı, kuvvetli ve iyi ne varsa sende, onların aşkı için, ey Zerdüşt! Tükür bu bezirgânlar şehrine ve dön geriye!

Burda kan pis, ılık ve köpüklü akar bütün damarlarında: bütün ayaktakımının birlikte kaynaştığı bu büyük çöplüğe, bu büyük şehre tükür!

Basık ruhlar ve daracık göğüsler, keskin gözler ve ya-pışkan parmaklar şehrine tükür, -

- bu yılışıklar, utanmazlar, yazı ve sözle palavra atan-lar, azgın muhterisler şehrine: -

- bütün çürümüş, rezil, şehvet düşkünü, geçmiş şüpheli, içi geçmiş, sararıp solmuş, dalavereli şeylerin birlikte kokuştugu yere:

- büyük şehre tükür ve dön geri! -

Fakat burda, Zerdüşt ağzı köpüren delinin sözünü kes-ti ve ağzını kapadı. -

«Sus artık!» diye bağırdı Zerdüşt. Uzun zamandır iç-renirim konuşmandan, davranışından!

Ne diye kendin kurbağa ve karakurbağa olacak kadar uzun oturdun bataklık kenarında?

Pis, köpüklü, bataklık kanı akıyor mu damarların-da, böyle vakvaklamasını ve küfretmesini öğrenmişsin ma-dem?

Neden çekilmedin ormana? Ya da neden toprağı sür-medin? Yeşil adalarla dolu değil mi deniz?

Horgörünü senin ben hor görüyorum; beni uyardın da, neden uyarmadın kendini?

Yalnız sevgiden kanatlanacak benim horgörüm ve uyaran kuşum: yoksa bataklıktan değil!

Benim maymunum diyorlar sana, ey ağzı köpüren deli: halbuki sana ben homurdanan domuzum derim, - deliğe övgümü bile bozuyorsun, homurdanmanla. -

Neydi seni homurtan ilk önce? Kimse çünkü yeterince pohpohlamadı seni: - onun için yayıldın bu çirkefe, daha çok homurdanma bahanen olsun diye, -

- daha çok intikam alman için bahanen olsun diye! İntikam almak çünkü, ey kendini beğenmiş deli, senin bütün köpürmen; iyi anladım seni ben!

Fakat deli sözlerin senin, zarar verir bana, haklıyken dahi! Ve Zerdüşt'ün sözleri yüz kere doğru çıksa: benim sözlerime sen hep haksızlık edersin!»

Böyle dedi Zerdüşt; büyük şehre baktı sonra, içini çekti ve sustu uzun zaman. Nihayet şöyle dedi:

Ben yalnız bu deliden değil, bu büyük şehirden de iğreniyorum. Bunda da, onda da, - ne düzeltilecek, ne de bozulacak bir şey var.

Yazık bu büyük şehre! - Onu yakacak ateş sütununu görsem keşke şimdiden!

Çünkü böyle ateş sütunları görülmeli büyük öğleden önce. Ama bunun kendi vakti ve kendi kaderi vardır. -

Fakat şu öğüdü vereyim sana, ayrılırken, ey deli: bir yerde sevemiyorsa artık insan - geçip gitmeli ordan! -

Böyle dedi Zerdüşt ve geçip gitti delinin ve büyük şehrin önünden.

DÖNMELER ÜZERİNE

1

Ah, daha geçenlerde şu çayırda yeşil ve rengârenk duran her şey sararıp solmuş ve bozlaşmış bile! Ne kadar

da çok ümit balı taşımıştım burdan ben kovanlarıma!

O genç gönüllerin hepsi kocamışlar şimdiden, - kocamış da değiller! Sadece bezgin, bayağı, ve rahat düşkün olmuşlar: - şöyle açıklıyorlar bunu: «Bizler sofulaştık yeneden.»

Daha geçenlerde, sabah erkenden cesur adımlarla koşar gördüm onları: fakat bilgilerinin ayakları yorulmuş, şimdiyse iftira ediyorlar sabah cesurluklarına bile!

Gerçek, içlerinden bir çokları eskiden çengi gibi oynattırlardı ayaklarını; göz kırpardı onlara bilgeliğimin gülüşü: - düşündüler sonradan. Şimdiyse iki büklüm görüyorum onları, - haça doğru sürünürken.

Küçük sinekler ve genç şairler gibi çırpınırlardı ışıgın ve hürriyetin etrafında eskiden. Biraz yaşlandılar, biraz üşüdüler: şimdiyse sırra bürünmüş, mırıldar lapacılar oldular.

Beni yalnızlık bir balina gibi yuttu diye, yürekleri umutsuzluğa düşmüş olmasın? Kulakları uzun zaman hasret içinde beni, benim boru seslerimi ve çığırtnan bağırma-larımı bey h u d e y e r e dinlemiş olmasın?

- Ah! Yürekleri sürekli yiğit ve şen olanlar azdır hep; böylelerinde ruh sabırlıdır da. Ötekilerse, korkaktırlar!

Ötekiler: bunlar çoğunluktadırlar her zaman, o alel', âde lüzumsuz ve fazla kişiler, - hepsi korkaktırlar bunların! -

Benim soyumdan olan, benim soyumdakilerin başından geçenlerle karşılaşır yolunda: onun için de ilk yoldaşları cesetler ve soytarılar olacaktır.

İkinci yoldaşlarıysa, - bunlar, biz ona inananlarımız derler kendilerine; yaşıyan bir sürü, epey muhabbet, epey cinnet, epey toyca ibadet.

İnsanlar arasında benim soyumdan olan, bu inananla-

ıa gönöl bağlamamalı; insanoglunun vefasızlığını ve yüreksizliğini bilen, bu baharlara, bu renkler içindeki çayır-lara inanmamalı!

Başka türlü yapabilselerdi, başka türlü isterlerdi de. Yarım yamalaklar bozarlar her bütünü. Sararıp solmuşsa yapraklar, - ağlanacak bunda ne var!

Bırak dökülsünler, düşsünler bırak, ey Zerdüş, ağlama da sen! Daha yeğ hatta aralarında hışırdıyan rüzgârlarla essen, -

- es o yapraklar arasında, ey Zerdüş, de ne varsa sararıp solmuş daha tez uzaklaşsın senden!

2

«Bizler sofulaştık yeniden» - bu dönmeler böyle itiraf ederler; bazıları da daha bunu itiraf edemiyecek kadar korkaktırlar.

Gözlerinin içine bakarım onların, - yüzlerine ve kızaran yanaklarına karşı söylerim onların: dua eden kişiler oldunuz sizler yine!

Halbuki dua ayıptır! Herkese değil, ama sana, bana ve vicdanı kafasında olan her kişiye. Ayıptır sana dua etmek!

İyice bilirsin sen: içindeki korkak iblis, ellerini kavuşturup kucağına koyan ve rahatını arzuluayan: - bu korkak iblis seni kandırır: «Allah vardır!»

Böylelikle sen ışıktan korkanların, ışıқта rahat edemiyenlerin soyuna katılmış olursun: her gün artık kafanı karanlığa ve sise daha derin gömmen gerekir!

Ve gerçek, iyi seçtin sanatını: çünkü tam şimdi uçurlar gece kuşları yeniden. Işıktan korkan bütün kişile-

rin saati erişti, akşam ve istirahat saati, - «istirahat etmedikleri» saat.

Sesini duyuyorum ve kokusunu alıyorum : avlanma ve alay halinde yürüyüş saatları erişti, yaban avı için değil ama, uysal, aksak, pısırik, sessizce ayak basanların, sessizce dua mırıldananların avı için. -

- duygulu riyakârlar avı için : kuruldu yine gönül için bütün fare kapanları! Ve nerde bir perde kaldırsam, bir gece-pervanesi fırlıyor ordan.

Bir başka gece-pervanesiyle sinmiş olmasın oraya? Her yerde zira küçük toplulukların kokusunu alıyorum; ve nerde bir küçük odacık varsa, yeni sofular vardır orda, sofuların kokusu vardır.

Yanyana otururlar uzun akşamlar bunlar ve derler : «Küçük çocuklar gibi olalım haydi yine ve 'Sevgili Tanrı' diyelim!» - ağızları ve mideleri bozulmuştur onların sofu şekerciler tarafından.

Uzun akşamlar yahut, kurnaz, pusuya yatan, öteki örümcek!ere akıl veren, ve «iyi ağ örülür haçların altında!» diyen bir örümceği seyrederek.

Bütün gün yahut, bataklıklar kıyısına otururlar kamış oltalarla ve derin sınırlar kendilerini bundan ötürü; ama balık olmıyan yerde balık avlıyana sığ bile demem ben!

Yahut yaşlı kadınlardan ve övgülerinden bıktığı için, saziyla genç kızların gönüllerine girmek isteyen bir ozandan sofuca ve sevinçle saz çalmayı öğrenirler.

Karanlık odalarda yahut, ruhların kendisine gelmelerini bekleyen bilgili bir yarı-deliden ürpermeyi öğrenirler, - ruh halbuki büsbütün kaçıp gider ordan!

Yahut, hazin rüzgârlardan seslerin hüznünü öğrenmiş ihtiyar, aylak aylak dolaşan, hırlaya mırlaya kaval çalan

birini dinlerler; rüzgâr misali çalmakta, hazin nağmelerle hüznü vaaz etmektedir şimdi o.

Bazılarıysa gece bekçileri bile olmuşlardır: artık boru çalmayı ve geceleri dolaşıp çoktandır uykuya dalmış eski şeyleri uyandırmasını bilirler.

Bahçe duvarının dibinde beş söz işittim dün gece bu eski şeyler üzerine: ihtiyar, mahzun, kavruk gece bekçileri söylüyorlardı bunları.

«Bir baba olarak yeterince bakmıyor o çocuklarına: insan babaları daha iyi yaparlar bu işi!» -

«İyice ihtiyar! Hiç bakmıyor artık o çocuklarına,» - diye cevap verdi öteki gece bekçisi.

«Çocukları v a r mı ki? Bunu kimse ıspatlayamaz kendisi ıspatlamazsa şayet! Ne zamandır isterim bunu şöyle bir adamakıllı ıspatlamasını.»

«İspatlamasını mı? Şimdiye dek bir şey ıspatlamış gibi sanki! İspatlamak ona güç gelir; kendisine inanılmasına çok önem verir o.»

«Evet! Evet! İnanç sevindirir onu, kendisine inanç. Böyledir bu ihtiyarlar için! Bizler için de böyledir ya!» -

Böyle konuştular aralarında, iki ihtiyar gece bekçisi ve ışık-ödleği, ardından da hazin hazin öttürdüler borularını: bunlar oldu dün gece bahçe duvarının dibinde.

Bana gelince, katılıyordum ben gülmekten, kalbim fırlayıp gidecek gibiydi; ama nereye gideceğini bilmiyordu da çöküverdi diyaframın içine.

Gerçek, eşekleri sarhoş gördükçe, ve gece bekçilerinin Tanrıdan böyle şüphe ettiklerini duydukça katılasıya gülmekten, - bundan olacak benim ölümüm.

Bütün bu şüphelerin vakti çoktan geçmedi mi? Bugün artık kim uyandırabilir böyle eski, uyuklayan, ışıktan kaçınan şeyleri?

Çoktan sonu geldi eski tanrıların : - gerçekten de güzel, neşeli ve tanrıca bir son!

Bir «alacakaranlığa» salıp da kendilerini ölmediler onlar, - insanların uydurmasıdır o! Aksine: güle güle bir zamanlar öldürdüler onlar kendilerini!

Bir tanrının kendi ağzından en dinsizce sözün çıktığı zaman oldu bu, - o söz şu: «Bir tek Tanrı vardır! Benden gayri tanrıların olmayacaktır!» -

- yaşlı, kabasakal, kıskanç bir Tanrı böyle unuttu kendini : -

Bütün tanrılar gülüştüler o sıra, tahtlarında sallandılar ve bağııştılar: «Tanrının değil, tanrıların olması değil midir asıl tanrılık?»

Varsın kulağı olan işitsin. -

Böyle konuştu Zerdüş, o sevdiği «Alaca İnek» denilen şehirde. Çünkü burdan mağarasına ve hayvanlarına ulaşması için yeniden, iki günlük yolu vardı ancak; ama gönlü, yuvaya dönüşün yakınlaşmasından ötürü, sürekli sevinç içindeydi.

YUVAYA DÖNÜŞ

Ey yalnızlık! Yuvam benim, yalnızlık! O kadar uzun zaman yaşadım ki yaban ellerde bir yaban olarak, sana mümkün değil göz yaşlarımla dönmek!

Analar gibi korkut beni şimdi parmağınla; şimdi analar gibi gülümse bana; yalnızca de ki şimdi bana : «Kimdi o vaktiyle bir kasırğa gibi uzaklaşan benden? -

- kimdi o ayrılırken haykıran : «Pek uzun zaman kaldım yalnızlıkla başbaşa; susmayı unuttum böylelikle!» Şimdi öğrendin mi bari onu?

«Ey Zerdüşt, biliyorum her şeyi: biliyorum kalabalık içinde, ey tek kişi, benim yanımda olduğundan daha kimsesiz kaldığını!

«Kimsesizlik başka şey; yalnızlık daha başka şey: b u - n u öğrendin sen artık! İnsanlar arasında hep yaban ve garip kalacağını da:

«- severlerken dahi seni yaban ve garip: çünkü her şeyden çok onlar, hoş görü isterler!

«Burda halbuki, kendi ocağında, kendi evindesin; her şeyi söyleyebilirsin burda, bütün nedenleri dönebilirsin ortaya; hiç bir şey utanmaz burda gizli, katılmışmış duygulardan.

«Her şey okşarcasına yaklaşır burda senin konuşma ve tatlı yüz gösterir sana: binmek ister çünkü sırtına. Her sembolle burda her gerçeğe varırsın.

«Dosdoğru ve açıkça konuşabilirsin burda her şeyle: gerçek, övgü gibi gelir kulaklarına sözleri, her şeyle dosdoğru konuşanın!

«Başka şeydir halbuki kimsesizlik. Hatırlar mısın hani, ey Zerdüşt? Kuşunun senin üstünde çılgılık attığını, ormanda kararsız, nereye gideceğini bilmeden, bir cesedin yanbaşıda durduğunu: -

«- dediğini: 'Hayvanlarım yol göstereyim bana! İnsanlar arasında yaşamayı, hayvanlar arasında yaşamaktan daha tehlikeli buldum': - B u y d u işte kimsesizlik!

«Ve hatırlatır mısın, ey Zerdüşt? Adanda oturduğunu, boş kovalar arasında bir şarap kuyusu başında durduğunu, susuzlara verdiğini, dağıttığını, bağışladığını, sebil ettiğini:

«- en sonunda kendinin sarhoşlar arasında susuz kalıp geceleyin sızlandığını: «Almak daha mübarek değil midir vermekten? Çalmaksa almaktan daha mübarek?» - B u y d u işte kimsesizlik!

•Ve hatırlar mısın, ey Zerdüş? En sessiz saatının erişip seni senden öte sürdüğünü ve uğursuz bir fısıltıyla dediğini: •Konuş da paramparça ol!• -

* - bütün beklemini ve susmanı sana dert ettiğini, ancak gönüllü cesaretini kırdığını: Bu ydu işte kimse-sizlik!• -

Ey yalnızlık! Yuvam benim, yalnızlık! Ne mutlu ve muhabbetli söylüyor sesin bana!

Soru sormayız biz birbirimize, birbirimize sızlanmayız; açık kapılardan açıkça geçeriz beraberce.

Her şey açık ve durudur çünkü sende; saatlar bile daha hafif ayaklarla koşarlar burda. Çünkü karanlıkta zaman, aydınlıkta olduğundan daha ağır gelir insana.

Bütün varlığın sözleri ve söz-kutuları açılıverir burda bana: bütün varlık söz olmak ister burda, bütün oluş burda konuşmayı öğrenmek ister benden.

Aşağıda halbuki, - beyhudedir her türlü konuşma! Unutma ve geçip gitme en iyi bilgeliktir orda: bunu öğrendim ben artık!

İnsanoğlundaki her şeye akıl erdirmek isteyen, girişmek zorundadır her şeye. Bunun için ama ellerim çok temizdir benim.

Nefeslerini bile onların teneffüs etmek istemem; yazık ki, gürültüleri ve ağız kokuları içinde onların bunca zaman kaldım!

Ey etrafımdaki mübarek sessizlik! Ey etrafımdaki temiz kokular! Ah, ne derin bir göğüsten temiz nefesler çekiyor bu sessizlik! Bu mübarek sessizlik, nasıl dinliyor, ah!

Oysa aşağıda, - her şey konuşur orda, kimse bir şey dinlemez. Biri şayet canlar çalıp ilân etse bilgelliğini, pazar yerindeki bezirgânlar mangır şingirtılarıyla bastırırlar o sesi!

Her şey konuşur onların arasında; nasıl anlayacağını bilmez artık kimse. Her şey düşer suya; derin pınarlara artık bir şey düşmez.

Her şey konuşur onların arasında, hiç bir şey başarıya erişmez ve sona ermez. Her şey gıdıklar, ama sessizce oturup yuvada civciv çıkaracak kim artık?

Her şey konuşur onların arasında, konuşmayla her şey bastırılır. Ve daha dün zamana ve zamanın dışına sert gelen şey, bugünün insanların ağızlarından, çiğnenmiş ve didik didik sarkar bugün.

Her şey konuşur onların arasında, her şey ele verilir. Ve bir zamanlar derin ruhların sırrı ve gizliliği denilen şey, bugün sokak çığırtganlarıyla öbür kelebeklere ait.

Ey insanoglu, ey şaşılacak şey! Ey karanlık sokaklardaki gürültü! Tekrar ardımda kaldın benim : - en büyük tehlikem ardımda kaldı!

Hoşgörülle merhamet oldu hep benim en büyük tehlikelerim; insanoglunun hepsi de hoşgörü ve merhamet ister.

Örtbas edilmiş gerçeklerle, deli elleriyle ve mecnun, sevdalı bir gönülle, ve merhametin küçük yalanlarıyla bezemiş : - böyle yaşadım ben hep insanlar arasında.

Kılık değiştirmiş oturdum aralarında, tahammül edebilmek için onlara, hazırdım kendimi inkâra, seve seve de derdim kendime : «Tanımıyorsun sen insanları, a mecnun!»

Aralarında yaşayınca kişi insanları unuttur : hepsinde öngörünüş pek fazladır insanların, - uzağı gören, uzağa hasret gözler orda neylesin!

Beni yanlış anladıklarında ise, ne deliymişim ben, kendimden çok onları hoşgördüm : kendime karşı alışıktım katı davranmıya çünkü, ve kendimden öç alırdım sık sık bu hoşgörümünden ötürü.

Her yerim zehirli sineklerle sokulmuş ve sayısız kötülük damlalarıyla bir taş gibi oyulmuş: böyle oturdum aralarında ben onların, yine de derdim kendime: «Mâsûmdur her küçük şey kendi küçüklüğünden ötürü!»

Hele hele kendilerine «iyiler» diyenlerin, en zehirli sinekler olduklarını farkettim: tam bir mâsûmluk içinde sokarlar onlar, tam bir mâsûmluk içinde yalan söylerler; nasıl insafli davranabilirlerdi onlar bana karşı!

İyiler arasında yaşayan her kişiye yalan söylemeyi öğretir merhamet. Bütün hür ruhlar içinde merhamet havayı boğucu hale getirir. İyilerin ahmaklığı zira dipsizdir.

Kendimi ve zenginliğimi gizlemeyi, - b u n u öğrendim işte ben orda, aşağıda: herkesi çünkü ruh yoksulu buldum. Merhametimin yalanıydı her birinde seçtiğim, -

- herkeste görür ve kokusunu alırdım, kendisi için yeter ruh olan şey nedir, fazla ruh olan şey nedir!

Katı bilgelerine: bilge derdim, katı değil, - sözleri yutmayı böylece öğrendim ben.

Mezarcılarına: araştıranlar ve deniyenler derdim, - böylece öğrendim ben sözleri değiştirmeyi.

Kendileri için hastalıklar kazarlar, mezarcılar. Pis kokular sinmiş durur eski molozlar altında. Bataklığı karıştırmamalı. Dağlarda yaşamalı.

Mes'ut burun delikleriyle dağ-hürriyetini teneffüs ediyorum yeniden. Kurtuldu nihayet burnum insanoğlunun bütün kokularından!

Köpüklü şarapla gıdıklanır gibi, sert meltemlerle gıdıklanan ruhum, a k s ı y o r , - a k s ı r ı y o r ve haykırıyor kendine sevinç içinde: «Çok yaşa!»

Zerdüş böyle diyordu.

ÜÇ KÖTÜLÜK ÜZERİNE

1

Rüyamda, son gördüğüm sabah rüyamda, bir burunda duruyordum bugün, - dünyadan öte; bir terazi tutuyordum elimde ve dünyayı tartıyordum.

Yazık ki penbe seher geliverdi erkenden : parıltılarıyla uyandırdı beni, o kıskanç! Hep kıskanır o benim sabah rüyamın kızıl parıltılarını.

Vakti olan ölçebilir, iyi bir tartıcı tartabilir, kuvvetli kanatlar erişebilir, ilâhi ceviz - kıracağıyla ne olduğu sezi-
lebilir : dünyayı rüyam böyle buldu : -

Rüyam, o cesur gemici, yarı gemi, yarı kasırğa, kelebek gibi sessiz, şahin gibi sabırsız : nasıl sabır gösterdi ve zaman buldu bugün dünyayı tartmak için!

Yoksa gülen, bütün «sonsuz dünyalar» la alay eden, uyanık gündüzbilgeliğim, gizlice konuşmuş olmasın onunla? Der ki çünkü o : «Kuvvetin olduğu yerde hükmü geçen sayıdır : onun daha çok kuvveti vardır.»

Nasıl güvenle bakıyordu rüyam bu fâni dünyaya, ne merak, ne arzu, ne korku duyarak, ne yalvararak : -

- kocaman yuvarlak bir elma kendini sunuyordu sanki elime, - serin, yumuşak, kadife kabuklu, olgun bir altın elma : - böyle sunuyordu kendini bana dünya : -

bir araç işaret ediyordu sanki bana, geniş dallı, kuvvetli iradeli, yorgun yolcular için bir dayanak ve bir ayak dinlendireceği gibi bükülüp eğilmiş bir ağaç : - böyle duruyordu dünya benim bulunduğum burunda : -

- nârin eller bir mücevher kutusu getiriyordu sanki bana, - mahcup, tapınan gözlerin zevk alması için açık bir

mücevher kutusu : böyle sundu dünya bugün bana kendini : -

- insan sevgisini ürkütüp kaçırarak kadar bilmecemsi değil, insan bilgeliğini uyutacak kadar çözümlü değil :
- insanca iyi bir şey gibi göründü bugün bana dünya, hak-
kında bunca kötü şeyler söylenen dünya!

Dünyayı böyle tarttığım için bugünün seherinde, ne kadar müteşekkirim sabah rüyama! İnsanca iyi bir şey gibi geldi bu rüya bana, bu gönüller tesellıcisi!

Gündüzün de yapabileyim diye aynı işi, ve ondaki en iyi şeyi öğrenebileyim diye, en kötü üç şeyi teraziye vuracağım şimdi ve insanca bir güzel tartacağım. -

Kutsamayı öğreten, lânetlemeyi de öğretmiştir: en çok lânetlenen üç şey nedir peki dünyada? Bunları vuracağım teraziye.

Şehvet, hükmetme ihtirası ve bencil-
lik: bu üç şeydir bugüne dek en çok lânetlenmiş, kötü şöhret edinmiş, ve iftiraya uğramış, - bu üç şeyi ben insanca bir güzel tartacağım.

Pek âlâ! İşte üzerinde durduğum burun, orda da deniz işte, - yuvarlana yuvarlana bana doğru gelen, dağınık tüy-
lerle ve yaltaklanırcasına, o koca, vefalı, sevdiğim o yüz başlı ejder köpek! -

Pek âlâ! Burda işte yuvarlanan denizin üstünde tutu-
nacağım teraziyi: bir de şahit seçiyorum seyretsin diye, seni, ey sevdiğim yalnız ağaç, seni, en baygın kokulu, ge-
niş kemerli ağaç, seni seçiyorum!

Şimdi, hangi köprüden geçer geleceğe? Yüksek, alçağa
hangi zorlamayla eğilir? En yüksek bile, daha da yük-
selmesini zorlayan nedir? -

İşte terazi dengede ve hareketsiz: üç ağır soru attım
içine; üç ağır cevap öbür kefedede.

2

Şehvet: bedeni horgören kıl gömleklilerin hepsi için bir diken ve bir kazık o; bütün ötedünyalılarca «dünya,» diye lânetlenen de: karışıklık ve yanlışlık hocalarının hepsiyle alay eder, onları aldatır çünkü o.

Şehvet: ayaktakımı için, üzerinde kavrulunan, ağır ağır yanan ateş; bütün kurt yeniği odunlar ve pis kokan paçavralar için, her an yanar bir ocak.

Şehvet: hür gönüller için, mäsüm ve hür bir şey, bahçe saadeti yeryüzünün, şükran-taşması bütün gelecekte hâle.

Şehvet: sararıp solmuşlar için ancak bir zehirdir o; aslan-iradeliler için ama, kalbe kuvvet veren en iyi bir ilâç, saygıyla saklanan şaraplar şarabı.

Şehvet: daha yüksek bir saadetle en yüksek ümidin büyük bir sembolü olan saadet. Nice kişilere zira vaadedilmiştir evlilik, evlilikten de fazlası, -

- birbirine kadınla erkekten daha yabancı olan nice kişilere: - ama kim kavramıştır tamamiyle kadınla erkeğin birbirlerine ne derece yabancı olduklarını!

Şehvet: düşüncelerimi lâkin, kelimelerimi hatta, çitlerle çevirmek isterim ben: domuzlarla kabasofular girmesinler diye bahçeme! -

Hükmetme ihtirası: katı yürekliilerin en katı yürekliisindeki alevden kamçı; en zâlimlerin kendilerine ayırdıkları zâlim işkence; tutuşmuş büyük ateşlerin karanlık yalazı.

Hükmetme ihtirası: en kendini beğenmiş milletlerin

sirtına konan atsineği; her belirsiz faziletle alay eden; her atın ve her gururun sirtına binen.

Hükmetme ihtirası: çürümüş ve kof şeylerin hepsini kırıp parçalıyan depresyon; badanalı kabirleri darmadağın eden gürüldiyen, gümbürdüylen, cezalandırıcı; mevsimsiz cevapların yanındaki şimşekten soru işareti .

Hükmetme ihtirası: bakışı önünde sürünür, eğilir, köleleşir insan, ve yılanla domuzdan daha aşağılık olur: - büyük horgörü haykırır nihayet içinden - ,

Hükmetme ihtirası: büyük horgörüü öğretlen korkunç öğretici, şehirlerin ve imparatorlukların yüzlerine karşı vaazeden «Defol!» - içlerinden şu feryad kopuncaya kadar: «Defolayım!»

Hükmetme ihtirası: ama temizlere ve yalnızlara, ve kendi kendine yeten yüksekliklere doğru ayartırcasına süzülen, yeryüzü göklerine ayartırcasına penbe saadetler çizen bir aşk gibi parıl parıl yanan.

Hükmetme ihtirası: ama yüksek olan, kudret uğruna eğilmiye hasretse, kim ihtiras der ki buna! Gerçek, marazlı ya da düşkünlük sayılacak bir şey yoktur böyle bir hasrette, böyle bir eğilişte!

Yalnız olan o yüce her zaman yalnız ve kendi kendine yeter kalmasın diye; dağlar vadilere, yükseklerin rüzgârları da ovalara insinler diye: -

Ah, kim bulacak bu türlü bir hasrete uygun vaftiz ve fazilet adını! «Armağan Eden Fazilet» - adlandırılmıyanı Zerdüş böyle adlandırmıştı bir zamanlar.

Şu da olmuştu o zaman, - gerçekten de ilk kez oluyordu bu! - Zerdüş'ün sözleri kutsamıştı bencilliği, kudretli bir ruhtan kaynıyan sağlam ve sağlıklı bencilliği: -

- o denli kudretli bir ruhtan ki, etrafındaki her şeyin

ayna kesildiği bedene, yüce, güzel, yenen, zindeleşen bedene sahip :

- kıvrak, inandırıcı beden, bir rakseden ki, sembolü ve özü kendi - kendine - neşelenen ruhtur. Böyle bedenlerle ruhların kendi - kendine - neşelenmesi, «fazilet» adını verir kendine.

Sanki kutsal korulara sığınır gibi, bu türlü kendi - kendine - neşelenme, iyi ve kötü sözlerine sığınır; saadetine taktığı adlarla kovar yanından horgörülmiye lâyık her şeyi.

Korkak olan her şeyi kovar yanından; der ki: «Kötü - işte budur korkak olan!» Hep kederli, ah çeken, şikâyet eden, en küçük çıkarları toplıyan, horgörünür ona.

Hüzünlü her bilgeliği de horgörür o: çünkü gerçek, karanlıkta çiçeklenen bilgelik vardır, bir gece - gölgesi bilgeliği ki, şöyle ah eder hep: «Her şey boş!»

Çekingen güvensizliği de aşağılık görür o, bakışlar ve eller yerine yeminler isteyen herkesi de: pek fazla çekingen bilgeliği de öyle, - korkak ruhların kârıdır çünkü bu.

Kolayca gönül alan, köpek gibi hemen sırtüstü yatan, alçak gönüllü kişiler, daha da aşağılık görülür onca; ve alçak gönüllü, köpekçe, sofu ve kolayca gönül alan bilgelik de vardır.

Kendini asla savunmıyan, zehirli tükürkle kötü bakışları yutan, aşırı sabırlı, her şeye katlanan, her şeye kanaat eden kişilerse, büsbütün tiksiniç ve iğrenç gelirler ona: kölelerin kârıdır da bu onun için.

İster tanrıların ve tanrı tekmelerinin önünde, ister insanların ve budala insan fikirlerinin önünde köleleşilsin: her türlüşüne tükürük köleliğinin bu kutlu bencillik!

Kötü: böyle der o her süklüm püklüm ve aşağılıkçasına köleleşene, - serbestliği kalmıyan kırpışan gözlere,

kederli gönüllere, ve o kalın, korkak dudaklarla öpen sahte alçak gönüllülük biçimine.

Sahte bilgelik : böyle der o, kölelerin, ihtiyarların ve bitkinlerin tasladıkları bilgeliğe; hele bütün o kötü, saçma sapan papas martavallarına!

Sahte bilgiler halbuki, bütün papaslar, dünya - bezginleri, kadın ruhlu ve köle ruhlu olanlar, - ah, nasıl kötü oyunlar oynamıştır hep bencillığe onların dalavereleri;

Tam bu olacaktı işte fazilet, fazilet buna denecekti, - bencillığe kötü oyun oynamak! Ve «feragat» - buna sahip olmayı istiyorlardı. haklı olarak, bütün o dünya - bezgini korkaklar, o haç - örümcekleri!

Bütün bunlar için ama gündüz geliyor işte, değişme, hüküm kılıcı, büyük öğle: nice şeyler çıkacak o zaman meydana!

Ben'in sağlam ve kutsal, bencilliğin de mübarek olduğunu bildiren, gerçek, o da falcı gibi söyler bildiğini: «Bakın, geliyor, yakrında, büyük öğle!»

Zerdüş böyle diyordu.

AĞIRLIĞIN RUHU ÜZERİNE

1

Dilim benim - halkın dilidir: pek kaba, pek içten gelir konuşmam hanımevlâdı züppelere. Daha da yabancı gelir sözlerim mürekkep - balıklarıyla kalem - tilkilerine.

Elim benim - deli elidir: vay haline masalarla duvarların ve deli süslemeleriyle deli karalamalarına yeri olan her şeyin!

Ayağım benim - at ayağıdır; dere tepe tepirim ve tı-

ris giderim sağa sola kırlar boyunca, dört nala da kalktım mı şeytanın tâ kendisi olurum hazdan.

Midem benim - kartal kursağı mı ki acep o? Kuzu eti zira en sevdiği. Bir kuş kursağı şüphesiz.

Mâsum ve az şeylerle beslenir, uçmaya, uçup gitmeye hazır ve sabırsız, - böyleyim ben artık: bunda bir azcık kuşça taraf bulunmasın olur mu hiç!

Ağırlığın ruhuna düşman olmam hele, tam kuş tabiatıdır işte bu: - gerçekten de can düşmanı, baş düşman, doğuştan düşman olmam! Ah, nerelere uçmadı ki, nerelere sapmadı ki şimdiye dek düşmanlığım!

Bir türkü çağırabilirdim ben bunun üstüne - çağıracağım da: yalnız da olsam boş bir evde, kendi kulaklarım için söylemem gerekse de.

Başka türkücüler de vardır, elbet, ancak dolu bir evin gırtlaklarını yumuşattığı, ellerini konuşturduğu, gözlerini mânâlandırıldığı, gönüllerini uyandırdığı: - bunlara benzemem ben. -

2

İnsanlara günün birinde uçmayı öğretecek kişi, bütün sınır taşlarını yerlerinden oynatacaktır; bütün sınır taşları havaya uçacaktır önünde onun; yeniden vaftiz edecektir o yeryüzünü, - «hafif» adıyla.

Devêkuşu en sür'atlı attan daha hızlı koşar, başını da ama iyice sokar ağır toprağa: henüz uçamıyan insan da böyledir işte.

Yeryüzüyle hayat ağır gelir ona, böyle ister ağırlığın ruhu da! Oysa hafif olmak, bir kuş olmak isteyen kendini sevmelidir: - böyle öğretirim ben.

Hastaların, illetlilerin, sevgisiyle değil elbet : onlarda zira, kendini sevmeye bile pis kokar!

İnsan kendini sevmesini, - böyle öğretirim ben - sağlam ve sağlıklı bir sevgiyle sevmesini öğrenmelidir : kendine tahammül edebilsin, âvârelik etmesin diye.

«Komşu sevgisi» adını verir kendine bu türlü âvârelik : bu sözler en sunturlu yalan ve mürâilik olmuştur bugüne dek, herkese yük olanlar arasında hele.

Gerçek, kendini sevmesini öğrenmek, bugünlük yarınlik bir emir değildir. Aksine, o bütün sanatların en incesi, en kurnazı, en yükseği ve en sabırlısıdır.

Çünkü senin sahip olduğun senden iyice saklıdır, ve bütün defineler içinde en son kazılanı, kişinin kendi definesidir, - ağırlığın ruhu böyle gerektirir.

Beşikteyken henüz, ağır sözler ve ağır kıymetler ayrılır hissemize : «iyi» ile «kötü» - derler böyle derler bu çeyize. Onun uğruna bağışlanır yaşamamız.

Bunun için katlanılır küçük çocukların yaklaşmalarına, vaktinde mâni olunsun diye kendilerini sevmelerine, - ağırlığın ruhu böyle gerektirir.

Bizlerse, - hissemize ayrılanı, yalçın dağlar üzerinden, güçlü omuzlar üstünde taşır götürürüz. Terlediğimizde de şöyle derler bize : «Evet, ağır bir yükür hayat!»

Ağır yük olan halbuki, sırf kendisidir insanın! Yabancı bir sürü şey taşır çünkü omuzlarında. Deve gibi diz çöküp adamakıllı yük vurdurur sırtına.

Hele güçlü, yük taşıyan, saygı sahibi insan : bir sürü yabancı ağır söz ve kıymetler yüklenir o, - hayat artık ona bir çöl gibi gelir!

Gerçek! kendimize ait nice şeylere de güç gelir katlanmak! Ve insanın içindeki bir çok şeyler, istiridyeye benzer, - iğrenç, kaygan ve güç kavranması; -

- öyle ki, asil süslerle bezenmiş asil bir kabuğun ara-

cılığı gerekir onlara. Şu sanatı da öğrenmesi gerekir ama insanın: bir kabuğa, güzel bir görünüşe, kurnaz bir kör-lüğe sahip olmayı!

Öte yandan, nice kabukların değersiz, zavallı ve pek kabuk olmaları yüzünden, bir çok şeyler aldatıcıdır in-sanda. Pek çok gizli kalmış iyilik ve kudret hayal bile edilmez; en seçkin lezzetli yemekler, tadacak kimse bu-lamazlar!

Bunların en seçkinleri, kadınlar, bilirler bunu: biraz şişman, biraz zayıf, ah, ne denli bir alınyazısı bağlı bu ka-darcık şeye!

İnsanoğlunu bulup meydana çıkarmak güç, kendi ken-dini bulup meydana çıkarmak hele daha da güç; çok kez zekâ yalan söyler ruha dair. Ağırlığın ruhu böyle gerek-tirir.

Ama kendini bulup çıkarmıştır meydana, şöyle diyen: Bu benim iyimdir, benim kötumdür: bununla o susturmuş olur şöyle diyen köstebekle cüceyi: «Herkes için iyi, herkes için kötü.»

Gerçek, her şeye iyi, ve bu dünyaya dünyaların en iyi-si diyenleri de sevmem ben. Tam - tatmin - edilmişler de-rim ben onlara.

Her şeyin tadına bakmasını bilen tam-tatmin-edilmişlik: zevklerin en yükseği değildir bu! «Ben,» «Evet» ve hayır demesini öğrenmiş inatçı, güç beğenir dillere ve midelere saygı duyarım ben.

Halbuki her şeyi çiğneyip hazmetmek - ta kendisidir bu domuzluğun! Her zaman «Yİ-A» demek - sırf eşekleri ve eşek gibilerin öğrendiğidir bu! -

Koyu sarı ile ateş kızılı, - benim zevkim böyle is-ter - bütün renklere karıştırır kanı. Oysa, evini beyaza badanalan kişi, beyaz badanalı bir ruhu açıklar bana.

Mumyalara âşık olur kimi, kimi de hayaletlere: ikisi

de düşmandır her türlü ete ve kana, - ah, ne kadar aykırı ikisi de benim zevkime! Kanı severim çünkü ben!

Herkesin tükürüp kustuğu yerde de oturup barınmak istemem: budur işte zevkim benim, - hırsızlarla yalancılar arasında yaşamayı yeğ bulurum yoksa. Kimsenin altın yoktur ağzında.

Bütün tükrük - yalayanlar ama, daha da iğrenç gelirler bana; gördüğüm en iğrenç insana da «asalak» adını verdim: sevmek istemiyor, sevğiden geçiniyor ama.

Hepsine bahtsız derim ben onların ki, tek yolları vardır seçecek: ya kötü hayvanlar olmak, ya da kötü hayvan terbiyecileri. Böyleleri arasında ben ev kurmak istemem.

Hep beklemek zorunda olanlara da bahtsız derim ben, - aykırıdırlar bunlar benim zevkime, - bütün vergicilerle bezirgânlar, kırıllar, ve öbür toprak bekçileriyle dükkân bekçileri.

Gerçek, ben de öğrendim beklemeyi, mükemmelen de hem, - ama ancak kendimi beklemeyi. Her şeyden evvel de ayakta durmayı ve yürümeyi, koşmayı ve sıçramayı, tırmanmayı ve raksetmeyi öğrendim ben.

Benim öğretim ama şudur: günün birinde uçmak isteyen, ayakta durmayı ve yürümeyi, koşmayı, tırmanmayı ve raks etmeyi öğrenmelidir önce: - uçmaya kalkışmakla insan uçamaz!

Nice pencerelere tırmanmayı öğrendim ip merdivenlerle, çevik bacaklarla yüksek direklere tırmandım: bilginin yüksek direkleri üstünde oturmak küçük mutluluk gibi görünmedi bana hiç; -

- yüksek direkler üstünde alevcikler gibi titremek: küçük bir ışık şüphesiz, yolunu kaybetmiş gemicilerle kazaya uğramışlar için ama büyük bir teselli!

Türlü yollarda yürüyerek türlü usullerle eriştim en

gerçeğime: gözlerimin kendi uzaklığımı süzüp araştırdığı yükseklığe ben tek merdivenle çıkmadım.

Ve yolumu başkalarından ancak istemiye istemiye soruşturdum hep, - zevkime aykırı düşmüştür bu her zaman! Yolların kendilerine sorup denemeyi yeğ tuttum ben.

Bir deneme ve bir soruşturma olmuştur benim bütün yolculuklarım: - gerçek, kişi böyle soruşturmaya cevap vermeyi de öğrenmelidir! Ama, bu, - benim zevkim işte:

- ne iyi ne kötü bir zevk, ama artık kendisinden utanmadığım, gizlemediğim, benim zevkim.

«Budur benim yolum işte, - ya sizinki nerede?» Böyle cevap verdim bana «yolu» soranlara. Çünkü bir tek yol - yoktur ki!

Zerdüşt böyle diyordu.

ESKİ VE YENİ LEVHALAR ÜZERİNE

1

Oturmuş bekliyorum burda, eski kırık levhalarla yarı yazılmış yeni levhalar etrafımda. Ne zaman çalacak benim saatım?

- aşağılara iniş saatım, batış saatım: bir daha gitmek istiyorum çünkü insanlara.

O saati bekliyorum işte şimdi ben: benim saatimin eriştiğini bana gösteren belirtiler görünmeli çünkü önce - yani, gülen aslanla güvercin sürüsü.

Vakti olan biri gibi konuşuyorum bu arada kendime. Kimse yeni bir şey söylemiyor bana: ben de o halde kendimi anlatayım kendime,

2

İnsanlar arasına geldiğimde, bir eski kibrin üstüne kurulmuş buldum onları: hepsi de, insan için iyi ile kötünün ne olduğunu çoktandır bildiklerini sanıyorlardı.

Fazilete dair her türlü konuşma köhne, yavan geliyordu onlara; iyi uyumak istiyen ise yatmadan önce «iyi» ile «kötü» den söz ediyordu.

Şunu öğrettiğimde bozdum ben bu uykuyu: iyi ile kötünün ne olduğunu hiç kimse bilmiyor henüz: - meğerki yaratıcı ola!

- Yaratıcı olan lâkin, insanın hedefini yaratan, yeryüzüne mânâsını ve geleceğini verendir: iyi ile kötünün yaratıcısı odur ancak.

Ve onlara köhne kürsülerini ve o köhne kibrin oturduğu bütün yerleri altüst ettirdim; büyük fazilet üstadlarına, azizlerine, şairlerine ve dünya - kurtarıcılarına güldürdüm onları.

Onları yüzü gülmez bilgelerine ve kara bir korkuluk gibi hayat ağacına tünemiş herkese güldürdüm.

Büyük mezar-yoluna oturdum onların, leşlerle akbabaların yanına hem de - ve bütün geçmişlerine ve geçmişlerinin çürüyen, çöküp giden ihtişamına güldüm.

Gerçek, tövbe vaizleri ve deliler gibi gazap ve lânet yağdırdım bütün büyüklüklerine ve küçüklüklerine onların. Ah, kendilerindeki en iyi şey o kadar küçük ki! Ah, o kadar küçük ki kendilerindeki en kötü şey! - onun için güldüm.

Dağlarda doğan, bilge hasretim, böyle haykırıp güldü içimden; yabani bir bilgelik, gerçekten! - kanat çırpın büyük hasretim benim.

Ve pek sık alıp götürdü o beni ötelere, yukarlara ve

uzaklara, kahkahalar arasında: o zaman işte ben güneş sarhoşu sevinçler arasından bir ok gibi uçtum titriyerek:

- henüz hiç bir rüyada görülmemiş uzak geleceklere, sanatçının tahayyül edebildiğinden daha sıcak güneylere, - raks ederken tanrıların bütün elbiselerinden utandıkları yerlere: -

- ben böyle sembollerle konuşayım, şairler gibi duraklayıp kekeliyeyim: utanıyorum, hani doğrusu, şair olmak zorunda kaldığım için hâlâ!

Her oluşun bana tanrılar raksı ve tanrılar havailiği gibi görüldüğü, dünyanınsa, başiboş, coşkun mu coşkun, kendine doğru kaçtığı yerlere: -

- nice tanrıların ebedi kaçışmaları ve yeniden birbirlerini aramaları olarak, mutlu çelişmeleri, yeniden söyleşmeleri, birbirleriyle yeniden ahbaplaşmaları olarak nice tanrıların: -

Bütün zamanın bana ânların kutlu bir alayı gibi görüldüğü, zaruretin hürriyetin ta kendisi olduğu, hürriyetin dikenleriyle mutlu mutlu oynadığı yerlere: -

Eski iblisimi ve baş düşmanımı, ağırlığın ruhunu ve onun bütün yarattıklarını: zoru, kanunu, ihtiyacı, sonucu, amacı, iradeyi, iyiyi ve kötüyü yeniden bulduğum yerlere: -

Zira üzerinde raks edilecek, raks edilip geçilecek bir şey bulunması gerekmez mi? Çeviklerin, en çeviklerin uğruna, köstebekler ve hantal cücelerin olması gerekmez mi? -

3

Yine orda, yolda buldum «Üstüninsan» sözünü, ve orda anladım insanın aşılması gereken bir şey olduğunu,

- insanın bir gaye değil, bir köprü olduğunu: yeni

penbe seherlere götüren yollar diye öğlelerinden ve akşamlarından sevinç duyduğunu :

- Zerdüşt'ün büyük öğleye dair sözünü ve insanoğlunun üstüne gün batımının son kırmızı ışıkları gibi gerdiğim her şeyi.

Gerçek, yeni gecelerle birlikte onlara yeni yıldızlar da gösterdim; ve bulutlarla gündüz ve gece üstüne şen renkli bir otağ gibi gerdim gülmeyi.

Onlara benim bütün hulyalarımı ve emellerimi öğrettim : insanoğlunda küçük parça olan, bilmece ve korkunç tesadüf olan her ne varsa, bir bütün halinde tertipleyip birleştirmeyi; -

- şair olarak, bilmece - çözen ve tesadüf - kurtaran olarak, geleceği yaratmayı öğrettim onlara, ve yaratarak bütün geçmiş i kurtarmayı.

İnsanoğlunun geçmişini kurtarmayı ve her türlü «Böyle idi» yi değiştirmeyi, tâ ki şöyle desin İrade : «Ama ben böyle istedim! Ben böyle istiyeceğim -»

- buna kurtarma dedim ben; yalnız buna kurtarma demeyi öğrettim ben. -

Kendi kurtuluşumu bekliyorum şimdi ben -, son defa gidebiliyim diye onlara.

Bir daha gitmek istiyorum çünkü insanlara : onların arasında batacak benim güneşim; ölürlen vereceğim onlara en seçkin hediyemi!

Güneşten öğrendim bunu ben, tam batarken, o zenginler zengini: tükenmez zenginliğinden o dem altın boşaltır denize, -

- en fakir balıkçı bile altın küreklerle çeksın diye sandalını! Çünkü gördüm de bir gün bunu ben, seyrine dalıp uzun uzun ağladım. -

Güneş gibi batacak Zerdüşt de : oturup bekliyor o şim-

di burda, eski kırık levhalarla yarı - yazılmış yeni levhalar etrafında.

4

Bak, yeni bir levha işte : ama benimle birlikte onu vadiye ve etten yüreklere taşıyacak kardeşlerim nerede? -

Şöyle ister. en uzak kişilere duyduğum büyük sevgim: esirgeme komşunu! İnsan aşılması gereken bir şeydir.

Bir çok yolları ve usulleri vardır aşmanın: ona bak sen! Ama bir soytarı şöyle düşünür ancak: «İnsanın üstünden de atlanabilir.»

Komşunda bile üstün ol kendine: kendinin koparıp alabileceğin bir hakkı ise müsaade etmiyeceksin sana veremelerine!

Senin yaptığını kimse yapamaz tekrar sana. Bak, misliyle mukabele yok.

Kendine emir veremiyen, itaat edecektir. Bir çokları ise kendilerine emir verebilirler, ama kendilerine itaatta pek geridirler!

5

Şudur arzusu asil ruhların: bedavadan bir şey istemezler onlar, hayatı hele.

Halk yığımından olan bedava yaşamak ister; bizlerse, hayatın kendini verdiği bizler, - karşılık olarak en iyi neyi verebileceğimizi düşünüyoruz hep!

Gerçekten de asil bir söz şu: «Ne vaad ettiyse bize hayat, biz o vaadi hayat için saklarız!»

Zevk vermediği yerde insan zevk almak istememelidir. Zevk almak istememelidir de!

Zevk alma ile mâsûmluk en utangaç şeylerdir zira. İkisi de istemez aranmayı. İnsanda olmalı bunlar, - ama suçla elem arasa insan, yeğdir! -

6

Ey kardeşlerim, daima kurban edilir ilk doğan. Bizlerse ilk doğanlarız, şimdi!

Gizli sunak taşları üstüne akar hepimizin kanımız, eski putlar şerefine hepimiz yanarız ve kızartılırız.

En iyi olan ne varsa kendimizde henüz körpe: eski damakları gıdıklar bu. Etimiz yumuşak, derimiz kuzu derisi: - nasıl olur da o eski putperest - rahipleri imrendirmeyiz!

İçimizde oturur hâlâ, kendi ziyafeti için bizde mevcut en iyi şeyi kızartan o eski putperest-rahip. Ah, kardeşlerim nasıl, kurban olmazlar ilk doğanlar!

Ama soyumuz böyle ister bizim; ve kendilerini esirgemek istemiyenleri severim ben, bütün sevgimle severim ben batıp yok olanları: karşıya zira onlar geçerler. -

7

Doğru olmak - az kimse olabilir böyle! Olabilen de istemez! İyilerse hiç olamazlar.

Ah, bu iyiler! İyi kimseler asla doğruyu söylemezler. Böyle iyi olmak bir hastalıktır ruh için.

Boyun eğerler, bu iyiler, teslim olurlar; yürekleri tak-

lit eder, ruhları itaat eder: oysa itaat eden dinlemez kendini!

İyilerin kötü dedikleri bütün şeyler bir araya gelmeli ki bir hakikat doğsun: iyi kardeşlerim, sizler de yeterince kötü müsünüz bu hakikat için?

Ahlıgan cüretkârlık, uzun güvensizlik, zalim Hayır, tiksinti, canlıyı vurmak, - ne kadar seyrek gelir bütün bunlar bir araya! Böyle tohumdan ama çıkar hakikat ortaya!

Şimdiye dek her bilgi azaplı vicdan dibinde bitmiştir! Parçalayın, parçalayın, ey sezen kişiler, eski levhaları!

8

Suyun üstünde tahtalar dururken, köprü ile parmaklık nehrin bir kıyısından öbür kıyısına uzanırken, inanılmaz, doğrusu, şöyle diyene: «Her şey akıyor.»

Ahmaklar bile yalanlar onu. «Ne» derler ahmaklar, «her şey akıyor mu?» Tahtalarla parmaklıklar suyun üstünde ya!»

«Nehrin üstünde her şey yerinde durur, nesnelerin bütün kıymetleri, köprüler, kavramlar, bütün «iyi» ile kötü» ler: hepsi yerinde durur bunların!» -

Bir gelsin hele yaman kış, o nehir-terbiye edicisi, en akıllılar bile öğrenirler o zaman güvensizliği; ve doğrusu, yalnız ahmaklar değildir o zaman şöyle diyen: «Her şey, kımıldamadan durmuyor mu?»

«Aslında her şey kımıldamadan durur» - tam bir kış-öğretisidir bu, kısır bir devre için iyidir, kış uykusuna yatanlar ve ocak başında pinekliyenler için büyük bir tesellidir.

«Aslında her şey kımıldamadan durur» - bunun a k s i n i vaazeder ama eriten rüzgâr!

Eriten rüzgâr, bir boğa bu, sapan boğası değil, - azgın bir boğa, kızgın boynuzlarla buz kıran bir yıkıcı! Halbuki buz - köprüleri çökertir!

Ey benim kardeşlerim, ak mıyormu şimdi her şey? Bütün parmaklıklar ve köprüler çökmedi mi suya? Kim tutunur hâlâ «iyi» ile «kötü» ye?

«Yazık bize! Selâm bize! Eriten rüzgâr esiyor!» - Böyle vaaz edin, ey benim kardeşlerim, bütün sokaklar boyunca!

9

Bir eski vehim vardır, iyi ile kötü denir adına. Falcılarla yıldızlardan talih okuyanlar çevresinde döndü bu vehmin çarkı bugüne dek.

Bir zamanlar insanoğlu falcılarla yıldızlardan talih okuyanlara inandı: ve onun için inandı şuna: «Her şey kaderdir: yapacaksın, yapmalısın çünkü!»

Sonra tekrar güvensizlik duydu bütün falcılarla yıldızlardan talih okuyanlara; ve onun için insanoğlu inandı şuna: Her şey hürriyettir: yapabilirsin, istiyorsun çünkü!»

Ey kardeşlerim, yıldızlara ve geleceğe dair bugüne dek sadece vehim sahibi olunmuştur, bilgi değil; ve onun için iyi ile kötüye dair bugüne dek sadece vehim sahibi olunmuştur, bilgi değil!

10

«Çalmıyacaksın! Öldürmiyeceksin!» - bu gibi sözlere kutsal denilirdi bir zamanlar; önünde diz çökülüp baş eğilir, ve ayakkabı çıkarılırdı.

Sorarım ama sizlere : neresinde görülmüştür dünyanın bu gibi kutsal sözlerden daha yavuz hırsız ve katil?

Bütün hayatın kendisinde dahi yok mudur çalma ile öldürme? Ve bu gibi sözlerle kutsal demekle, öldürülmüş olmuyor mu gerçeğin kendisi?

Yoksa bütün hayatı inkâr eden ve onun aksini öğütliyen şeye kutsal diyen bir ölüm vaazı mıydı? - Ey kardeşlerim, parçalayın, parçalayın benim için eski levhaları!

11

Bütün geçmişe karşı duyduğum merhamet, terkedilmiş gördüğumdendir onu, -

- her gelen kuşağın kendine köprülük etmiş her şeyi yeniden yorumlayan, o kuşağın lütfüne, ruhuna ve çılgınlığına terkedilmiş!

Lütfüyle ve amansızlığıyla, bütün geçmişi kendine bir köprü, bir müjdecî, bir haberci, ve bir horoz sesi olmaya sıkıştırıp zorlayan büyük bir zorba, kurnaz bir canavar çıkabilir ortaya.

Şu ama başka bir tehlikedir ve başka bir merhametimidir benim: - yığından olanın düşünceleri, dedesine kadar geri gider, - dedesiyle birlikte halbuki zaman da durur.

Bütün geçmiş böylece terkedilir: öyle olabilir ki zira, bir gün yığın hâkim olur da, sığ sularda boğar bütün zamanı.

Onun için, ey kardeşlerim, bütün yığınlara ve zorbalığa karşı duracak ve yeni levhalara yeniden «asil» sözünü yazacak bir yeni asalet gerek.

Yeni asalet için nice asil kişiler ve nice çeşit

asiller gerek! Ya da, benzetmeceyle dediğim gibi bir zamanlar: «Tanrının değil, tanrıların olması, tanrılığın ta kendisidir!»

12

Ey kardeşlerim, sizleri takdis ediyor ve yeni bir asaletin yolunu gösteriyorum sizlere: sizler geleceği doğuranlar yetiştirenler, ve ekenler olacaksınız; -

Gerçek, hırdavatçıların altınıyla hırdavatçılar gibi satın alabileceğiniz bir asalet değil; fiyat biçilen her şeyin değeri azdır çünkü.

Nereden geldiğiniz değil, fakat nereye gittiğiniz olsun bundan böyle şerefınız! Sizi aşmayı arzuluyan iradeniz ve ayaklarınız, - yeni şerefınız bunlar olsun!

Gerçek, bir şehzadeye hizmet etmiş olmanız değil - ne önemi var şehzadelerin artık! - yahut daha sağlam dursun diye, duran bir şeye desteklik etmiş olmanız değil!

Soyunuzun saraylarda kibarlaşmış olması değil, sığ havuzlarda rengârenk filamingolar gibi saatlarca dinelme-yi öğrenmiş olmanız değil.

- Dinelebilmek zira bir meziyettir saraylı takımı arasında; ve saraylı takımının hepsi, oturma - izninin ölümünden sonraki bahtıyarlıkta bulunduğuna inanırlar!

Kutsal denilen bir ruhun, atalarınızı benim methetmediğim o vaad edilmiş ülkelere götürmüş olması da değil: ağaçların en kötüsünün, haçın, yetiştiği ülkede çünkü bir şey yoktur ki methedilecek! -

- gerçek, nereye alıp götürdüyse silahşorlarını «Mukaddes Ruh», keçilerle kazlar, çarpık ve çatlak kafalar, önünde olmuşlardır hep alayın! -

Ey kardeşlerim, geriye değil, ileriye bakmalı sizin

asaletiniz! Bütün baba yurtlarının, bütün ata yurtlarının sürgünleri olmalısınız sizler!

Sizler çocuklarınızın yurdunu seveceksiniz: bu sevgi olsun sizin yeni asaletiniz, - en uzak denizlerdeki o henüz keşfedilmemiş yurdu! O yurdu dilerim arasın yelkenleriniz!

Babalarınızın çocukları olmanın karşılığını ödeyeceksiniz sizler çocuklarınıza: bütün geçmişi böyle kurtaracaksınız! Bu yeni levhayı yerleştiriyorum üstünüze!

13

«Neye yaşamalı? Her şey boş! Yaşamak - yani saman dövmek; yaşamak - yani kendini yakmak, yine de ısınmamak.» -

Bu çeşit eski çağ gevezelikleri «bilgelik» sayılıyor hâlâ; ama eski olduğu ve küf koktuğu için daha da çok kıymet veriliyor bunlara. Küflülük bile asalet veriyor. -

Çocuklar konuşabilirler böyle: kendilerini yaktığı için kaçınırlar onlar ateşten! Nice nice çocukluklar vardır eski bilgelik kitaplarında.

Ve o biteviye «saman döven» e, ne diye müsaade etmeli onun döven dövmiye küfredmesine! Ağzını tıkamalı bu türlü kaçıkların!

Böyleleri otururlar da sofraya bir şey getirmezler beraberlerinde, iyi bir açlık bile: - küfrederler sonra da: «Her şey boş!»

Ama iyi yeyip içmek, kardeşlerim, boş bir sanat değildir gerçekten! Parçalayın, parçalayın benim için hiç bir zaman neşelenmiyenlerin levhalarını!

14

«Temiz olanlar için her şey temizdir» - böyle der halk. Bense size şöyle derim: Domuzlara her şey domuzca gelir!

Onun için softalar ve gönülleri dahi elemle eğilmiş eğik başlılar şöyle vaaz ederler: «Dünyanın kendisi mülevves bir canavardır.»

Bunların hepsi zira kirli ruhlardır; hele dünyayı kıcı tarafından görmedikçe huzur ve rahata kavuşmıyanlar, - ötedünyalılar hani!

Hoş görülme de yüzlerine söylüyorum böylelelerin: insanoğluna benzer dünya, kıcı olmasından ötürü, - bu kadarı doğru!

Çok pislik vardır dünyada: bu kadarı doğru! Ama dünyanın kendisi mülevves bir canavar değildir bu yüzden!

Dünyada pek çok şeyin kötü kötü kokmasında bir bilgelik vardır: tiksintinin kendisi, kanatlar, ve sezgiye - pınar - buima güçleri yaratır!

En iyide bile hâlâ tiksiniilecek bir şey vardır; en iyi bile aşılması gereken bir şeydir hâlâ! -

Ey kardeşlerim, çok bilgelik vardır çok pislik olmasında dünyada! -

15

Şöyle özlü sözler söylediklerini işittim vicdanlarına, sofu ötedünyalıların, hem doğrusu kötülük ve hilecilik etmeden, - hani dünyada bunlardan daha hileli ve kötü şey olmadığı halde.

«Bırak dünyayı kendi haline! Tek parmak dahi kaldırma ona!»

«Bırak istiyen boğazlasın, bıçaklasın, derisini yüzün ve didiklesin halkı: tek parmak dahi kaldırma ona! Böylece öğrenirler onlar dünyadan el çekmeyi.»

«Kendi aklını ise, - onu sen kendin boğazlayıp boğacaksın; bu dünyaya aittir çünkü o akıl, sen kendin de böylece öğreneceksin el çekmeyi dünyadan.» -

- Parçalayın, parçalayın, ey kardeşlerim, sofuların şu eski levhalarını! Kırıp parçalayın benim için dünyaya iftira edenlerin özlü sözlerini!

16

«Çok öğrenen, bütün şiddetli arzuları unuttur» - böyle fısıldaşıyorlardı bugün karanlık sokakların hepsinde.

«Bilgelik yorgun düşürür, değeri yok hiç bir şeyin; arzu etmiyeceksin!» - pazar yerlerinde bile asılı gördüm bu yeni levhayı ben.

Parçalayın benim için, ey kardeşlerim, parçalayın bu yeni levhayı da! Dünya - bezginleri astılar onu oraya, ölüm vaizleriyle zındancılar: bakın işte, köleliğe bir öğüt hem o!

Kötü öğrendiklerinden ve en iyisini öğrenmediklerinden, her şeyi de pek erken ve pek çabuk öğrendiklerinden; kötü yediklerinden: bundan ötürü bozuldu işte mideleri; -

- bozuk bir midedir zira onların ruhları: ölümü öğütler! Çünkü gerçekten, kardeşlerim, ruh bir midedir!

Hayat bir neşe kaynağıdır: kimin içinden, hüznün babası bozuk mide konuşursa ama, kaynakların hepsi zehirlidir o kimse için.

Bilmek: neşedir bu aslan-iradeli için! Ama yorgun düşenin kendisi, sadece «istenir»; bütün dalgalar oynar onunla.

Ve zayıf insanlar böyle olurlar işte hep: kaybolurlar çıktıkları yolda. Ve nihayet sorar yorgunlukları: «Neye çıktık biz yola zâten? Hepsi bir!»

Kulaklarına hoş gelir şöyle vaaz edilince kendilerine: «Kıymeti yok hiç bir şeyin! İstemiyeceksin!» Bir kölelik vaazıdır bu halbuki.

Ey kardeşlerim, sert esen bir serin rüzgâr gibi geliyor Zerdüş't yol yorgunlarının cümlesine; daha bir çok burunları aksırtacaktır o!

Duvarlardan bile işleyip eser benim hür nefesim, tâ zindanlara ve hapsedilmiş ruhlara dek!

İsteme kurtarır: yaratmadır çünkü isteme: böyle öğretim size ben. Ve ancak yaratmak için öğreneceksiniz siz!

Ve öğrenmeyi de benden öğreneceksiniz ancak, iyi öğrenmeyi! - Kulakları olan işitsin!

17

Orda duruyor işte gemi, - oraya, büyük hiçliğe gidiyor belki. - Kim ister ama bu «belki» ye binmeyi?

İçinizden hiç biriniz istemiyor binmeyi ölüm-gemisine! Nasıl dünya-bezginleri olursunuz siz öyleyse!

Dünya-bezginleri! Daha çekilmemişsiniz bile yeryüzünden! Şehvetli buldum sizi ben hep yeryüzüne karşı, sevdalı buldum sizi hâlâ kendi yeryüzü - bezginliğinize!

Beyhude sarkmıyor dudağınız: - bir küçük yeryüzü - arzusu duruyor hâlâ üzerinde! Gözünüzdeyse - unutul-

mamış bir yeryüzü saadetinin bir bulut parçacığı yüzmüyor mu orda?

Nice iyi buluşlar vardır yeryüzünde, kimi faydalı, kimi hoş : bunların hatırı için sevimli yeryüzü.

Ve o kadar çok iyi buluşlar vardır ki, kadın memeleri gibidirler : hem faydalı hem hoş.

Siz dünya-bezginleri ama! Siz yeryüzü-miskinleri! Sopa ile okşamalı sizleri! Falaka ile canlandırmalı bacaklarınızı yeniden.

Dünyanın bıktığı hastalar ve elden ayaktan düşmüş yaratıklar değilseniz, o halde kurnaz miskinler, ya da nazlı, sinsî keyif-kedilerisiniz sizler. Ve neşeli koşuşmıyacaksanız yeniden, - göçüp gidin o zaman!

Şifa bulmazlara hekim olmayı dilememeli : böyle öğretir Zerdüşt : - sizler onun için göçeceksiniz!

Ama sonunu getirmek, daha çok cesaret gerektirir yeni bir şiir yazmaktan : cümle hekimlerle şairler bilirler bunu. -

18

Ey kardeşlerim, bezginliğin yarattığı levhalar vardır, tenbelliğin yarattığı levhalar da vardır, kokmuş tenbelliğin : bunlar aynı dili konuşurlarsa da, farklı dinlenmek isterler.

Bakın şu ölüm halindeki kişiye! Hedefinden bir karış mesafede ancak, benzinlikten ama inatla yatmış tozlara, bu cesur kişi!

Bezginlikten esniyor yola, yeryüzüne, hedefe ve kendine : bir adım daha atmak istemiyor, - bu cesur kişi!

Güneş işte parıltıyla yanıyor üstünde onun, ve terini

yalıyor köpekler : ama orda inatla yatıyor o ve yeğ tutuyor ölüp gitmeyi : -

- bir karış kala hedefine, ölüp gitmek! Gerçek, saçlarından kavrayıp cennetine sürüklemeye mecbur olacaksınız siz oru, - bu kahramanı!

Daha iyisi bırakın da onu yattığı yerde, serinleten, çağılıtlı yağmuruyla tesellici uyku gelsin ona :

Yatsın bırakın, kendiliğinden uyanıncaya dek, - bütün bezginliği ve bezginliğin öğrettiklerini kendiliğinden inkâr edinceye dek!

Yalnız, kardeşlerim, köpekleri, o sinsi sinsi dolaşan haylazları, ve bütün kaynaşan kurtları ürkütüp kaçırmalı yanından : -

- kaynaşan «kültürlüler» kurtlarının hepsini : o her kahramanın alın terinden kendilerine ziyafet çekenleri! -

19

Çenberler ve kutsal sınırlar çiziyorum etrafıma; gittikçe yükselen dağlara benimle tırmananlar azalıyor gittikçe : sıradağlar kuruyorum gittikçe kutsallaşan dağlardan. -

Ama nereye tırmanırsanız tırmanın benimle, ey kardeşlerim, dikkat edin bir asalak birlikte tırmanmasın sizinle!

Asalak : bir kurttur o, hasta ve yaralı yerlerinizden semirmeye çalışan, sürüngen, sokulgan bir kurt.

Sanatı da şudur : yükselen ruhların nerde yorgun düştüklerini sezip anlar : eleminin ve can sıkıntısının içinde, duygulu utancın içinde kurar iğrenç yuvasını.

Kuvvetlilerin zayıf oldukları, asillerin pek yumuşak oldukları yerlere, - oralara kurar iğrenç yuvasını : büyüklerin küçük yaralı yerlerinde barınır.

Bütün varlık çeşitlerinin en yükseği hangisidir, en alçağı hangisi? Asalaktır çeşitlerin en alçağı; ama en yüksek çeşitten olan besler en çok asalak.

En yüksek merdiveni olup da en derinlere inebilen bir ruhta: nasıl olur da en çok asalak bulunmaz onda? -

- kendi içinde en uzaklara koşabilen, yolunu şaşırıp oraya buraya gidebilen, gezip dolaşabilen en geniş ruh; sevinçten kendini tesadüfe fırlatan en lüzumlu ruh: -

- oluşa dalan, var olan ruh; nelere sahipken arzulamayı ve hasreti istiyen ruh: -

- kendi kendinden kaçan, en geniş çenber içinde kendi kendini yakalayan ruh; cinnetin kendisine en tatlıca dil döktüğü en bilge ruh: -

- her şeyin akıntısıyla karşı-akıntısı, yükselişiyle inişi kendi içinde bulunan, en çok kendi kendini seven ruh: - ah, nasıl olur da bulunmaz en ulu ruhta en kötü asalaklar?

20

Ey kardeşlerim, zalim miyim şu halde ben? Ama ben derim ki: düşeni, itmeli de!

Her şeyi bugünün - düşünüyor, çürüyor: kim tutmak ister onu! Ama ben - ben dahi onu itmek istiyorum!

Dik uçurumlara taşlar yuvarlıyan hazzı bilir misiniz siz? - Bugünün şu insanları: bakın nasıl yuvarlanıyorlar benim derinliklerime!

Daha iyi oyuncular için ben bir başlangıcım, ey kardeşlerim! Bir örnek! Siz de beni örnek alın!

Ve uçmayı öğretmediğiniz kişiye, daha tez düşmeyi öğretin bari! -

21

Ben yiğitleri severim : ama iyi kılıç kullanmak kâfi değil, - kime karşı kılıç kullanacağını da bilmeli insan!

Çok defa kendini tutmasında ve geçip gitmesinde insanın daha çok yiğitlik vardır : kendini daha lâayık bir düşmana saklamış olur böylece!

Nefret edilecek düşmanlarınız olmalı sizin ancak, yoksa horgörülecek düşmanlarınız değil : iftihar etmelisiniz düşmanlarınızla : böyle öğretmiştim size ben vaktiyle.

Daha lâayık düşmanlar için, ey dostlarım, saklıyacaksınız kendinizi : onun için geçip gitmelisiniz bir çoklarının yanından, -

- bilhassa halka ve halklara dair biteviye gürültü patırdı edip kulağınızı patlatan ayaktakımının yanından.

Onların «lehte ve aleyhte olma» larından beri tutun gözlerinizi! Çok doğruluk, çok haksızlık vardır : seyrine dalan öfkelenir.

Seyre dalışla kılıç çalış, - aynı şeydir bunlar burda : onun için varın gidin ormanlara ve koyun kılıcınız uyu-sun!

Siz kendi yolunuzda yürüyün! Halkla halklar da kendi yollarında yürüsünler bırakın! - üzerinde artık tek bir ümit şimşeginin çıkmadığı, gerçek karanlık yollarda!

Bırakın hırdavatçılar hüküm sürsünler orda, - hâlâ parlıyan her şeyin hırdavatçı altını olduğu yerde! Kırallar devri değil artık : bugün kendine halk diyen, lâayık değil kırallara.

Bakın, halkların kendileri şimdi nasıl hırdavatçılar gibi davranıyorlar : her türlü süprüntüden küçücük menfaatlar topluyorlar!

Birbirlerine pusu kuruyorlar, birbirlerini tırtıklıyorlar,

- «iyi komşuluk» diyorlar bunun adına. Bir halkın kendi kendine: «Halklar üstünde ben hâkim olmak isterim» dediği, ey kutlu uzak devir!

Çünkü, kardeşlerim: en iyiler hüküm sürmelidirler, en iyiler zaten hükmetmek isterler! Nerde başka türlü öğretiliyorsa orda, - en iyi yok demektir.

22

Şayet bunlar, - bedava konsalardı ekmeğe, eyvah! acep ne için basacaklardı feryadı! Onların geçimleri - budur gerçek eğlenceleri; bundan ötürü zahmet çekmelidirler!

Onlar yırtıcı hayvandırlar: «çalışmalarında» bile çapulculuk; «kazanmalarında» bile hilekârlık vardır! Onun için zahmet çekmelidirler!

Daha iyi yırtıcı hayvan olmalıydılar böylece, daha ince, daha kurnaz, daha insan-benzeri: çünkü insan âlâsıdır yırtıcı hayvanların.

Bütün hayvanların faziletlerini zaten talan etmiştir insan: bu yüzden bütün hayvanlar içinde insan en çok zahmet çeken olmuştur.

Yalnız kuşlar üstündedirler onun henüz. Uçmayı da hele öğrendi mi insan, eyvah! hangi yüksekliklere uçmaz onun yırtıcılığı!

23

Şöyle isterim ben erkekle kadını: biri savaşa elverişli olmalı, öbürü doğurmaya, ikisi de ama kafa ve bacaklarla elverişli olmalı raksa.

Ve bir kere raks etmediğimiz gün, kayıp sayılmalı bizce! Beraberinde kahkaha getirmiyen her hakikat da uydurma sayılmalı bizce!

24

Evlilik akdiniz: bakın ki kötü bir akid olmasın bu! Çok acele olduysa akdiniz: ardından - evliliğin bozulması gelir! (1)

Evliliğin bu suretle bozulması ise, evlilikte doğru yoldan sapmaktan, evlilikte yalandan daha iyidir! - Şöyle demişti kadının biri bana: «Doğru, ben bozdum evliliği, ama daha önce evlilik bozdu beni!»

Uyuşmamış çiftlerin en kinci olduklarını gördüm ben her zaman: artık tek başlarına yaşamamanın ceremesini elâleme ödetmek istiyorlar.

Onun için dürüst kişilerin birbirlerine şöyle demelerini isterim ben: «Birbirimizi seviyoruz: sevgimizi korumaya bakalım! Söz vermemiz yoksa bir hata mı olur?»

- «Belli bir süre ile bir küçük evlilik bağışlayın bize, görelim bakalım uygun muyum büyük evliliğe! Büyük bir şeydir hani çift olmak hep.»

Böyle öğüt veririm ben dürüst kişilerin hepsine; başka türlü öğüt verip konuşsaydım eğer, Üstüninsana ve ileride geleceklerin cümlesine olan sevgim nerde kalırdı!

Yalnız ileri doğru değil, fakat yukarı doğru üretmenizde kendinizi - bu maksatla, ey kardeşlerim, yardımınız olsun evlilik bahçesi!

(1) 'Ehebrechen' = zina; fakat gerçek anlamı 'evliliğin bozulması'. Çeviren.

25

Eski kaynaklar üzerine bilgelik sahibi olan, bakın, sonunda geleceğin pınarlarını ve yeni kaynakları arayacaktır. -

Ey kardeşlerim, çok geçmeden yeni milletler çıkacak ortaya ve yeni pınarlar çağlıyacak yeni derinliklere.

Deprem zira - nice pınarları gömüp kapatır ve çok susuzluğa sebep olur: ama içindeki kuvvetleri ve sırları da ışığa çıkarır.

Deprem yeni pınarlar çıkarır ortaya. Eski milletlerin depreminden yeni pınarlar fışkırır.

Ve kim haykırırsa: «Bakın, nice susuzlar için bir pınar işte, nice hasretliler için bir kalb, nice âletler için bir irade»: - etrafında onun bir millet toplanır: nice deneviciler, yani.

Kim emredebilir, kim itaat etmelidir, - tecrübe edilen budur orda! Ah, hem de ne uzun aramalar, bulmalar ve başaramayışlar, öğrenmeler ve yeniden tecrübelerle!

İnsan toplumu: bir denemedir bu, böyle öğretirim ben, - uzun bir arama: ama emredecek başbuğ arar o! -

- bir tecrübe, ey kardeşlerim! «Akid» de değil! Parçalayın, parçalayın benim için yufka yürekliilerin ve yarım yamalakların bu sözünü!

26

Ey kardeşlerim! Kimlerdir en büyük tehlike bütün insanlığın geleceği için? İyilerle doğrular değil mi? -

- şöyle diyenlerce ve gönüllerinde şöyle duyanlarca :
«Zaten biliyoruz biz iyi ile doğrunun ne olduğunu, sahi-
biz de ona; yazıklar olsun hâlâ onu arayanlara!»

Ve kötüler ne türlü zarar verirlerse versinler, zarar-
ların en zararlısıdır iyilerin zararı!

Ve dünyaya iftira edenler ne türlü zarar verirlerse
versinler, zararların en zararlısıdır iyilerin zararı!

Ey kardeşlerim, bir zamanlar biri iyilerle doğruların
kalplerindekini görmüştü de şöyle demişti : «Bunlar Feri-
sidirler (= ham sofulardır.)» (1) Anlamamışlardı ama onu.

İyilerle kötülerin kendileri onu anlıyamazlardı : ruhla-
rı hapsedilmişti iyi vicdanlarına. İyilerin ahmaklığında di-
bi bulunmaz kurnazlık vardır.

Şudur ama gerçek : iyiler Ferisi (= ham sofı) olmak
z o r u n d a d ı r l a r , - yok ki başka çareleri!

İyiler kendi faziletini bulanı çarmıha germek z o -
r u n d a d ı r l a r ! Budur gerçek!

Lâkin onların ülkesini bulan, iyilerle doğruların ülke-
sini, gönlünü ve toprağını bulan ikinci adam, şöyle sorandı
o : «Kimden nefret ederler onlar en çok?»

Yaratıcıdan nefret ederler onlar en çok, levha-
ları kırıandan ve eski kıymetleri bozandan, kırıp parçali-
yandan, - kanun-bozan derler ona.

İyiler çünkü - y a r a t a m a z l a r ; sonun başlangıcı-
dır onlar her zaman : -

- yeni levhalara yeni kıymetler yazanları onlar çar-
mıha gererler, geleceği kendilerine kurban eder-
ler, - bütün insan geleceğini çarmıha gererler!

İyiler - sonun başlangıcı olmuşlardır onlar her za-
man. -

(1) Musevilikte titizlikle biçimci bir mezhep, mürâi
mânâsına da gelir.

27

Ey kardeşlerim, şu sözü de anladınız mı? Ve bir zamanlar ne söylemiş olduğumu «son insan» için? -

Kimlerdir en büyük tehlike bütün insanlığın geleceği için? İyilerle doğrular değil mi?

Parçalayın, parçalayın beni m i ç i n, iyilerle doğruları! - Bu sözü dahi anladınız mı, ey kardeşlerim?

28

Benden kaçıyor musunuz? Korktunuz mu? Titriyor musunuz bu sözden?

Ey kardeşlerim, iyileri ve iyilerin levhalarını parçalayın dediğimde size ben, o zaman çıkardım ancak insan-oğlunu açık denizlerinde sefere.

Ve şimdi geliyor ancak ona büyük dehşet, büyük bakınma, büyük hastalık, büyük bulantı, büyük deniz tutması.

Yalancı kıyılar ve yalancı güvenlikler öğretiler size iyilerin yalanları içinde doğup büyüdünüz siz. Her şey temelinden çarpıtılmış ve bozulmuştur iyiler eliyle.

Halbuki «insanın» ülkesini keşfeden «insan geleceğinin» ülkesini de keşfetmiştir. Siz artık benim denizcilerim olacaksınız, cesur, sabırlı!

Vaktinde tam, dik yürüyün, ey kardeşlerim, dik yürümesini öğrenin! Deniz fırtınalı: bir çokları doğrulmak istiyorlar yeniden sizin yardımınızla.

Deniz fırtınalı: her şey denizde, Pek âlâ! Haydi bakalım! Koca denizci-yürekleri!

Neymiş ki baba yurdu! Oraya, çocuklarımızın - yurduna kırılıdır bizim dümenimiz! Oraya doğru, denizden de fırtınalı, coşar bizim büyük hasretimiz! -

29

«Niye sertsin bu kadar!» demiş elmasa bir gün alelâde kömür; «yakın akraba değil miyiz ki biz?»

Niye yumuşaksınız bu kadar? Ey kardeşlerim, soruyorum size ben : kardeşlerim değil misiniz, - benim siz?

Neden bu kadar yumuşak, bu kadar uysal ve bırakış kendini? Neden bunca inkâr ve ferağat var yüreklerinizde? Kader bunca az bakışlarınızda?

Ve sizler eğer alın yazıları ve katı yürekli olmak istemezseniz, nasıl çıkabilirsiniz bir gün benimle - fethe?

Ve sertliğiniz eğer şimşek gibi çakmak ve kesmek ve kesip parçalamak istemezse, nasıl bir gün benimle - yaratabilirsiniz?

Yaratıcılar zira serttirler. Ve elinizi balmumuna basar gibi binlerce - yıla basmanız büyük mutluluk sayılmalı sizce, -

- Mutluluk binlerce - yılın iradesi üstüne yazmak, tunç üstüne yazar gibi, - tunçtan daha sert, tunçtan daha asil. Bütünöyle sert olan en asil kişidir ancak.

Bu yeni levhayı, ey kardeşlerim, yerleştiriyorum üstünüze: sert olun! -

30

Sen ey, iradem benim! Ey her ihtiyacın kolunu büken, benim ihtiyacım! Bütün küçük zaferlerden esirge beni!

Ey ruhumun alinyazısı, benim mükadderat dediğim! Sen ey içimdeki! Üstümdeki! Bir büyük kader için koru ve esirge beni!

Ve son büyüklüğünü, iradem benim, son gayretine sakla, - zaferinde merhametsiz olasın diye! Ah, kim mağlup olmadı ki zaferine!

Ah, kimin gözü kararmadı ki bu sarhoş alacakaranlıkta! Ah, zaferde kimin ayağı sendelemedi ve - ayakta durmayı unutmadı ki! -

- Bir gün büyük öğlede hazır ve olgun olabileyim diye: parıl parıl yanan maden gibi, şimşek yüklü bulut ve kabarık, sütlü-meme gibi hazır ve olgun:

- kendim için ve en gizli iradem için hazır: oku için yanıp tutuşan bir yay, yıldızı için yanıp tutuşan bir ok: -

- bir yıldız, öğlesinde kendinin hazır ve olgun, parıl parıl yanan, mahvedici güneş - oklarıyla delik deşik, bah-tiyarlık içinde: -

- bir güneş kendisi ve bir merhametsiz güneş-iradesi, zaferde yoketmiye hazır!

Ey irade, ey her ihtiyacın kolunu bükten, benim ihtiyacım! Bir büyük zafer için tut ayır beni! -

Zerdüşt böyle diyordu.

NEKAHETTEKİ KİŞİ

1

Bir sabah, mağarasına dönüşü üstünden çok geçmeden, Zerdüşt bir deli gibi döşeginden fırladı, korkunç bir sesle bağırdı, ve sanki başka biri yatıyormuş da döşekte kalkmak istemiyormuş gibi hareket ediyordu. Ve sesi Zer-

düş'tün öyle bir yankılandı ki, hayvanları korku içinde sokuldular kendisine, ve Zerdüş'tün mağarasına komşu mağaralardan ve inlerden bütün yaratıklar kaçıştılar, - ayak ya da kanat çeşitlerine göre uçarak, kanat çırparak, sürünerek ya da sıçırarak. Fakat Zerdüş't ş u sözleri söyledi :

Çık derinliğimden yukarı, ey uçurumlu düşünce! Senin horozun ve söken şafakınım ben, ey uykucu solucan : Çık! Çık yukarı! Ötüşüm handiyse uyandıracak seni!

Çıkar kulaklarının tıkacını : dinle! İstirmek istiyorum seni ben zira! Çık! Çık yukarı! Mezarlara bile dinletecek kadar gök gürültüsü var burda!

Ve sil gözlerinden uykuyu ve her türlü bulanıklığı. körlüğü! Gözlerinle de dinle beni : sesim benim anadan doğma körler için bile bir devadır.

Ve bir defa uyandın mı, uyanık kalacaksın sen hep. Büyük nineleri uykularından uyandırıp yeniden uyuyun demek onlara, âdetim değildir benim!

Kımıldıyor, geriniyor, hırıldıyor musun, ne o? Çık! Çık yukarı! Hırıldamıyacaksın sen, - konuşacaksın benimle! Zerdüş't çağırıyor seni, tanrısız Zerdüş't!

Ben, Zerdüş't, hayatın sözcüsü, ızdırabın sözcüsü, ebedi dönüş çenberinin sözcüsü, - seni çağırıyorum ben, en uçurumlu düşüncemi!

Hey yaşasın! Geliyorsun, - istiyorum seni! Uçurumum benim konuşuyor, en son derinliğimi ışığa çevirdim!

Hey yaşasın! Gel beri! Ver bana elini - - ha! bırak! haha! - - Tiksinti, tiksinti, tiksinti - - - yazıklar olsun bana!

2

Fakat, bu sözleri söyler söylemez, bir ölü gibi Zerdüş't

yıkıldı yere ve ölü gibi kaldı uzun zaman. Tekrar kendine geldiğinde, benzi uçmuş, titiyor ve yatıyordu öylece yerde; uzun zaman da ne yemek istedi canı ne de içmek. Yedi gün sürdü bu hal; hayvanları, ama, gece gündüz ayrılmadılar yanından, yiyecek getirmek için kartalın arada uçup gitmesi hariç. Bulup getirdiklerini o da döşegine bırakıyordu Zerdüşt'ün : öyle ki, sonunda artık Zerdüşt sarı ve kırmızı böğürtlenler, üzümler, penbe penbe elmalar, mis kokulu otlar ve çam kozalakları ile kaplı kaldı. Ayak ucunaysa, kartalın çobanlardan güçbelâ aşırıldığı iki kuzu serilmişti.

Nihayet, yedi gün sonra, Zerdüşt yatağında doğruldu, penbe bir elma aldı eline, kokladı ve hoşuna gitti kokusu. O zaman inandılar hayvanları Zerdüşt'le konuşma zamanının geldiğine.

«Ey Zerdüşt,» dediler, «ağırlaşmış gözlerle sen yedi gün yattın böyle: nihayet ayağa kalkmak istemez misin yeniden?

Çık mağarandan dışarı: bir bahçe gibi dünya seni bekliyor. Seni arayan ağır, güzel kokularla oynuyor rüzgâr. Ve bütün dereler senin ardından akmayı arzuluyor.

Her şey sana hasret, yedi gün yalnız başına kaldığın için, - çık mağarandan dışarı! Her şey senin hekimin olmak istiyor!

Yeni bir bilgi mi geldi yoksa sana, acı, çetin bir bilgi? Mayalı bir hamur gibi yattın, ruhun kabarıp taşıtı kıyılardan öte. - »

- Hayvanlarım benim, diye Zerdüşt cevap verdi, konuşun böyle siz ve ben dinliyeyim! İçimi ferahlatıyor konuşmamız: nerde konuşma varsa, orda dünya bir bahçe gibidir bana.

Ne kadar hoş, sözlerle nağmelerin oluşu : sözlerle nağmeler, ebediyen ayrılmış olanlar arasında gökkuşakları ve hayal köprüleri değil midirler?

Her ruhun ayrı bir âlemi vardır; her ruha diğer ruh bir öte-dünyadır.

Birbirine en çok benzeyen şeyler arasında söyler hayal en güzel yalanını : en dar olan yar, aşılması en zor olandır çünkü.

Benim için, - nasıl olabilir benim - dışımda diye bir şey? Dış diye bir şey yoktur! Nağmeler ama bize unuttururlar bunu; unutmamız ne kadar hoş!

İsimlerle sesler verilmesi nesnelere, yorgunluğunu gidermesi için değil midir insanın? Güzel bir cinnettir konuşmak : onunla raks ederek geçer insan her şeyin üzerinden.

Ne kadar hoştur her konuşma ve seslerin her yalanı! Nağmelerle raks eder sevgimiz rengârenk gökkuşakları üzerinde. -

- «Ey Zerdüşt,» dediler o zaman hayvanları, bizler gibi düşünenler için, bütün şeyler raks ederler : gelirler ve el uzatırlar ve gülüp kaçarlar, - ve geri gelirler.

Her şey gider, her şey geri gelir; varlık çarkı ebediyen döner. Her şey ölür, her şey çiçeklenir yeniden; varlık yılı sürüp gider ebediyen.

Her şey kırılır, her şey birleşir yeniden; ebediyen kurar kendini aynı varlık evi. Bütün nesneler ayrılırlar, bütün nesneler selâmlaşırlar yeniden; varlık halkası vefalı kalır kendine ebediyen.

Her ân yeniden başlar varlık; her «Bura»nın etrafında «Ora» denen yuvarlak döner. Orta, her yerededir. Ebediyet yolu eğridir.» -

- Hay gidi maskaralar, lâternalar hay! diye Zerdüşt

cevap verdi ve tekrar güldü, ne güzel biliyorsunuz nelerin yerine getirilmesi gerektiğini yedi günde : -

- ve nasıl o canavarın boğazıma süzülüp beni boğduğunu da! Ama ısırp kopardım ben onun başını ve tükürüp attım uzağa.

Ve siz, - siz demek bir lâterna türküsü mü çıkardınız bundan? Bense, yatıyorum şuracıkta, o ısırmadan ve tükürüp atmadan yorgunum hâlâ, kendi kurtuluşumdan ötürü hastayım hâlâ.

Siz de bütün bunları seyrettiniz ha? Ey benim hayvanlarım, sizler de mi zâlimsiniz? Sizler de benim büyük ızdırabımı seyretmek mi istediniz, insanlar gibi? İnsan çünkü hayvanların en zâlimidir.

Acıklı oyunlardan, boğa güreşlerinden ve çarmlıha gerinelerden hoşlanmıştı en çok o şimdiye dek yeryüzünde; ve cehennemini icad ettiğinde, bakın şu işe, yeryüzündeki cenneti oldu bu onun.

Büyük adam haykırdığında -: hemen küçük adam yanına koşar, ve ihtirastan dili ağzından sarkar. Oysa buna o «merhamet» i der.

Küçük adam, hele şair - nasıl cânü gönülden itham eder hayatı sözlerle! Dinleyin onu, ama bütün bu ithamlardaki hazzı da kaçırmayın dikkatten!

Hayatın bu gibi ithamcılarının - bir bakışta hakkından gelir hayat. «Seviyor musun beni?» der arsız; «bekle bir azcık, sana verecek vaktim yok henüz.»

Kendine karşı insan en zâlim olan hayvandır; ve kendilerine «günahkârlar» ve «haç taşıyanlar» ve «tövbekârlar» diyenlerin sızlanma ve ithamlarındaki şehveti kaçırmayın dikkatten!

Ve ben kendim, - bununla ben insanoğlunun ithamcısı mı olmak istiyorum? Ah, hayvanlarım benim, şunu ancak

öğrendim ki ben şimdiye dek, insandaki en kötü olan ondaki en iyi olan için gerekli, -

- ondaki en kötü olan en âlâ kudretidir onun, en yüksek yaratıcı için en sert taştır; ve insanoğlu daha iyi ve daha kötü olmalıdır: -

İnsanoğlunun kötü olduğunu bilmekle, bu işkence direğine çakılmış olmadım ben, - aksine, bugüne kadar kimsenin haykırmadığı şekilde haykırdım:

«Ah, öyle küçük ki insandaki en kötü olan! Ah, insandaki en iyi olan öyle küçük ki!»

İnsanlardan duyulan büyük usanç - işte bu boğdu beni, bu süzülüp girdi boğazıma: ve falcının falda söylediği: «Birbirinin aynı her şey, değeri yok hiç bir şeyin, bilgi boğar.»

Uzun bir alacakaranlık topallıyarak geçiyordu önünden, esniyerek konuşan, ölüm yorgunluğunda, ölüm sarhoşluğunda bir hüznün.

«Ebediyen döner gelir o, senin usandığın insan, o küçük insan» - böyle esniyordu hüznüm benim, ayaklarını sürüyor ve dalamıyordu uykuya.

Bir mağaraya dönmüştü gözümde insanoğlunun dünyası, bağı çökük içine; canlı her şey bana insan çürümesi, kemik ve çürüyüp toz olan geçmiş gibi geliyordu.

Bütün insan mezarları üstünde oturuyordu iç çekişim ve kalkamıyordu bir daha: iç çekişim ve sual soruşum çirkin bir sesle bağılıyor ve nefes tıkıyor, kemiriyor ve sızlanıyordu gece gündüz:

— «Ah, insan ebediyen döner gelir! Küçük insan ebediyen geri gelir!»

Çıplak görmüştüm bir zaman ben ikisini de, en büyük insanla en küçük insanı: pek benziyorlar birbirine, - pek fazla insan, en büyüğü bile!

Pek küçük, en büyüğü bile insanın! - buydu benim iç-

renmem insanoğlundan! Ve de ebediyen geri dönüşünden en küçük insanın! - bütün varlıktan tiksinnmem benim buydu!

Ah, tiksinti! Tiksinti! Tiksinti! - - Böyle konuştu Zerdüşt, iç çekti ve titredi, hastalığını hatırlamıştı çünkü. Fakat hayvanları o zaman daha fazla konuşturmadılar onu.

«Konuşma artık, ey nekahetteki kişi!» - diye cevap verdiler hayvanları, «bir bahçe gibi dünyanın seni beklediği yerlere, dışarlara çık.

Dışarlara çıkıp güllere, arılara ve güvercin sürülerine git!

Hele ama öten kuşlara git, şakımayı öğrenmek için onlardan!

Şakımak yaraşır zira nekahetteki kişiye; sıhhatteki kişiler konuşabilirler de. Ve sıhhatteki kişiler de türkü isterlerse, nekahetteki kişilerin istediklerinden başka türküler isterler zâten onlar.»

- «Hay gidi maskaralar, lâternalar hay, susun bakalım!» diye cevap verdi Zerdüşt ve hayvanlarına gülümsedi. «Yedi günde kendime bulduğum teselliği ne güzel biliyorsunuz!»

Bir daha şakımam gerektiğini - bu teselliği buldum ben kendime, ve bu nekaheti: bir lâterna türküsü mü çıkarmak istiyorsunuz bundan da?»

- «Konuşma artık,» diye cevap verdiler hayvanları tekrar; «onun yerine, sen ey nekahetteki kişi, önce kendine bir çenk, yeni bir çenk hazırlasan!

Gör ki zira, ey Zerdüşt! Yeni türkülerin için yeni çenkler gerek.

Türküler söyle ve coş, ey Zerdüşt, şifa sun ruhuna yeni türkülerle: hiç kimsenin kısmeti olmamış büyük alın yazını taşıyabilsin diye!

Hayvanların çünkü, ey Zerdüşt, iyi bilirler senin kim olduğunu ve kim olman gerektiğini: bak işte, ebedi dönüşü öğretensin sen, - artık alın yazın bu senin!

İlk olarak bu öğretiyi senin öğretmen gerekir de, - bu büyük alın yazısı aynı zamanda senin en büyük tehliken ve hastalığın nasıl olmaz!

Bak işte, biliriz biz senin de öğrettiğini: bütün şeylerin ebediyen dönüp geldiğini, onlarla birlikte bizim de, ve sonsuz kereler varolduğumuzu daha önce de, bizimle birlikte bütün şeylerin de.

Sen büyük bir Oluş Yılı, büyük yıllar içinde dev gibi bir yıl bulunduğunu öğretirsin: bu yıl, bir kum saati gibi, biteviye yeniden çevrilmeli ki, aksın da boşalsın yenden: -

- öyle ki bütün bu yıllar benzeridir birbirlerinin, en büyükte de en küçükte de, - öyle ki her büyük yılda biz kendimiz kendimizin aynıyız, en büyükte de en küçükte de.

Ve sen ölmek isteseydin şimdi, ey Zerdüşt, bak işte, senin kendi kendine ne diyeceğini de biliriz: - ama hayvanların henüz ölmemeni diliyorlar senden!

Diyecektin ki, titremeden hem, bil'akis mutlulukla derin derin nefes alarak: büyük bir yük ve sıkıntı kalkmış olacaktı çünkü üstünden, ey en sabırlı kişi! -

'Ölüyorum işte ve kaybolup gidiyorum,' diyecektin, 've bir anda hiç olacağım. Ruhlar da fânidir bedenler gibi.

İçine örülü bulunduğum sebepler düğümü lâkin dönüp gelir yeniden, - beni tekrar yaratacaktır o! Ben kendim, ebedi dönüş sebeplerinden biriyim.

Geri gelirim ben, bu güneşle, yeryüzüyle, bu kartalla,

bu yılanla - yeni bir hayata, ya da daha iyi bir hayata, ya da benzer bir hayata değil:

Bütün nesnelerin ebedi dönüşünü yeniden öğretmek için, ebedi olarak döner gelirim ben, bu farksız ve aynı hayata, en büyük şeyleriyle ve en küçük şeyleriyle, -

yeryüzünün ve insanın büyük öğlesinden söz etmek için yeniden, insanogluna yeniden Üstüninsanı haber vermek için.

Ben sözümü söyledim, - sözümle ben göçerim: böyle later benim ebedi alın yazım - haberci olarak ben yok olurum!

İşte geldi batanın kendini takdis saati. Böyle, biter Zerdüş'tün batışı.» - -

Bu sözleri söyledikten sonra hayvanlar sustular ve beklediler, bir şey söylesin diye Zerdüş kendilerine; ama Zerdüş duymadı onların sustuğunu. Aksine, uyumuyordu ama, uyuyan biri gibi gözleri kapalı sessizce yatıyordu: gönlüyle çünkü hasbıhal ediyordu. Fakat, yılanla kartal onu böylesine susmuş görünce, etrafındaki büyük sessizliğe saygı duydular ve sıvıştılar usulca.

BÜYÜK HASRET ÜZERİNE

Ey benim gönlüm, sana ben «bir gün» ve «eskiden» der gibi «bugün» demeyi ve her türlü Bura ve Ora ve Öte üzerinden raks ederek geçmeyi öğrettim.

Ey benim gönlüm, seni ben bütün karanlık köşelerden kurtardım, tozları, örümcekleri ve alacakaranlığı silip süpürdüm üzerinden.

Ey benim gönlüm, seni ben küçük utançtan ve karanlık - köşe faziletinden temizledim, bakışları önünde güneşin seni çıplak durmıya razı ettim.

«Ruh denilen fırtınayla kabaran denizinin üstünden estim; bütün bulutları dağıtıp uzaklaştırdım ordan; «gü-nah» denilen boğucuyu bile boğdum.

Ey benim gönlüm, sana ben fırtına gibi Hayır demek, ve parlak göğün Evet demesi gibi Evet demek hakkını verdim: ışık gibi sâkin durur ve inkârcı fırtınalar içinden geçersin şimdi.

Ey benim gönlüm, yaratılmışlarla yaratılmamışlar üstüne geri verdim sana ben hürriyetini: ve senin bildiğin gibi kim bilir geleceğin şehvetini?

Ey benim gönlüm, sana ben bir kurt-kemirmesi gibi gelen horgörü-yü değil, en çok horgördüğü yerde en çok seven, büyük, seven horgörü-yü öğrettim.

Ey benim gönlüm, öyle öğrettim ki sana ben kandır-mayı, tâ dipleri dahi sana gelmiye kandırıp razı edersin: denizi bile kendi yüksekliğine süzülmiye kandıran güneş gibi tıpkı.

Ey benim gönlüm, her türlü itaatı, diz kırmayı ve «Efendim» demeyi aldım elinden ben senin; «Zaruretin Kolunu Büken» ve «Kader» adlarını sana ben taktım.

Ey benim gönlüm, yeni adlar ve rengârenk oyuncak-lar verdim sana ben, «Kader», «Çevreler Çevresi», «Zama-nın Göbek-Bağı» ve «Mavi Gökler Çanı» dedim ben sa-na.

Ey benim gönlüm, içsin diye toprağına bütün bilgeli-ği verdim, bütün yeni şarapları ve bilgeliliğin tâ ezelden es-ki sert şaraplarını.

Ey benim gönlüm, her güneşi boşalttım üstüne, her geceyi, her sessizliği ve her hasreti de: - derken benim için bir asma gibi büyüdün sen.

Ey benim gönlüm, zengin mi zengin ve yüklü durur-sun orda şimdi, dolgun memeleri ve koyu altın sarısı sık saikımları olan bir asma: -

- saadetinle dopdolu ve eğilmiş, bolluktan ötürü bekliyen, bekleyişinden ama utanç duyan.

Ey benim gönlüm, senden daha çok seven, senden daha çok saran ve senden daha engin bir gönül yoktur hiç bir yerde! Gelecekle geçmiş sende olduğu kadar nerde yaklaşır daha çok birbirine?

Ey benim gönlüm, her şeyimi verdim sana ben, ve senin yüzünden boş kaldı ellerim: - şimdi de! Diyorsun ki bana şimdi, tebessümle ve gamla dolu: «Hangimiziz teşekkür borçlu? -

- veren teşekkür borçlu değil midir alana, aldığı için? Armağan etmek bir ihtiyaç değil midir? Almak - acımak değil midir?»

Ey benim gönlüm, anlıyorum melâlindeki tebessümü ben: aşırı zenginliğinin kendisi hasret dolu eller uzatıyor şimdi!

Bolluğun köpüren denizlere bakıyor, arıyor, bekliyor: gözlerinin gülümseyen göğünden aşırı bolluğun hasreti bakıyor!

Ve gerçek, ey benim gönlüm! Kim görür de senin tebessümünü, gözyaşları boşanmaz? Melekler bile tutamazlar gözyaşlarını senin tebessümünün aşırı iyiliği karşısında.

İyiliğin ve aşırı iyiliğindir senin, ne ağlamak ne de sızlamak istiyen: yine ama, ey benim gönlüm, tebessümün gözyaşlarının, titriyen ağzın da hıçkırıkların hasretini çeker.

«Her ağlayış bir sızlanma değil midir? Her sızlanma da bir suçlama? Böyle dersin sen kendi kendine; bu yüzden de, ey benim gönlüm, gülümsemek istersin derdini dökmek yerine -

- bolluğundan doğan derdini, asmanın bağ bozumcusuna ve bağ bıçağına duyduğu hasretten doğan derdi, göz-

yaşı selleri halinde dökmek yerine!

Ama ağlamak istemezsen, gözyaşları halinde dökmek istemezsen koyu menekşe rengi melâlini, şakıman gerek öyleyse, ey benim gönlüm! - Bak işte, gülümsüyorum ben de, önceden haber verirken sana şunları:

- kükriyen bir türkü ile şakıman, tâ ki hasretini dinlemek için bütün denizler duruluncıya dek, -

- tâ ki sâkin, hasret çeken denizler üzerinde o sandal kayıncıya dek, hani altının etrafında bütün iyi, kötü ve harika şeylerin sıçrayıp oynadığı o altın harika: -

- keza nice irili ufaklı hayvanlar, ve menekşe-mavisi dar yollarda koşabilecek çevik, harika ayakları olan her şey, -

- altın harikaya, hür irade sandalına ve onun efendisine doğru: elmas bağ bıçağıyla bekliyen bağ bozumcusudur, halbuki o, -

- senin büyük kurtarıcındır, ey benim gönlüm, adsız kişidir, - - ona ancak gelecekteki türküler ad bulacaklar! Ve gerçek, gelecekteki türkülerin hoş kokusu var nefesinde şimdiden, -

- şimdiden parıl parıl yanıyorsun ve rüya görüyorsun, şimdiden bütün derinlerden yankılanan teselli pınarlarından kana kana içiyorsun, gelecekteki türkülerin mutluluğunda dinleniyor melâlin şimdiden! - -

Ey benim gönlüm, her şeyimi verdim artık sana ben, en son şeyimi bile; ve ellerim boşaldı bütün senin yüzünden: - şakımanı söyledim ya hani, bak, oydu işte sana vereceğim en son şey!

Şakımanı söyledim ya hani, - söyle bakalım, haydi: hangimiziz teşekkür borçlu? - Daha iyisi, ama: şakı bana, şakı, ey benim gönlüm! Ve ben teşekkür edeyim sana! -

Zerdüşt böyle diyordu.

İKİNCİ DANS TÜRKÜSÜ

1

«Gözlerinin içine baktım geçenlerde, ey Hayat: altın parıltısı gördüm gece misali gözlerinde, - kalbim durdu zevkten :

- bir altın sandalın parıldadığını gördüm gece sularında, batan, dalıp çıkan, yeniden parıldıyan, bir altın oynamak sandalın!

Raks delisi ayaklarıma bir bakış baktın, gülen, soruşturan, eriten, oynatan bir bakış :

İki kez ancak çırpıydın ki çalparanı küçük ellerinle, raks çılgınlığıyla başladı ayaklarım oynamıya. -

Topuklarım kalktı havaya, ayak parmaklarım daldı dinlemiye, - anlasınlar seni diye: raks edenlerin, hani, kulaqları ayak parmaklarında olur ya!

Sana doğru sıçradım: geri kaçtın sen sıçrayışından; dalgalanan, uçuşan zülüflerinin dilleri yalayıp geçti beni!

Uzağa sıçradım senden ve yılanlarından; orda durdun sen, yarı dönük, gözlerin arzu dolu.

Eğri bakışlarla - eğri yollar öğretirsin bana; eğri yollarda ayaklarım hilekârlık öğrenir!

Yakından korkarım senden, uzaktan severim seni; kaçışın kendine çeker beni, arayışın beni dondurur yerimde: - ıztırap çekerim, ama senin için nelere katlanmam ki ben seve seve!

Sen ki, soğukluğun alevlendirir, nefretin baştan çıkarır, kaçışın bağlar, alaya alışın - tahrik eder:

- kim nefret etmez senden, ey büyük bağlayıcı, sarıcı, ayartıcı, arayıcı, bulucu! Kim sevmez seni, ey mäsüm, sabırsız, rüzgâr gibi tez, çocuk gözlü günahkâr!

Nereye çekiyorsun beni şimdi, ey mükemmellik örneği, vahşi dişi? Ve kaçıyorsun benden yine, seni ele avuca sığmaz, kadirbilmez seni!

Raks ediyorum ardınca, düştüm peşine en belirsiz izlerinin bile. Neredesin? Ver bana elini! Ya da bir tek parmağını olsun yalnızca!

Mağaralar ve çalılıklar var burda: yolumuzu şaşıracağız! - Dur! Kimildama hiç! Görmüyor musun baykuşlarla yarasaların uçtuğuklarını?

Ey baykuş! Ey yarasa! Alay mı ediyorsun benimle? Neredeyiz şimdi biz? Böyle havlamakla ulumayı köpeklerden öğrendin sen.

Küçük beyaz dişlerini tatlı tatlı gıcırdatıyorsun bana, kıvrıkcık küçük yelenin altından hain bakışlı gözlerin beni hırsla süzüyor!

Dere tepe demiyen bir rakstır bu: avcıyım ben, - tazım mı olmayı dilersin sen, ceylanım mı?

Gel hadi yanıma! Çabucak hem, günahkâr hoppa! Sıçra hadi! Atla hop! Yazık! Kendim düştüm sıçrarken!

Ah, yerdeyim bak gör beni, ey muzip, rahmet diliyorum senden! Daha hoş yollarda seninle yürümeyi istedim!

- sessiz, renk renk çiçekli çalılar arasından geçen sevgi yollarında! Ta oralardaki, hani içinde kırmızı balıkların yüzüp oynadığı göl kenarında yahut ta!

Yoruldu mu artık? Ötelerde koyunlar ve akşamın kızzılığı var: kaval çalarken çobanlar, güzel olmaz mı uymak?

Öylesine yorgunsun ha? Ben taşırım seni oraya, bırak sen düşün hele kolların! Susarsan eğer, - verecek bir şeyim bulunur, ama içmek istemez ki ağzın!

- Ah şu lânet, kıvrak, kaygan yılan, şu süzülüp akan

büyücü! Nereye sıvıştın? Elinin bıraktığı iki izi, iki kırmızı lekeyi hissediyorum ama ben yüzümdel!

Doğrusu bıktım, koyun gibi hep çobanın olmaktan se-
nin! Ey büyücü, ben türkü söyledim sana bugüne dek,
şimdi de s e n - haykıracaksın benim için!

Kamçımın âhengine uyarak raks edecek ve haykıra-
caksın! Unutmadım ya kamçımı? - Unutur muyum hiç!»

2

O zaman Hayat, nazik kulaklarını tıkıyarak şöyle ce-
vap verdi bana :

«Ey Zerdüşt! O kadar dehşetle şaklatma kırbacını!
Bilirsin ki şüphesiz, gürültü öldürür düşünceyi, - şimdi
ise öyle ince düşünceler geliyor ki bana.

İkimiz de biz doğrusu ne hayırlı kimseleriz, ne de ha-
yırsız. İyi ile kötünün ötesinde bulduk biz adamızı ve ye-
şil çayırlarımızı, - yalnız ikimiz! Onun için sevmeliyiz bir-
birimizi!

Ve candan sevmesek bile birbirimizi, - kin mi bağla-
malı insan candan sevmiyor diye?

Seni sevdiğimi, çok defa aşırı sevdiğimi de bilirsin : se-
bebi bunun, bilgeliğini kıskanmamdır. Ah, bilgelik denen
bu çılgın, koca divane!

Bir gün eğer bilgeliğin senden kaçıp giderse, ah! sev-
gim de hemen kaçıp gider senden.» -

Bunun üzerine Hayat düşünceli düşünceli ardına ve
etrafına bakındı ve yavaşça dedi : «Ey Zerdüşt, yeterince
vefalı değilsin bana sen!

Dediğin kadar sevmiyorsun beni; biliyorum yakında
benden ayrılmayı düşündüğünü.

Homurdıyan bir eski çan vardır, ağır ki ağır : homur-

tusu geceleyin senin mağarana kadar gelir : -

- geceyarısını çaldığını işittiğinde bu çanın, birle on iki arası düşünürsün -

- ey Zerdüş, bilirim, yakında benden ayrılmayı düşünürsün!» -

«Evet,» diye cevap verdim ben tereddütle, «şunu da bilirsin ki ama» - Ve darmadağınık, sarı, divane kâkülle-rinin arasından bir şey söyledim kulağına.

«Biliyorsun ha bunu sen, ey Zerdüş? Kimse bilmez bunu. - - »

Ve birbirimize bakiştık ve o anda tam serin akşamın üzerinden geçmekte olduğu yeşil çayırı seyrettik ve ağlaştık. - O zaman ama Hayat, bütün bilgeliğimden daha sevgiliydi benim için. -

Zerdüş böyle diyordu.

3

	Bir!
Ey insanoğlu! Dinle iyice!	
	İki!
Ne der geceyarısı, derin gece?	
	Üç!
«Uyudum. uyudum, -	
	Dört!
«En derin uykudan uyandım, dedim şöylece : -	
	Beş!
«Dünya derin,	
	Altı!
«Gündüzün düşündüğünden daha derin.	
	Yedi!
«İztırabı derin, -	
	Sekiz!

«Zevk - gönül ağrısından da derin :

Dokuz!

«İztırap der : Silinip gitti!

On!

«Ebedilik ister ama hepsi zevklerin, -

On bir!

«Derin ebedilik ister, derin!»

On iki!

YEDİ MÜHÜR

(YAHUT : EVET - VE - ÂMİN TÜRKÜSÜ)

1

Bir falcıysam ben eğer ve iki deniz arasındaki dağ sırtlarında gezinen falcılık ruhuyla doluysam, -

- geçmişle gelecek arasında ağır bir bulut gibi gezinen, - sıcak ve sıkıntılı ovalara ve yorgun olan, ne ölebilen ne yaşayabilen ne varsa hepsine düşman :

karanlık bağrında şimşeğe hazır, kurtarıcı ışık parıltısına da, Evet diyen şimşeklerle yüklü! Evet diye gülen! gelecekten haber veren şimşek çakışlarına hazır :

- mübarektir ama böyle yüklü olan kişi! Ve gerçek, ağır bir fırtına bulutu gibi uzun müddet asılı kalması gerek dağlara, o günün birinde geleceğin ışığını tutuşturacak kişinin! -

Ah, nasıl ateşli arzu duymam ben Ebediyet için ve evliliğin halkalar halkası için, - yeniden dönüş halkası o?

Çocuklarımı kendisinden edinmek istediğim kadını bir türlü bulamadım daha, meğer ki benim sevdiğim kadın ola bu : çünkü ben seni seviyorum ey Ebediyet!

Çünkü ben seni seviyorum, ey Ebediyet!

2

Eğer öfkem bir kere mezarları darmadağın etmişse, sınır taşlarının yerini değiştirmişse ve kırılıp parçalanmış eski levhaları sarp derinliklere yuvarlamışsa :

Eğer alaycılığım bir kere çürümüş sözleri dağıtıp savurmuşsa; örümceklere karşı bir süpürge gibi gelmişsem ve köhne, küflü odalarına temizleyici bir rüzgâr gibi :

Eski tanrıların gömülü oldukları yerlere oturup neşelenmişsem bir kere, kutsayarak dünyayı, dünyayı severek, dünyanın o eski iftiracılarının âbideleri dibinde : -

- kiliseleri ve tanrı-mezarlarını bile zira severim ben; yeter ki harap çatılarından saf gözlerle sema baksın içeri; yıkık kiliseler üstünde otlar ve kırmızı gelincikler gibi oturmaktan hoşlanırım ben -

Ah, nasıl ateşli arzu duyamam ben Ebediyet için ve evliliğin halkalar halkası için, - yeniden dönüş halkası hani o?

Çocuklarımı kendisinden edinmek istediğim kadını bir türlü bulamadım daha, meğer ki benim sevdiğim kadın o! bu : çünkü ben seni seviyorum ey Ebediyet!

Çünkü ben seni seviyorum, ey Ebediyet!

3

Yaratıcı nefesten ve tesadüfleri bile yıldız-raksları raks etmiye zorlıyan o göksel ihtiyaçtan bir nefes gelmişse bana bir kere eğer :

Ardından, homurdanarak ama itaatlı, eylemin uzun

gürlemesinin geldiği yaratıcı şimşegin kahkahasıyla gül-müşsem eğer bir kere :

Yeryüzünün ilâhî masasında tanrılarla zar atmışsam eğer bir kere, öyle ki hani yeryüzü sallanıp yarılmış ve ateş-selleri fışkırtmış olsun : -

- ilâhî bir masadır yeryüzü zira, yeni yaratıcı sözler-le tanrılarının zar atışlarıyla titrer :

Ah, nasıl ateşli arzu duymam ben Ebediyet için ve ev-liliğin halkalar halkası için, - yeniden dönüş halkası ha-ni o?

Çocuklarımı kendisinden edinmek istediğim kadını bir turlu bulamadım daha, meğer ki benim sevdiğim kadın ola bu : çünkü ben seni seviyorum, ey Ebediyet!

Çünkü ben seni seviyorum, ey Ebe-diyet!

4

İçinde her şeyin güzelce karıldığı köpüklü baharat - ve çeşni - kâsesinden kana kana içmişsem eğer bir kere :

Bir kere elim en uzağı en yakınla karmışsa eğer, ateşi ruhla, zevki elemle ve en kötü şeyleri en iyi şey-lerle :

Ben kendim karma kâsesindeki her şeyin iyice karıl-masını sağlayan o kurtarıcı tuzun zerresiysem eğer : -

- iyi ile kötüyü birleştiren bir tuz vardır zira; ve en kötü bile baharat olarak kullanılma ve son köpürüp taş-ma için yararlıdır : -

Ah, nasıl ateşli arzu duymam ben Ebediyet için ve evliliğin halkalar halkası için, - yeniden dönüş halkası hani o?

Çocuklarımı kendisinden edinmek istediğim kadını

bir türlü bulamadım daha, meğer ki benim sevdiğim kadın ola bu : çünkü ben seni seviyorum, ey Ebediyet!

Ç ü n k ü b e n s e n i s e v i y o r u m E b e -
d i y e t !

5

Denize tutkunsam ve denizden olan her şeye, ve en çok da öfkeyle karşı geldiğinde bana, tutkunsam ona:

Yelkenleri, keşfedilmemiş çevirten araştırma sevdası varsa içimde, gemici - sevdası varsa sevdamda :

Bir kere eğer haykırmışsa sevincim: «Sahil kayboldu gözden, - son zincir de artık koptu benden -

- uçsuz bucaksızlık kükrüyor etrafımda, tâ uzaklarda zamanla mekân parıldıyor, - sevin işte! sevin! koca gö-nül!» -

Ah, nasıl ateşli arzu duymam ben Ebediyet için ve evliliğin halkalar halkası için, - yeniden dönüş halkası hani o?

Çocuklarımı kendisinden edinmek istediğim kadını bir türlü bulamadım daha, meğer ki benim sevdiğim kadın ola bu : çünkü ben seni seviyorum, ey Ebediyet!

Ç ü n k ü b e n s e n i s e v i y o r u m E b e -
d i y e t !

6

Faziletim bir raks edenin faziletiyse, ve iki ayağımla birlikte sıçramışsam sık sık altın - ve - zümrütten coşkun sevince :

Kötülüğüm gülün bir kötülükse, gül tarhlarıyla zambak çitleri dibine yerleşmiş :

- gülmede zira bir araya gelirler bütün kötülükler,

ınma saadetiyle onun takdis edilirler ve beraat ederler: -

Ve ağır olan her şeyin hafifleşmesiye, her kişinin bir raks eden ve her ruhun bir kuş olmasıysa benim için baş ve Son budur işte! -

Ah, nasıl ateşli arzu duymam ben Ebediyet için ve evliliğin halkalar halkası için, - yeniden dönüş halkası hani o?

Çocuklarımı kendisinden edinmek istediğim kadını bir türlü bulamadım daha, meğer ki benim sevdiğim kadın ola bu: çünkü ben seni seviyorum, ey Ebediyet!

Ç ü n k ü b e n s e n i s e v i y o r u m E b e -
d i y e t !

7

Bir kere eğer üstüme sâkin gökler germişsem, ve kendi kanatlarımla kendi göklerimde uçmuşsam:

Derin ışık uzaklıklarında oynasarak yüzmüşsem, kuş bilgeliği gelmişse bana hürriyetimin: -

- kuş bilgeliği şöyle der ama: «İşte bak, üst de yoktur, alt da! Salıver kendini etrafa, ileri, geri, ey hafif kişi! Şakı! konuşma artık!» -

- «bütün sözler ağırlar için ortaya çıkarılmış değil mi? Hafifler için bütün sözler yalancılık etmez mi? Şakı! konuşma artık!» -

Ah, nasıl ateşli arzu duymam ben Ebediyet için ve evliliğin halkalar halkası için, - yeniden dönüş halkası hani o?

Çocuklarımı kendisinden edinmek istediğim kadını bir türlü bulamadım daha, meğer ki benim sevdiğim kadın ola bu: çünkü ben seni seviyorum, ey Ebediyet!

Ç ü n k ü b e n s e n i s e v i y o r u m E b e -
d i y e t !

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Ah, neresinde dünyanın acıyanların çılgınlıklarından daha büyük çılgınlıklar görülmüştür? Ve dünyada acıyanların çılgınlıklarından daha çok ne ızdırap vermiştir?

Yazıklar olsun bütün o seven ve merhametlerinin üstüne yükselemeyen kişilere!

Bir gün iblis şöyle dedi bana: «Tanrının bile kendi cehennemi var: insana olan sevgisidir bu.»

Şöyle dediğini işittim geçenlerde de: «Tanrı öldü: insana merhametinden öldü Tanrı.» -

ZERDÜŞT

«ACIYANLAR ÜZERİNE» (II. Sa. ...)

BAL SUNUSU

— Ve yeniden aylarla yıllar geçti Zerdüşt'ün gönlü üzerinden, ve aldırmadı buna o; saçları ağarmıştı ama. Bir gün mağarasının önündeki bir taş üstünde oturmuş, sâkin sâkin uzaklara bakarken, - oradan deniz ve yilankavî uçurumlar üzerinden daha öteler görünür zira, - düşünceli düşünceli hayvanları dolaştılar etrafında, ve nihayet gelip durdular karşısında.

«Ey Zerdüşt,» dediler, «saadetini mi süzüyorsun yoksa?» - «Ne önemi var saadetin!» diye cevap verdi Zerdüşt, «uzun zamandır didinmeyi bıraktım artık saadet için, eserim için didiniyorum ben.» - «Ey Zerdüşt,» dediler hayvanlar yeniden, «elinde pek bol iyi şeyler bulunan biri gibi söylüyorsun bunu. Gök-mavisi bir saadet gölünde yatmıyor musun sen?» - «Sizi çapkın soytarılar,» diye Zerdüşt cevap verdi ve gülümsedi, «ne güzel seçtiniz benzetiyi! Şunu da bilirsiniz ki ama saadetim benim ağırdır, akar bir su dalgasına benzemez: beni tazyik eder, benden ayrılmaz, erimiş zift gibidir sanki.» -

O sırada düşünceli düşünceli hayvanları yeniden dolaştılar etrafında ve tekrar gelip durdular karşısında. «Ey Zerdüşt,» dediler, «bu sebeple mi demek kendin git-tikçe sararıp kararırısın, saçların ak ve lepiska görünse bile? İşte bak, ziftinin içinde oturuyorsun!» - «Neler söylüyorsunuz, hayvanlarım? dedi Zerdüşt gülererek, «gerçek; küfür işledim ben bahsetmekle ziftten. Benim başıma gelenler, olgunlaşan meyvelerin hepsinin başına gelir. Damarlarımdaki baldır kanımı koyulaştıran, gönlümü de

daha sâkinleştiren.» - «Öyle olacak, ey Zerdüş,» diye hayvanları cevap verdiler, ve yanına sokuldular; «peki yüce bir dağa çıkmak istemez misin bugün sen? Hava berrak, her zamankinden daha iyi görülür bugün dünya.» - «Evet hayvanlarım,» diye Zerdüş cevap verdi, «mükemmel öğüt verdiniz, tam da gönlüme göre: bugün yüce bir dağa çıkacağım! Ama bakın ki siz elimin altında hazır olsun bal, sarı, ak, iyi, buz gibi serin, altın petek balı. Bilin ki, zira, yukarlarda bal sunusu yapacağım.»

Ama Zerdüş zirveye vardığında, kendine yoldaşlık eden hayvanlarını geri yolladı, ve artık yalnız kaldığını farkettiler: - o zaman tâ yürekten güldü, etrafına bakındı, ve şöyle dedi:

Sunulardan ve bal sunularından söz etmem, sadece bir sohbet kurnazlığıydı ve doğrusu, faydalı bir deliliktir! Şu dağbaşında şimdi yalnızların mağaralarının ve yalnızların ehli hayvanlarının önünde konuştuğumdan daha hür konuşurum.

Ne sunması! Bana verileni ben saçıp savururum, bin elle saçıp savuran bir müsrifim ben: nasıl olur da ben sunma derim buna?

Bal isterken ben, istediğim sadece yem ve homurdanan ayılarla acayip, suratsız, uğursuz kuşların bile ağızlarını sulandıran tatlı özsu ve yabani ağda idi:

- avcılarla balıkçıların istediği yemin âlâsı. Çünkü dünya hayvanlarla kaynaşan karanlık bir orman ve yabani avcılarının bir eğlence bahçesi de olsa, bana daha ziyade, - bunu yeğ tutarım ben - dipsiz, zengin bir deniz gibi görünür,

- renk renk balıklar ve yengeçlerle dolu bir deniz ki, tanrılar bile imrenirler de ona, balıkçı olmak ve serpmeye

atmak gelir içlerinden: küçüklü büyüklü harikulâde şeylerle öylesine zengindir dünya!

Hele insan dünyası, insan denizi: - ona doğru atıyorum işte ben altın oltamı şimdi ve diyorum: açıl, ey insan uçurumu!

Açıl da bana fırlat balıklarınla pırıl pırıl yengeçlerini! En iyi yemimle kendime çekeceğim bugün ben en acayip insan balığını!

- doğu ile öğle ve batı arasında uzak, engin her yere atıyorum saadetime, bakalım haylice insan balığı saadetime takılıp çırpınarak asılmayı öğrenecek mi diye.

- tâ ki, sivri ve gizli olta iğnelerime takılıp benim yüksekliğime çıkmak zorunda kalıncaya dek, tâ ki sonsuz derinliklerin en renkli küçücük yaratıkları insan balıklarının en habisine yükselinceye dek.

Çünkü ben cânü gönülden ve oluştan böyleyim - çekerim, bu tarafa çekerim, yukarı çekerim, yükseltirim; bir çekici, yetiştirici, yetiştirme ustası biriyim, hani bir zamanlar kendi kendine şu öğüdü boşuna vermemiş biri: «Olduğun gibi ol!»

Benim yanıma şimdi böyle çıkabilirler işte insanlar; çünkü henüz aşağılara inmem zamanımı gösterecek belirtileri bekliyorum; ben kendim, inmem gerekli olduğu halde, aşağılara inmiyorum henüz insanlar arasına.

Onun için, kurnaz ve küçümser, bekliyorum burda, yüce dağbaşında, ne sabırlı ne sabırsız olarak; daha ziyade, «çile çekmediği» için artık sabrı da unutmuş biri olarak.

Kaderim zira zaman bırakıyor bana: unuttun mu beni yoksa? Yoksa gölgesine oturup koca bir taşın sinem mi avlıyor?

Doğrusu, hani, sürüp koşturmayarak ve sıkıştırmayarak beni, maskaralık ve muziplik etmem için zaman bı-

raktığından bana, severim ezeli-ebedi kaderimi: bu yüzden çıktım ya bugün de yüce dağbaşına balık tutmaya.

Yüce dağbaşlarında balık tutan olmuş mudur hiç? Burda istediğim ve yaptığım delilik bile olsa, aşağılarda bekleye bekleye ağır başlı olmaktan ve yeşerip sararmaktan daha iyidir böylesi -

- bekleye bekleye kasılarak öfkeyle soluyan biri olmak-tan vadilere haykıran: «Dinleyin, Tanrı kırıbaçıyla kırbaç-larım yoksa siz!»

Böylesi hiddetli kişilere bu yüzden hınçlandığımdan değil: benim için tam gülünecek kişilerdir onlar! Ya bu-gün konuşur ya da hiç konuşmaz bu büyük, gürültülü da-vullar, pek sabırsız olmalılar!

Oysa ben ve kaderim, - biz Bugüne seslenmiyoruz, As-la'ya da değil bizim seslenmemiz: konuşmak için sabrımız, zamanımız ve bol zamanımız var. Bir gün gelecektir o zi-ra, ve geçip gidemeyecektir.

Nedir bir gün gelecek ve gidemeyecek olan? Büyük Hazarımız bizim, yani, bizim büyük, uzak İnsanoğlu-Salta-natımız, bin yıllık Zerdüşt-Saltanatı - -

Bu «uzaklık» ne kadar uzak olabilir? Bundan bana ne? Bu yüzden ama daha az kesin değil ki benim için -. her iki ayağımla ben sımsıkı duruyorum bu temel üstünde;

- ebedi bir temel üstünde, sert, en eski kayalar üstün-de, bütün rüzgârların fırtınaların - dağılım - çizgisine ge-lir gibi geldiği ve Nerede? Nereden? ve Nereye? diye sor-duğu bu en yüce, en sert, dağ sırtında.

Gül, gül burda, ey benim apaydın ve sağlam kötülü-ğüm! O parıldayan alay-kahkahanı koyuver yüce dağlar-dan aşağı! O parıltılarını en güzel insan balıklarını yem-le benim için!

Ve bütün denizlerde ne varsa b a n a ait, bütün şey-lerde benden ve benim için olan ne varsa, - o n u avla-

yıp tut benim için, o n u getir bana: onu bekliyorum işte ben, bütün balıkçıların içi en kötü olanı ben.

Dışarı, dışarı, oltam benim! Aşağı, aşağı, saadetimin yemi! En tatlı çiğini damlat, ey gönlümün balı! Saplan, oltam, bütün siyah kederlerin karnına saplan!

Engine, engine, gözüm! Ah, ne kadar çok deniz var etrafımda, ne şafak sökmesi böyle bu insan geleceklerinin! Üstümdeyse - ne güzel rengi sükunet! Ne bulutsuz sessizlik!

YARDIM ÇIĞLIĞI

Ertesi gün Zerdüşt mağarasının önünde oturuyordu yine, hayvanları ise yeni yiyecek ve yeni bal getirmek için dışarlarda dolaşıyorlardı o ara: çünkü Zerdüşt son damlasına kadar tüketmişti eski balı, saçıp savurmuştu. Fakat, Zerdüşt böyle oturmuş, elinde değneği, yere vuran gölgesinin çizgileri üstünden geçer ve dalgın düşünürken - gerçek! düşündüğü ne kendisiydi ne de gölgesi, - birden ürktü ve geri çekildi: bir başka gölge görmüştü çünkü kendi gölgesinin yanında.

Ve çabucak etrafına bakınıp ayağa kalktığında, şu işe bakın, o falcı duruyordu yanı başında, hani sofrasında yedirip içirdiği, büyük yorgunluğu âleme bildiren ve: «Hepsi bir, değeri yok hiç bir şeyin, dünya mânâsız, bilgi boğar;» diye öğreten aynı falcı. Ama o zamandan beri değişmişti yüzü; ve Zerdüşt gözlerinin içine baktığında, yüreği oynadı yeniden: öylesine şom kehânetler ve külrengi şimşekler geçmişti ki bu yüzün üzerinden.

Zerdüşt'ün ruhunda neler olup bittiğini farkedene falcı, bu izlenimi silmek istermiş gibi sanki, eliyle yüzünü sil-di; aynı şeyi yaptı Zerdüşt de.

Ve her ikisi böylece sükûnet ve kuvvet bulunca, birbirlerini yeniden tanımak istediklerinin işareti olarak, el sıkıştılar.

«Hoş geldin,» dedi Zerdüş, «ey büyük yorgunluğun falcısı, boşuna gitmesin bir zamanlar benim sofraya arkadaşım ve misafirim oluşun. Ye, iç bugün de benimle, ve neşeli ihtiyar bir adamın affet seninle sofraya oturmasını!» - «Neşeli ihtiyar bir adam mı?» diye falcı cevap verdi sallayarak başını, «fakat kim olursan ol sen, kim olmak istersen ya da, ey Zerdüş, en uzun kalan sensin bu yücelerde, - yakında sandalın barınmıyacak artık karada!» - «Karada mı barınıyorum peki ben?» - diye Zerdüş, gülerек sordu. - «Dağının etrafındaki dalgalar,» diye cevap verdi falcı, «yükselir de yükselir, büyük ızdırıp ve elem dalgaları: yakında senin sandalını da kaldıracak ve alıp götürecekler seni.» - Zerdüş sustu bunun üzerine ve şaşı. - «Bir şey işitmiyor musun hâlâ?» diye falcı devam etti: «derinliklerden çağıldılarak kükremiyor mu?» - Zerdüş sustu yine ve kulak verdi: o sıra işte uzun mu uzun bir çığlık işitti, uçurumların birbirine attığı, birbirine aşırıldığı bir çığlık; hiç biri alıkoymak istemiyordu onu çünkü kendine: öylesine uğursuzca yankıyordu.

«Ey şom ağızlı,» dedi Zerdüş nihayet, «bir imdat çığlığı bu, hem bir adam çığlığı; karanlık bir denizden geliyor belki. Peki ama insan ızdırabından bana ne! Son günahıma, bana ayrılmış son günaha - bilir misin ne derler ona?»

— «Merhamet!» diye cevap verdi falcı taşkın bir yürekle, ve iki elini birden havaya kaldırdı - «Ey Zerdüş, seni son günahına ayartmaya geldim ben!»

Ve bu sözler henüz söylenmişti ki, çığlık yeniden yankılandı, daha uzun ve daha ızdıraplı öncekinden - hem daha yakın. «İşitiyor musun? İşitiyor musun, ey Zerdüş?»

diye falcı bağırdı, «sana bu çılgılık, seni çağırıyor: gel, gel, gel; vaktidir, tammı tam vaktidir!» -

Zerdüşt sustu bunun üzerine, şaşırmış ve sarsılmıştı; kendi içinde tereddütler duyan biri gibi sordu nihayet: «Peki kim bu beni çağıran?»

«Pek âlâ bilirsin onu sen,» diye falcı cevap verdi sertçe, «ne diye saklıyorsun kendini? Yüksek insan dır o seni çağıran!»

«Yüksek insan mı?» diye bağırdı Zerdüşt, dehşet içinde kalarak: «ne istiyor? Ne istiyor? Yüksek insan ha! Ne istiyor bundan?» - ve ter kapladı bütün vücudunu.

Ama, falcı, karşılık vermedi Zerdüşt'ün korkularına, fakat dinledi, dinledi derinlikleri. Fakat sessizlik uzun sürünce, ardına baktı, ve Zerdüşt'ü ayakta titrer gördü.

«Ey Zerdüşt,» diye başladı, kederli bir sesle, «saadetlen başı dönmüş biri gibi durmuyorsun orda: düşmemen için raks etmen gerek!

Hani önümde raks etmek, o yana bu yana sıçrayıp bütün marifetlerini göstermek istesen de, kimse diyememeli ki bana: «Bak işte, son neşeli insan raks ediyor!»

Beyhude gelir bu yücelere onu arayan: gerçi mağaralar, mağaracılar, gizlenmiş kişiler için saklanacak yerler bulur; ama mutluluk madenleri, hazine odaları, mutluluğun yeni altın damarlarını bulamaz.

Mutluluk - nasıl olur da böyle diri diri gömülmüş kişiler ve yalnızlar arasında bulur mutluluğu insan! Son mutluluğu ben hâlâ Mutlu Adalarda, ve tâ uzaklarda unutulmuş denizler arasında mı aramalıyım?

Ama hepsi bir, değeri yok hiç bir şeyin, bütün arama boşuna, yok artık Mutlu Adalar diye bir şey!»

Böylece içini çekip durdu falcı; lâkin son defa çekerken içini, derin bir ucurumdan ışığa çıkmış biri gibi nur-

landı yine Zerdüşt ve güvenle doldu içi. «Hayır! Hayır! Üç kere Hayır!» diye haykırdı gür bir sesle, ve sakalını sıvazladı. - «onu daha iyi bilirim ben! Hâlâ var Mutlu Adalar! Sus sen bu konuda, ey iç çeken gam kumkuması!

Kes fışırdamayı bu konu üzerine ey kuşluk vaktinin yağmur bulutu! Derdinle ıslanıp sıırsıklam olmuş bir köpek gibi durmuyor muyum burda ben zâten şimdiden?

Kurulanmak için yine, silkiniyorum işte ve kaçıyorum senden: buna şaşmayasın sen! Nezâketsiz mi oluyorum gözünde? Ama burası benim konağım.

Şu yüksek insanına gelince senin: pek âlâ! Hemen o ormanlarda arayacağım onu: oralar da n geliyordu çılgılığı. Zararlı bir hayvan musallat olmuştur belki kendisine.

Benim ülkemde o: bir zarar gelmemeli burda ona! Gerçekten de, nice zararlı hayvanlar var etrafımda.» -

Bu sözleri söyleyince, Zerdüşt, ayrılmak üzere döndü. O zaman falcı dedi: «Ey Zerdüşt, yaramazın birisin sen!

İyice biliyorum: kurtulmak istiyorsun benden! Ormanlara koşup zararlı hayvanlara tuzak kurmayı benimle kalmaya yeğ tutuyorsun!

Ne işine yarar ama senin bu? Akşamları yine beni yanında bulacaksın ya: senin kendi mağaranda oturacağım ben, bir kütük gibi sabırlı ve ağır - bekleyeceğim seni!»

«Varsın öyle olsun!» diye haykırdı Zerdüşt, çekilip giderken: «ve benim olan ne varsa mağaramda, senindir de, ey benim misafirim!

Ama bal da bulacak olursan orda, pek âlâ! yalayıp yutuver onu da, ey homurdayan ayı, ve ruhunu tatlandır! Akşama zira ikimizin de keyiflerimiz denk olmalı,

- keyiflerimiz denk ve neşli, bugün sona erdi diye! Ve

sen benim oynayan ayım olarak, türkülerimle oynayacaksın.

İnanmıyor musun buna? Başını sallıyorsun demek? Pek âlâ! Pek âlâ! koca ayı! Ama ben de - bir falcıyım.» Zerdüş böyle diyordu.

KIRALLARLA KONUŞMA

1

Zerdüş, dağları ve ormanları arasında henüz bir saat yol almıştı ki, garip bir alay gördü bindenbire. Tam in-ceği yoldan taçlarla ve koyu kırmızı kuşaklarla süslü, flamingolar gibi rengârenk iki kiral geliyordu: önlerinde yüklü bir eşek sürüyorlardı. «Bu kiralılar benim ülkemde ne ararlar?» dedi Zerdüş gönlüne hayret içinde, ve çalı ardına gizlendi. Fakat kiralılar kendisine yaklaşıncı, kendi kendine konuşan biri gibi, yavaşça dedi: «Tuhaf! Tuhaf! Nasıl bağdaşır bu? İki kiral görüyorum - ve sadece tek eşek!»

Bunun üzerine iki kiral durdular; gülümsediler ve sesin geldiği yere doğru baktılar, sonra da birbirlerine baktılar. «Böyle şeyler bizim aramızda da düşünülür,» dedi sağdaki kiral, «ama söylenmez.»

Soldaki kiral ise omuzlarını silkerek cevap verdi: «Bir keçi çobanıdır belki. Ya da kayalarla ağaçlar arasında pek uzun zaman kalmış yalnızın biri. Toplumdan tamamen ayrı kalmak da bozar çünkü terbiyeyi.»

«Terbiye mi?» diye öfkeli öfkeli ve acı acı cevap verdi öteki kiral: «peki öyleyse biz neden kaçıyoruz? Terbiyeden değil mi? 'iyi toplumumuzdan' değil mi?

Yalnızlarla keçi çobanları arasında yaşamak, bizim yaldızlı, sahte ve boyalara bulanmış gürûhumuz arasında yaşamaktan, doğrusu, daha iyidir, - kendisine o gürûh 'iyi toplum' dese bile.

- 'asiller' dese bile o kendisine. Orda ama her şey sahteleşmiş ve çürümüştür, hele en başta kan - eski hastalıklar ve bunlardan da beter sahte hekimler sayesinde.

Bence bugün en iyisi ve kıymetlisi sıhhatli bir köylüdür yine, kasabada, kurnaz, inatçı ve dayanıklı: budur en asil soy bugün.

En iyisidir bugün köylü; ve köylüler soyu hâkim olmalıdır! Halbuki ayaktakımı ülkesidir ortada görülen, - bırakmam artık kendimi daha fazla aldatılmaya. Gürûh demek, karmançorman demektir.

Ayaktakımı - karmançorman: her şey karışmıştır orda birbirine, - aziziyle rezili, ağasiyle yahudisi, her türlü hayvan Nûhun gemisinden.

Terbiye ha! Her şey sahte ve bozuk bizde. Hürmet etmeyi bilmiyor artık kimse: biz de bundan kaçıyoruz zâten. Yapmacık, yılışık köpeklerdir onlar; hurma yapraklarını yaldızlarlar.

Bu tiksinti boğuyor beni, böyle atalarımızın eski püskü, solmuş ihtişamına bürünüp gizlenerek biz kırallar kendimizin sahteleşmemiz ve en ahmak, en kurnaz kişilerle bugün iktidar bezirgânlığı yapan herkes için seyirlik nesneler olmamız.

Önde gelenler değiliz bizler - ama temsil zorundayız onları: bıktık ve iğrendik bu sahtekârlıktan nihayet.

Kaçıp uzaklaştık ayaktakımından, bütün o yaygara basanlarla kalem çiziktiren murdar sineklerden, hırdavatçı kokusundan, post hırsıyla çırpınıslardan, kokan ağız-lardan -: yazıklar olsun, ayaktakımı arasında yaşamaya,

- yazıklar olsun, önde gelenleri temsil etmiye ayakta-kımı arasında! Ah, iğrenme! İğrenme! İğrenme! Biz kırılların artık ne ehemmiyetimiz kaldı!» -

«Eski hastalığın tuttu yine,» dedi soldaki kiral burda, «iğrenme nöbetin tuttu seni, zavallı kardeşim. Biliyorsun ki, halbuki, birisi dinliyor bizi.»

Bu konuşmaları gözlerini açıp can kulağıyla dinliyen Zerdüşt, birden gizlendiği yerden kalktı, kırallara doğru ilerledi, ve şöyle başladı :

«Sizi dinliyenin, sizi seve seve dinliyenin adına, ey kırallar, Zerdüşt derler.

Bir zamanlar size: «Kıralların artık ne ehemmiyeti kaldı!» diyen Zerdüşt'üm ben. Affedin, siz birbirinize: «Biz kıralların ne ehemmiyetimiz kaldı!» dediğinizde, sevindim.

Fakat burası benim kırallığım, benim mülküm-dür: nedir acep ülkemde aradığınız? Belki de, ama, o benim aradığımı bulmuşsunuzdur siz yolda: yüksek insanı, yani.»

Kırallar işitince bunu, göğüslerini dövdüler ve bir ağızdan dediler: «Tanındık!

Bu sözün kılıcıyla en koyu karanlığına işledin gönüllerimizin. Derdimizi keşfettin; bak işte! Yüksek insanı bulmak için düzüldük yollara -

- bizden yüksek insanı: kiral da olsak bizler. Ona götürüyoruz bu eşeği. En yüksek insan zira, en yüksek efendisi de olacaktır yeryüzünün.

Bütün insan mukadderatında, yeryüzündeki kuvvetli-lerin aynı zamanda önde gelen kişiler olmamaları kadar zâlimce talihsizlik yoktur. O zaman işte her şey sahte ve çarpık çurpuk ve canavarca oluyor.

Ve hele onlar sonuncu insansalar, ve insandan daha çok hayvansalar: artar da artar o zaman yığınların kıy-

meti, sonunda da şöyle der hatta yığın - fazileti: «İşte bak, yalnızca ben'im fazilet!» -

«Neler işitiyorum?» diye cevap verdi Zerdüşt. «Ne bilgelik bu kırallarda! Meftun oldum, ve doğrusu, içimden içimden bir şiir düzmek arzusu duyuyorum bunun için: -

- herkesin kulağına göre olmasa bile bu şiir. Uzun kulaklıkları itibara almayı ben çoktandır unuttum. Haydi bakalım! Haydi şimdi!

(Burada, ama, ne olduysa oldu, eşek de geldi dile: açık açık ve habişçe, YİA dedi.)

Bir zamanlar - zannımca, milâdın ilk yılında -

Demişti ki falcı acûze, içmeden sarhoşluğunda: -

«Yazık, ters gidiyor cümlesi işlerin!

Çöküntü! Çöküntü! Dünya batmadı hiç böyle derin!

Roma alçalıp orospu doldu, kerhâne hem şimdi,

Sezar alçalıp hayvan oldu, Tanrı ise Yahudi!

2

Zerdüşt'ün bu mısralarından kırallar hoşlandılar; sağdaki kiral dedi: «Ey Zerdüşt ne iyi ettik de yola çıktık seni görmek için!

Düşmanların çünkü seni kendi aynalarında gösterdiler bize: alaycı bir gülüşle, şeytan suratıyla bakıyordun onlardan: öyle ki, senden korktuk.

Ne faydası oldu ama bunun! Özdeyişlerinle sen gönüllerimize ve kulaklarımıza işleyip duruyordun. Nihayet şöyle dedik: nasıl görünürse görünsün, ne çıkar bundan!

Dinlemeliyiz biz onu, hani; «Barışı yeni savaş-

lara vasıta olarak seveceksiniz siz, kısa barışı ise uzun barıştan daha çok seveceksiniz!» diye öğreteni.

Bugüne kadar kimse böyle savaşı sözler söylememiştir: «İyi nedir? Cesur olmak iyidir. İyi bir savaştır kutsıyan her şeyi.»

Ey Zerdüşt, bu sözlerle atalarımızın kanı kaynıyordu damarlarımızda: eski şarap fiçilerine seslenişi gibiydi bu ilkbaharın.

Kılıçlar, kırmızı benekli yılanlar gibi girince birbirine, atalarımız biterlerdi hayatın zevkine; her türlü barış güneşi onlara ölgün ve soğuk gelirdi, uzun barış ise utanç verirdi kendilerine.

Nasıl iç çekerlerdi atalarımız, şimşek gibi parıldayan, kurumuş kılıçları asılı görünce duvarlarda! Onlar gibi susuzluk duyarlardı savaşa, Kılıç zira kan içmek ister, arzuya parıldar.» --

Kırallar bu suretle atalarının mutlulukları üzerine büyük bir istekle konuşup yârenlik ederlerken, Zerdüşt onların bu istekliliğiyle alay etmek için büyük bir arzu duydu içinde: çünkü besbelliydi ki, bu karşısında duran kırallar, yaşlı ve ince yüzleriyle, barışsever mi barışsever kırallardı. Ama kendini tuttu. «Haydi!» dedi, «oraya gider bu yol, ordadır mağarası Zerdüşt'ün; ve bugünün uzun bir akşamı olacak! Şimdi lâkin, acele bir yardım çığlığı çağırıyor beni, ayırıyor sizden.

Mağaram şereflenir kırallar eğer oturup beklemek isterlerse içinde: fakat şüphesiz, uzun zaman beklememiz gerekecek!

Peki! Ne çıkar! İnsan beklemeyi bugün saraylardan daha iyi nerde öğrenebilir ki? Ve kırallara kalmış yegâne faziletin adına, bekliye bilme demiyorlar mı bugün?

Zerdüşt böyle diyordu.

SÜLÜK

Ve Zerdüşt, ormanlar içinden ve bataklıklar kenarından geçerek daha uzaklara, daha aşağılara doğru, düşünceli düşünceli devam etti yoluna; fakat, çetin meseleleri düşünen herkesin başına geldiği gibi, farkında olmadan bir adamın üstüne bastı. Ve bakın siz işe, birdenbire bir ızdırıp çığlığıyla iki inkisar ve yirmi berbat küfür fışkırdı yüzüne; öyle ki, korkuyla asâsını kaldırdı ve üstüne bastığı adama indireyazdı. Fakat hemen ardından akli başına geldi; gönlü de az önce yaptığı deliliğe güldü.

«Affedersin,» dedi üstüne basıp da öfkeyle doğrularak oturmuş adama, «affet de beni, bir benzetmece dinle önce.

Tenha bir yolda uzak şeyleri tahayyül eden bir gezgin farkına varmadan nasıl basarsa uyuyan bir köpeğin, güneşte uzanmış bir köpeğin üstüne:

- nasıl fırlayıp da ikisi, korkudan ödü kopmuş bu iki mahlûk, can düşmanları gibi girişirse birbirine, - öyle yaptık biz de işte.

Halbuki! Halbuki - ne kadar az bir şey kalmıştı birbirini okşamaya, o köpekle o yalnız kişinin! Her ikisi de onların, yalnız değil mi!»

— «Kimin nesiysen,» dedi üstüne basılan, öfkesi hâlâ üstünde, «sadece ayağınla değil, benzetmecenle de pek sokuldun yanıma!

Bak hele! Köpek miyim ben öyleyse?» - ve bunun üzerine oturan adam ayağa kalktı ve çıplak kolunu bataklık-tan çıkardı. Çünkü evvelâ bataklık hayvanlarına pusu kurmuş biri gibi, gizli ve farkedilmez, uzanmış yatıyordu yerde.

«İyi ama ne yapıyorsun sen öyle!» diye Zerdüşt bağırdı korkuyla, çok kan aktığını görmüştü çünkü çıplak

kolun üstünden, - «ne oldu sana? Mel'un bir hayvan mı ısırdı yoksa seni, ey bahtsız kişi?»

Kolundan kan akan adam güldü, öfkeli hâlâ, «bundan sana ne!» dedi, ve çekilip gitmek istedi. «Burda ben yurdumda ve kendi ülkemdeyim. Canı isteyen soracağını sor-sun bana: ama ben zor cevap veririm bir ahmağa.»

«Aldanıyorsun,» dedi Zerdüşt acıyarak, ve sıkıca tuttu adamı; «aldanıyorsun. Yurdunda değilsin burda sen, benim ülkemdesin, ve kimseye burda zarar gelmemesi gerek.

Ama sen, nasıl istersen öyle de bana, - ne olmalıysam ben oyum. Zerdüşt derim ben kendime.

Haydi bakalım! Şu yükselen yol, mağarasına gider Zerdüşt'ün: uzak değildir, - benim yerimde bakmak istemez misin yaralarına?

Talihin yâver gitmemiş, ey bahtsız adam, senin bu hayatta: önce bir hayvan ısırdı seni, sonra da adamın biri bastı üstüne!» - -

Fakat Zerdüşt adını işitince, üstüne basılan adam değişti. «Ne oluyor bana!» diye bağırdı, «kim beni bu hayatta bu bir tek adam, yani Zerdüşt kadar, ve kanla yaşayan bu bir tek hayvan, yani sülük kadar ilgilendirir?

Sülüğün uğrun uzanmıştım bir balıkçı gibi bu bataklık kenarına, ve uzattığım kolumu on defa sokup emmiş-ti ki sülük, o ara kanımı emmek için daha güzel bir sülük, Zerdüşt'ün kendisi soktu beni!

Ey saadet! Ey mucize! Övgüler olsun beni bu bataklıkta çeken bugüne! Bugün hayatta olan en iyi, en canlı vantuzla övgüler olsun; övgüler olsun büyük vicdan sülüğüne, Zerdüşt'e!» -

Böyle dedi üstüne basılan adam, Zerdüşt de sevindi onun sözlerine ve bu sözlerin ince, saygılı söylenişine. «Kimsin sen?» diye sordu ve elini uzattı ona, «çok şey

var aramızda aydınlanıp açıklanacak: ama öyle geliyor ki bana, berrak, pırıl pırıl bir gün doğacak handiyse.»

«Ruhen vicdanlı kişiyim ben» diye cevap verdi kendisine soru sorulan adam, «ve ruh işlerinde, üstâdım olan Zerdüşt'ün kendisi hariç, benden daha sert, daha sıkı, daha dar olanı yoktur hemen hemen.

Yarım yamalak bilmektense bir çok şeyi, hiç bilmemek daha iyidir! Başkalarının fikirleriyle bilge olmaktansa, kendi hesabına deli olmak daha iyidir! Ben - esasına, temeline inirim her şeyin:

- büyük olmuş, küçük olmuş, ne çıkar? Bataklık olmuş adı, gök olmuş ya da? Avuç içi kadar temel kâfi bana: yeter ki gerçek temel olsun bu!

— Avuç içi kadar bir temel: bunun da üstünde durabilir insan. Hakiki bilen-vicdan için ne büyük diye bir şey vardır ne de küçük diye bir şey.»

«Demek ki sen sülügü tanıyan kişisin öyle mi?» diye sordu Zerdüşt; «sülügü de esas temeline kadar araştırıyor musun, ey vicdanlı kişi?»

«Ey Zerdüşt,» diye cevap verdi üstüne basılan adam, «pek büyük bir iş olur bu; nasıl kalkışırım bunu yapmaya ben!

Ama benim üstâdı olduğum ve bildiğim, beynidir sülügün: - budur benim dünyam!

Bu da bir dünyadır! Affedersin burda gururumun dile gelmesini, bu bahiste emsalsizim de çünkü. Onun için dedim: «Burda yurdumdayım ben.»

Ne kadar uzun araştırdım bu bir tek şeyi, sülügün beynini, kaygan hakikat kaçmasın artık elimden diye! Benim ülkem burası!

- bunun uğruna her şeyi bir kenara attım, her şeye ilgisiz kaldım bunun uğruna; bilgimin hemen yanı başındaysa kara cahilliğim uzanır.

Ruhumun vicdanı tek şey bilmemi, başka bir şey bilmememi ister benden: yarı-ruhsal, puslu, sallantıda ve hâşşeli şeylerin hepsinden iğrenirim.

Dürüstlüğümün bittiği yerde körüm ben ve kör olmak da isterim. Ama, bilmek istediğim yerde de dürüst olmak isterim, - yani, sert, haşın, dar, zâlim ve merhametsiz.

Bir zamanlar senin söylemiş olduğun gibi, ey Zerdüşt: «Ruh, hayata saplanan hayatın kendisidir,» - senin öğretene bu götürdü, bu ayarttı beni. Gerçekten de, kendi kanımla artırdım ben bilgimi!»

— «Görülenden belli,» diye sözünü kesti Zerdüşt; zira çıplak kolundan kan akıyordu hâlâ vicdanlı adamın. On sülûk sokmuştu çünkü bu kolu.

«Ey garip kişi, ne kadar çok şey öğretiyor bana şu gördüğüm, - yani, senin kendini! Belki boşaltamam hepsini senin o sert kulaklarına!

Haydi bakalım! Ayrılalım artık burada! Ama tekrar buluşmak isterim seninle. Şu yükselen yol mağarama gider: orada benim aziz misafirim olacaksın bu gece.

Zerdüşt'ün, ayaklarıyla çiğnemesinin karşılığını da ödemek isterim vücuduna: düşünüyorum bunu. Şimdilik ama acele bir yardım çığlığı çağırıyor beni, ayırıyor senden.»

Zerdüşt böyle diyordu.

BÜYÜCÜ

1

Zerdüşt bir kayayı dönünce, kendinden biraz aşağıda, aynı yolun üstünde, kolunu bacağını deli gibi sallayıp oynatan ve nihayet karnı üstüne düşen bir adam gördü. «Dur!» dedi Zerdüşt o zaman gönlüne, «bu adam olmalı

yüksek insan, bundan geliyordu o korkunç yardım çılgı-
ğı, - bakayım yardım edebilir miyim kendisine.» Fakat,
adamin yattığı yere koştığında, gözlerini dikmiş titreyen
bir ihtiyar adam buldu orda; ve adamı kaldırıp ayakları
üstünde tutmak için ne kadar çaba harcadıysa Zerdüş,
hepsi boşa gitti. Zavallı adam yanında birinin bulundu-
ğunun bile farkında değildi; bil'akis, terkedilmiş, bütün
dünyadan ayrılıp kopmuş biri gibi, dokunaklı hareketlerle
durmadan etrafına bakınıyordu. Fakat nihayet, hayli tit-
remeler, çırpınmalar ve kıvranmalardan sonra, ağlayıp sız-
lanmaya başladı şöyle:

Kim ısıtır, kim sever hâlâ beni?
Uzattın bana sıcak elleri!
Verin kor gibi yanan gönülleri!
Uzanıp boylu boyunca titreyerek,
Ayakları ısıtılan bir yarı ölü haliyle -
Ve sarsılır nöbetlerle, ah! bilinmez ateşlerle,
Ürperir keskin, buz gibi oklarıyla ayazın,
Peşimi bırakmazsın, ey düşünce!
Dile Gelmez! Gizli! Korkunç!
Ey bulutlar ardındaki avcı!
Çarpılmış senin yıldırımınla,
Ey alaycı göz beni karanlıktan seyreden:
- yatarım böyle ben,
Eğilip bükülür, kıvranımlarım işkence içinde
Ebedi azaplarla,
Vuruldum
Senin elinle, en zâlimi avcılarının
Ey bilinmeyen - Tanrı...

Vur daha derin!
Vur bir daha yeniden!

Del de geç bu yüreği, parçala!
 Nedir bu işkence
 Uçları körleşmiş oklarla?
 Niye bakarsın hâlâ daha,
 Bıkmadan insan ızdırabına,
 El acısından zevklenen ilâhî-şimşek-gözlerle?
 İstermezsın öldürmek,
 Sırf işkence, işkence demek?
 Neden peki - işkence b a n a,
 El acısından zevklenen bilinmez Tanrı? -

Ha ha! Gizlice sokuluyor musun ne o?
 Geceyarısı böyle
 İstedğin ne? Söylesene!
 Sıkıştırıyorsun beni, bastırıyorsun -
 Ha! pek de yanaştın şimdi!
 Çekil git! Çekil git!
 Nefes alışımı dinliyorsun,
 Kalbimi dinliyorsun,
 Kıskaç seni -
 Kıskaçtığın ne peki?
 Çekil git! Çekil git! Bu merdiven niye?
 Girmek mi istediğin,
 Kalb içine,
 Gizlice girmek mi, benim en gizli
 Düşüncelerime girmek mi gizlice?
 Utanmaz! Bilinmez - Hırsız!
 Nedir çalmak istediğin?

Nedir dinlemek istediğin?
 Nedir işkenceden dileğin?
 Ey işkence eden!
 Ey - Cellât-Tanrı!

Bir köpek gibi, yoksa
 Yuvarlanayım mı önünde?
 Tutkun, sevinçler içinde,
 Kuyruk mu sallayayım sana?

Beyhude! Saplan daha çok,
 En zâlim diken! Hayır,
 Köpek değilim - avınım ben senin ancak,
 Zâlimin zâlimi avcı!
 En gururlu esirin,
 Ey bulutlar ardındaki haydut!
 Konuş artık!
 Ey yol kesen haydut, nedir istediğin, b e n d e n?
 Ey şimşeğe bürünen! Ey bilinmeyen! Konuş,
 Nedir istediğin, ey bilinmiyen - Tanrı? - -

Ne? Kurtuluş akçesi mi?
 İstedğin kurtuluş akçesi ne kadar?
 Çok iste, - böyle öğütler gururum!
 Hem uzatma lafı, - böyle öğütler öbür gururum!

Ha ha!
 Beni mi, - istiyorsun? Beni mi?
 Tam olarak - beni mi? ...

Ha ha!
 İşkence mi ediyorsun bana, vay gidi çılgın,
 Gururumu yaralıyorsun ha?
 Bana sevgi verin, - kim ısıtır beni hâlâ?
 Kim sever hâlâ beni? - uzatın bana sıcak elleri,
 Verin kor gibi yanan gönülleri,
 Verin bana, yalnızlar yalnızına,
 Buz ki, ah, yedi kat buz

Öğretti bana hasret duymayı düşmanlara,
Düşmanların ta kendilerine,
Ver, bırakıp ver bana,
Ey zâlimin zâlimi düşman,
—Kendini! - -

Gitti!
Kendi kaçtı,
Benim son, biricik yoldaşım,
Büyük düşmanım,
Benim bilinmeyen,
Cellât-Tanrı benim! -

— Hayır! Geri gel,
Bütün işkencelerinle!
Yalnızların sonuncusuna
Ah, dön, geri gel!
Akar gözyaşlarım hep ırmaklar misâli
Akâr sana!
Ve gönlümün son alevi -
Parlar sana!
Ah, geri gel,
Benim bilinmiyen Tanrım! Sızım benim! Son -
Saadetim!

2

— Burda, fakat, Zerdüşt daha fazla tutamadı kendini; asâsını kavradı ve var kuvvetiyle indirdi ağlayıp sızlayan adama. «Kes,» diye bağırdı öfkeli kahkahayla, «kes, şaklaban seni! Kalpazan seni! Seni katıksız yalancı seni! Ben seni iyi bilirim!

Şimdi ısıtırım bacaklarını ben senin, uğursuz büyücü, senin gibilerin, iyi bilirim ben, nasıl ısıtıldığını!»

— «Dur,» dedi ihtiyar adam ve sıçrayıp kalktı yerden, «vurma artık, ey Zerdüşt! Ben sırf oyun olsun diye yapıyordum öyle!

Sanatım gereği benim bu gibi şeyler. Bu oyunu oynamakla imtihan etmek istedim de seni. Doğrusu, beni iyi yakaladın hani!

Sen de ama - bana öyle küçümsenecek örnek vermedin ye kendinden: sen sertsin, ey bilge Zerdüşt! Sert vuruyorsun «gerçeklerinle», sopan söyledi bana - bu gereği!»

— «Dalkavukluk etme,» diye cevap verdi Zerdüşt, hâlâ heyecanlı ve somurtkan bakışlı, «şaklabanın ta kendisi seni! Sen sahtesin: ne diye bahsini edersin - gerçeğin!

Tavuslar tavusu seni, seni kibir denizi, ne oyunuydu o karşımda oynadığın oyun, ey uğursuz büyücü; ben ki me inanacaktım, sen böyle ağlayıp sızlanırken?»

«Ruh tövbe kârı,» dedi ihtiyar adam, «oydu - benim oynadığım; sen kendin bulmuştun bir zamanlar bu sözü -

- en nihayet ruhunu kendi aleyhine çeviren şair ve büyücüydü, kötü bilgisiyle kötü vicdanı yüzünden donmuş, değişmiş kişiydi oynadığım.

Şunu da itiraf et: hile ve yalanımı geç anladın, ey Zerdüşt! Başımı iki elinle tuttuğunda, inanmıştın sıkıntıda olduğuma, -

— «Pek az sevmişler onu, pek az sevmişler!» diye sızlandığını işittim senin. Böylesine aldattım seni diye, şenlik ediyordu habisliğim içimde.»

«Benden daha kurnaz kimseleri aldatmış olabilirsin,» dedi Zerdüşt sert sert. «Hilekârlardan sakınmam ben ken-

dimi, ben ihtiyatsız olmak mecburiyetindeyim: böyle diler benim kaderim.

Sen, ama - aldatmak mecburiyetindesin: bu kadar tanırım seni! Sen daima iki mânâlı, üç, dört ve beş mânâlı olmak mecburiyetindesin! Demin itiraf ettiğin şey bile, benim için ne yeterince doğru, ne de yeterince yanlış!

Ey habis kalpazan, ne gelir ki başkaca elinden! Çıplak gösterirken sen kendini hekimine, hastalığını bile teller pullarsın.

«Ben sırf oyun olsun diye yaptım öyle!» derken de önümde, böyle telleyip pulladın yalanını işte. Ciddi bir taraf da vardı bunda, azıcık ruh tövbekârısındır ya sen hani!

İyi anlıyorum seni: büyücüsü oldun sen âlemin; kendine karşı kullanacak yalanın ve hilen kalmadı ama, - kendine karşı bozuldu büyü!

Yegâne gerçeğin olarak tiksinti biçtin. Hiç bir sözün senin gerçek değil artık, ağzın ama gerçek: yani, ağzına yapışan şu tiksinti.» --

— «Sen kim oluyorsun ki!» diye bağırdı ihtiyar büyücü meydan okuyan bir sesle, «kimin haddine böyle konuşmak benimle, bugün yaşıyan insanların en büyüğüyle?» - ve yeşil bir şimşek çaktı gözlerinde Zerdüş'te doğru. Ama hemen ardından değişti ve mahzun mahzun dedi:

«Ey Zerdüş, usandım artık, iğreniyorum marifetlerimden, büyük değilim ben, niçin olduğumdan gayri gösteriyorum kendimi! Ama sen iyi bilirsin - ben büyüklük arıyordum!

Büyük bir adam gibi görünmek istiyordum ben, kandırdım da bir çoklarını: fakat bu yalan aştı benim gücümü. Büküyor belimi.

Ey Zerdüş, her şey yalan bende; fakat çöküşüm, - bu çöküşüm benim, gerçek! -

«Şeref verir sana bu,» dedi Zerdüş kederli kederli ve yan gözle yere bakarak, «şeref verir sana büyüklüğü araman, ama ihanet de eder sana. Sen büyük değilsin.

Ey uğursuz ihtiyar büyücü, senin en iyi ve en dürüst, benim de hörmet ettiğim tarafın, kendinden usandığını söyleyip açıkça şöyle demendir: «ben büyük değilim.»

Bundan ötürü bir ruh tövbekârı olarak sana hörmet duyarım: sadece göz açıp kapayıncaya dek sürmüş de olsa, sen o an için - gerçektin.

Peki ama söyle bana, ne arıyorsun sen benim ormanlarımla kayalıklarımda? Yatıp da benim yolumun üstüne, ne gibi imtihan etmek istedin beni? -

- benim neyimi denedin?» -

Böyle diyordu Zerdüş ve gözleri ıslı ıslı. İhtiyar büyücü bir müddet sustu, sonra dedi: «Denemek mi seni? Ben - arıyorum sadece.

Ey Zerdüş, ben gerçek, doğru, sade, tek mânâlı, dürüst mü dürüst bir adam, bilgelik küpü, bilgi azizi, büyük bir adam arıyorum!

Bilmiyor musun ki, ey Zerdüş? Zerdüş'tü arıyorum ben!»

— Ve burada uzun bir sessizlik oldu ikisi arasında; Zerdüş ise derin bir düşünceye dalmış, gözlerini kapamıştı. Ama sonra, konuştuğu adama dönerek, büyücünün elini sımsıkı tuttu ve tam bir nezâket ve hilekârlıkla dedi:

«Haydi bakalım! Oraya çıkar bu yol, ordadır mağarası Zerdüş'ün. Bulmak istediğin kişiyi arayabilirsin orda.

Ve akıl danış hayvanlarıma, kartalımla yılanıma: yar-

dım ederler onlar aramana. Mağaram benim büyüktür ama.

Ben kendim, doğrusu - henüz büyük adam görmedim. En hassas kişilerin gözleri bile, bugün büyüğün ne olduğunu görecektir keskinlikte değil. Yığınların ülkesidir bu.

Nice kişiler gördüm kendini gerip de şişiren, halk da bağırıyordu onlar için: «Bakın işte, büyük adam!» Fakat neye yarar körükler! Nihayet yel çıkıp gider.

Kendini şişirdikçe şişiren kurbaga çatlar nihayet: O zaman da yel çıkıp gider. Şişmiş birinin karnını şişlemeye, enfes eğlence derim ben. Haberiniz ola, delikanlılar!

Bugünümüz yığınlarındır: bilen kim artık büyüğü, küçüğü! Büyüklüğü muvaffakiyetle kim arayabilir! Bir deli ancak: deliler muvaffak olurlar.

Büyük adamlar arıyorsun hâ, ey garip deli? Kim öğretti sana bunu? Bugün sırası mı onun? Ah, mel'un arayıcı, ne diye - imtihan edersin beni?» --

Zerdüş böyle dedi, gönlü ferah, gülerek devam etti yoluna.

EMEKLİ

Fakat Zerdüş, büyücüğü başından savdıktan az sonra, takip ettiği yolun kenarına oturmuş birini gördü yine - uzun boylu, kara, avurtları çökmüş, solgun yüzlü bir adam: bu adam fena halde canını sıktı. «Eyvah,» dedi gönlüne, «kılık değiştirmiş keder oturuyor karşımda; öyle geliyor ki bana, rahipler cinsinden olacak: ne arıyorlar bunlar benim ülkemde?

Ne! Güç halle kurtuldum o büyücüden, bir kara oyuncu daha mı çıkacaktı yoluma, -

- başa el koyarak büyü yapan biri, Tanrı inâyetiyle mucizeler gösteren karanlık biri, dünyaya iftira eden kut-sanmış biri: canını şeytan alasıca!

Ama şeytan hiç bir zaman bulunmaz ki gereken yerde: daima geç gelir o mel'un cüce, o mel'un topal!» -

Böyle küfretti Zerdüşt içinden sabırsızlanarak, ve başını öbür yana çevirip kara adamın önünden nasıl sıvışsam diye düşünüyordu: fakat bakın ki, başka türlü oldu iş. O anda zira oturan adam görmüştü bile kendisini; umulmadık bir mutluluğa kavuşmuş biri gibi ayağa fırlamış, Zerdüşt'e doğru yürüyordu.

«Her kimsen, ey yolcu,» dedi, «yolunu şaşırmış birine, arayıcının birine, burda kolayca felâkete uğrıyabilecek bir ihtiyara yardım et!

Bu dünya yabancı ve uzak bana; vahşi hayvanların uluduklarını da işittim; beni koruyabilecek kimse ise, - kendisi de yok artık onun.

Ben o sonuncu dindar adamı, ormanında yapayalnız yaşayıp da bugün bütün dünyanın bildiği şeyi henüz duymamış kişiyi, bir azizi, bir yalnızı arıyordum.»

«Neymiş bildiği bugün bütün dünyanın?» diye sordu Zerdüşt. «Bir zamanlar bütün dünyanın inandığı o eski Tanrının artık yaşamadığı mı acaba?»

«O dediğin işte,» diye cevap verdi ihtiyar adam mahzun mahzun. «Ben hizmet ettim o eski Tanrıya tâ son sâatına dek.

Şimdi artık emekliyim, efendim de yok, yine de ama hür değilim. hâtıralar hariç, neşem kalmadı artık hiç.

Onun için çıktım bu dağlara ben; ihtiyar bir papaya, bir kilise pederine yaraşırçasına sonunda bir kere daha

bayram edeyim diye: bil ki zira, ben son papayım! - so-
fuca hatıralar ve dinsel tören bayramı.

Şimdi, halbuki, ölmüş o da, insanların en sofusu, Tan-
rısını biteviye türkü söyleyip mırıldanarak öven orman-
daki aziz.

Kendisini bulamadım artık kulübesini bulduğumda,
ama ölümüne uluyan iki kurt gördüm içinde, - bütün hay-
vanlar severlerdi çünkü kendisini. O zaman kaçtım ora-
dan.

Bu ormanlarla dağlara demek ben boşuna mı gelmiş-
tim? O zaman başka birini, Tanrıya inanmıyanların en
sofusunu aramıya karar verdi gönlüm -, Zerdüşt'ü aramı-
ya karar verdi gönlüm!»

Böyle diyordu yaşlı adam ve keskin gözlerle bakıyor-
du karşısındakine. Zerdüşt ise ihtiyar papanın elini tuttu
ve hayran hayran uzun müddet baktı bu ele.

«Bak! ey muhterem kişi,» dedi sonra, «ne güzel ve
uzun el! Daima hayır dua ihsan etmiş birinin eli bu. Şim-
diyse senin aradığın kişiyi tutuyor, beni, Zerdüşt'ü.

Ben'im o, tanrısız Zerdüşt, hani: 'Kim var ki bende
daha tanrısız, zevk alayım öğrettiklerinden?' diyen» -

Böyle diyordu Zerdüşt ve bakışlarıyla düşüncelerine
ve ard düşüncelerine işliyordu ihtiyar papanın. Nihayet
öteki başladı:

«Onu en çok sevmiş, ona en çok sahip olmuş kişi,
onu en çok ta kaybetmiş olandır şimdi -:

- bak, ikimizden şimdi en tanrısız ben değil miyim?
Kim sevinebilir ama buna!» -

Derin bir sessizlikten sonra, «sonuna kadar hizmet et-
tin demek sen ona?» diye sordu Zerdüşt düşünceli düşün-
celi. «nasıl öldüğünü biliyor musun sen onun? Söyle-
nenler doğru mu, merhametin onu boğduğu,

insanı çarmıha gerili görüp de buna dayanama-

dığı; - insan sevgisinin onun cehennemi, sonunda da ölümüne sebep olduğu?» -

Fakat ihtiyar papa cevap vermedi, ama ürkek ürkek, yüzünde muztarip ve karanlık bir ifadeyle yana baktı.

Uzun bir düşünmeden sonra, «bırak göçsün,» dedi Zerdüşt, hâlâ gözlerinin tâ içine bakarak ihtiyar adamın.

«Bırak göçsün, göçtü zâten. Gerçi sana şeref verir bu ölünün ardından sırf iyi şeyler söylemek, ama benim kadar sen de bilirsin onun kim olduğunu, ne garip yollarda yürüdüğünü.»

«Laf aramızda, - şahit işte şu üç göz de,» dedi ihtiyar papa keyifli keyifli (zira bir gözü kördü), «Tanrıyla ilgili şeylerde daha aydınımdır Zerdüşt'ün kendisinden, - elbette öyle olacak ya.

Yıllar yılı hizmet etti ona sevgim, onun iradesini takip etti her şeyde iradem. İyi bir hizmetçi de her şeyi bilir, efendisinin kendi kendisinden sakladığı türlü şeyleri bile.

Gizli bir Tanrıydı o, sırlar içinde. Hakikaten, oğlunu bile gizli yollardan edindi ancak. İman kapısında onun zinâ durur.

Sevgi Tanrısı diye övenler onu, sevgiyi yeterince yükssek görmiyenlerdir. Hâkim de olmak istemiyor muydu, bu Tanrı? Seven halbuki, mükâfatın ötesinde, karşılığın ötesinde sever.

Gençliğinde, Doğudan çıkan bu Tanrı sert ve kindardı; ve gözdelelerini eğlendirmek için bir cehennem kurmuştu.

Sonunda lâkin, ihtiyarladı ve yumuşak, olgun ve merhametli, babadan çok bir dedeye, fakat en çok sarsak bir neneye benzeyen biri olup çıktı.

Büzülmüş, dermansız bacaklarından ötürü dertlenerek, dünya yorgunu, irade yorgunu otururdu ocağının başında;

ve o pek büyük merhameti yüzünden boğulup gitti günün birinde.» -

«Ey koca papa,» diye sözünü kesti Zerdüşt, «kendi gözleriyle gördün mü sen bunu? Pek âlâ olabilirdi bu türlü: bu türlü ve başka türlü de. Tanrılar öldüklerinde, türlü ölümlemlerle ölürler hep.

Haydi neyse! Öyle ya da böyle, öyle ve böyle - göçüp gitti ya! Kulak ve göz zevkime aykırı gelirdi o benim; bundan kötü bir şey söylemek istemem ardından.

Gözleri duru, sözleri doğru her şeyi severim ben. Ama o - pek âlâ biliyorsun, ey yaşlı rahip, senin cinsinden, rahipler cinsinden olan bir taraf vardı onda - türlü mâ-nâhıydı o.

Anlaşılmazdı da. Nasıl öfkelenirdi bize, bu öfkeyle ateş-püsküren, kendisini yanlış anlıyoruz diye. Peki neye daha açık konuşmazdı?

Ve kabahat kulaklarımızda idiyse, ne diye kendisini yanlış anlıyan kulaklar verdi bize? Kulaklarımız çamurla tıkalı idiyse, pek âlâ! ya bu çamuru kim tıkadı oraya?

Nice başarısızlıkları olurdu, işinin tam ehli olmamış bu çömlekçinin! Halbuki çömleklerinden ve yarattıklarından intikam alması, iyi olmadılar diye - sağ beğeniye karşı işlenmiş bir günahı bu.

Sofulukta bile vardır sağ beğeni: şöyle dedi bu beğeni nihayet: 'Varsın böyle Tanrı eksik olsun! Daha iyi Tanrırsız olmak, daha iyi kaderini kendi başına yapmak, daha iyi deli olmak, daha iyi kendin Tanrı olmak!'

- «Neler işitiyorum!» dedi ihtiyar papa kulak kabartarak; «bu imansızlıkla sen sandığından da dindarsın! İçindeki bir tanrı döndürmüş seni bu tanrısızlığa. Dindarlığının ta kendisi değil mi, seni artık bir tanrıya inandırmaktan alıkoyan? Ve aşırı dürüstlüğü, daha seni iyi ile kötünün ötesine de götürecekt!

Bak, nedir sana kalan? Tâ ezelden beri nasibi kutsamak olan gözlerin ve ellerin ve ağzın var. Kutsamak elle olmaz ki sadece.

En tanrısız kişi olmak istiyorsun sen ama, senin yanında uzun kutsamaların gizli, kutsal, tatlı kokusu geliyor burnuma: hem sevindiriyor beni bu, hem ızdırap veriyor.

Bırak da bir gecelik misafirin olayım, ey Zerdüşt! Hiç bir yerinde artık dünyanın senin yanında olduğumdan daha âlâ olamam!» -

«Âmin! Öyle olsun!» dedi Zerdüşt büyük bir hayret içinde ;«oraya çıkar bu yol, ordadır mağarası Zerdüşt'ün.

Seve seve, doğrusu, ben kendim götürmek isterdim seni oraya, ey muhterem kişi, dindarların hepsini severim zira. Şimdi lâkin acele bir yardım çılgılığı çağırıyor beni, ayırıyor senden.

Ülkemde istemem kimseye zarar gelmesini: mağaram benim iyi bir limandır. Ve her muzdaribi ben yeniden sağlam bir karaya ve sağlam ayaklar üstüne bastırmayı isterim en çok.

Fakat senin kapkara hüznünü kim kaldırabilir ki omuzlarından? Bunun için ben çok dermansızım. Doğrusu, pek uzun zaman beklememiz gerek, birinin gelip de Tanrını sana yeniden uyandırması için.

O eski Tanrı çünkü hayatta değil artık: tamamen öldü o.» -

Zerdüşt böyle diyordu.

EN ÇİRKİN İNSAN

- Ve yine Zerdüşt'ün ayakları dağları aştı, ormanlar içinden geçti; gözleri arandı, arandı, ama bu gözlerin gör-

mek istediği kişi yoktu ortalıkta - hani o, büyük ıztırap içinde yardım çağlığı atan kimse. Fakat bütün yol boyunca gönlünde büyük sevinç duyuyordu ve minnettarlık doluydu içi. «Kötü başlamasına karşılık olarak» diyordu, «ne güzel şeyler getirdi bugün bana! Ne garip konuşan adamlar çıktı yoluma!

Sözlerini onların has tahıl taneleri çiğner gibi çiğniyeceğim şimdi uzun müddet; bu sözleri dişlerim ince öğütüp ezecek, süt misâli gönlüme akıncaya dek!» -

Fakat yolu yeniden bir kayayı dolanınca, manzara birdenbire değişti; ve Zerdüşt bir ölüm diyarına girdi. Kara ve kızıl kayalar yükseliyordu dimdik burada: ne ot, ne ağaç ve ne de kuş sesi vardı. Bütün hayvanların, yırtıcı hayvanların bile sakındıkları bir vadiydi burası; yalnız bir çeşit çirkin, kalın, yeşil yılanlar, kocadıklarında ölmek için gelirlerdi buraya. Onun için çobanlar bu vadiye «Yılan Ölümü» derlerdi.

Fakat Zerdüşt, kara kara hatıralara daldı, zira evvelce de bir kez bu vadiyi seyretmiş gibi geliyordu ona. Öylesine ağırlıklar çökmüştü ki içine, bu yüzden gittikçe ağır, daha ağır yürüyordu ve nihayet dura kaldı. Fakat gözlerini açınca, yol kenarına oturmuş insan biçiminde, insana da pek benzemiyen bir şey gördü, tarifi imkânsız bir şey. Ve gözleriyle gördü diye böyle bir şeyi, birdenbire Zerdüşt büyük bir utanca kapıldı: ak saçlarının diplerine kadar kızardı, bakışlarını öte yana çevirdi, bu uğursuz yerden ayrılmak üzere ayağını kaldırdı. Fakat bu ölü ıssızlık dile geldi o zaman: zira geceleyin tıkanık borularda suyun lıkırdayıp hırıldaması gibi, lıkırdaya hırıldaya bir gürültü kaynıyor yerden; sonunda da insan sesine, insan sözüne dönüştü bu: - şöyle diyordu bu ses:

«Zerdüşt! Zerdüşt! Çöz bilmecemi! Konuş, konuş! Şahitten intikam almak nedir?

Geriye çekiyorum seni; kaygan buz burası! Sakın, aman sakın gururun bacağına kırmayın burda!

Kendini sen bilge sanırsın, ey gururlu Zerdüşt! Çöz öyleyse bakalım şu bilmeceyi, ey sert cevizler kıran, - kendim olan bilmeceyi! Söyle bakalım: kimim ben?»

— Fakat Zerdüşt bu sözleri işittiğinde, -neler olup bitti dersiniz ruhunda? Merhamete kapıttı kendini; ve uzun zaman oduncuların baltalarına karşı koymuş bir meşe, nasıl kendisini devirmek isteyenleri dahi dehşete salarak gümbürtüyle devrilirse birdenbire, -Zerdüşt de âniden devriliverdi öyle. Fakat hemen doğrulup kalktı yerden, yüzü sertleşti.

«İyi tanıyorum seni ben,» dedi tunçtan bir sesle, «sen Tanrıyı öldürensin! Bırak gideyim.

Sen tahammül edemezdin seni görene, -seni buncasına, içini dışını görene, ey çirkin insan! Bu şahitten intikam aldın!»

Zerdüşt böyle diyordu ve gitmiye niteleniyordu; fakat o tarifi imkânsız mahluk elbisesinin bir ucundan yakaladı ve yeniden hıkırdamıya, söz aramıya başladı. «Kal,» dedi nihayet -

- «kal! Geçip gitme! Anladım hangi baltaymış seni deviren: Selâm sana, ey Zerdüşt, kalktın yine ayağa!

Anladın, iyi biliyorum, onu öldüren, -Tanrıyı öldüren neler duyar içinden. Kal! Otur şöyle yanıma; beyhude olmaz bu.

Kime gideyim senden başka? Kal, otur! Bakma ama bana! Böyle hörmet et - çirkinliğime!

İşkence ediyorlar bana: sensin artık benim son sığınagım. Nefretleriyle değil, uşaklarıyla değil; -ah, böylesi işkenceyle alay ederdim ben, gururlanır, sevinirdim!

Bütün muvaffakiyetler bugüne dek iyice işkence edi-

lenlerin olmamış mıdır? Ve iyice işkence eden, kolayca öğrenir peşe düşmeyi: başkalarının peşine düştüğünden hep! Fakat merhametlerinden -

- merhametlerinden kaçıyorum onların, sana sığınıyorum. Ey Zerdüşt, sen koru beni, ey benim son sığınagım, ey benim yegâne anlıyanım:

- tam anladın sen, neler duyar onu öldüren. Kal! Gideceksen de, ey sabırsız kişi, benim geldiğim yoldan gitme. Bozuktur o yol.

Kızıyor musun yoksa bana sözü uzatıp çetrefil konuştum diye? Öğüt verdim diye sana? Ama bil ki, ben'im o ben, en çirkin insan,

en büyük, en ağır ayakları olan. Benim yürüdüğüm bütün yerlerde, bozulur yol. Yürüdüğüm bütün yolları ben mahveder bozarım.

Ama yanımdan sessizce geçtiğini, yüzünün kızardığını iyice gördüm: böylelikle tanıdım işte senin Zerdüşt olduğunu.

Başka her hangi biri olsa, bakışıyla, sözüyle atardı bana sadakalarını, merhametini. Halbuki ben dilenci değilim o kadar: sen anladın bunu -

- aksine, aşırı zenginim ben, büyük, korkunç, en çirkin, en söylenemiyen şeyler bakımından zengin! Utancın senin, ey Zerdüşt, şeref verdi bana!

Güçlkle kurtuldum merhametliler {kalabalığından, - günümüzde «merhamet can sıkıcıdır» diye öğreten tek kişiyi - seni, ey Zerdüşt, bulabileyim diye!

- ister bir Tanrının merhameti olsun, ister insan merhameti, incitir bu utanç duygusunu. Ve yardım etmeyi istememek, yardıma can atan faziletten daha asil olabilir.

Budur halbuki bütün küçük insanların bugün fazilet dedikleri, - merhamettir: büyük felâkete, büyük çirkinliğe, büyük muvaffakiyetsizliğe saygıları yoktur onların.

Kaynaşan koyun sürülerinin sırtları üzerinden bakan bir köpek gibi, bütün bunlardan ötelere bakıyorum ben. Küçük, iyi yünlü, iyi niyetli, boz insanlardır bunlar.

Başını arkaya atmış, sığ gölcükler üzerinden horgörüyle uzaklara bakan balıkçıl kuşu gibi: öyle bakıyorum ben de uzaklara, bu kaynaşan boz renkli küçük dalgalar, küçük iradeler ve küçük ruhlar üzerinden.

Pek uzun müddet hak verildi onlara, bu küçük insanlara: böylece kudret te verildi sonunda kendilerine; - şimdi de kalkıp öğretiyorlar: 'küçük insanların iyi dedikleri iyidir ancak.'

Ve 'gerçek' bugün, kendisi onların içinden çıkan vâizin, o acayıp azizin ve küçük insanlar sözcüsünün, o kendi kendisi için 'gerçek ben'im' diye şahitlik edenin söylediğidir.

Bu haddini bilmez kişidir bunca zaman ibiklerini dik tutan küçük insanların, - 'gerçek ben'im' derken öğrettiği yanlış, hiç te yabana atılır yanlış değildir.

Haddini bilmez bir kişiye bundan daha nâzik cevap verilmiş midir hiç? - Sen halbuki, ey Zerdüşt, geçip gittin onun yanından, ve dedin: 'Hayır! Hayır! Üç kere hayır!'

Sen uyardın insanları onun yanlışına karşı, ilk sen uyardın merhamete karşı: - herkesi değil, kimseyi değil, fakat kendini ve benzerlerini.

Büyük muhtarıların utancından sen utanç duyarsın; 'büyük bir bulut geliyor merhametten; ey insanlar, sakının!' derken de.

- 'bütün yaratıcılar sert olurlar, bütün büyük sevgiler merhametlerinin üstündedirler' diye öğretirken: - Ey Zerdüşt, hava belirtilerinden öyle iyi anlar görünüyorsun ki bana sen!

Ama sen kendini, - kendini de uyar kendi merhametine karşı! Bir çokları zira sana doğru geliyorlar, çık-

mişlar da yola, bir çok müztarip, kuşkulu, umutsuz, boğulan, donan kişiler -

Kendime karşı da uyarırım seni ben. Sen benim en iyi, en kötü bilmecemi, kendimi ve ne yaptığımı çözdün. Ben bilirim seni devirebilecek baltayı.

Fakat o- mecburdu ölmiye! o, her şeyi gören gözlerle bakıyordu, - insanın derinliklerini, ulaşılmaz diplerini, bütün gizli zenginliğini ve çirkinliğini görüyordu.

Merhameti, utanma nedir bilmezdi: en kirli köşeleri me kadar sokulmuştu o. Bu son derece mütecessis, aşırı sırnaşık, aşırı merhametli Tanrı, mecburdu ölmiye.

Beni görüyordu o hep: intikam almam gerekti böyle bir şahitten - ya da kendimin ölmem.

Her şeyi gören Tanrı, insanı dahi gören: mecburdu bu Tanrı ölmiye! İnsan tahammül edemez böylesi bir şahidin yaşamasına.»

Böyle diyordu en çirkin insan. Zerdüşt ise ayağa kalktı, gitmiye hazırlandı: iliklerine kadar donduğunu hissediyordu zira.

«Ey tarifi imkânsız şey,» dedi, «yoluna karşı uyarıyorum seni. Teşekkür olarak ben de kendi yolumu öveyim sana. Bak, ordadır işte mağarası Zerdüşt'ün.

Benim mağaram büyüktür, derindir ve haylidir köşe bucağı; en saklı kişi bile saklanacak yer bulur orda. Hemen yakınlarındaysa mağaramın, sürünen, kanat çırpın ve sıçıran yaratıkların gizleneceği yüzlerce delik gedik vardır.

Ey kendi kendini sürmüş sürgün, yaşamak istemiyormusun sen insanlar ve insan merhameti içinde? Peki öyleyse, benim gibi yap! Öğrenirsin de hem böylece benden; yapan öğrenir ancak.

Ve her şeyden evvel hayvanlarımla konuş! En mağrur

hayvanla en akıllı hayvan -pek âlâ gösterebilirler onlar çıkar yolu ikimize de!» --

Böyle diyordu Zerdüşt; ve öncesinden daha düşünceli, daha yavaş devam etti yoluna: kendi kendine çünkü bir çok şeyler soruyor ve kolay kolay bir cevap bulamıyordu.

«Ne kadar da zavallı insan!» diye düşündü içinden, «ne kadar çirkin, ne kadar hırıltılı, ne kadar dolu gizli utançla!

Bana, insan kendini sever diyorlar: ah, ne kadar büyük olmalı bu nefis sevgisi! Ne büyük bir horgörü var bu sevginin karşısında!

Kendini horgördüğü gibi, seviyordu da kendini, şu adam bile, -büyük bir sevendir o, büyük bir horgören bence.

Kendini ondan daha derin horgören hiç kimseye rastlamadım daha ben: bu dahi yüceliktir. Eyvah, feryadını işittiğim yüksek insan bu olmasın sakın?

Büyük horgörenleri severim ben. İnsan aşılması gereken bir şeydir.» -

GÖNÜLLÜ DİLENCİ

Zerdüşt en çirkin adamdan ayrıldığında, üşüyor ve kendini yalnız hissediyordu: zira içinden bir çok soğuk ve yalnız şeyler geçiyordu, öyle ki bu yüzden bütün uzuvları dahi üşümüştü. Fakat, kâh yeşil çayırlardan, kâh vaktiyle belki sabırsız bir çayın yatak açtığı vahşi, taşlık yerlerden geçerek, dere tepe aşır tırmandı, tırmandı: nihayet ısındı birdenbire ve neşelendi yeniden.

«Ne oldu bana?» diye soruyordu kendi kendine, «sıcak, hayat dolu bir şey beni canlandırıyor, benim civarımda ol-
sa gerek bu.

Daha az yalnızım şimdiden; bilinmez yoldaşlar ve kar-

deşler dolaşıyorlar etrafımda; ruhumu ürpertiyor sıcak nefesleri.»

Fakat etrafına bakınıp yalnızlığını avutanları ararken: bakın hele, bir tepceğin üstünde toplanmış inekler duruyordu; onların yakınlığı ve kokusuydu gönlünü ısıtan. Ama inekler konuşan birini istekle dinler gibiydiler ve kendilerine yaklaşan kişiye aldırmadılar. Fakat Zerdüşt iyice yaklaşıncı, o zaman bir insan sesinin ineklerin ortasında konuştuğunu duydu açıkça; ve belli ki konuşandan yana çevirmişti hepsi de başını.

O zaman Zerdüşt davranıp seğırtti ileri ve bir kenara sürdü hayvanları; çünkü orda birinin başına kötü bir şey, inek merhametinin de kolay kolay çare bulamayacağı kötü bir şey gelmiş olmasından korkuyordu. Ama bunda aldanmıştı; zira, bakındı şu işe, bir adam oturuyordu yerde ve sanki kendisinden korkmamaları için inandırmıya çalışıyordu hayvanları; halim selim bir adamdı, gözleri iyiliğin ta kendini vaaz eden, bir dağ vaiziydi. «Ne arıyordu burda?» diye bağırdı Zerdüşt şaşkınlık içinde.

«Ne mi arıyorum burda?» diye cevap verdi öteki: «senin aradığının aynını, ey huzur bozan! yeryüzü saadetini, yani. Bu ineklerden öğrenmek istiyordum onu da. Zira, biliyor musun ki sabah vaktinin yarısını onlarla konuşmakla geçirdim ve tam cevap vermek üzereydiler şimdi bana. Ne diye tâciz edersin onları?

Geri dönüp te şayet inekler gibi olmazsak, giremiyeceğiz cennete. Çünkü onlardan bizim bir tek şey öğrenmemiz gerek: geviş getirmek.

Gerçekten, insanoğlu varıp ta bütün dünyayı kazansa, ama bu bir tek şeyi, geviş getirmeyi öğrenmese, bunun ne faydası var ona! Kurtulamaz ki derdinden,

- o büyük derdinden: bu derde ise bugün tiksinti

diyorlar. Kimin gönlü, ağzı ve gözleri tiksintiyle dolu değil ki bugün? Sen bile! Sen bile! Şu ineklere bak halbuki!» -

Böyle dedi dağ vaizi ve Zerdüşt'ten yana çevirdi bakışlarını, - o âna kadar zira, gözleri sevgiyle ineklerdeydi hep - : lâkin değişiverdi birden. «Bu konuştuğum da kim?» diye irkilerek bağırdı ve ayağa fırladı.

«Tiksintisiz insan bu, ta kendisi Zerdüşt'ün, büyük tiksintiye yenen; kendi gözü, kendi ağzı, kendi gönlü bu Zerdüşt'ün.»

Ve böyle konuşurken, kendisine söz yönelttiği kişinin ellerini öpüyor, gözlerinden yaşlar boşanıyordu; ve tıpkı, kendisine sanki gökten umulmadık kıymetli bir hediye ve mücevher düşmüş biri gibi hareket ediyordu. İneklerse, bütün bu olup bitenleri seyrediyor ve şaşıyorlardı.

«Bahsetme benden, ey garip kişi! Ey sevimli kişi!» dedi Zerdüşt ve hislerini gemledi, «önce kendinden söz et bana! Bir zamanlar büyük bir serveti fırlatıp atan gönüllü dilenci değil misin sen, -

- hani, servetinden ve zenginlerden utanan, varını ve gönlünü bağışlamak için en fakirlere koşan? Fakat kendisini kabul etmemişlerdi onlar.»

«Fakat beni kabul etmemişlerdi onlar,» dedi gönüllü dilenci, «biliyorsun sen, evet. İşte nihayet ben de hayvanların, şu ineklerin yanına geldim.»

«Demek ki,» diye sözünü kesti Zerdüşt, «yaraşırca vermenin, yaraşırca almaktan ne kadar daha güç olduğunu öğrendin, ve yaraşırca hediye etmenin bir sanat, - iyiliğin en son, en ince baş-sanatı olduğunu.»

«Hele bugünkü günde,» diye cevap verdi gönüllü dilenci: «yani, her aşağılık şeyin başkaldırdığı, yanına yanaşılmaz olduğu ve kendi soyunca - yığınların soyunca yani, kurumlandığı bugünkü günde.

Biliyorsun ya, yığınlarla kölelerin o büyük, uğursuz,

uzun, yavaş ayaklanma saati erişti zira: büyüyor, glükku büyüyor bu!

Her iyilik ve az veriş kıskırtıyor şimdi ayaktakımını; aşırı zenginler tetikte dursunlar!

Hani o geniş karınlı, pek dar boyunlu şişelerden damlar gibi damlıyan herkes dikkat etsin bugün: - böylesi şişelerin boyunlarını kırıyorlar bugün seve seve.

Şehvetli açgözlülük, zehir gibi acı haset, ifrit kesilmiş hınç, yığın gururu: bunlar çarptı bütün, gözlerime. Fakirlerin mutlu oldukları doğru değil artık. Cennet halbuki, ineklerindir.

Halim selim adamı alışık alışık koklıyan inekleri geri durdurma çalışırken, «neden zenginlerin değil peki?» diye sordu Zerdüşt, denercesine.

«Niye deniyorsun beni?» diye cevap verdi öteki. «Benden de iyi bilirsin sen kendin. Neydi beni en fakirlere gitmiye zorlıyan, ey Zerdüşt? En zenginlerden duyduğum tiksinti değil mi?

- süprüntünün her türlüünden menfaat sağlıyan, bakışları soğuk, düşünceleri şehvetli, servet mahkûmlarından, - pis kokuları gökleri tutan bu ayaktakımından,

- babaları yankesici, yahut leş kargası, ya da paçavra toplayıcıları, analarıysa uysal, şehvetli ve unutkan olan bu yaldızlı, sahte yığınlardan: - çünkü bunlardan hiç birinin pek farkı yoktur orospudan -

Yukarıda halk yığını, aşağıda halk yığını! 'Fakir' nedir bugün, 'zengin' ne! Bu farkı unuttum ben, - sonra işte uzaklara, hep uzaklara kaçtım, bu ineklerin yanına gelinceye dek.»

Böyle diyordu halim selim adam, konuşurken nefes nefese soluyor ve ter döküyordu: öyle ki, tekrar şaşılar inekler. Zerdüşt ise, gözlerini ayırmadan onun yüzüne bakıyor,

o böyle sert sert konuştuğuça gülümsüyor ve sessizce başını sallıyordu.

«Sen kendine zarar veriyorsun, ey dağ vaizi, böyle sert sözler söylerken. Ne ağzın ne gözün yaratılmış böyleli sertlik için.

Ne de miden, zannımca: bütün bu hiddetler, nefretler, köpürüp taşmalar, o na zarar. Daha yumuşak şeyler ister miden: kasap değilsin ki sen.

Daha ziyade bana sen bitki ve kök adamı gibi görünüyorsun. Tahıl taneleri öğütürsün belki de. Ama muhakkak ten zevklerine karşı durursun, balı ise seversin.»

«Sen beni iyi anladın,» diye cevap verdi gönüllü dilenci, ferahlamış yürekle. «Bayılırim bala, tahıl taneleri de öğütürüm; zira ben hep ağza tat veren ve nefesi temizliyen şeyler aramış durmuşumdur:

- uzun zaman isteyen, günün tamamını alan ve şirin haylazlarla miskinlere göre ağza eğlencelik şeyler de aramışımıdır.

Şüphesiz, bu işi inekler götürmüştür en ileri: onlar bulmuşlardır geviş getirmeyi ve güneşte yatmayı. Yürek kaldıran kara kara düşüncelerden de sakınırlar onlar.»

— «Peki öyleyse! dedi Zerdüş, «benim hayvanlarımı, kartalımla yılanımı da görmelisin, - eşi benzeri yoktur bugün onların dünyada.

Bak, şu yol benim mağarama gider: müsafiri ol mağaramın bu gece. Ve hayvanlarımla, hayvanların mutluluğu üzerine sohbet et, -

-dönünceye kadar ben. Şimdi lâkin acele bir yardım çağlığı çağırıyor beni, ayırıyor senden. Yeni bal da bulacaksın mağaramda, altın petek balı, buz gibi: ye ondan!

Şimdi ama hemen ayrıl ineklerinden, ey garip kişi! ey sevimli kişi! güç te olsa senin için bu. Ne de olsa onlar senin en candan dostların ve üstadlarındırlar!» -

— «Daha çok sevdiğim biri hariç,» diye cevap verdi gönüllü dilenci. «Sen kendin iyisin, bir inekten de iyisin, ey Zerdüştl!»

«Defol, defol şurdan! seni çapkın dalkavuk seni!» diye haykırdı Zerdüş muzipçe, «ne diye şımartırsın beni bu türlü övgüyle, bu türlü dalkavukluk balıyla?»

«Defol, defol yanımdan!» diye haykırdı bir daha ve asâsını muhabbetli dilenciye kaldırdı, fakat adam seğırtip sıvışiverdi ordan.

GÖLGE

Fakat gönüllü dilenci daha henüz sıvışıp kaçmış ve Zerdüş yine yalnız kalmıştı ki, arkasından yeni bir sesin bağırıldığını işitti: «Dur! Zerdüştl! Bekle! Evet ben'im, ey Zerdüş ben, gölgen senin!» Ama Zerdüş beklemedi; zira dağlarına üşüşülmesinden ve kalabalık edilmesinden öfkelenmişti birdenbire. «Nereye gitti benim yalnızlığım?» diyordu.

«Doğrusu, pek fazla oluyor; bu dağlar karınca gibi kaynıyor; benim ülkem artık bu dünyadan değil; yeni dağlar gerek bana.

Beni gölgem mi çağırıyor? Vız gelir gölgem! Varsın koşsun ardından! Ben - kaçarım ondan.»

Böyle dedi Zerdüş gönlüne ve koşup kaçtı. Fakat ardındaki onu takip ediyordu, öyle ki, hemencecik üçleştirdi birbiri ardında koşanlar, -yani, en önde gönüllü dilenci, sonra Zerdüş, üçüncü olarak ta, en arkada, gölgesi. Ama böylece çok koşmamışlardı ki, çılgınlığının farkına vardı Zerdüş ve bir silkinişte öfkesiyle tiksintisini attı üzerinden.

«Nel» dedi, «en gülünç şeyler daima biz ihtiyar yalnızlarla azizlerin başına gelmez mi?

Gerçek, cennetim benim büyüyüp gelişti dağlarda! Altı yaşlı kaçığın bacaklarının birbiri ardında takırdadığını işitiyorum şimdi işte!

Ama Zerdüşt bir gölgeden korkmalı mı ya? Sonra, bana öyle geliyor ki, ne de olsa benimkilerden daha uzun onun bacakları.»

Böyle diyordu Zerdüşt, gözü gönlü gülerek; sonra durdu, çabucak arkasına döndü, - ve bakın hele, peşini bırakmıyanı, gölgesini az kalsın yere devirecekti, o kadar yakından takip ediyordu beriki kendisini, o kadar da zayıftı ki hem. Zerdüşt, bakışlarıyla gölgesini dikkatle süzünce, sanki âniden bir hayalet görmüş gibi korktu, öyle zayıf, kara kuru, çökmüş ve bitkin görünüyordu bu takip eden.

«Kimsin sen?» diye Zerdüşt sordu öfkeyle, «işin ne burda? Ve ne diye senin gölgenim ben diyorsun? Hoşlanmıyorum senden.»

«Affet beni,» diye cevap verdi gölge, «gölgen olmamı affet; ve hoşuna gitmiyorsam eğer, - varsın öyle olsun, ey Zerdüşt! seni ve sağ beğenini takdir ederim bundan ötürü.

Uzun zaman peşini bırakmamış bir gezginim ben; yoldayım daima, ama gayesiz ve yurtsuz da hem: hani doğrusu ebedi Gezgin Yahudi olmama az bir şey kaldı, şu farkla ki, ne ebediyim ben, ne de bir Yahudi.

Ne? Yolda mı olmam gerek daima? Esen her rüzgârla savrulurak, durup bir yere konmadan, sürüklenerek ordan oraya? Ey dünya yuvarlağı, bana sen pek yuvarlak gelmiye başladın!

Her yüzeyde oturmuşum ben şimdiye dek, yorgun tozlar gibi aynalarda ve pencere camlarında uyuyup kalmışım: her şey benden alıyor, bir şey veren yok bana; gittikçe inceliyorum, - handiyse bir gölgeye döndüm.

Ama senin ardında, ey Zerdüşt, uçtum yürüdüm en çok; senden sakladım da kendimi, yine de bendim senin

en iyi gölgen: nereye oturduysan sen, ben de oturdum oraya.

En uzak, en soğuk dünyalarda dolaştım seninle; kış damları ve karlar üstünde gönüllü gezen bir hayâlet misâli.

En yasak, en kötü ve en uzak şeylerin içine seninle geçip girdim: ve fazilet diye bir şey varsa eğer içimde, hiç bir yasaktan korkmayışımdandır bu.

Seninle kırıp parçaladım nesi varsa gönlümün saydığı; bütün sınır taşlarını ve heykelleri alaşağı ettim; en tehlikeli arzuların peşine düştüm, - gerçek, bir vakitler ben her suçun üstünden geçtim.

Ben seninle unuttum kelimelerle kıymetlere ve büyük isimlere inanmayı. İblis deri değiştirince, ismi de değişmez mi? Zira, o da deridir. İblisin kendisi belki - deridr.

'Hiç bir şey doğru değil, her şeye müsaade var': böyle diyorum ben kendi kendime. En soğuk sulara daldım kafamla ve gönlümle. Ah, kaç kereler çıplak kaldım orda bu yüzden, kırmızı bir yengeç gibi!

Ah, nereye gitti benim bütün iyiliğim, bütün utancım ve iyilere duyduğum bütün inancım! Ah, nerde bir zamanlar sahip olduğum yalancı mâsûmluk, iyilerin ve onların asil yalanlarının mâsûmluğu nerde şimdi!

Doğru, sık sık peşinden giderek, iyice yakından takip ederdim gerçeği: o vakit tekmeyi yapıştırdı yüzüme. Bazen yalan söylediğimi zannederdim, bakın ki siz şu işe, tam isabet, gerçeği o zaman vurmuşum asıl!

Bir çok şeyler aydınlandı gözümde: hiç biri artık ilgidirilmiyor beni. Sevdığım hiç bir şey hayatta değil artık, - nasıl severim ben kendimi hâlâ?

'Ya canımın istediğince yaşamak, ya da hiç yaşamak': bunu isterim ben; en mübarek kişi de bunu ister. Fakat heyhat! nasıl olur da hâlâ - bende istek olur?

Hâlâ benim - bir gayem var mı? Benim yelkenimin yöneldiği bir liman?

Müsait bir rüzgâr? Ah, ancak yelken açtığı yönü bilen bilir hangi rüzgârın kendisi için iyi, hangi rüzgârın müsait olduğunu.

Ne kaldı ki daha bana? Yorgun ve haddini bilmez bir kalb; kararsız bir irade; çırpınan kanatlar; kırık bir bel-kemiği.

Bu kendi yurdumu arayış: ey Zerdüşt, bilir misin ki bu arayış derdi oldu içimin; beni yeyip bitirir.

'Nerde - benim yurdum? Bunu sorup ararım, bunu aradım ne zamandır, ama bulamadım. Ey ebedi 'her yer', ey ebedi 'hiç bir yer', ey ebedi 'beyhûde'!»

Böyle diyordu gölge; Zerdüşt'ün yüzü ise, onu dinlerken asıklaşıyordu. «Benim gölgemsin sen!» dedi nihayet mahzun mahzun.

«Karşılaştığın tehlike küçük değil, ey hür ruh, ey gezgin! Fena bir gün geçirdin: bak ki daha beter bir akşam geçirmiyesin!

Senin gibi huzursuz olanlara, sonunda zindan bile mutluluk gibi gelir. Hapse atılmış suçluların nasıl uyuduklarını gördün mü sen hiç? Sâkin sâkin uyurlar, yeni güvenliklerinden zevk alırlar.

Sakin ki sonunda dar bir inancın, sert, amansız bir aldanışın tuzağına düşmiyesin! Çünkü dar ve katı olan her şey seni kandırır, ayartır artık.

Kaybetmişsin sen gayeni: yazık, nasıl unuttur da bu kaybın acısını, teselli bulursun? Bununla -sen yolunu da kaybetmiş oldun!

Ey zavallı yolcu, zavallı âvâre, ey yorgun kelebek! Dinlenmek ister misin, yerin yurdun olsun ister misin bu akşam? Haydi öyleyse benim mağarama git!

Şu yol benim mağarama gider. Artık çabucak, koşarak

ayrılacağım yine senden. Şimdiden bir gölge var sanki üstümde.

Yalnız başıma koşacağım, öyle ki pırıl pırıl olsun etrafım yeniden. Bunun için, uzun zaman daha neşeli durup kalmalıyım bacaklarımın üstünde. Akşam ama, mağaramda - raks edilecek! - -

Zerdüşt böyle diyordu.

ÖĞLEYİN

— Ve Zerdüşt koştu, koştu, ama başka hiç bir kimseyi bulamadı, yalnız başına kaldı ve kendini buldu hep tekrar tekrar; tadını çıkara çıkara zevkle içti yalnızlığını ve iyi şeyler düşündü - saatlar saati. Fakat öğleye doğru, güneş tam tepesindeyken, Zerdüşt, bir asmanın coşkun sevgisiyle kucaklanıp kendi kendinden saklanmış yaşlı, eğri ve budaklı bir ağacın yanına vardı: asmadan bolluk içinde sarı üzümler sarkıyor, gezgine ikrâm ediyorlardı kendilerini. O ara, biraz susuzluğunu gidermek, bir salkım üzüm koparmak geldi içinden. Fakat, henüz uzatmıştı ki elini, daha kuvvetli başka bir arzu duydu içinde: yani, bu mükemmel öğle saatında ağacın dibine uzanıp uyumak.

Öyle yaptı Zerdüşt; ve rengârenk otların sessizliği ve gizliliği içinde yatar yatmaz yere, unutuverdi küçük susuzluğunu ve uykuya daldı. Zira, Zerdüşt'ün bir özdeyişinde ki gibi: «Her şey birbirinden daha lüzumludur.» Gözleri yalnız açık kaldı: - bu gözler çünkü ağacı ve asmanın sevgisini seyre ve övmiye kanamamıştı. Fakat uykuya varırken, Zerdüşt şöyle dedi gönlüne:

«Sus! Sus! Mükemmelleşmedi mi şimdi dünya? Ne oluyor bana böyle?

Bir ince rüzgâr nasıl görünmeden denizin titreşe titre-

şe parıldıyan yüzünde hafif, tüy gibi hafifcecik oynarsa, - öyle oynuyor uyku benim üstümde.

Kapadığı yok gözlerimi, uyanık bırakıyor gönlümü. Hafftır o, hakikaten, tüy gibi hafif.

Nasıl oluyor bilmem, kandırıyor beni, okşıyan ellerle içime içime dokunuyor, beni zorluyor. Evet, zorluyor beni, öyle ki gönlüm yayılıp geriniyor: -

- nasıl gevşeyip yorgun düştü, garip gönlüm benim! Yedinci günün akşamı, tam öğleyin mi geldi gönlüme? İyi ve olgun şeyler arasında pek uzun zaman mı gezinmiş yoksa, mutlu mutlu?

Geriniyor işte, uzuyor, - uzadıkça uzuyor! sâkin yatıyor, benim garip gönlüm. Hayli güzel şeyler tatmıştır o; bu altın hüznün onu eziyor, ağzını çarpıtıyor o da.

— En sâkin koyuna giren bir gemi gibi: - uzun yolculuklardan ve güvenilmez denizlerden yorgun düşmüş, karaya yaslanıyor şimdi. Daha bir vefalı değil midir kara?

Böyle bir geminin sahile yaklaşması, sahile yanaşması gibi: - bir örümceğin artık karadan ona ağ çekmesi kâfidir. Daha sağlam halatlara hâcet kalmaz.

En sâkin koydaki böyle bir gemi gibi, dinleniyorum ben de işte, - toprağa yakın, vefalı, güvenli, bekliyerek, en ince bağlarla bağlı ona.

Ey saadet! Ey saadet! Şakımak mı istiyorsun, ey gönlüm? Otlar içinde yatıyorsun. Ama, hiç bir çobanın kaval çalmadığı, mahrem ve ağır saat bu.

Aman, şakın ha! Kızgın öğle uyuyor kırlarda. Şakıyım deme! Sus! Ne mükemmel bak dünya.

Şakıyım deme, ey çayır kuşu, ey gönlüm benim! Fısıldama bile! Bak - sus! uyuyor koca öğle, ağzını oynatıyor: bir damla saadet içmiyor mu şu anda tam -

- eski bir esmer damla altın saadetteki, altın şaraptan? Bir şey geçiyor üzerinden sessizce ve hızlı, saadeti gülüyor. İşte - böyle güler bir tanrı. Şus!

— 'Saadet için, ne kadar da az şey gerek saadet için!' Böyle demiştim de bir zamanlar, bilge sanmıştım kendimi. Bir küfürdü bu halbuki: b u n u öğrendim şimdi ben. Akıllı deliler daha iyi konuşurlar.

Asıl en küçük şey, en nârin, en hafif şey, bir kertenkele-
lenin hıştırtısı, bir esinti, bir hızlıca kayış, bir âni bakış -
a z şeylerdir yaratan e n i y i saadeti. Sus!

— Ne oldu böyle bana? Dinle! Zaman uçup gitmiş ol-
masın? Düşmüyor muyum ben? Ben düşmedim mi - dinle!
ebediyet kuyusuna?

— Ne oluyor böyle bana? Sus! Saplanıyor mu yoksa -
ah - kalbime? Kalbe! Ah, parçalan, parçalan ey kalb, böy-
le bir sadetten, böyle bir vurulmadan sonra!

— Ne? Daha mükemmelleşmedi mi şimdi dünya? Yu-
varlak ve olgun? Ah, yuvarlak altın halka - nereye uçuyor
o böyle? Varıp ardından koşayım! Hemencecik!

Sus - - (ve burada Zerdüş t gerindi, uyuduğunun farkı-
na vardı.)

«Kalk!» dedi kendi kendine, «seni gidi uykucu! Öğle uy-
kucusu seni! Haydi bakalım, kalkın, yaşlı bacaklar! Vakit
erişti, geçiyor bile. Epey yol var daha önünüzde!

Uyudunuz kana kana işte; ne kadar zaman mı uyudu-
nuz? Bir ebediyet yarısı! Haydi bakalım, kalk artık, benim
koca gönlüm! Böyle bir uykudan sonra bakalım daha ne
zamana kadar - uyanık kalabilirsin?»

(Ama o ara yine uykuya daldı, gönlü ise ona muka-
vemет etti, kendini müdafaa etti ve yattı yeniden) - «Rahat
bırak beni! Sus! Mükemmelleşmedi mi şimdi dünya? Ah,
o yuvarlak, altın top!» -

«Haydi kalk,» dedi Zerdüş t, «seni küçük hırsız, seni
haylaz! Ne? Hâlâ geriniyor, esniyor, iç çekiyor, derin ku-
yulara mı düşüyorsun?

Kimsin sen peki, ey benim gönlüm!» (ve burada irkil-
di, çünkü gökten bir ışın demeti düşmüştü yüzüne.)

«Ey üstümdeki gök,» dedi içini çekerek, doğruldu, «beni mi süzüyorsun? Garip gönlümü mü dinliyorsun benim?

Yeryüzünden olan bütün şeylerin üstüne düşen bu çığ tanesini ne zaman içeceksin, - ne zaman içeceksin bu garip gönlü -

- ne zaman, ey ebediyet pınarı! ey neşeli ve korkunç öğle uçurumu! ne zaman içeceksin de gönlümü, geri çekeceksin kendine?»

Böyle dedi Zerdüşt, ve ağacın dibindeki döşeğinden kalktı, garip bir sarhoşluktan uyanır gibi: ve bakın hele! güneş tam tepesindeydi hâlâ. Ama bundan, haklı olarak, Zerdüşt'ün pek uzun zaman uyumadığı sonucuna varılabilir.

SELÂMLAMA

Zerdüşt, uzun uzadıya beyhude aramalar ve dolaşmalardan sonra, ikindi üzeri döndü ancak mağarasına. Fakat, yirmi adım kadar yaklaştığında mağaraya, hiç ummadığı bir şey oidu o anda: o büyük yardım çığlığını işitti yeniden. Ve, hayret edilecek şey! bu defa çığlık kendi mağarasından geliyordu. Uzun, çok çeşitli, garip bir çığlıktı bu; ve Zerdüşt bu çığlığın bir çok seslerden meydana geldiğini açıkça fark ediyordu: hani uzaktan işitildiğinde tek ağızdan kopan bir çığlığı andırırsa bile.

O zaman Zerdüşt mağarasından içeri daldı, ve şu hale bakın siz! o nağmelerden sonra ama nasıl da bir sahne bekliyordu ya kendisini! Orda yan yana oturmuyorlar mı gündüz rastladığı o adamların hepsi: sağdaki kıralla soldaki kiral, ihtiyar büyücü, papa, gönüllü dilenci, gölge, ruhça vicdanlı kişi, mahzun falcı ve eşek; en çirkin insana gelince, o bir taç geçirmiş başına, beline de iki kırmızı ke-

mer kuşanmıştı, - çünkü o, çirkinlerin hepsi gibi, kendisini gizlemeye ve güzel görünmeye bayılıyordu. Bu kederli topluluğun ortasında ise, Zerdüşt'ün kartalı duruyordu, tüyleri dikilmiş ve huzursuzdu; zira, gururunun cevap veremiyecği bir sürü şeyler sorulmuştu kendisine; akıllı yılanı gelince, kartalın boynuna dolanmış sarkıyordu.

Bütün bunlara Zerdüşt büyük bir hayret içinde baktı; sonra da her müsafiri nâzik bir tecessüsle bir bir gözden geçirdi, içlerini okudu ve bir daha hayret etti. Bu arada topluluk ayağa kalkmış, saygıyla Zerdüşt'ün konuşmasını bekliyordu. Zerdüşt ise şöyle dedi:

«Ey umutsuz kişiler! Ey garip kişiler! İşittiğim, sizin yardım çığlığınızdı demek? Nerede bulacağımı da biliyorum artık, bugün beyhude aradığım o kişiyi: o yüksek insanı:-

- benim kendi mağaramda oturuyor o, yüksek insan! Öyleyse niye hayret edeyim! Ben kendim çekmedim mi onu buraya, bal sunularıyla ve saadetimin kurnaz, ayartıcı davetleriyle?

Ama öyle geliyor ki bana, uyuşamıyorsunuz sizler bir arada: bir arada otururken böyle, ey yardım çıığı atanlar, haşınlaşıyor, birbirinizi sinirlendiriyorsunuz. Her şeyden önce başka birinin gelmesi gerek,

— Sizi tekrar güldürecek biri, şöyle keyifli neşeli bir soytarı, bir köçek, bir rüzgâr, ele avuca sığmaz bir zıdır, şöyle bir koca deli: - ne dersiniz?

Bağışlayın da beni ama, ey umutsuz kişiler, önünüzde sizin böyle ipe sapa gelmiyen, bu türlü müsafirlere, doğrusu, lâıyk olmıyan şeyler söylediğimden!

Fakat siz anlamıyorsunuz ki benim yüreğimi nedir böyle coşturan:-

- sizsiniz siz ve görünüşünüz sizin, affedin beni! Zira umutsuz birini gören herkes cesaretleir. Umutsuzun biri-

ne cesaret vermek - bu işi başaracak kadar kuvvetli sanır kendini herkese.

Bana da siz verdiniz bu kuvveti, - güzel bir hediye, benim ulu misafirlerim! Tam bir misafir hediyesi! Peki öyleyse, kızmayınız sakın, ben de şimdi kendimden size bir şey sunarım.

Benim ülkem, benim sultanlığım burası: fakat benim olan her şey, bu akşam ve bu gece, sizin olacak. Hayvanlarım size hizmet edecekler: dilerim mağaram dinlenme yeriniz ola!

Ocağımda, yuvamda benim, kimse umutsuzluğa düşmesin: bölgem içinde ben herkesi korurum kendi vahşi hayvanlarından. Size sunduğum ilk şey de budur işte: güvenlik!

İkincisi ise: küçük parmağımdır. Ve aldınız mı onu, bütün elimi de alın artık, üstelik, kalbimi de alın! Hoş geliniz, benim müsafirlerim!»

Zerdüşt böyle diyordu ve sevgiyle, müziplikle gülüyordu. Bu selâmlamadan sonra müsafirleri bir daha eğildiler ve saygıyla sustular; fakat sağdaki kiral cevap verdi hepsi adına:

«Ey Zerdüşt, bize elini verişinden ve bizi selâmlayıştından, anlıyoruz senin Zerdüşt olduğunu. Kendini alçalttın önümüzde; hörmet hissimizi yaralıyordun az kalsın -:

- ama senden başka kim böyle gururla alçaltabilir kendisini? Bu bizim kendimizi de yükseltir; gözümüzü gönlümüzü ferahlatır.

Sırf bunu görmek için, bundan daha yüksek dağlara tırmanırız seve seve. Çünkü biz görmeye can atarak geldik buraya; neymiş, görmek istedik donuk gözleri parlatan.

İşte bak! dindi artık yardım çılgınlıklarımız. Zihnimiz, gönlümüz açıldı, büyük sevinç içinde. Handiyse ruhlarımız taşkınlık edecek.

Yeryüzünde, ey Zerdüşt, ulu ve güçlü bir irâdeden da-

ha çok haz veren bir şey yetişmez: en güzeldir o, yeryüzünün yetiştirdiği. Bütün bir tabiat parçası canlanır böylesi bir tek ağaçla.

Senin gibi büyüyen çam ağacına benzetirim onu ben, ey Zerdüşt - uzun, sessiz, dayanıklı, yalnız, en iyi, en esnek odundan, muhteşem, -

- ama nihayet, yukarılara doğru güçlü, yeşil dallarlı; kendi ülkesini yaratmak için yayılan; rüzgâra, fırtınaya ve yücelerde yerleşip oturan her şeye çetin sorular soran; - daha çetin cevaplar veren, bir komutan, bir fâtihi! Ey! kim çıkmaz yüce dağlara böyle ağaçlar görmek için?

Bu senin ağacın, ey Zerdüşt, yaşlıları, başarısızları bile canlandırır; seni görmekle huzursuz kişi dahi güvene kavuşur ve gönlü şifa bulur.

Ve gerçek, senin dağına ve senin ağacına çevrilmiştir nice gözler bugün; büyük bir hasret doğmuş, bir çok kimseler de «kimdir Zerdüşt?» diye sormayı öğrenmiştir.

Ve bir zamanlar türkünü ve balını kulaklarına damlatıkların bütün o saklı kişiler yalnız başına oturanlarla çift oturanlar hep bir ağızdan gönüllerine dediler:

'Sağ mı Zerdüşt hâlâ? Değmez artık yaşamıya, her şey aynı, her şey boş: meğer ki - birlikte yaşıyalım Zerdüşt'le!'

'Niçin gelmiyor, geleceğini çok evvelden bildiren kişi?' böyle soruyorlar işte bir çok kimseler; 'yuttu mu yalnızlık yoksa onu? Yoksa biz mi gitsek ona?'

Şimdi öyle oluyor ki, yalnızlığın kendisi inceliyor, artık ölüsünü tutamıyan ve parçalanıp açılan bir mezar gibi, parçalanıp açılıyor.

Şimdi dalgalar yükseldikçe yükseliyor dağının etrafında, ey Zerdüşt. Ve zirven ne kadar yüce olursa olsun, bir çoğu erişecektir sana: sandalın karaya çekilmiş kalamaz artık daha fazla.

Ve biz umutsuzların şimdi senin mağarana gelmemiz, umutsuzluğa düşmememiz artık; - bizden üstün kişilerin

sana doğru yola çıktıklarını gösteren bir işaret, bir alâmettir bu ancak, -

-hani o sana doğru yola çıkmış olanlar, insanlar arasında Tanrının son kalıntılarıdır onlar, yani: büyük hasrete, büyük tiksintiye büyük tokluğa tutulmuş bütün kişiler,

— Umutlanmayı yeniden öğrenmedikçe yaşamak istemiyenlerin cümlesi, - o büyük umudu, ey Zerdüş, öğrenmedikçe senden!»

Böyle dedi sağdaki kiral ve öpmek üzere elini tuttu Zerdüş'tün; fakat Zerdüş önledi onun saygısını ve geri çekildi irkilerek, sessiz ve çabucak, tâ uzaklara kaçacakmış gibi sanki. Fakat bir az sonra, yine döndü müsafirlerinin yanına, berrak, soruşturan gözlerle onları süzdü; ve dedi:

«Müsafirlerim, ey yüksek insanlar, sizinle apaçık, dobra dobra konuşacağım. Sizler değildiniz benim bu dağlarda beklediğim.»

(«Apaçık ve dobra dobra mı? Allah Allah!» dedi soldaki kiral kendi kendine; «bu Doğulu bilgenin, bizim sevgili Batılılarımızı tanımadığı anlaşılıyor!

Fakat «lâfını sakınmadan ve kabasaba» demek istiyor o, - pek âlâ! En kötü zevk değil bugünlerde henüz bu!»)

«Doğrusu, hepiniz yüksek insanlar olabilirsiniz,» diye devam etti Zerdüş; «ama benim nazarımda - ne yeterince yüksek ne de yeterince güçlüsünüz.

Benim nazarımda, yani, şimdi içimde susan, fakat her zaman susmıyacak olan merhametsizin nazarında. Sizler bana ait olsanız da, sağ kolum gibi değilsiniz yine de.

Çünkü, sizler gibi, hastalıklı ve ince bacaklar üstünde duran kişi, ya bile bile ya da kendi kendinden gizliyerek, her şeyden önce, esirgenmek ister.

Bense, kollarımı, bacaklarımı esirgemem; esirgemem ben savaşçıları mı: nasıl olur da yararsınız sizler benim savaşıma?

Siz benim bütün zaferlerimi berbat edersiniz. Ve da-

vullarımın gür sesini bir işitseniz, yere yuvarlanır içinizden bir çoğu.

Sonra, siz yeterince yakışıklı ve soylu da değilsiniz benim için. Öğretilerim için ben duru, pürüzsüz aynalar isterim; sizin yüzeyinizde benim şeklim bile çarpık çurpuk oluyor.

Nice yük, nice hâtıra altında omuzlarınız çöküyor; nice mel'un cüce bağdaş kurup oturmuş köşenizde bucağınızda. Sizin dahi içinizde gizlenmiş ayaktakımı kalabalıklar var.

Yüksek olsanız da, yüksek soydan gelseniz de, içinizdeki pek çok şey çarpık ve biçimsiz. Çekiciyle örsünde dövüp te benim için sizi doğrultup düzelterek demirci yok yeryüzünde.

Sizler köprüsünüz ancak: üstünüzden daha yüksek kişiler geçsin, dilerim! Basamaklırsınız sizler: onun için kızmayın sizleri aşıp ta kendi zirvesine çıkan kişiye!

Sizin tohumunuzdan bir gün hakiki bir oğul ve mükemmel bir mirasçı doğabilir belki benim için: fakat daha çok var o zamana. Siz kendiniz benim mirasımın ve isminin kalacağı kimseler değilsiniz.

Sizler değilsiniz benim bu dağlarda beklediğim; sizinle olamaz benim son kez aşağılara inişim. Sizler, daha üstün kişilerin bana doğru yola çıktıklarını haber veren bir âlâmet olarak geldiniz ancak, -

- büyük hasrete, büyük tiksintiye, büyük tokluğa tutulmuş kişilerin değil, hani şu Tanrının son kalıntıları dediğiniz kişilerin de değil;

— Hayır! Hayır! Üç kere hayır! Başkalarını bekliyorum ben bu dağlarda; ve onlarsız bir adım atmam buradan;

- daha üstün kişileri, daha kuvvetli kişileri, daha muzafer kişileri, daha neşeli kişileri, beden ve ruhça levent

yapılı kişileri bekliyorum ben: gülen aslanlar gelmelidir!

Ey benim müsafirlerim, ey garip kişiler - duymadınız mı siz hiç benim çocuklarımı? Ve bana doğru yola çıktıklarınızı onların?

Bahçelerimden, Mutlu Adalarımın, yeni, güzel so-yumdan bahsedin bana, -neden bana bunlardan bahsetmi-yorsunuz?

Müsafir hediyesi olarak bunu diliyorum sizin sevginiz-den, bana çocuklarımdan bahsetmenizi. Onlar için zengi-nim ben, onlar için fakir düştüm: neler vermedim ki neler.

- neler vermem ki, benim olsun yalnız bu bir şey diye: bu çocuklar, bu canlı fidanlık, bu hayat ağaçları be-nim irademin, en yüksek umudumun!»

Böyle diyordu Zerdüşt; sonra konuşurken durdu bir-den: çünkü hasreti tutmuş, kalbindeki heyecan yüzünden, gözlerini ve ağzını kapamıştı. Bütün müsafirleri de susu-yor, kıpırdamadan duruyorlardı, şaşkınlık içinde: yalnız ih-tiyar falcı elleriyle, hareketleriyle işaretler yapıyordu.

AKŞAM YEMEĞİ

Çünkü bu noktada falcı Zerdüşt'le müsafirleri arasın-daki selâmlaşmayı kesti: kaybedecek vakti olmıyan biri gibi ileri atıldı, Zerdüşt'ün elini yakaladı ve bağırdı: «Ama Zerdüşt!

Her şey birbirinden daha lüzumludur, demedin mi sen: peki öyleyse, bir şey var ki şimdi daha lüzumlu benim için her şeyden.

Tam sırasında bir söz işte sana: sen davet etmedin mi beni yemeğe? Burada da uzun yoldan gelmiş bunca insan var. Lafı doyurmak niyetinde değilsin her halde karnımızı?

Sonra, hepiniz donma, suda boğulma, havasızlıktan boğulma ve bedenın karşılaşabileceği diğerk tehlikeler üzerine bu kadar uzun boylu zihin yordunuz da, hiç biriniz ama benim tehlikemi, yani açlıktan ölmeyi düşünmediniz -»

(Böyle dedi falcı. Zerdüş'tün hayvanları işitince bu sözleri, korku içinde kaçıştılar. Çünkü gördüler ki, gündüz mağaraya toplayıp getirdiklerinin hepsi bir falcının karnını doyurmayı bile yetmiyecek.)

«Susuzluktan ölmeyi de,» diye devam etti falcı. «Gerçi buralarda ben suların, bilgelik sözleri gibi çağıldadığını, yani bol bol ve usanmadan çağıldadığını duyuyorum ama, ben - şarap isterim!

Herkes Zerdüş gibi anadan doğma su içen değildir pek. Yorgun ve sararıp solmuş olanlara iyi gelmez de hem su: bize şarap gerek, - ancak o hemencecik şifa verir, sağlık getirir tezelden!»

Bu sırada işte, falcı şarabın hasretini çekerken, soldaki kiral, o sessiz kişi, bir kerecik olsun konuştu. «Biz icabına baktık,» dedi, «kardeşim sağdaki kıralla ben, şaraptan yana: kâfi şarabımız var, - bir eşek yükü tam. Bir eksliğimiz yok ekmekten başka.»

«Ekmek mi?» diye cevap verdi Zerdüş gülerek, «yalnızlarda bulunmıyan da işte ekmektir asıl. Ama yalnız ekmekle yaşanmaz ya, enfes kuzu etiyle de yaşanır; iki kuzum var benim:

- bu kuzular kesilsin çabucak ve adaçayı ekilerek baharatla pişirilsin: böyle hoşuma gider benim. Titizlerin ve ağzının tadını bilenlerin bile beğenecekleri köklerimiz, meyvelerimiz de eksik değil, - kırılacak cevizlerimiz, çözülecek bilmecelerimiz de.

Böylece güzel bir yemek yiyeceğiz çok geçmeden. Fakat bizimle yemek yiyek isteyenler işe de yardım etmelidirler, kırallar bile. Çünkü Zerdüş'tün yanında bir kiral dahi aççılık edebilir.»

Bu teklif gönlünce oldu herkesin, yalnız gönüllü dilenci ete, şaraba ve baharata itiraz etti.

«Bakın siz hele şu obur Zerdüş'te!» dedi şaka ederek: «insan mağaralara ve yüksek dağlara böyle yemekler pişirmek için mi çekilir?»

Şimdi anlıyorum doğrusu bir zamanlar bize öğrettiği şeyi: «Övgüler olsun küçük fakirliğe!» Ne için ortadan kaldırmak istediğini de anlıyorum dilencileri.»

«Neşeli ol, neşeli,» diye cevap verdi Zerdüş, benim gibi. Bağlı kal kendi âdetlerine, ey mükemmel adam: öğüt tahlî tanelerini, iç suyunu, öv aşçılığını, - yeter ki seni neşelendirsin bu!

Ben ancak benden olanların kanunuyum; herkes için kanun değilim ben. Ama benden olanların da kemikleri pek, ayaklarıysa çevik olmalıdırlar, -

- savaşta neşeli, şölende neşeli; mahzun, hayâlsever değil; şölene olduğunca en güç işlere hazır, sağlam ve dinç.

En iyi şeyler benden olanlarındır ve benimdir; bize verilmemezlerse, almasını biliriz biz onları: - en iyi yiyecek, en duru gök, en sağlam düşünceler, en güzel kadınlar!» -

Böyle diyordu Zerdüş; fakat sağdaki kıral cevap verdi: «Tuhaf! Kimse duydu mu hiç böyle akıllıca şeyler çıktığını bir bilgenin ağzından?»

Ve doğrusu, en tuhaf şey de bu bir bilgede, böylesi akıllı olsun da eşek olmasın.»

Böyle dedi sağdaki kıral ve şaşı; fakat eşek, onun bu konuşmasına, YİA diyerek, yezitçe cevap verdi. Bu ama, tarih kitaplarında «Akşam Yemeği» diye bahsi geçen uzun yemeğin başlangıcıydı. Bu yemekte, yüksek insandan başka bir şey konuşulmadı.

YÜKSEK İNSAN ÜZERİNE

1

Ben insanlar arasına ilk gidişimde, yalnızlara özgü bir delilik ottım. büyük bir delilik : pazar yerinde göründüm.

Ve herkese söz söyleyeyim derken, kimseye söz söylememiş oldum. Akşam olunca da, ip canbazlarıyla cesetler yoldaşlarım oldular; kendim de hemen hemen bir ceset gibiydim.

Halbuki, yeni sabahla birlikte, yeni bir hakikat doğmuştu bana: o zaman öğrenmiştim şöyle demeyi: «Bana ne pazar yerinden, yığından, yığın - gürültüsünden ve uzun yığın-kulaklarından!»

Ey yüksek insanlar, ş u n u öğrenin siz benden : pazar yerinde kimse inanmaz yüksek insanlara. Yine de konuşmak isterseniz orda, keyfiniz bilir! Ama yığın göz kırpar: «Eşitiz biz hepimiz.»

«Ey yüksek insanlar,» - diye göz kırpar yığın - «yüksek insan diye bir şey yoktur, eşitiz biz hepimiz; insan insandır, Tanrı önünde - eşitiz biz hepimiz!»

Tanrı önünde ha! - Ama bu Tanrı öldü artık. Yığın önündeyse, istemeyiz biz eşit olmak. Ey yüksek insanlar, uzaklaşınız pazar yerinden!

2

Tanrı önünde ha! - Ama bu Tanrı öldü artık! Ey yüksek insanlar, bu Tanrı sizlerin en büyük tehlikenizdi.

Ancak o mezara gireli beri dirildiniz sizler yeniden. Ancak şimdi geliyor büyük öğle, şimdi ancak yüksek insan efendi olacak!

Anladınız mı bu sözü, ey kardeşlerim? Korkuyor musunuz yoksa: yürekleriniz mi sersemleşiyor? Uçurum mu açılıyor önünüzde? Cehennem köpeği mi havlıyor size?

Haydi bakalım! Haydi! Ey yüksek insanlar! Şimdi ancak doğum sancıları içindedir insan geleceğinin dağı. Tanrı öldü: şimdi biz, - Üstüninsanın yaşamasını istiyoruz.

3

En çok endişe duyanlar soruyorlar bugün: «İnsan nasıl korunacak?» Zerdüşť ise ilk ve tek kişi olarak soruyor: «İnsan nasıl aşılacak?»

Üstüninsan, benim gönlümde olan; benim için ilk ve yegâne şey odur - insan değil: komşu değil, en fakir değil, en muzdarip değil, en iyi değil. -

Ey kardeşlerim, insanoglunda sevebileceğim benim, onun bir karşıya - geçiş ve bir batış olmasıdır. Sizleri bana sevdiren ve bana umut veren çok şey var sizlerde de.

Horgörünüz, ey yüksek insanlar, ümit veriyor bana. Zira büyük horgörenler büyük saygı duyanlardır da.

Ümitsizliğe düşmeniz de sizlerin, saygı duyulacak çok şey vardır. Çünkü sizler boyun eğmeyi öğrenmediniz, küçük kurnazlıkları öğrenmediniz sizler.

Çünkü küçük insanlar efendi olmuşlardır bugün artık: onların hepsi bugün boyun eğmeyi, alçak gönüllülüğü, kurnazlığı, çalışkanlığı, özenmeyi ve küçük faziletlerin bir sürü abuk sabukluklarını vaaz ederler.

Kadına benzer ne varsa, köleler soyundan gelen ne varsa; ve hele yığınların o karma karışık çeşidi: - şimdi bunlar bütün insanlığın mukadderatına sahip olmak istiyorlar - ah Tiksinti! Tiksinti! Tiksinti!

Bunlar sorarlar da sorarlar ve hiç usanmazlar: «İnsan kendisini en iyi, en uzun, en hoş olarak nasıl koruyabilir?» Böylece işte - bugünün efendileri olurlar.

Aşın bugünün bu efendilerini, ey kardeşlerim, - bu küçük insanları: onlardır Üstüninsan için en büyük tehlike!

Aşın, ey kardeşlerim, küçük faziletleri, küçük kurnazlıkları, kılı kırk yaran özenmeyi, karıncalar misâli kaynaşmayı, sefilce rahat düşkünlüğünü, «en büyük çoğunluğun saadetini» - !

Ve boyun eğmektense umutsuzluğa düşün daha iyi. Doğrusu, bugün yaşamayı bilmediğiniz için ben sizleri seviyorum, ey yüksek insanlar! Çünkü sizler en iyi böyle yaşarsınız!

4

Cesaretiniz var mı, ey kardeşlerim? Yiğit misiniz? Şahitler önündeki cesaret değil, fakat Tanrıların bile artık göremedikleri yalnızların ve kartalların cesareti hani?

Soğuk ruhlara, katırlara, körlere ve sarhoşlara yiğit demem ben. Korkuyu bilende, ama onu yenende vardır yürek; uçurumu görende, ama ona gururla bakanda, - kartal pençeleriyle uçurumu kavıyanda: onda vardır cesaret. - -

5

«İnsan kötüdür» - böyle diyorlardı bana teselli için bütün bilge kişiler. Ah, keşke bugün de doğru olsa bu hâlâ! Zira kötülük, en iyi kuvvetidir insanın.

«İnsan daha iyi ve daha kötü olmalıdır» - böyle öğretilirim ben. En kötü, Üstüninsanın en iyisi için lâzımdır.

İztırap çekmek ve insanların günahlarını yüklenmek, o küçük insanlar vaizi için iyi olabilir. Halbuki büyük tesellim olarak ben büyük günahtan haz duyarım. -

Fakat bu gibi şeyler uzun kulaklar için söylenmiş de-

gildir. Her söz de her ağıza yakışmaz. Bunlar ince, uzak şeylerdir : koyun tırnakları kavramıya yeltenmemeli onları!

6

Ey yüksek insanlar, sizin bozduğunuz şeyleri düzeltmek için mi geldiyimi sanıyorsunuz benim?

Yoksa siz muhtariplere bundan böyle daha rahat döşekler yapmak istediğimi mi? Ya da siz huzursuzlara, yolunu şaşıranlara, yanlış yere tırmananlara, yeni ve daha kolay yollar göstereceğimi mi?

Hayır! Hayır! Üç kere Hayır! Daima daha çok, daima daha iyi kişiler mahvolmalı soyunuzdan, - çünkü hayat sizin için daima beter olmalı, daha çeşit olmalı daima. Böyle ancak -

- böyle ancak büyür insan yıldırımın çarpıp paramparça edeceği yüksekliğe : yıldırım için yeterli yüksekliğe!

Aza doğru, uzuna, uzağa doğru meyleder benim gönlüm ve hasretim : sizin o bir sürü küçük, kısa sıkıntılarınız benim ne umûrum!

Sizler henüz yeterince ızdırıp çekmiyorsunuz bence! Çünkü kendinizden sizin çektiğiniz, insan elinden daha henüz çekmediniz. Yalan söylemiş olursunuz, başka türlü konuşursanız! Benim ızdırabını çektiğim şeyin elinden, acı çekmemiştir hiç biriniz. - -

7

Şimşegin artık zarar vermemesi kâfi gelmiyor bana. Hedefinden çevirmek istemem ben şimşegi : benim için çalışmayı öğrenmelidir o. -

Bilgeligim bir bulut gibi toplandı ne zamandır, gittikçe durgunlaştı, gitikçe karardı. Bir gün yıldırımlar yaratacak her bilgelik böyle olur. -

Bugünün insanları için ben ışıık olmak istemem, ışıık denilmesini de istemem. Onları - körleştirmek isterim ben: bilgeliğimin şimşegi! mil çek onların gözlerini!

8

Kudretinizin üstünde bir şey dilemeyiniz: kudretinin üstünde şeyler dileyen kimselerde kötü bir sahtelik vardır.

Hele büyük şeyler istediklerinde! Çünkü güvensizlik uyandırırılar büyük şeylere karşı, bu ince kalpazanlar ve soytarılar: -

- kuvvetli sözlere, gösterişçi faziletlere, parlak uydurma eylemlere bürünmüş bu şaşılar, bu yaldızlı kurt yenikleri, sonunda kendilerine karşı da sahteleşirler.

İyice sakınınız ha bundan, ey yüksek insanlar! Çünkü dürüstlükten daha kıymetli, daha nâdir bir şey yoktur bugün bence.

Bugün yığınların değil midir? Ama yığınlar büyüğün küçüğün ne olduğunu bilmezler, doğrunun dürüstün bilmezler ne olduğunu: onlar mäsümca eğridirler, daima yalan söylerler.

9

İyi bir güvensizliğiniz olsun bugün, ey yüksek insanlar, ey yürekli kişiler! Ey açık yürekli kişiler! Sebeplerinizi de gizli tutun! Zira bugün yığınlarındır.

Yığınların bir zamanlar sebepsiz inanmıya alıştığı şeyleri, kim yıkabilir sebepler göstererek?

Pazar yerinde ise, el kol hareketleriyle olur inandırma. Sebepler halbuki, yığınları güvensiz yapar.

Ve bir kere gerçek zafer kazanırsa, iyi bir güvensiz-

likle sorun kendi kendinize: «Hangi zorlu yanlış savaştı acep bu zafer için?»

Bilginlere karşı da tetikte olun! Kısır oldukları için onlar, nefret ederler sizden! Soğuk, kurumuş gözleri vardır; her kuş tüy döker karşılarında.

Böyle kişiler, yalan söylemeyiz biz diye kurumlanırlar: halbuki yalan söyleyememek, gerçek sevgisinden uzaktır henüz. Tetikte olun!

Ateşi olmamak, bilgi olmaktan uzaktır henüz! Soğumuş ruhlara inanmam ben. Yalan söyleyemiyen, bilmez gerçeğin ne olduğunu.

10

Yükseklere çıkmak istiyorsanız, kendi bacaklarınızı kullanınız! Kendinizi taşıtmayın yükseklerle; başkalarının sırtına, kafasına binmeyin!

Fakat sen ata mı bindin? Hedefine mi gidiyorsun doludizgin? Pek âlâ, dostum! Topal ayağın da ama at üstünde!

Hedefine vardığında, atından indiğinde: tam yüksekliğindeyken, ey yüksek insan, - o zaman sendeliyeceksin işte sen!

11

Ey yaratıcılar, ey yüksek insanlar! Kişi kendi çocuğuna gebe kair ancak.

Aldanmayın, kanmayın! Kimdir peki sizin komşunuz? «Komşunuz için» bir şey yapsanız dahi, - yine de bir şey yaratmış olmazsınız ki onun için!

Unutun ne olur şu «için»i, ey yaratıcılar: faziletiniz sizin «için» ile, «ötürü» ile ve «çünkü» ile ilginizin olmaması-

nı ister. Bu uydurma, bu küçük sözlere tıkayın kulaklarınızı.

«Komşu için,» küçük insanların faziletidir ancak : «her şey karşılıklı» derler onlar, «el eli yıkar» derler : ne hakları vardır onların sizin gibi hodbin olmıya, ne güçleri!

Sizin hodbinliğinizde, ey yaratıcılar, gebelerin sağgörü-
rüsü vardır! Henüz hiç bir kimsenin görmediği, meyve -
sizin bütün sevginizle korunur, esirgenir ve beslenir.

Bütün sevginiz neredeyse, bütün faziletiniz de ordadır, çocuğunuzda yani! Eserinizdir, iradenizdir sizin «komşunuz» : uydurma kıymetler kandırmasın sizi!

12

Ey yaratıcılar, ey yüksek insanlar! Her kim doğuracaksa hastadır; ama her kim doğurmuşsa kirlidir.

Sorun kadınlara : hoşlanıldığı için doğum yapılmaz! Sancı, tavuklarla şairleri gıdaktır.

Ey yaratıcılar, çok şey var sizde kirli olan : Bunun için ana olmanız gerekli işte.

Yeni bir çocuk : ah, ne kadar çok yeni kir daha gelmiştir dünyaya! Çekilin bir kenara! Doğum yapan temizce yıkamalıdır ruhunu!

13

Gücünüzün üstünde faziletli olmayınız! Ve kendinizden ihtinale karşı bir şey istemeyiniz!

Babalarınızın fazilet izinde yürüyünüz! Babalarınızın iradesi sizinle birlikte yükselmezse, sizler nasıl yükselebilirsiniz?

Fakat ilk olmak isteyen, dikkat etmeli sonuncu olmaya! Babalarınızın ayıplarının bulunduğu yerde de, azizlik taslamayın!

Ataları kadına, sert şaraba ve yaban domuzu etine düşkün olan adam, kendi kendinden namus beklerse ne olur?

Delilik olur, delilik! Çok görünür doğrusu bana, böyle bir adamın, bir yahut iki, ya da üç kadına kocalık etmesi.

Ve manastırlar yaptırır ve kapılarının üstüne: «Kutsalık Yolu» diye yazdırır, - yine de derim ki ben: Neye yarar! yeni bir deliliktir bu!

O kendisine bir ıslah evi, bir sığınak yaptırmıştır: hayırlı kademli olsun! Ben buna inanmam ama.

Ne götürürse insan, o büyük yalnızlıkta, - içteki hayvan bile öyledir. Onun için salık verilmez bir çoklarına yalnızlık.

Yeryüzünde çöl azizlerinden daha kirli bir şey olmuş mudur hiç? Etrafında onların yalnız iblis değil, - domuzlar da ipini koparmış dolaşır.

14

Sıçrayışı boşa gitmiş bir kaplan gibi çekingen, mahcup, beceriksiz, - ey yüksek insanlar, - sizi ben çok kez böyle gördüm sıvışırken bir kenara. Tutmadı attığınız zar.

Ne çıkar halbuki bundan, ey barbutçular! Oynamayı ve alay etmeyi, şöyle gereğince oynamayı ve alay etmeyi, öğrenmediniz sizler! Bizler daima büyük bir alay ve oyun masasında oturmuyor muyuz?

Peki giriştiğiniz büyük işler başarısızlığa uğramışsa, sizler de başarısız mı sayılırsınız bu yüzden? Peki sizler başarısızlığa uğramışsanız, başarısız mı sayılır insanoglu bu yüzden? İnsanoglu da başarısızlığa uğramışsa: haydi haydi! adam sen de!

15

Ne kadar yüksek olursa cinsi, o kadar seyrek olur da-
ima başarısı bir şeyin. Ey yüksek insanlar, sizler hepiniz -
başarısız değil misiniz?

Neşeli olun neşeli, ne çıkar bundan? Daha neler,
neler mümkün! Gülmeyi öğrenin kendinize, gerektiğinde
gülmeyi!

Ne var bunda şaşılacak, başarısızlığa uğramışsanız
ya da yarıyariya muvaffak olmuşsanız, ey yarı-parçalan-
mışlar? Uğraşan, çırpınan içinde sizin - insanın gele-
ceği değil mi?

İnsanın en uzak, en derin, yıldızlarca yüksek mesele-
leri, o dev kudreti onun, - bütün bunlar birbirlerine karşı
köpürüyorlar mı sizin kabınızda?

Ne var bunda şaşılacak, nice kaplar parçalanmışsa!
Gülmeyi öğrenin kendinize, gerektiğinde gülmeyi! Ey yük-
sek insanlar, ah, neler, neler mümkün daha!

Ve doğrusu, ne kadar çok şey başarılmıştır şimdiden!
Ne kadar zengindir şu yeryüzü küçük, iyi, mükemmel ve
başarılmış şeylerden yana!

Küçük, iyi, mükemmel şeyler yerleştirin etrafınıza, ey
yüksek insanlar. Onların altın olgunluğu şifa verir gönü-
le. Mükemmel şey umudu öğretir insana.

16

Neydi bu yeryüzünde bugüne dek en büyük günah?
«Vah haline, burda gülenlerin!» diyen kişinin sözleri de-
ğil miydi?

O kendisi bir sebep bulamıyor muydu gülmek için yer-
yüzünde? Aramasını bilmiyordu öyleyse. Bir çocuk bile gü-
lecek şeyler bulur.

O - sevmiyordu yeterince : yoksa bizleri de severdi, biz gülenleri! fakat nefret ediyordu o bizden, alay ediyordu bizimle; hıçkırıklı gözyaşları ve diş gıcirtısı vaad ediyordu bizlere.

Peki, sevmeyince insan beddua mı etmeli hemen? Bu zevksizliktir bence. Böyle yaptı ama, bu zorba. O, yığınlardan çıkmıştı.

Yeterince sevmiyordu o sadece : bu kadar kızmazdı yoksa sevilmemesine. Her büyük sevgi, sevgi istemez : daha fazlasını ister.

Bütün bu zorbaların yolundan çekilin! Onlar bir zavallı, hasta cinstirler, bir yığın-cinsidirler : kötü gözle bakarlar onlar bu hayata; gözleri değer onların bu yeryüzüne.

Bütün bu zorbaların yolundan çekilin! Ağırdır onların ayakları, yürekleri sıkıntılıdır : - raks etmesini bilmezler. Yeryüzü nasıl hafif gelsin böylelerine!

17

Bütün iyi şeyler eğri yaklaşırlar hedeflerine. Kediler gibi kanburlarını çıkarırlar, yaklaşan mutluluklarıyla mır-larlar içlerinden, - bütün iyi şeyler gülerler.

Bir kimsenin kendi yolunda yürüyüp yürümediği belli olur adımından : baksanıza benim yürüyüşüme! Ama gayesine yaklaşan, raks eder.

Ve gerçek, heykelleşmedim ben; kaskatı, duygusuz, taş kesilmiş, direk gibi dikilmiyorum daha orda ben; hızla koşmayı severim.

Yeryüzünde bataklıklar da olsa, kopkoyu keder de olsa, ayağı hafif olan, koşarak çamur üstünden dahi geçer ve süpürülmüş buz üstündeymiş gibi sanki raks eder.

Yükseltiniz yüreklerinizi, kardeşlerim, yükseltiniz, daha yükseltiniz! Bacaklarınızı da unutmayınız ha! Yükselti-

niz bacaklarınızı da, ey güzel raks edenler, daha iyisi ise bunun : başınızın da üstünde durun!

18

Bu gülenin tacını, gülden örülmüş bu tacı : kendim geçirdim ben başıma, gülüşümü kendim kutsadım. Bugün buna gücü yetecek başka hiç bir kimseye rastlamadım.

Raks eden Zerdüş, hafifcecik Zerdüş, çırpınan kanatlarıyla işaret eden, uçmaya hazır ve tetikte, saadet içinde şen kişi : -

Falcı Zerdüş, gerçekten gülen Zerdüş, sabırsız olmiyan kişi, zorba olmıyan kişi, sıçrayıp yan adımlar atmıya bayılan kişi; bu tacı kendim geçirdim ben başıma!

19

Yükseltiniz yüreklerinizi, kardeşlerim, yükseltiniz, daha yükseltiniz! Bacaklarınızı da unutmayınız ha! Yükseltiniz bacaklarınızı da, ey güzel raks edenler, daha iyisi ise bunun : başınızın da üstünde durun!

Saadette dahi ağır hayvanlar vardır, doğuştan çarpık ayaklılar vardır. Başınızın üstünde durmaya çabalayan bir fil gibi, didinip dururlar bunlar acayip acayip.

Ama saadetten deliye dönmek, felâketten deliye dönmekten yeğdir; hantal hantal raks etmek, topallamaktan yeğdir. Onun için öğrenin benim şu bilgeliğimi : en kötü şeyin bile iki iyi ters yanı vardır, -

- en kötü şeyin bile iyi bacakları vardır raks için : onun için, ey yüksek insanlar, kendinizi elverişli bacaklar üstünde tutmayı öğrenin!

Onun için dertli iç çekişleri, bütün o yığın-hüzünlerinizi unutunuz! Ah, ne kadar mahzun görünüyorlar bugün bana yığın soytarıları! Bugün halbuki, yığınların günüdür.

20

Dağ-mağaralarından kopan rüzgârların yaptığıınca yapın : kendi havasına göre oynar o; denizler titreşir, sıçrar, adımları altında onun.

Eşekler kanat takan, dişi aslanları sağan, bütün bu bugünlerin ve yığınların üstüne bir kasırga gibi gelen o iynin iyisi, baş eğmez ruha övgüler olsun, -

- deve dikenî kafalara, mankafalara ve bütün sararıp solmuş yapraklara ve muzır otlara düşman : - bataklıklar ve kederler üstünde, yeşil çayırlar üstündeymiş gibi raks eden bu yabanî, iynin iyisi, başına buyruk fırtına ruhuna övgüler olsun!

O bitkin yığın köpeklerine, bütün o biçimsiz, asık suratlı gürûha kin besliyen : - bütün başına buyruk ruhların bu ruhuna, her şeyi kapkara görenlerin ve kapkara üzünrüler içine gömülenlerin hepsinin gözlerine toz savuran, bu gülen fırtınaya övgüler olsun!

Ey yüksek insanlar, en kötü tarafınız sizin, hiç birinizin raks etmeyi gereğince öğrenmemiş olmanızdır, - kendinizden öte raks etmeyi! Ne çıkar sizin başarısız kişiler olmanızdan!

Daha neler, neler mümkün! Onun için kendinizden öte gülmeyi öğreniniz! Yükseltiniz yüreklerinizi, ey güzel raks edenler, yükseltiniz, daha yükseltiniz! Güzel gülmeyi de unutmayınız ha!

Bu gülenin tacını, gülden örülmüş bu tacı : sizlere, kardeşlerim benim, sizlere atıyorum bu tacı! Ben gülmeyi kutsadım; ey yüksek insanlar, sizler de öğrenin - gülmeyi!

KEDERLER TÜRKÜSÜ

1

Zerdüşt böylece konuşurken, mağarasının kapısına yakın duruyordu; fakat bu son sözlerle misafirlerinin yanından sıvıştı ve kısa bir zaman için açık havaya attı kendini.

«Ey etrafımdaki temiz kokular,» diye bağırdı, «ey etrafımdaki mübarek sessizlik! Peki ama nerde benim hayvanlarım? Buraya gelin, buraya gelin, kartalım, yılanım benim!

Söyleyin bana, hayvanlarım: bu yüksek insanların hepsi, - kötü mü kokuyorlar ne? Ey etrafımdaki temiz kokular! Şimdi ancak anlıyorum, hissediyorum ne kadar sevdiğimi sizleri, hayvanlarım benim.»

- Ve Zerdüşt bir daha dedi: «seviyorum sizleri, hayvanlarım benim!» Kartalla yılan ise onun yanına sokuldular o bu sözleri söylerken, yüzüne baktılar onun. Bu vaziyette üçü de sessiz duruyorlar, güzelim havayı koklayarak yudum yudum içiyorlardı bir arada. Bu dışardaki hava zira, yüksek insanların yanındaki havadan daha iyiydi.

2

Fakat Zerdüşt henüz çıkmıştı ki mağaradan, ihtiyar büyücü ayağa kalktı, kurnaz kurnaz etrafına bakındı ve dedi: «Gitmiş!

Ve şimdiden, ey yüksek insanlar - onun gibi ben de sizi övücü, pohpohlayıcı sözlerle gıdıklıyayım - şimdiden o hilekâr habis ruhum, büyücü ruhum musallat oldu bana, o kederle iblisim,

- şu Zerdüşt'ün can düşmanı olan hani: bağışlayın kendisini! Şimdi o sizin önünüzde büyü yapmak istiyor, tam saati şimdi bu onun; beyhude boğuşuyorum ben bu habis ruhla.

Hepinize, ne türlü şerefli adlar takarsanız takın kendinize, ister «hür ruhlar» deyin, ya da «doğrular», ister «ruh tövbekârları», «zincirden çözülmüşler» deyin, ya da «büyük hasretliler», -

- hepinize, benim gibi büyük tiksinti den muztarip sizlere, eski Tanrısı ölmüş ve henüz beşiğinde kundaklı yeni bir Tanrısı olmıyan sizlere, - hepinize tutkundur benim habis ruhum ve büyücü iblisim.

Tanırım sizleri, ey yüksek insanlar, onu da tanırım, - kendime rağmen sevdiğim bu ifriti, bu Zerdüşt'ü de tanırım: çok kerele o bana güzel bir aziz maskesi görünür, -

- habis ruhumun, kederler iblisimin keyiflendiği yemi, tuhaf bir soytarırlık gibi: - ben Zerdüşt'ü, öyle geliyor ki bana çok defa, kendi habis ruhumun hatırı için seviyorum. -

Ama şimdiden musallat oluyor o bana, zorluyor beni, bu kederler ruhu, bu akşam alaca karanlığı iblisi: gerçek, ey yüksek insanlar, hasret içinde o -

- gözünüzü açın! - o çıplak gelmiye hasret, erkek olarak mı, kadın olarak mı, daha bilmiyorum: ama geliyor, zorluyor beni, eyvah! uyanık olun!

Gün eriyip gidiyor, bütün şeyler üstüne şimdi akşam mıyor, en iyi şeyler üstüne de; dinleyin, görün, ey yüksek insanlar, neyin nesi bir iblistir o, - erkek mi, kadın mı - bu akşam-kederlerinin ruhu!»

Böyle diyordu ihtiyar büyücü; kurnaz kurnaz etrafına bakındı, aldı eline sazını.

3

Lekesiz sâf havada,
 Tesellisi çigin
 Yağarken yeryüzüne,
 Görünmeden, duyulmadan -
 Yumuşak pabuçlardır çünkü giydiği,
 Teselli eden çiğ'in, "tatlı tatlı teselli eden her şey
 gibi - :
 Hatırlar mısın, söyle hatırlar mısın, ey yanan gönül,
 Nasıl susuzdun bir zamanlar
 Göğün gözyaşlarına, çiğ tanelerine, süzülen,
 Yanmış ve yorgun susuzluktan,
 Çimenleri sararmış yollar boyunca
 Hâin bakışları akşam güneşinin
 Süzülüp karanlık ağaçlar arasından, koşuşup
 etrafında,
 Gözler kamaştıran kızgın güneş bakışları, hâin mi
 hâin?

«Gerçeğe mi âşık oldun? Sen ha? - böyle
 eğlenirlerdi seninle -

Hayır! Şairin biri sadece!
 Bir hayvan, kurnaz, yırtıcı, sinsice sokulan,
 Yalan söylemek zorunda,
 Bile bile, istiyey istiyey yalan söylemek,
 Ava arzu içinde,
 Rengi parlak maske yüzünde,
 Kendi kendinin maskesi,
 Kendi kendinin avı -
 Bu - gerçeğin âşığı ha?
 Hayır! Soytarının biri sadece! Şairin biri!
 Renkli renkli konuşur sırı,
 Soyтары maskelerinden çığlıklar atar renk renk,

Caka satar yalan söz-köprüleri üstünde,
 Rengârenk gökkuşakları üstünde,
 Bir uydurma gökle
 Bir uydurma yer arasında
 Gezer âvâre, uçuşur ordan ora, -
 Soytarının biri sadece! Şairin biri!

O - gerçeğin âşıkı ha?
 Sessiz, katı, düz ve soğuk değil,
 Dönmüş bir hayâle,
 Bir tanrı heykeline,
 Mâbedler önüne konmıyan,
 Bekçilik etmiyen bir tanrıya :
 Hayır! düşman bütün bu gerçek - heykellerine,
 Çöllere alışık daha çok mâbedlerden,
 Bir kedi pervasızlığıyla,
 Atlıyarak her pencereden,
 Hoop! diye tesadüflere,
 Bâkir ormanları koklıya koklıya,
 Aç aç, arzu dolu, koklıya koklıya,
 Sen bâkir ormanlar içinde koşasın diye,
 Yırtıcı hayvanlar arasında, benekli renk renk,
 Günahkârca sıhhatli, renkler içinde ve güzel,
 Şehvetli dudaklarla,
 Mutluca alaycı, mutluca cehennemlik, susamış kana
 mutluca,
 Çalarak, sokulup gizlice, yalanla - koşasın diye :-

Bir kartal gibi yahut, uçurumlara bakan,
 Uzun uzun bakan şaşmadan ,
 Kendi uçurumlarına : - -
 Hey, nasıl inerler döne dolaşa,
 Aşağılara, aşağılara,
 Gittikçe derinlere tâ! -

Sonra,
 Birdenbire,
 Yıldırım gibi,
 Titreyen kanatlarla,
 Atılıp üstüne kuzuların,
 Dalarak aç kurt gibi,
 Kuzu diye hırsla yanarlar,
 Kuzu ruhlarının hepsine kin bağlarlar,
 Ateş püskürürler ne varsa
 Koyun halli, kuzu gözlü, kıvırcık yünlü,
 Bozlaşmış, kuzuların koyunların iyi niyetleriyle!

Böyledir işte
 Kartalcadır, parscadır
 Şairin arzuları,
 Arzuların senin, altındadır bin maskenin,
 - Ey soytarı! Ey şair!

Sen ey, insanı
 Tanrı gibi, koyun gibi gören - :
 Tanrıyı parçalıyan insandaki,
 Koyunu da insandaki,
 Parçalarken de gülen

B u d u r, budur senin saadetin!
 Pars saadeti, karta! saadeti!
 Şair saadeti, soytarı saadeti!» - -

Lekesiz sâf havada,
 Hilâlin orağı,
 Erguvâni renkler arasında, yeşil
 Ve kıskanç, ilerlerken ağır ağır:

- gündüze düşman,
 Usul usul her adımı
 Gül tarhlarını biçip sererek,
 Hepsi, sararıp soluncaya dek,
 Geceye gömülünceye dek :-
 Böyle gömülmüştüm ben de bir zamanlar
 Gerçeğe aşkım yüzünden,
 Gündüz hasretlerim yüzünden,
 Gündüzden usanmış, hasta düşmüş ışıktan,
 - gömülürdüm aşağılara doğru, akşamlara doğru,
 gölgeye doğru :

Tek gerçekle :

Yanmış ve susuz :

- hatırlar mısın, ey yanan yürek, hatırlar mısın,

Nasıl susuzluk çekerdin? -

Sürüldüm diye ben

Gerçeklerin hepsinden!

Soytarının biri sadece! Şairin biri!

BİLİM ÜZERİNE

Böyle türkü söylüyordu büyücü; ve orda bulunanların hepsi, kuşlar gibi farkına varmadan, büyücünün kurnaz ve hüznü şehvetinin ağına düştüler. Yalnız ruhça vicdanlı kişi düşmemişti bu ağa: büyücünün elinden kapıverdi o sazı birden ve bağırdı: «Hava! Temiz hava girsin içeri! Zerdüş gel sin! Boğucu hâle getirdin, zehirledin sen mağarayı, seni habıs, ihtiyar büyücü!

Ey sahte, cingöz herif, bizi sen bilinmiyen arzulara, bilinmiyen çöllere ayartıyorsun. Eyvahlar olsun, artık senin gibiler de gerçek üzerine çene çalıp gürültü patırdı koparınca!

Yazıklar olsun, böylesi büyücülere karşı tetikte olmıyan hür ruhların cümlesine! Gitti demektir hürriyetleri onların: bizlere zindanları öğretiyorsun sen, zindanlara ayartıyorsun bizleri, -

- ey kocamış hüzünlü iblis, sızlanmalarında senin baştan çıkarıcı bir davet var: sen, namusu överken gizlice şehvete çağırıcı kimselere benziyorsun!»

Böyle diyordu vicdanlı kişi, fakat ihtiyar büyücü etrafına bakınıyor, zaferinin tadını çıkarıyor, bundan ötürü de vicdanlı kişinin kendisini rahatsız edişini yutuyordu. «Sâkin ol!» dedi alçak gönüllü bir sesle, «güzel türküler güzel yankılanmak ister; güzel türkülerden sonra susmak gerekir uzun müddet.

Böyle yaparlar hepsi, bu yüksek insanların. Benim türkümden pek bir şey anlamadın mı yoksa? Pek az sende büyücülük ruhu.»

«Beni övmüş olursun diye cevap verdi vicdanlı kişi, «kendinden ayırmakla; pek âlâ! Ama, siz ötekiler, neler görüyorsunuz? Hâlâ oturuyorsunuz orda şehvetli gözlerle: -

Ey hür ruhlar, nereye gitti hürriyetiniz! Bana öyle geliyor ki, sizler nerdeyse, uzun müddet kötü, çıplak oynayan kızları seyretmiş erkeklere benziyorsunuz: gönülleri-niz oynuyor!

Ey yüksek insanlar, büyücünün o habis ve yalan büyü ruhum dediği şeyden, daha çok bulunsa gerek sizlerde: - gerçekten biz ayrı olmalıyız.

Gerçekten, mağarasına dönmeden önce Zerdüşt, yeterince konuşmuş, düşünmüştük hep birlikte, onun için biliyorum işte: biz ayrıyız.

Başka şeyler arıyoruz bu yücelerde bile, sizle ben. Ben daha çok güvenlik arıyorum; bundan ötürü geldim Zerdüşt'e. Çünkü hâlâ o en sağlam kale, en sağlam irade -

- her şeyin salandığı, bütün yeryüzünün sarsıldığı bu-

günkü günde. Halbuki, gözlerinize baktığımda, sanki daha çok güvensizlik arıyorsunuz gibi geliyor bana,

- daha çok dehşet, daha çok tehlike, daha çok yer sarsıntısı. Hasret çektiğiniz sizlerin (öyle diyeceğim nerdeyse, affedin bu düşüncemi, ey yüksek insanlar) -

- sizin hasret çektiğiniz, en çok korkutan beni, en kötü, en tehlikeli hayat, - vahşi hayvanların hayatı, ormanlar, mağaralar, sarp dağlar, dik uçurumlar.

Ve en çok hoşunuza gidenler sizin, tehlikeden kurtaranlar değil, sizi bütün yollardan saptıranlardır. Ama böyle bir hasret gerçekten varsa sizin içinizde, yine de imkânsız görünür bana bu.

Çünkü korku - insanın ilk ve temel duygusudur; korkuyla açıklanabilir her şey, ilk günah da ilk fazilet de. Korkudan doğmuştur kendi faziletim de, yani: bilim.

Vahşi hayvan korkusu - insanın kendi içinde barındırdığı hayvandan korkusu dahil, en uzun zamandır beslediği korkudur bu: - Zerdüşt buna 'içerdeki hayvan' der.

Nihayet incelen, ruhsallaşan ve usçul olan, bu uzun eski korkuya - bugün, sanırım, bilim denmektedir.» -

Böyle diyordu vicdanlı kişi; fakat mağarasına henüz dönen ve bu son konuşmayı duyup anlıyan Zerdüş, bir el dolusu gül attı vicdanlıya ve güldü onun «gerçeklerine» «Nasıl!» diye haykırdı, «neler işittim demincek? Hakikaten, öyle geliyor ki bana, ya sen delisin, ya da ben: sessizce, çabucak tepetaklak edeceğim şimdi senin «gerçeğini.»

Çünkü korku - bir istisnadır bizde. Cesaret, halbuki, macera ve belirsizden ve henüz cür'et edilmemiştin duyulan zevk, - cesaret, bana öyle gelir ki, bütün tarihöncesidir insanın.

İnsan, en vahşi ve en cesur hayvanları kısınap bütün faziletlerini yağma etmiştir onların: böylece ancak - insan olmuştur o.

Nihayet incelen, ruhsallaşan ve usçul olan, kartal ka-

matlı bir yılan zekâlı bu cesarete, bu insan cesaretine: buna, sanırım, diyorlar bugün ->

«Zerdüştl!» diye bağırıldılar bir arada oturanlar bir ağızdan ve büyük bir kahkaha attılar; fakat ağır bir bulut kalktı sanki üstlerinden. Büyücü bile güldü ve kurnaz kurnaz dedi: «Oh ne âlâ! Gitti, habis ruhum gitti artık!

Uyarmamış mıydım ben sizi kandırıcının biridir o, yalan ve hile ruhudur o, dediğim zaman?

Hele çıplak görüldüğünde. Ama ne yapabilirim ben onun hilelerine karşı! Ben mi yarattım onu ve dünyayı?

Haydi öyleyse! Yeniden barışalım, neşelenelim yeniden! Ve Zerdüştl fena fena baksa bile - bakındı şuna! öfkeleniyor bana - :

- gece olmadan öğrenecektir yine beni sevip övmeyi; uzun zaman yaşyamaz o böyle delilikler etmeden.

O - sever düşmanlarını: bu sanatı en iyi bilen odur, benim gördüğüm insanlar içinde. Fakat bunun intikamını - dostlarından alır!»

Böyle dedi ihtiyar büyücü, yüksek insanlar da alkışladılar kendisini; öyle ki Zerdüştl dolaşp müzip müzip ve sevgiyle ellerini sıktı dostlarının, - sanki bir şeyi düzeltmesi ve herkesten af dilemesi gereken biri gibi. Fakat böylelikle mağarasının kapısına geldiğinde, işte yine dışardaki o güzelim havaya ve hayvanlarına hasret duyuyor, - ve sınışıvermeyi arzuluyordu.

ÇÖL KIZLARI ARASINDA

I

«Gitmel!» dedi o sıra Zerdüştl'ün gölgesi olduğunu söyleyen gezgin, «bizimle kal, - o eski ağır hüznün çöker yoksa yine üstümüze,

Şu ihtiyar büyücü zâten yaptı bize en büyük kötülüğünü; baksanıza şurdaki iyi kalpli, sofı papaya, gözleri yaşlı, açılmış yine keder denizine.

Bu kırallar cesur görünebilirler hâlâ önümüzde: çünkü bunu en iyi onlar öğrendi bugün içimizde! Şahit olmasaydı ama yanlarında, bahse girerim onlar için de o uğursuz oyun başlardı yeniden, -

- sürüklenen bulutların, nemli hüznün, kapalı göklerin, çalınmış güneşlerin, uluyan sonbahar rüzgârlarının uğursuz oyunu,

- bizim ulumamıza ve yardım çılgınlıklarımızın uğursuz oyunu! Bizimle kal, ey Zerdüşt! Dile gelmek isteyen nice sefalet var burda, nice akşamlar, nice bulutlar, nice bunaltıcı havalar!

Sen bizi kuvvetli erkek gıdalarıyla, güçlü özdeyişlerle besledin: zayıf, kadınca ruhlar, yemek sonrası tatlı zamanı, saldırmazın bizlere yeniden!

Yalnız sen etrafındaki havayı sağlam ve berrak kılar-sın. Mağaranda, senin yanında bulduğum bu güzelim havayı ben dünyanın bir yerinde buldum mu hiç?

Nice ülkeler gördüm ben, burnum türlü türlü havaları tecrübe ve takdir etmeyi öğrenmiştir: ama burun deliklerim en büyük zevki senin yanında duyuyor!

Yalnız, - yalnız -, affet eski bir hatırayı! Bir zamanlar çöl kızları arasında yazdığım, yemekten sonra söylenen eski bir türküyü affet: -

zira o kızların etrafında da aynı böyle güzelim, berrak, Doğulu bir hava vardı; bulutlu, nemli, hüznü eski Avrupadan orda uzaklaşmışım ben en çok!

Doğulu kızları ve üstlerine hiç bir bulutun, hiç bir düşüncenin sarkmadığı göklerin öbür mavi ülkelerini ben o zamanlar sevdim.

İnannmazsınız, ne sevimli oturlardı orda raks etmedikleri zaman, derin, ama düşüncelerden uzak, küçük sır-

lar gibi, kurdelâlara sarılı bilmeceler gibi, yemek sonrası çerez cevizleri gibi -

renk renk ve acayip, doğrusu! ama bulutsuz: çözülebilecek bilmeceler: bu genç kızların hatırı için, o zamanlar, yemekten sonra okunan bir «ilâhi» yazmıştım.

Böyle diyordu Zerdüşt'ün gölgesi olduğunu söyleyen gezgin; ve daha kimse cevap vermeden, ihtiyar büyücünün sazını kaptı elinden, bacak bacak üstüne attı, sâkin sâkin ve bilgece etrafına bakındı: - fakat, yeni ülkelerde yeni, yabancı bir havanın çeşnisine bakan biri gibi, burun delikleriyle yavaş yavaş yoklarcasına çekti havayı içine. Sonra bir nevi kükremeyle başladı türkü söylemeye.

2

Çöl büyüyor: vay haline çöl
gizleyenin!

- Ha! Vekarlı!
Vekarlı doğrusu!
Lâyık bir başlangıç!
Afrika-vari vekarlı!
Bir aslana lâyık,
Ya da ahlak diye uluyan bir maymuna -
- ama size göre değil,
Ey en sevgili kızlar,
Ayaklarınızın dibinde oturmak
İlk olarak,
Şu hurmalar altında bir Avrupalıya,
Bana nasip oldu. Sela.

Şaşılacak şey doğrusu!
Oturmuşum şimdi işte,
Çöle yakın, yine de ama

O kadar uzağım ki çölden,
 Hiç bir şeyim çölleşmemiş :
 Zira beni yutmuş
 Şu vahaların en küçüğü - :
 - açıp esniyerek,
 Güzelim ağzını,
 En güzel kokulusu bütün küçük ağızların :
 Düşüverdim sonra işte,
 Aşağı, geçerek aradan - ortanıza,
 Ey en sevgili kızlar! Sela

Selâm, selâm olsun o balinaya,
 Eğer müsafirlerine o böyle
 İkrâm ediyorsa! - Anladınız mı
 Bilgince imâ ettiğim nedir?
 Selâm onun karnına,
 Onun da şayet
 Vaha-karnı böyle sevimliyse
 Bu vaha gibi sevimli : şüpheliyim ya bundan,
 - Avrupadan geliyorum zira ben,
 Şüpheci mi şüpheci hepsinden
 Bütün ihtiyar evli kadınların.
 Tanrı onu ıslah etsin!
 Âmin!

Oturmuşum şimdi işte,
 Şu küçücük vahada,
 Bir hurmaya benzer,
 Kızarmış, tatlı mı tatlı, altın altın sızan
 Dudakları dolgun bir kıza hasret,
 Lâkin daha genç kızca,
 Buz gibi soğuk, kar gibi beyaz, keskin
 Dişlere hasret : işte bunlar için
 Yanar hasretle gönülleri bütün kızgın hurmaların.

Sela.

O güney meyveleri gibi,
 Onlar gibi tıpkı,
 Uzanmışım ben şuraya; küçük
 Kanatlı böcekler
 Konup oynasınlar etrafta,
 Daha küçük,
 Daha deli, daha günahkâr
 Arzular, düşünceler de öyle hanı, -
 Sizlerle kuşatılmış.
 Ey susan, önsezilerle dolu
 Genç kızlar, kediler sizi,
 Dudu ile Züleyha,
 - Sfenksle çevrili, tek bir kelimeye
 Ben çok duygu sığdırayım diye :
 (Affet Tanrım
 Dille işlediğim bütün günahlarımı!)
 - Otururum burda ben, en güzel havayı koklıyarak.
 Cennet havası, gerçek,
 Parlak, hafif hava, altın çizgili,
 En güzeli hanı
 Aydan düşen havaların -
 Tesadüf mü bu,
 Hoppalıktan mı yoksa?
 Anlatıklarınca eski şairlerin.
 Ama ben, şüpheci,
 Şüpheleniyorum bundan,
 Avrupadan geliyorum ben zira,
 Şüphecimi şüpheci hepsinden
 Bütün ihtiyar evli kadınların.
 Tanrı onları ıslah etsin!
 Amin!

Bu en güzel havayı içerek,

Burun deliklerim kabarmış, kadehler gibi,
 Geleceksiz, hatırasız,
 Öylece oturmuşum şuraya, ey
 En sevgili kızlar,
 Ve seyrederim şu hurmayı,
 Tıpkı bir rakkase gibi,
 Bakın nasıl eğilip bükülür, çalkalar kalçalarını,
 - Uyulur kendisine bakınca uzun zaman!
 Bir rakkase gibi, hani,
 Uzun zaman, korkulacak kadar uzun zaman
 Hep tek ayak üstünde duran?
 - Unutulmuş olmasın, hani,
 Öteki bacağı mı?
 Beyhüde
 Aramışım, kayıp
 Mücevherin öbür tekini
 - Öteki bacağı mı, yani -
 Kutsal çevresinde
 O en sevimli, o en zarif
 Açılıp çırpınan, uçuşan, dalgalanan eteklerinin.
 Evet, dilber sevgililer,
 İnanmak isterseniz bana tam :
 O kaybetmiş bacağı mı!
 Gitmiş,
 Temelli gitmiş,
 Öteki bacak!
 Ah, yazık o güzel öteki bacağı!
 Nerelededir acep - terkedilmiş yas içinde?
 O yalnız bacak?
 Korkar mı ki şimdi yoksa
 Kızgın, sarışın, kıvrıkcık yeleli
 Aslan azmanından? Yoksa hatta
 Kemirilmekte mi şu anda, yenilmekte mi parça
 parça -

Ne fena, yazık! yazık! Yenilmekte mi parça parça!
Sela.

Ah, ağlamayın,
İçli gönüller!
Ağlamayın, ey Hurma-gönüller! Süt-göğüsler!
Meyan köküyle dolu
Gönüi kesecikleri!
Ağlama artık,
Solgun Dudu,
Erkek ol, Züleyha! Cesaret! Cesaret!
- Yoksa burda
Kuvvet verici, kalbe kuvvet verici
Bir şey mi uygun düşerdi?
Kutsal bir özdeyiş mi?
Vekarlı bir nasihat mı? -

Ha! Çık yukarı, vekar!
Faziletli vekar! Avrupa vekarı!
Üfle, üfle yeniden,
Ey fazilet körüğü!
Ha!
Yeniden kükre,
Kükre ahlak ahlak,
Bir ahlak aslanı gibi
Çöl kızlarının karşısında kükre!
- Zira fazilet uluması,
Ey en sevgili kızlar,
Daha çok her şeyden
Avrupalı ateşliliği, Avrupalı hırsıdır!
Ve dururum işte burda,
Avrupalıyım ben de,
Bir şey gelmez elimden, Tanrı yardımcım olsun!
Âmin!

Çöl büyüyor. vay haline çöl
gizleyenini!

UYANIŞ

1

Gezgin ve gölgenin türküsünden sonra, mağara birdenbire gürültü ve kahkahayla doldu; ve toplanmış misafirlerin hepsi bir ağızdan konuştukları, bundan cesaretlenen eşek te artık sessiz kalamadığı için, Zerdüşt'te biraz tiksinti ve küçümseme uyandı müsafirlerine karşı: her ne kadar sevindiyse de neşelerine. Çünkü bu ona bir iyileşme belirtisi gibi geliyordu. Böylece sıvışıp dışarı çıktı, hayvanlarıyla konuştu.

«Nerde hani sıkıntıları şimdi?» dedi, o anda attı üstünden küçük tiksintisini - «benim yanımda unuttular anlaşılan yardım çığlığı atmayı!

- ama ne yazık ki, çığlık atmayı unutmadılar henüz.» Ve Zerdüşt kulaklarını tıkadı, zira tam o sırada eşeğin YİA'sı, tuhaf tuhaf karışıyordu o yüksek insanların büyük sevinç gürültüsüne.

«Neşeleri yerinde,» diye başladı yeniden, «ve kim bilir? belki ev sahiplerinin zararına; benden öğrenmiş olsalar da gülmeyi, yine de benim gülüşüm değil öğrendikleri.

Ama ne çıkar bundan! Onlar yaşlı insanlar: kendi bildiklerince iyileşirler, kendi bildiklerince gülerler; benim kulaklarım evvelce daha beterlerine katlandı da, huysuzlaşmadılar.

Bugün bir zaferdir: geri çekiliyor işte, kaçıyor, ağırlığın ruhu, benim eski baş düşmanım! O kadar kötü, o kadar kasvetli başlayan bu gün ne güzel bitiyor!

Bitmek te istiyor. Geliyor işte akşam: denizin üstünden sürüyor atını buraya doğru, o yaman süvari! Nasıl da salınıyor, o mutlu, yuvaya dönen yolcu, al eğerinin üstünde!

Gök, berrak, bakıyor ona, dünya derin: siz ey bana gelmiş garip kişiler, hepimiz, değer benimle yaşamıya!»

Böyle diyordu Zerdüş. Ve çığlıklarıyla kahkahaları geldi yine yüksek insanların mağaradan: bunun üzerine başladı yeniden:

«Isırıyorlar, oltamın yemi gösteriyor etkisini, düşmanları onlardan da çekiliyor, ağırlığın ruhu. Şimdiden öğreniyorlar kendilerine gülmeyi: yanlış işitmiyorum ya?

Benim erkekçe gıdam gösteriyor etkisini, özlü ve güçlü sözlerim: doğrusu, karın şişiren sebzelerle besledim ben onları! Savaşçı gıdasıyla, fatih gıdasıyla besledim: yeni arzular uyandırdım.

Yeni umutlar var kollarında bacaklarında, yürekleri genişliyor. Yeni sözler buluyorlar, yakında neşe teneffüs edecek ruhları.

Bu türlü gıda elbet uygun olmayabilir çocuklar için, hasret içindeki yaşlı, genç kadıncıklara göre de olmayabilir. Bağırsakları başka türlü kandırılır; hekimleri, hocaları değilim ben onların.

Tiksinti, çekiliyor şu yüksek insanlardan: pek âlâ işte! benim zaferimdir bu. Benim ülkemde emniyette hissediyorlar kendilerini, her aptalca utanç kaçıp gidiyor; içlerini döküyorlar.

Yüreklarını boşaltıyorlar, iyi saatlar geri geliyor kendilerine, bayram edip geviş getiriyorlar, - kadırbilir oluyorlar.

Bunu ben en iyi belirti sayıyorum: kadir bilir oluyorlar. Çok geçmeden şenlikler düzenliyecekler, anıtlar dikecekler eski sevinçlerine.

Onlar ne kahattaki kişilerdir!» Böyle diyordu Zerdüşt sevinç içinde gönlüne ve uzaklara bakıyordu; hayvanları ise yanına sokuldular, saadetine ve sessizliğine saygı gösterdiler.

2

Fakat ansızın korkuya kapıldı Zerdüşt'ün kulağı: çünkü o âna kadar gürültü ve kahkahayla dolup taşan mağara, birden ölüm sessizliğine bürünmüştü; - burnu ama, tatlı bir tütsü ve günlük kokusu aldı; yanan çam kozalaklarından geliyordu sanki.

«Ne oluyor? Ne yapıyorlar?» diye sordu kendi kendine; ve müsafirlerini kendisi görünmeden görmek için, usulca kapıya yaklaştı. Fakat, hayret mi hayret! Neler görse beğenirsiniz orda gözleri!

«Cümlesi yeniden sofulaşmış, dua ediyorlar, çıldırmışlar!» - dedi ve son derece hayret etti. Gerçekten de! bütün bu yüksek insanlar, o iki kiral, emekli papa, uğursuz büyücü, gönüllü dilenci, gezgin ve gölge, ihtiyar falcı, ruhça vicdanlı kişi, ve en çirkin insan, - hepsi, çocuklar gibi, sofu kocakarılar gibi diz çökmüşler, tapıyorlardı eşeğe. İşte tam o sırada en çirkin insan guruldama ve horuldama başladı, içindeki dilegelmez bir şey dışarı çıkmak istermiş gibi sanki; fakat aradığı sözleri hakikaten bulunca, bakın siz şu iş! tapılan tütsülü eşeğe övgüler döktüren sofuca, acayip bir dua idi bu. Bu dua şöyleydi:

Âmin! Ve şeref ve şân: ve bilgelik ve şükrân ve övgü ve kâdirlik Mevlâmıza olsun, tâ ezelden ebede!

- Eşek de anırıyordu YİA diye.

Konuşmaz da hiç: yarattığı dünyaya YİA der yalnız:

böyle över dünyasını. Kurnazlığındandır konuşmayışı: böylece az yanılır.

- Eşek de anırıyordu YİA diye.

Gösterişsiz dolaşır dünyayı. Bozdur en beğendiği renk, ona bürür faziletini. Ruhunu varsa eğer, saklar onu; ama herkes onun uzun kulaklarına inanır.

- Eşek de anırıyordu YİA diye.

Ne gizli hikmettir bu, uzun kulaklı olması ve sadece YİA demesi, Hayır dememesi hiç! Dünyayı o kendi süretince yaratmadı mı, yani, mümkün olduğu kadar aptal?

- Eşek de anırıyordu YİA diye.

Sen doğru ve eğri yollarda yürürsün; pek aldırış etmezsin, biz insanların doğru ya da eğri bildiğimiz şeyle-re. İyi ile kötünün ötesindedir senin ülken. Senin mäsûm-lüğundur, mäsûm-lüğün ne olduğunu bilmemen.

- Eşek de anırıyordu YİA diye.

Bak işte, nasıl da kovmuyorsun yanından kimseyi, ne dilencileri ne kıralları. Küçük çocukların aldırılmıyorsun yanına gelmelerine ve haylaz oğlanlar oyun oynadıkların-da sana YİA diyorsun sadece.

- Eşek de anırıyordu YİA diye.

Bayılırsın kancık eşeklere ve taze incire, yemek be-ğenmemezlik etmezsin. Bir deve dikenini bile gönlün çe-ker, şayet acıkacak olsan. Bir tanrı hikmeti var bunda.

- Eşek de anırıyordu YİA diye.

EŞEK BAYRAMI

1

Fakat duanın burasında, Zerdüş kendini tutamadı ar-lık; eşekten de gür sesle YİA diye bağırdı ve çıldırmış müsafirlerinin arasına atladı. «Ne yapıyorsunuz orda, ko-

ca bebekier sizi?» diye haykırdı, tapınanları kaldırarak yerden. «Yazık olurdu Zerdüşt'ten başka biri görseydi sizi :

Yeni imanınızla gören herkes, sizin, tanrısızların beteni, ya da kocakarıların zır delisi olduğunuza hükmeder!

Ve hele sen, ey yaşlı papa, nasıl yakıştırırsın sen kendine, bir eşeğe tanrıya tapar gibi tapmayı?» -

«Ey Zerdüşt,» diye cevap verdi papa, «affet beni, ama tanrıyla ilgili konularda ben senden bile daha aydındır. Doğrudur da böyle olması.

Tanrıya bu şekilde topmak, hiç bir şekilde tapmamaktan hayırlıdır! Düşün bu özdeyiş üzerine, ey yüce dostum: hemen görecektir böyle bir özdeyişte bilgelik olduğunu.

«Tanrı bir ruhtur» diyen - en büyük adımı atmış oluyordu, en büyük sıçrayışı yapmış oluyordu yeryüzünde imansızlığa doğru: böyle bir özdeyiş kolay kolay düzeltilemez bir daha yeryüzünde!

Kocamış yüreğim hoplayıp sıçırıyor, yeryüzünde hâlâ yapılacak bir şey var diye. Affet, bu kocamış, sofu papa yüreğini, ey Zerdüşt! -»

- «Peki sen,» dedi Zerdüşt gezgin ve gölgeye, «sen kendine hür bir ruh mu diyorsun, öyle mi sayıyorsun kendini? Ve burda putperestlik ve papazlık yapmaya kalkışıyorsun ha?

O hain, esmer kızlarınla yaptığından, daha beter hakikaten, senin burda yaptığın, ey kötü, yeni iman sahibi!

«Çok kötü,» diye cevap verdi gezgin ve gölge, «sen haklısın: fakat ne gelir elimden! Eski Tanrı yaşıyor yeniden, ey Zerdüşt, ne söylersen söyle sen.

En çirkin insanda bütün suç: o uyandırdı Tanrıyı. Onu bir zamanlar öldürdüğünü söylese de: Ölüm tanrıları için daima bir peşin hükümdür ancak.»

- «Peki sen,» dedi Zerdüşt, «ey uğursuz, ihtiyar büyü-

cü, sen ne yaptın? Böyle tanrısal eşekciliğe inanırsan sen, bu hür çağda sana artık kim inanır?

Bir aptalıktı senin yaptığın; nasıl oldu da, ey kurnaz kişi, bu aptallığı işledin!»

«Ey Zerdüşt,» diye cevap verdi kurnaz büyücü, «sen haklısın, bu bir aptallıktı, - çok ağırıma gitti benim de.»

- «Ya hele sen,» dedi Zerdüşt ruhça vicdanlı kişiye, «bir düşün, parmağını götür de burnuna! Bir şey yok mu burda aykırı gelen vicdanına? Bu duaya ve şu sofulardan gelen tütsüye dayanamıyacak kadar temiz değil mi senin ruhun?»

«Bir şey var bunda,» dedi ruhça vicdanlı kişi ve elini burnuna götürdü, «benim vicdanıma bile iyi gelen bir şey var bu oyunda.

Belki de benim Tanrıya inanmamam gerek: fakat muhakak ki Tanrı bana bu şekilde ibadete daha lâyıkmış gibi geliyor.

Tanrı ebediymiş, en dindarların tanıklığına göre: zamanı bunca bol olanın acelesi yoktur. Olabildiğince yavaş ve aptal: bu şekilde de ama hayli yol alabilir böyle biri.

Ve aşırı ruhlu biri pek âlâ sırlı sıklam âşık olabilir aptallığa ve çılgınlığa. Bir düşünsene kendini, ey Zerdüşt!

Kendini - doğru ya! bilgeliğinin fazlalığından sen bile eşekleşebilirdin pek âlâ. Mükemmel bir bilge seve seve yürümez mi eğri yollarda? Görünüşten bu anlaşılıyor, ey Zerdüşt, senin kendi görünüşünden!»

- «Ve hele sen, nihayet,» dedi Zerdüşt ve en çirkin insana döndü; o hâlâ yatıyordu yerde, elini eşeğe kaldırmıştı (şarap ikrâm ediyordu ona). «Söyle bakalım, ey tarif olunamıyan kişi, sen ne yaptın orda?

Değişmiş görünüyorsun bana, gözlerin ısıldıyor, ululuğun örtüsü çirkinliğini bürümüş: sen ne yaptın?

Dedikleri doğru mu, senin yeniden uyandırdığın onu? Neye peki? Hak etmemiş miydi o öldürülmeyi ve ortadan kaldırılmayı? Söyle, ey tarif olunamıyan kişi!»

Sen de uyanmış görünüyorsun : ne yaptın? Sen neye döndün? Sen neye değiştirdin imanını? Konuş bakalım, ey tarif olunamıyan kişi!»

«Ey Zerdüşt,» diye cevap verdi en çirkin insan, «sen ne iblissin sen!»

O hâlâ sağ mı, yaşıyor mu yeniden, yoksa öldü mü tamamen, - hangimiz daha iyi bilir bunu? Sorarım sana.

Bir şeyi biliyorum ama, - senden öğrendim onu bir zamanlar, ey Zerdüşt : tamamen öldürmek isteyen, güler.

'Öfkeyle değil, gülmeyle öldürülür insan' - böyle demiştin sen bir zaman. Ey Zerdüşt, ey gizli kişi, ey öfkesiz mahveden, ey tehlikeli aziz, - sen ne iblissin sen!»

2

Fakat öyle oldu ki o sıra, sırf böyle iblisçe cevaplar almaktan hayrette kalan Zerdüşt, gerisingeriye mağarasının kapısına fırladı ve müsafirlerine dönerek, gür bir sesle haykırdı :

«Sizi gidi maskara deliler, soytarılar sizi! Ne diye müraîlik edip gizliyorsunuz önümde kendinizi!

Nasıl da hepinizin yüreği çırpınıyor sevinçten ve habislikten, küçük çocuklar gibi oldunuz diye, yani, sofulaştınız diye nihayet yeniden, -

- nihayet yeniden çocuklar gibi yaptınız diye, yani, dua ettiniz, ellerinizi kavutşurup 'sevgili Tanrı' dediniz diye!

Fakat artık çıkın şu çocuk odasından, bugün her türlü çocukluğun yer bulduğu benim mağaramdan. Ateşli çocuk haşarılığını ve kalb çarpıntılarınızı şurda, dışarda, serinletin!

Elbette: küçük çocuklar gibi olmadan, giremezsiniz o cennete (ve Zerdüşt elleriyle yukarıları gösteriyordu.)

Ama biz hiç mi hiç istemiyoruz cennete girmeyi: koca adamlar olduk biz artık, - onun için biz yeryüzü ülkesini istiyoruz.

3

Ve yeniden Zerdüşt konuşmaya başladı. «Ey benim yeni dostlarım,» dedi, - «ey garip kişiler, ey yüksek insanlar, öyle hoşuma gidiyorsunuz ki şimdi sizler, -

- yeniden neşelene beri! Hakikaten, çiçek vermişsiniz hepiniz: bana öyle gelir ki, sizin gibi çiçeklere, yeni bayramlar gerekir.

- şöyle küçük, korkusuz bir zırva, bir tapınma, bir eşek bayramı, neşeli koca bir Zerdüşt-kaçığı, gönüllerinizi aydınlatacak yaman esen bir rüzgâr.

Unutmayın bu geceyi ve bu eşek bayramını, ey yüksek insanlar! Onu siz benim yanımda buldunuz, hayırlı bir belirti sayıyorum ben onu, - böyle şeyleri nekahet-teki kişiler bulur ancak!

Ve kutlıyacak olursanız bunu tekrar, bu eşek bayramını kendi hatıranız için kutlayınız, benim hatıram için de kutlayınız! Ve beni anmak için!»

Zerdüşt böyle diyordu.

SARHOŞ TÜRKÜ

1

Bu arada birbiri ardından açık havaya, serin, düşünceli geceye çıktılar; fakat Zerdüşt kendi gece-âlemini, kocaman yuvarlak ayı ve mağarasına yakın gümüş çağla-

yanları göstermek için, en çirkin insanın elinden tutmuş yürüyordu. Nihayet sessizce durdular orda yanyana; hepsi de kocamış kişilerdi, ama rahat ve yiğit yürekliydiler, ve şaşıyorlardı kendilerine böylesine iyi oldukları için yeryüzünde; gecenin esrarı fakat, yaklaştıkça yaklaşıyordu gönüllerine. Ve yeniden Zerdüşt düşündü kendi kendine : «Ah, öyle hoşuma gidiyorlar ki şimdi, şu yüksek insanlar!» - ama yüksek sesle söylemiyordu bunu, mutluluklarına ve sessizliklerine zira saygı duyuyordu. -

Fakat, bu şaşılacak uzun günün en şaşılacak şeyi oldu o sırada : en çirkin insan yeniden ve son bir defa gu-ruldamiya ve horuldamiya başladı, sonunda ise aradığı sözleri bulunca, bakın siz şu işe! dolgun ve temiz bir soru fırladı ağzından, kendisini dinliyenlerin hepsini içlendiren güzel, derin, duru bir soru.

«Dostlarım, hepinize söylüyorum,» dedi en çirkin insan, «sizler ne dersiniz? Bugünün hatırı için - ilk defa memnun oluyorum, hayatımın tamamını yaşadığıma.

Bu kadarına tanıklık etmem de benim için yeterli değil. Yaşamıya değer yeryüzünde : bir günceğiz, kutlanan bir bayram Zerdüşt'le, yeryüzünü sevmeyi öğretti bana.

'Bu muydu - hayat?' demek isterim ölüme. «Peki öyleyse! Bir daha!»

Dostlarım, ne dersiniz sizler? Sizler de benim gibi demek istemez misiniz ölüme : 'Bu muydu - hayat? Zerdüşt'ün aşkına, pek âlâ! Bir daha!» - -

Böyle diyordu en çirkin insan; vakit ise geceyarısına yaklaşıyordu. Acep sonra ne oldu, dersiniz? Yüksek insanlar onun sorusunu duyar duymaz, hepsi değiştiklerinin, nekahette olduklarının ve kendilerine bunu kimin sağladığının farkına vardılar birdenbire : o zaman Zerdüşt'e koşular; her biri kendi garip usulünce teşekkür ediyor, saygı gösteriyor, kendisini okşuyor, ellerini öpüyordu : öyle ki, kimi gülüyor, kimi ağlıyor. İhtiyar falcı ise sevinç-

ten oynuyordu; gerçi o ara, bazılarının hikâye ettiklerine göre, içi tatlı şarapla doluydu, ama şüphesiz daha da doluydu tatlı hayatla, bütün bezginliklerden de el çekmişti. O sırada eşeğin oynadığını anlatanlar bile var: zira en çirkin insan daha önce ona boşuna şarap vermemişti ya içsin diye. İster öyle olsun, ister başka türlü olsun; ve gerçekten eşek oynamamış bile olsa o akşam, bir eşeğin oynamasından daha büyük, daha şaşılacak garip şeyler olmuştu. Lafın kısası, dediği gibi o özdeyişinde Zerdüşt'ün: Ne çıkar!»

2

Bu şeyler olup biterken en çirkin insanla, Zerdüşt sarhoş biri gibi duruyordu orda: bakışları donuklaşmış, dili peltekleşiyor, ayakları birbirine dolanıyordu. Ve kim bilir ne gibi düşünceler geçiyordu o sırada Zerdüşt'ün içinden? Ama belli ki, ruhu çekilip kendisinden önce kaçmış, tâ uzaklardaydı; sanki, yazıldığı gibi kitapta, «iki deniz arasındaki yüce dağ sırtlarında,

- geziniyordu geçmişle gelecek arasında bir ağır bulut gibi.» Fakat, yavaş yavaş, kolları arasında tutarlarken kendisini yüksek insanlar, biraz kendine geldi, hörmet ve ihtimam gösterenler kalabalığını elleriyle itti; yine de konuşmadı. Ama birdenbire başını çevirdi, bir şey işitmiş gibiydi çünkü: o zaman parmağını ağzına götürdü ve dedi: «Gel!»

Ve hemen sessizleşip esrara büründü etraf; fakat ağır ağır bir çan sesi geliyordu derinlerden. Zerdüşt de bu sesi dinliyordu yüksek insanlar gibi; bu ara, parmağını ağzına götürdü ikinci defa, tekrar dedi: «Gel! Gel! Geceyarısı oluyor!» - sesi ise değişmişti. Fakat hâlâ kımıldamıyordu yerinden. Sonra etraf daha da sessizleşti, daha da esrara büründü; her şey dinliyordu, eşek bile,

Zerdüş'tün asil hayvanları, kartalla yılan bile, - mağarasıyla Zerdüş'tün, ipiri serin ay ve gecenin kendisi bile. Fakat Zerdüş'tü parmağını ağzına götürdü üçüncü defa ve dedi:

Gel! Gel! Haydi artık gezelim! S a a t erişti: süzölüp gidelim geceye!

3

Ey yüksek insanlar, geceyarısı oluyor: şimdi bir şey söylemek istiyorum kulağınıza, o eski çanın söylediği gibi benim kulağıma, -

- bir insanoglundan fazla görüp geçirmiş o geceyarısı çanın bana söylediği gibi esrarlı, o kadar korkunç ve o kadar içten:

- babalarınızın ağırlı kalb atışlarını da saymıştır o - ah! ah! nasıl iç çekiyor! nasıl gülüyor rüyasında! eski, derin, derin gece!

Sus! Sus! Nice şeyler duyulabilir artık, gündüz ses vermiyen; şimdiyse, serin havada, kalplerinizin telaşlı gürültüsünün bile dindiği şu anda, -

- şimdi konuşuyor, şimdi duyuluyor, şimdi sokuluyor gizlice gecelere eş, her dem uyanık ruhlara: ah! ah! nasıl iç çekiyor geceyarısı! nasıl gülüyor rüyasında!

- duymuyor musun nasıl esrarlı, korkunç ve içten sesleniyor sana, o eski, derin, derin geceyarısı?

Ey insanoglu, dinle iyice!

4

Vah. bana vah aman! Nereye gitti zaman? Derin kuyulara dalmadım mı ben? Dünya uyuyor -

Ah! Ah! Köpek uluyor, ay ışıldıyor. Şimdi neler düşündüğünü söylemekten size geceyarısı-gönlümün, ölürüm, daha iyi ölürüm.

Zâten öldüm ben. Bitti her şey. Örümcek, ne örüyor-sun böyle etrafımda? Kan mı istiyorsun? Ah! Ah! Çığ dü-şüyor, saat geliyor -

- beni soğuktan titreten, donduran saat, soran da, so-ran da, soran: «Kimde var yeterli cesâret buna dayana-cak?

efendisi dünyanın kim olacak? Kim diyecek: böy-le akacaksınız siz, ey büyük, ey küçük ırmaklar!»

- saat yaklaşıyor: Ey insan, ey yüksek insan, dinle iyice! bu sözler nazik kulaklar için, senin kulakların için - ne der geceyarısı, derin gece?

5

Sürükleyip götürüyor beni oraya, gönlüm raks ediyor. Günün işi! Günün işi! Kim olacak dünyanın efendisi?

Ay serin, rüzgâr durmuş. Ah! Ah! Havladınız mı bâri yeterince? Raks ettiniz: ama bir bacak, bir kanat değildir ki.

Ey mükemmel raks edenler, şimdi bütün neşe son buldu: şarap tortu oldu, her kadeh kırılıverecek gibi, mezarlar mırıldanıyor.

Siz yeterince havalanmadınız: mırıldanıyor işte ka-birler: «Kurtarın ölüleri! Neden uzun gece böyle? Bizi sarhoş etmiyor mu ay?»

Ey yüksek insanlar, kurtarın mezarları, uyandırın ce-setleri! Ah, neden kemiriyor hâlâ kurt? Yaklaşıyor, yak-lanıyor saat, -

- uğulduyor işte can, çarpıntı içinde hâlâ kalb, ağaç kurdu hâlâ kemirip oyuyor, kalbin kurdu. Ah! Ah! Dünya derin!

6

Tatlı çenk! Tatlı çenk! Bayılıyorum senin sesine, sar-

hoş, tekinsiz sesine! - ne geçmiş uzak zamanlardan gelir bana sesin, tâ uzaklardan, sevgi havuzlarından;

Ey eski çan, ey tatlı çenk! Her ağrı senin yüreğini parçaladı. baba ağrısı, babalar ağrısı, atalar ağrısı, konuşman olgunlaştı, -

- altın güz ve ikindi gibi olgunlaştı, yalnız gönlüm gibi benim - dersin artık: dünyanın kendisi olgunlaştı, üzüm kızarıyor,

artık ölmek istiyor, ölmek saadetinden. Ey yüksek insanlar, kokusunu almıyor musunuz siz? Bir koku yükseliyor gizli gizli ordan,

- bir ebediyet ıtrı, ebediyet kokusu, bir gül-mutlusu, güneşten kızarmış, altın-şarap-kokusu eski mutluluğun,

- sarhoş mutluluğun geceyarısı ölümündeki, hani türkü çağıran: dünya derin, g ü n d ü z ü n d ü ş ü n d ü ğ ü n d e n d a h a d e r i n !

7

Bırak beni! Bırak beni! Fazla temizim ben senin için. Dokunma bana! Dünyam benim daha henüz mükemmelleşmedi mi?

Cıldım benim fazla temizdir senin ellerin için. Bırak beni, donuk, salak, ahmak gündüz! Geceyarısı daha parlak değil mi?

En temizler olacaklar efendileri dünyanın, en az tanınan, en kuvvetli geceyarısı-ruhları, daha parlak, daha derin olan bütün gündüzlerden.

Ey gündüz, yoklayıp aradığın ben miyim? Araştırdığın benim saadetim midir? Ben zengin, yalnız mıyım, bir define, bir altın odası mıyım senin gözünde?

Ey dünya, istediğin ben miyim? Dünyalı mıyım ben sence? Ben ruhla mı ilgiliyim sence? Tanrıyla mı ilgiliyim

sence ben? Ama ey gündüz ve ey dünya, pek ağırsınız siz de, -

- daha mâhir elleriniz olsun, daha derin saadetlere uzansın, daha derin felâketlere elleriniz, herhangi bir Tanrıya uzansın, bana uzanmasın:

- benim felâketim, benim saadetim derindir, ey garip gündüz, ama ben Tanrı değilim henüz, Tanrı cehennemi değilim: derindir onun ızdırabı.

8

Tanrının ızdırabı daha derindir, ey garip dünya! Tanrının ızdırabına uzansın ellerin, bana değil! Neyim ki ben! Bir sarhoş, tatlı çenk, -

- bir geceyarısı çengi, bir çan-sesli kurbağa, kimsenin anlamadığı, ama sağırlara seslenmesi gereken, ey yüksek insanlar! Beni zira anlamazsınız sizler!

Geçti! Geçti! Ey gençlik! Ey öğle! Ey ikindi! İşte erişti akşam ve geceyle geceyarısı, - köpek uluyor, rüzgâr:

- bir köpek değil mi rüzgâr? İler, havlar, ulur. Ah! Ah! nasıl iç çekiyor! nasıl gülüyor, nasıl hırıldayıp soluyor, geceyarısı!

Nasıl ayık konuşuyor şimdi, bu sarhoş kadın şair! fazla mı kaçırdı yoksa sarhoşluğunu? fazla mı uyanık yoksa? geviş mi getiriyor ne?

- ızdırabını geviş getiriyor rüyada, o eski, derin geceyarısı, - geviş getirdiği, zevki, daha çok. Çünkü zevk, ızdırap derin olsa da: zevk gönül ağrısından da derin.

9

Ey asma! Neden översin beni? Kesmedim ben seni! Ben merhametsizim, sen kanarsın -: mânâsı nedir benim sarhoş merhametsizliğimi övmenin?

«Mükemmelleşen her şey, her olgun şey - ölmek ister!» böyle dersin sen. Mübarek, mübarek olsun bağcının bıçağı! Ama ham olan her şey yaşamak ister: heyhat!

İztırap der: «Çekil git! Defol, ey ıztırap!» Ama ıztırap çeken her şey yaşamak ister, olgunlaşsın, canlılaşsın ve hasret duysun diye,

- hasret duysun diye daha uzağa, daha yükseğe, daha parlağa. «Ben mirasçılar isterim,» böyle der ıztırap çeken her şey, «ben çocuklar isterim, kendimi istemem,» -

Zevk, halbuki, mirasçılar istemez, çocuk istemez, - zevk kendini ister, ebediyet ister, geri dönüş ister, her şeyi ebediyyen aynı ister.

İztırap der: «Parçalan, kana, ey kalb! Gez dolaş, ey bacak! Ey kanat, uç! İleri! Yukarı! Ağrı!» Haydi bakalım! Pek âlâ! Ey benim koca yüreğim: İztırap der: «Çekil git! Defol!»

10

Ey yüksek insanlar, ne dersiniz sizler? Ben bir falcı mıyım? Bir hayalci miyim yoksa? Sarhoş muyum? Bir rüya yorumcusu muyum? Ya da bir geceyarısı-çanı mıyım?

Yoksa bir çiğ damlası mıyım? Bir ebediyet buğusu, ebediyet ıtrı mıyım? Duymuyor musunuz? Kokusunu almıyor musunuz? Henüz şimdi dünyam mükemmelleşti benim, geceyarısı öğledir aynı zamanda, -

İztırap bir zevktir aynı zamanda, lânetlemek bir kutsamadır da, gece bir güneştir de, - çekilip gidin! yoksa öğrenirsiniz ki, bir bilge bir delidir aynı zamanda.

Siz hiç Evet dediniz mi bir tek zevke? Ey dostlarım, öyleyse siz bütün ıztıraplara da Evet dediniz. Her şey birbirine bağlıdır, dolanmıştır, tutkundur, -

- siz hiç bir kez olanın ikinci kez olmasını istediniz

mi? dediniz mi hiç: «hoşuma gidiyorsun, Mutluluk! Geçme dur! Ah!» öyleyse siz her şeyin geri gelmesini istemiş oldunuz!

- her şey yeni baştan, her şey ebedi, her şey birbirine bağlı, dolanmış ve tutkun, ah, öyleyse siz sevdiniz dünyayı, -

siz ey ebedi olanlar, onu siz ebediyyen ve bütün zaman için sevdiniz: ızdıraba da siz dersiniz: Çekil git! Defol! ama gel yine! Çünkü bütün zevklerin istediği - Ebediyettir!

11

Her zevk, ebediliğini ister her şeyin, bal ister, tortu ister, sarhoş geceyarısı ister, mezarlar ister, mezar göz yaşlarının tesellisini ister, yaldızlı akşam kızılığı ister -

- ne istemez ki zevk! o, bütün ızdıraplardan daha susuz, daha candan, daha aç, daha korkunç, daha esrarlıdır: o, kendini ister, kendini sokar, halkanın iradesidir onda cenkleşen, -

- o sevgi ister, nefret ister, aşırı zengindir, hediye eder, fırlatır atar, alsın diye birine yalvarır, alana teşekkür eder, nefret edilmekten hoşlanır, -

Öyle zengindir ki zevk, susuzluk duyar ızdıraba, cehennem, nefrete, utanca, sakatlara, dünyaya, - bu dünyaya, ah, bilirsiniz siz elbet!

Ey yüksek insanlar, size hâsret çeker o, bu zevk, bu zaptedilmez, bu kutlu zevk, - sizin ızdırabınıza hasret çeker, ey başarısızlar! Başarısızlara hasret çeker her ebedi zevk.

Çünkü her zevk kendini ister, onun için elemi de ister! Ey saadet, ey ağrı! Ah, parçalan, ey kalb! Ey yüksek insanlar, öğrenin şunu, zevk ebediyyet ister.

— Zevk her şeyin ebediliğini ister, derin ebediliğini ister, derin!

12

Öğrendiniz mi artık benim türkümü? Anladınız mı ne demek istediğini? Pek âlâ! Haydi bakalım! Ey yüksek insanlar, söyleyin hep beraber artık benim türkümü!

Söyleyin şimdi siz o türküyü, adı «Bir Daha», mânâsı «bütün Ebediyete!» olan türküyü - söyleyin, ey yüksek insanlar, Zerdüşt'ün korosunda!

Ey insanoğlu! Dinle iyice!

Ne der geceyarısı, derin gece?

«Uyudum, uyudum.-

«En derin uykudan uyandım dedim
şöylece:-

«Dünya derin,

«Gündüzün düşündüğünden daha derin

«İztrabı derin,-

«Zevk-gönül ağrısından da derin:

«İzdirap der: Silinip git!

«Ebedilik ister ama hepsi zevklerin,-

«—Derin ebedilik ister, derin!»

BELİRTİ

Bu gecenin sabahında Zerdüşt döşeginden fırladı, kuşağını sardı, mağarasından dışarı çıktı, pırıl pırıl ve güçlü, karanlık dağlardan doğan bir sabah güneşi gibi tıpkı.

«Ey ulu yıldız,» dedi, bir zamanlar dediği gibi, «ey derin saadet gözü, kendilerine ışık saattıkların olmasaydı, saadetin nerde kalırdı!

Ve odalarında kalsalardı şayet onlar, sen uyanmış ge-

lirken, hediyeler verip dağıtırken, kim bilir o mağrur utan-
cın nasıl kızardı!

İşte halbuki! onlar hâlâ uyuyorlar, şu yüksek insan-
lar, ben uyanmış olduğum halde: onlar benim hakiki
yoldaşlarım değil! Onlar değil benim beklediğim dağlarım-
da.

Eserime gitmek isterim ben, gündüzüme: ama onlar
anlamazlar benim sabahımın belirtilerini, benim adımım-
onlar için kalk - borusu değil.

Uyuyorlar hâlâ mağaramda; rüyaları hâlâ benim sar-
hoş türkülerimden içiyor. Beni dinleyen kulak - söz
dinliyen kulak oluşmamış henüz onlarda.»

— Bunları söyledi gönlüne Zerdüşt güneş doğarken:
sonra yukarılara baktı araştırırcasına, çünkü üstünde kes-
kin çılgınlığını duymuştu kartalının. «Güzel!» diye seslendi
yukarılara doğru, «hoşuma gidiyor bu ve tam bana göre.
Hayvanlarım uyanmışlar, uyanmış olduğum için ben.

Kartalım uyanmış, benim gibi saygı gösteriyor güne-
şe. Kartal pençeleriyle kavıyor yeni ışığı. Sizlersiniz be-
nim hakiki hayvanlarım; seviyorum sizleri.

Ama hakiki insanlarım hâlâ yok!» -

Zerdüşt böyle diyordu; fakat o sırada öyle oldu ki,
sanki etrafının üşüşen, uçuşan, sayısız kuşlarla sarıldığı-
nı hissetti birdenbire, - ama bunca kanat sesi ve başı et-
rafındaki üşüşme öylesine büyüktü ki, gözlerini kapadı.
Ve gerçek, bir bulut çökmüştü sanki üstüne, bir ok bu-
lutu sanki, bir yeni düşman üstüne boşanan. Ama bakın
siz şu işe, bir sevgi bulutuydu bu, bir yeni dost üstüne
yağan.

«Ne oluyor bana?» diye geçirdi Zerdüşt hayret içinde-
ki gönlünden, mağarasının çıkış yeri yakınındaki büyük
taşın üstüne oturdu yavaşça. Fakat, ellerini etrafına, üstü-

larının sesi kendilerinden önce eriştiğinde, ürküp hiddetle sıçradı aslan; birdenbire Zerdüşt'ün yanından ayrıldı ve vahşi kükreyerek fırladı mağaraya doğru. Ama yüksek insanlar, duyunca aslanın kükremesini, sanki hep bir ağızdan haykırıştılar, geri kaçıştılar ve bir anda kayboldular ortadan.

Zerdüşt ise, sersemlemiş ve bir tuhaf, yerinden kalktı, etrafına bakındı, şaşkın şaşkın durdu orda, gönlüne sordu, düşündü ve yalnız kaldı. «Neydi işittiğim?» dedi nihayet yavaşça, «ne oldu bana şimdi?»

Ve birden yerine geldi hâfızası, bir bakışta kavradı dünle bugün arasında olup bitenleri. «Burda işte o taş,» dedi, sakalını sıvazladı, «o n u n üstünde oturuyordum dün sabah; burda çıkmıştı falcı karşıma ve ilk burda duymuş-tum demin duyduğum çılgılığı, o büyük yardım çılgınlığı.

Ey yüksek insanlar, sizin sıkıntınızda ihtiyar falcının dün sabah bana bildirdiği, -

- sizin sıkıntınıza ayartmak, baştan çıkarmak istiyordu beni: 'Ey Zerdüşt,' demişti o bana, 'ben seni ayartmaya geldim son günahına.'

«Son günahıma mı?» diye haykırdı Zerdüşt ve öfkeli öfkeli güldü kendi sözlerine: «n e y miş bana ayrılan son günahım olarak?»

— Ve bir daha Zerdüşt kendi içine kapandı ve yeniden oturdu iri taşın üstüne ve düşünceye daldı. Birden ayağa sıçradı, -

«Merhamet! Merhamet yüksek insanlara!» diye haykırdı ve yüzü değişti, tunç kesildi. «Pek âlâ! O da - tamamladı vaktini!

Benim ızdırabım ve benim merhametim - ne ola ki bunlardan! Demek ki ben s a a d e t için mi çırpınıyorum? Eserim için çırpınıyorum ben!

ne ve altına sallayarak o narin kuşları kovalarken, bakın hele, daha da garip birşey oldu o sıra: farkına varmadan sıcak, sık bir tutam yeleyi kavradı eli; aynı zamanda da bir kükreme koptu önünde, - bir uzun, yumuşak aslan-kükremesi.

«Belirti geliyor,» dedi Zerdüşt ve bir değişme oldu gönlünde. Ve hakikaten, daha aydınlanınca önü, orda bir sarı, kuvvetli hayvan yatıyordu ayakları dibinde, dizlerine yaslamıştı başını, - sevgisinden bırakmak istemiyordu Zerdüşt'ü ve eski efendisini yeniden bulmuş bir köpek gibi hareket ediyordu. Güvercinler ise, sevgilerinde geri kalmıyorlardı aslandan; ne zaman bir güvercin hızla geçse burnunun üstünden, aslan başını sallıyor, şaşıyor ve gülüyordu.

Bütün bunlar olurken Zerdüşt bir tek şey söyledi yalnız: «Çocuklarım yakında, benim çocuklarım», - sonra sustu tamamen. Fakat yüreği erimişti, gözlerinden yaşlar damlıyor, ellerinin üstüne düşüyordu. Aldırmıyordu artık hiç bir şeye, oracıkta oturmuş duruyordu kımıldamadan, kovmuyordu artık hayvanları. O sıra güvercinler uçuştular oraya buraya, omzuna kondular, beyaz saçlarını okşadılar ve sevgilerinden, sevinçlerinden bıkmadılar. Fakat kuvvetli aslan, Zerdüşt'ün ellerine dökülen gözyaşlarını yalayıp duruyor ve kükreyip homurdanıyordu ürkek ürkek. Böyle yaptılar işte bu hayvanlar.-

Bütün bunlar uzun bir zaman, ya da kısa bir zaman sürdü: çünkü doğrusunu söylemek gerekirse, böyle şeyler için dünyada zaman diye bir şey yoktur-. Fakat bu arada, Zerdüşt'ün mağarasındaki yüksek insanlar uyanmışlar, sabah selâmını sunmak için, Zerdüşt'ün karşısına çıkmak üzere alay halinde sıralanmışlardı: uyandıklarında zira artık kendi aralarında olmadığını görmüşlerdi Zerdüşt'ün. Fakat mağaranın kapısına vardıklarında ve ayak-

Haydi bakalım! Aslan geldi, çocuklarım yakında, Zerdüş t olgunlaştı, saatım erişti :-

Bu benim sabahım, benim gündüzüm başlıyor: gel artık, gel, ey büyük öğle! --

Böyle diyordu Zerdüş t; mağarasından ayrıldı, pırıl pırıl ve güçlü, karanlık dağlardan doğan bir sabah güneşi gibi tıpkı.

SON

Nietzsche'nin ölümsüz eseri «Zerdüşt Böyle Diyordu» seksen yıldanberi, değerinden hiç bir şey yitirmeden, birbirini izleyen kuşaklarca hep aynı ilgi ve beğeni ile okunmakta devam ediyor. Çok tartışılmış, bir yandan göklere çıkarılırken bir yandan da saldırılara uğramış, ama hiçbir gerçek aydın onu okumak gereğinden kendini sıyıramamıştır. Eksik veya tam, dilimize birkaç kez çevrildi bu eser. Ama hiçbir zaman kusursuz bir çeviriye kavuşamadı bugüne dek. Bu nedenle dizilerimiz arasında yayınlamak için gerçekten ona lâayık bir çeviri buluncaya kadar bekledik. Bugün işte o çeviriyi sunuyoruz size. Beğeneceğinizden emin olarak.